

เพลงกล่อมลูกโคราช

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2546

ISBN 974-04-4151-3

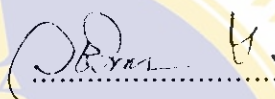
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์
เรื่อง
เพลงกล่อมลูกโคราช

นายองอาจ สายไขทอง

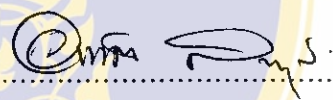
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี

อ.บ., อ.ม.

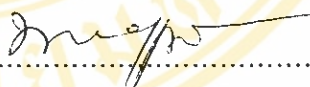
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์อนันต์ สบถักษ์

กศ.บ., กศ.ม.

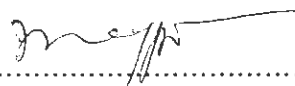
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์พรทิพย์ อุดุภรัตน์

ศศ.บ., ศศ.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์พรทิพย์ อุดุภรัตน์

ศศ.บ., ศศ.ม.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

รองศาสตราจารย์รัศมีคารา นุ่นสวัสดิ์

Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์

เรื่อง เพลงกล่อมลูกโคราช

ได้รับพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

นายองอาจ สายไธทอง
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี
อ.บ. , อ.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ยอนันต์ สบฤกษ์
กศ.บ. , กศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์ยานนท์
อ.บ. , M.M.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์พรทิพย์ อุดุภรัตน์
ศศ.บ. , ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์รัศมีดาวา หุ่นสวัสดิ์
Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์สุวิไล เปรมศรีรัตน์
อ.บ. , Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิราภรณ์ วรรณดี ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์อนันต์ สบฤกษ์ อาจารย์พรทิพย์ อุดุภรัตน์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์านนท์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำและพิจารณาตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่มีคุณค่ายิ่งต่องานวิจัยจนกระทั่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบททุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ศรียาพรรณ ประพันธ์วิทยา ผู้ซึ่งให้ข้อมูลหลัก และให้คำแนะนำความรู้ต่างๆ ขอขอบพระคุณคุณชายเทิ้ม ประพันธ์วิทยา ที่คอยดูแลช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดเวลาที่ผู้วิจัยอยู่ในสนาม รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลเพลงกล่อมลูกโคราชท่านอื่นที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ด้วย และขอขอบคุณอาชี ที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยในการเดินทางไปเก็บข้อมูลที่อำเภอคง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่ศรายุทธ หอมเย็น น้องปอนด์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูลโน้ตเพลงกล่อมลูกลงในคอมพิวเตอร์ ขอขอบคุณอาจารย์ชัชวาท จิตตะวิณะ และสุมาพร ทำทอง ที่ช่วยในเรื่องของภาษาอังกฤษ รวมไปถึงน้องศา พี่อิว ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการจัดทำรูปภาพลงในคอมพิวเตอร์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณผู้บริหารและคณาจารย์โรงเรียนกึ่งเพชร ที่คอยให้คำปรึกษา ให้กำลังใจและเอาใจช่วยเสมอมา ขอขอบพระคุณ ย่าหลวย อาจุ่ม อาป้อม ที่คอยเป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ และท้ายสุด ผลแห่งคุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณย่าสมหมาย สายใยทอง ซึ่งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจอันยิ่งใหญ่มาโดยตลอด จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

นายของอาจ สายใยทอง

เพลงกล่อมลูกโคราช (KORAT LULLABY)

องอาจ สายไขทอง 4237775 LCCS / M

ศศ.ม.(วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : วชิราภรณ์ วรรณดี อ.บ. , อ.ม. , อนันต์ สบฤกษ์
กศ.บ. , กศ.ม., พรทิพย์ อุสุภรัตน์ ศศ.บ. , ศศ.ม.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวม และจัดหมวดหมู่เพลงกล่อมลูกโคราช เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองและเนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของเพลงกล่อมลูกโคราช

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า เพลงที่ใช้กล่อมลูกของชาวโคราช มี 3 ทำนอง ได้แก่ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ทุกทำนองเป็นทำนองง่ายๆ มีท่อนเดียว ใช้การเปลี่ยนเนื้อร้องไปเรื่อยๆ เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช สะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นผ่านทางบทเพลงด้วย เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราชได้เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้ขับกล่อมเด็กให้นอนหลับ การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ไปสู่บทบาทเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น และหากไม่มีการฟื้นฟู สืบทอดเพลงกล่อมลูกโคราชก็คงสูญหายไปจากสังคมไทย

คำสำคัญ : เพลงกล่อมลูก / โคราช / ทำนอง / บทบาท / อีสานเหนือ

237 หน้า ISBN 974-04-4151-3

KORAT LULLABY

ONGARJ SAIYAITONG 4237775 LCCS / M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISOR : WACHIRAPORN WANDEE B.A. , M.A. , ANAN

SOBLERK B.ED., M.ED., PORNTHIP U-SUPPARAT B.A. , M.A.

ABSTRACT

The objective of this thesis is to collect various types of Korat lullaby. This study aims to analyze the melody and composition of Korat lullaby in relation to the social culture. This research is a study in ethnomusicology using a qualitative research methodology. The information was obtained and gathered from field work including interviews , observations , and related documents.

The result of the research found that there are 3 melodies in Korat lullaby ; Korat lullaby , Pleng Korat (Korat song) and E-sarn Nua (Upper Northeastern) lullaby. They are basically simple tunes. Their meaning relates to agricultural society. The way of life depends upon the local environment and Korat lullabies were an offering in the struggle to survive. In addition , Korat lullabies also relate to the belief in value and custom. Moreover , the nutritional culture also relates to the local environment. Korat lullabies have changed from creating love , strong family relationships and cultivating good behavior , to being used for educational purpose and only to be preserved. Absolutely , the Korat lullaby will be lost from Thai society if no measure is done to preserve them.

KEY WORDS : LULLABY / KORAT / MELODIES / ROLES / E – SAN NUA

237 P. ISBN 974-04-4151-3

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญแผนที่.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
1.7 พื้นที่ภาคสนามในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย.....	8
2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา.....	10
2.2.1 ประวัติความเป็นมา.....	10
2.2.2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์.....	14
2.2.3 สภาพทั่วไปทางสังคมวัฒนธรรม.....	17
2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอคง.....	25
2.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพลงกล่อมลูก.....	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4.1 ความหมายและที่มาของเพลงกล่อมลูก.....	34
2.4.2 ประโยชน์ของเพลงกล่อมลูก.....	38
2.4.3 เนื้อหาของเพลงกล่อมลูก.....	41
2.4.4 ถิ่นทลัักษณ์ของเพลงกล่อมลูก.....	45
2.4.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
3.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล.....	51
3.1.1 แหล่งข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
3.1.2 แหล่งข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม.....	52
3.2 การบันทึกข้อมูล.....	53
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
3.4 การนำเสนอข้อมูล.....	55
บทที่ 4 เพลงกล่อมลูกโคราช.....	56
4.1 ลักษณะของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	56
4.2 ประวัติของผู้ให้ข้อมูลและเนื้อร้องเพลงกล่อมลูก.....	58
4.2.1 ประวัติและเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ.....	58
4.2.2 ประวัติและเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกจากผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ.....	63
4.3 ประเภทของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	88
บทที่ 5 การวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกโคราช.....	96
5.1 ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช.....	96
5.1.1 รูปแบบ.....	97
5.1.2 โครงสร้าง.....	98
5.1.3 ทำนอง.....	99
5.1.4 จังหวะ.....	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2 ทำนองเพลงโคราช.....	104
5.2.1 รูปแบบ.....	105
5.2.2 โครงสร้าง.....	107
5.2.3 ทำนอง.....	108
5.2.4 จังหวะ.....	114
5.3 ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ.....	114
5.3.1 รูปแบบ.....	115
5.3.2 โครงสร้าง.....	115
5.3.3 ทำนอง.....	116
5.3.4 จังหวะ.....	121
5.4 สรุปลักษณะทางดนตรีของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	122
5.4.1 รูปแบบ.....	122
5.4.2 โครงสร้าง.....	122
5.4.3 ทำนอง.....	123
5.4.4 จังหวะ.....	124
5.5 วิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	124
5.5.1 ภาพสะท้อนทางสังคม.....	124
5.5.1.1 สภาพภูมิศาสตร์.....	124
5.5.1.2 สภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อม.....	127
5.5.1.3 สภาพครอบครัว เศรษฐกิจและอาชีพ.....	144
5.5.2 ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม.....	153
5.5.2.1 ความเชื่อ.....	153
5.5.2.2 ค่านิยม.....	158
5.5.2.3 ขนบประเพณี.....	164
5.5.2.4 วัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน.....	168

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช	172
6.1 บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	172
6.1.1 บทบาทในการใช้ร้องขับกล่อม.....	172
6.1.2 บทบาทในการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม.....	173
6.1.3 บทบาทในด้านความเพลิดเพลิน.....	174
6.1.4 บทบาทในการเป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้าน.....	177
6.1.5 บทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น.....	179
6.1.6 บทบาทในการถ่ายทอดความรู้.....	181
6.2 การดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	182
6.2.1 การสืบทอดเพลงกล่อมลูกโคราช.....	188
6.2.2 เพลงกล่อมลูกโคราชในกระแสสังคมปัจจุบัน.....	189
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	192
7.1 สรุปผลการวิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช.....	192
7.1.1 รูปแบบ.....	192
7.1.2 โครงสร้าง.....	192
7.1.3 ทำนอง.....	194
7.1.4 จังหวะ.....	194
7.2 สรุปผลการวิเคราะห์ทำนองเพลงโคราช.....	194
7.2.1 รูปแบบ.....	194
7.2.2 โครงสร้าง.....	195
7.2.3 ทำนอง.....	195
7.2.4 จังหวะ.....	195
7.3 สรุปผลการวิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ.....	195
7.3.1 รูปแบบ.....	195
7.3.2 โครงสร้าง.....	194
7.3.3 ทำนอง.....	195
7.3.4 จังหวะ.....	195

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.4 สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อร้องเพลงกล่อมลูกโคราช.....	195
7.4.1 ภาพสะท้อนด้านสังคม.....	195
7.4.2 ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม.....	196
7.5 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช.....	196
7.6 อภิปรายผล.....	197
7.7 ข้อเสนอแนะ.....	199
7.7.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	199
7.7.2 ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	199
บรรณานุกรม.....	201
ภาคผนวก.....	206
ประวัติผู้วิจัย.....	227
Executive Summary.....	228

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ที่ 1 แสดงอาณาเขตจังหวัดนครราชสีมา.....	16
แผนที่ที่ 2 แสดงเขตอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา.....	26

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 การเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	54
ภาพที่ 2 อยู่ หรือแปลเด็ก.....	87
ภาพที่ 3 นางดิยาพรรณ ประพันธ์วิทยา.....	207
ภาพที่ 4 นางสาว รัตนจรโรจน์.....	208
ภาพที่ 5 นางเทียม ประพันธ์วิทยา.....	209
ภาพที่ 6 นางเลื่อน ใจเที่ยง.....	210
ภาพที่ 7 นางหน่วย ดอกแก้วกลาง.....	211
ภาพที่ 8 นางมาก ชชสูงเนิน.....	212
ภาพที่ 9 นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์.....	213
ภาพที่ 10 นายใหญ่ วิเศษพลกรัง.....	214
ภาพที่ 11 นางไม้ ทองนอก.....	215
ภาพที่ 12 นางสาวกร งามจันทร์.....	216
ภาพที่ 13 นางเปิ่น มีศิลป์.....	217
ภาพที่ 14 นางอ้อย ขอกกลาง.....	218
ภาพที่ 15 นางชื่น ขอกกลาง.....	219
ภาพที่ 16 นางหรั่ง มุ่งเบื้องกลาง.....	220
ภาพที่ 17 นางสาวคุ้ม แก้วระวัง.....	221
ภาพที่ 18 นางสุบิน เฟื่องกลาง.....	222
ภาพที่ 19 นางทัน สังคะดี.....	223
ภาพที่ 20 นางปุ่น ตานนอก.....	224
ภาพที่ 21 นายคำปิ่น บ้านแท่น (ช้อยนอก).....	225
ภาพที่ 22 นางลำไย เสารยะวิเศษ.....	226

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

เพลงกล่อมลูกเป็นวัฒนธรรมสากลที่มนุษย์ในทุกสังคมเป็นผู้สร้างขึ้น แสดงให้เห็นว่า มนุษยชาติมีศิลปะในจิตใจ บทเพลงกล่อมลูกจึงเป็นข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนความคิด จินตนาการ และสุนทรียะของมนุษย์ สำหรับสังคมไทยนั้นเพลงกล่อมลูกของแต่ละภาค สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในด้านเสียงเพลงอันเป็นผลผลิตของจินตนาการและภูมิปัญญาของชาวบ้านในท้องถิ่น พร้อมทั้งสะท้อนศิลปะในการใช้ภาษา แสดงถึงความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทยอีกด้วย

เพลงกล่อมลูกเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีไว้สำหรับร้องกล่อมลูก หรือกล่อมเด็ก โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อกล่อมให้เด็กหลับเร็วและหลับสนิท ซึ่งเพลงประเภทนี้มักจะพบได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่จะมีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เพราะเพลงกล่อมลูกของท้องถิ่นนั้นๆมักจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ดังจะเห็นว่าท่วงทำนองของเพลงกล่อมลูกทั้งสี่ภาคมีความแตกต่างกันชัดเจน เนื้อหาของบทเพลงก็มักสะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นในแต่ละภาค แม้แต่การเรียกชื่อเพลงกล่อมลูกของภาคต่างๆก็ยังมี ความแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น จำเริญ แสงดวงแข (2535 : 6) กล่าวว่า “.. สำหรับชื่อ “เพลงกล่อมเด็ก” นั้น เป็นชื่อที่ใช้เรียกเพลงประเภทนี้ในภาคกลาง แต่ในภาษาถิ่นต่างๆจะเรียกเพลงประเภทนี้แตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือเรียกเพลงอ้อลูก เพราะมีการร้องอ้อดำเนินาตลอดไป ส่วนในภาคอีสานก็เรียกว่าเพลงกล่อมเด็ก หรือแม่ฮ้างกล่อมลูก สำหรับภาคใต้(ไทยพุทธ) เรียกว่าเพลงร้องเรือ เพลงชาน้อย เพลงน่องนอน แล้วแต่ท้องถิ่นนั้น..”

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2512 : 76) ได้ให้ความหมายของเพลงชาनोंงไว้ว่า “...คำว่า “ชา” มีความหมายว่า กล่อมขวัญ หรือสคูติ เช่น มีการชาขวัญข้าว (สคูติคุณแม่โพสพ) บางแห่งเรียกว่า เพลงน่องนอน ซึ่งหมายถึงเพลงกล่อมเด็กนั่นเอง แต่เพลงร้องเรือกับเพลงเรื่อนั้นไม่เหมือนกัน...” ส่วนชาวไทยใต้(มุสลิม) ก็จะเรียกว่า “อูและตีโด” ซึ่ง มัลลิกา คุณานุรักษ์ (2524 : 1) อธิบายว่า “อูและ” แปลว่า การร้องขับกล่อม ส่วนคำว่า “ตีโด” แปลว่านอน รวมความแล้ว “อูและตีโด” ก็ แปลว่า การขับร้องกล่อมให้นอนนั่นเอง...”

เพลงกล่อมลูกเป็นวรรณกรรมประเภท มุขปาฐะ (oral literature) ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่าน ประเพณีการบอกเล่า โดยใช้ระบบครอบครัว ระบบเครือญาติ เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคน กับชุมชนในท้องถิ่น “..เพลงกล่อมเด็กจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่ฉายให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอของคนที่เป็นเจ้าของ นอกจากนี้ยังแสดงร่องรอยที่แฝงความหมายในทางประวัติศาสตร์ และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมไทยในอดีต ทางลัทธิประเพณีได้เป็นอย่างดี...” (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2522 : 16)

ดังนั้นเพลงกล่อมลูกจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ท้องถิ่น ซึ่งในอดีต เพลงกล่อมลูกของแต่ละท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่เป็นกลไกที่ใช้ในการอบรมขัด เกลา ระเบียบ แบบแผนการประพฤติปฏิบัติของสังคม หรืออาจจะเป็นทางออกให้กับการระบายความ กัดคันบางอย่างของสังคม ดังจะเห็นได้ในบทกล่อมลูกภาคอีสานหลายๆบท ที่มีเนื้อหาสาระเชิงตัดพ้อ ต่อว่าชะตาชีวิต เป็นการระบายความคับข้องหรืออารมณ์กัดคันของผู้ร้อง ที่รู้สึกว้าเหว่ บรรยายถึง ความยากลำบากของชีวิต เนื่องจากต้องต่อสู้กับปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจและสังคมอย่างเฉียดตาย เช่น เพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกในภาคอีสาน ที่ว่า

นอนสาหล่า นอนอู่ผ้าหลับตาแม่สิก้อม
นอนอู่แก้วหลับแล้วแม่สิกวย
แม่ลิเหลียวขึ้นเฮือนเห็นแต่เดือนกับฟ้า
ไผสิมาเกี่ยวหญ้ามุงหลังคาให้เจ้าอยู่
พ่อเจ้าไปอู่แก้วหลายปีแล้วบ่มา
แม่กะตั้งตาทำน้ำมันบ่ทาฟันบ่ต้องต่อ
คอยพ่อเจ้าแลงเช้ากะบ่เห็น
จักสิเวรหยังแล้วแนวหญิงบ่มีคู่

คั่นปมีคู่ซ้อหนีหมู่ปรีกษา
 ยามแลงมาแม่กะคิด โศกเศร้า
 ยามกินข้าวผักจิ้มกะบมี
 แม่เหลียวเบิ่งก็ไฟเห็นแต่น้ำเข้าตัด
 เหลียวเบิ่งสาตเห็นแต่เสือกับหมอน
 สะออนใจเต้ฝาเฮือนเพ่อเจ้าบได้ออยู่
 ฝนตกฮ่าอู่แก้วหลายคืนแหล่วบได้นอน
 ฝนตกฮ่าจั้นๆจักสิพาอำคาน้อยไปเที่ยวช่นชายคาเหย้าเพิ่นผู้ได้
 (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2522 :40)

นอกจากนี้เพลงกล่อมลูก ยังเป็นการช่วยบันทึกประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ทั้งเรื่องของนิเวศวิทยา ความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี และการประกอบอาชีพไว้ในหลายๆแง่มุม โดยเฉพาะการบรรยายถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นนั้นๆลงในบทเพลงกล่อมลูกด้วย

เพลงกล่อมลูกจึงเป็นกลไกในการอบรมระเบียบของสังคม ที่ช่วยสร้างให้เด็กที่กำลังจะเติบโตในสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ได้รับรู้ เรียนรู้ มีระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนของพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐานอันเดียวกันในสังคม อันเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมที่จะช่วยนำไปสู่ความเข้าใจของสังคมต่อไป

การร้อง มักมุ่งให้เด็กนอนหลับสบายจะได้อบอุ่น ผู้กล่อมอาจอุ้มไว้ในแนบอกรอย่างทะนุถนอม ปากก็ร้องเพลงเบาๆ ซ้ำๆ เนิบๆ ไกวไปมาซ้ำๆ หรือเอาลงเปลแกว่งไปมา ลีลาการร้อง ช่วยขับกล่อมให้เด็กฟังเพลินจนหลับไป ทั้งยังเป็นการปลุกฝังให้เด็กรักเสียงเพลงอีกด้วย

ยศ สันตสมบัติ (2540 : 230) กล่าวว่า “...นักมานุษยวิทยาบางท่านตั้งข้อสมมุติฐานว่า มนุษย์คิดค้นจังหวะและท่วงทำนองของคนตรี จากเสียงเต้นของหัวใจ ซึ่งเด็กทุกคนได้ยินตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และคนตรีอาจได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับเด็ก เช่น การอุ้มลูก การตบกันเบาๆ การไกวเปลเห่กล่อมลูกน้อยยามนอน เป็นต้น...” จะเห็นได้ว่า เพลงกล่อมลูกนี้เองที่เป็นต้นกำเนิดหรือเป็นบ่อเกิดของเพลงประเภทต่างๆที่เราได้ยินได้ฟังในปัจจุบัน เพราะเพลงหรือคนตรีย่อมที่จะมีวิวัฒนาการพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพลงกล่อมลูกเป็นเพลงประเภทที่เกิดขึ้นภายในบ้านจากแม่กล่อมลูก พี่ ป้า น้า อา กล่อมหลาน เมื่อกล่อมบ่อยๆเข้า เพลงก็จะติดหูคนฟัง บ้านที่อยู่ข้างๆ

อาจไปได้ยินแล้วเกิดความชอบจึงนำมาร้องกล่อมที่บ้านตัวเองบ้าง เพลงจึงกระจายออกไปอย่างกว้างขวาง เมื่อมีคนร้องได้มากๆ เข้าเพลงก็มีการพัฒนาต่อไป อาจจะถูกกลืนเป็นเพลงพื้นบ้านที่ร้องเล่นในชุมชนและได้รับการขัดเกลาจนกลายเป็นเพลงในราชสำนักเมื่อเรามองดูถึงรากเหง้าของเพลงไทยแล้วจะพบว่าเพลงประเภทเพลงพื้นบ้าน นี้เองที่เป็นรากหรือเป็นพื้นฐานให้กับเพลงไทยของเรา นอกจากนี้การร้องเพลงกล่อมลูกยังเป็นสิ่งช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยหน่ายของผู้เลี้ยงเด็กอีกด้วย ดังที่ สุธิวงษ์ พงศ์ไพบูลย์ (2512 : 77) อธิบายไว้ว่า “...ผู้เลี้ยงจะได้เพลิดเพลินกับเสียงตัวเอง บางคนเสียงดีก็เป็นการรอดเสียงไปในตัว หากมีความในใจที่พูดออกมาได้ยากก็เอามาผูกขึ้นเป็นเพลงกล่อมเด็กเป็นการระบายความอัดอั้น”

ในสังคมยุคปัจจุบัน เพลงกล่อมลูกอันเป็นกระจกเงาที่สะท้อนสภาพสังคมในอดีต กำลังจะถูกกลืนหายไปจากวิถีชีวิตของคนไทยที่กำลังก้าวผ่านเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ บทบาทหน้าที่ของเพลงกล่อมลูกจึงลดความสำคัญลง เหตุผลอันหนึ่งที่มีส่วนทำให้เพลงสูญหายก็คือ การถ่ายทอดเพลงแบบมุขปาฐะ การจดจำปากต่อปากสืบทอดกันมาโดยไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้บทเพลงกล่อมลูกจำนวนมากสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

เมื่อปี พ.ศ. 2532 มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เล็งเห็นถึงบทบาทและความสำคัญของเพลงกล่อมลูก จึงได้จัดการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกขึ้น เพื่อที่จะเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟู เพลงกล่อมลูกที่กำลังจะเลือนหายไปให้กลับคืนมา ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับความสำคัญของเพลงกล่อมลูกที่มีต่อสังคมไทยในอดีต ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญข้อนี้ จึงสนใจที่จะศึกษาเพลงกล่อมลูกภาคอีสานจากผู้ชนะเลิศการประกวด ผู้วิจัยเอง เคยใช้ชีวิตอยู่ในภาคอีสานหลายปี ได้เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบประเพณี ภาษา รวมทั้งเพลงพื้นบ้านมาบ้างพอสมควร และได้เคยรับการถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกภาคอีสานบางบทเอาไว้ ทำให้เกิดความประทับใจและอยากที่จะศึกษาเพลงกล่อมลูกให้มากขึ้น และจากการประกวดเพลงกล่อมลูก สี่ภาค ประจำปี 2543 คณะกรรมการได้ลงมติให้ผู้ขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราชจัดอยู่ในกลุ่มของเพลงกล่อมลูกภาคกลาง เนื่องจากทำนองที่ขับร้องแตกต่างกับเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน แต่กลับไปคล้ายคลึงกับเพลงกล่อมลูกภาคกลาง แต่ผู้เข้าประกวดเพลงกล่อมลูกโคราชอ้างว่า เพลงที่ขับร้องนี้ไม่ใช่เพลงกล่อมลูกของภาคกลาง แต่เป็นทำนองเพลงกล่อมลูกของโคราชแท้ๆ ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นบุรุษ ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 100 ปีมาแล้ว ผู้เข้าประกวดยอมรับว่าทำนอง และสำเนียงภาษาคือคล้ายคลึงกับของภาคกลาง แต่ศัพท์ภาษาที่ใช้ ตลอดจนทำนองเพลง ได้ถูกหล่อหลอมรวมเข้ากับสังคมวัฒนธรรมโคราช มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง ตรงจุดนี้เองที่จุดประกายความคิดของผู้วิจัยในการศึกษาวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกโคราช ทั้งใน

เรื่องของท่วงทำนองเพลงที่ใช้ขับร้องว่าโดยแท้จริงแล้ว ท่วงทำนองเพลงกล่อมลูกของโคราชที่ใช้ขับร้องกันในท้องถิ่นมีด้วยกันกี่ทำนอง รวมทั้งต้องการศึกษาวิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราชในฐานะเป็นสื่อที่ช่วยสะท้อนภาพทางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นออกมาในด้านต่างๆ และเพลงกล่อมลูกโคราชมียุทธศาสตร์อย่างไรในชุมชน ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาความเปลี่ยนแปลงของเพลงกล่อมลูกโคราชที่มีการเปลี่ยนแปลง หรือยังคงดำรงอยู่ในกระแสสังคมปัจจุบันอย่างไร โดยการวิจัยครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ที่ชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ประจำปี พ.ศ. 2543 ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้น เพื่อเป็นการวิเคราะห์บริบททางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ที่ชนะเลิศการประกวด การสืบทอดเพลงกล่อมลูก และจุดมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ เพลงกล่อมลูกภาคอีสานให้คงอยู่สืบไป โดยได้นำทำนองของเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน(โคราช) มาบันทึกไว้เป็นโน้ตสากลและทำการวิเคราะห์โครงสร้างของทำนองเพลงตามทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการดนตรี เพื่อที่จะเป็นฐานข้อมูลให้แก่ผู้ที่สนใจและศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช
- 1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช
- 1.2.3 เพื่อศึกษาบทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราชที่มีอยู่ในสังคมท้องถิ่น
- 1.2.4 เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่เพลงกล่อมลูกโคราช

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทำให้ทราบลักษณะลีลาท่วงทำนอง เอกลักษณะหรือลักษณะเด่นของเพลงกล่อมลูกโคราช
- 1.3.2 ทำให้เห็นคุณค่าของเพลงกล่อมลูกในด้านบทบาทสังคมท้องถิ่น
- 1.3.3 เพลงกล่อมลูกโคราชได้รับการอนุรักษ์และเผยแพร่มากขึ้น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะบทเพลงกล่อมลูกโคราช ซึ่งเป็นเพลงกล่อมลูกภาคอีสานตอนใต้ จากผู้ชนะเลิศการประกวด การขับร้องเพลงกล่อมลูก 4 ภาค (ภาคอีสาน) ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นประจำปี พ.ศ.2543 รวมไปถึงบุคคลผู้มีความรู้ในเรื่องเพลงกล่อมลูกโคราชจากพื้นที่ภาคสนาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาเฉพาะอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลงกล่อมลูก หมายถึง เพลงสำหรับขับร้องกล่อมให้เด็กได้รับความเพลิดเพลินในเวลานอน เพื่อต้องการให้เด็กนอนหลับเร็ว และหลับสนิท ผู้ขับกล่อมมักจะเป็นพ่อหรือแม่ของเด็ก ในบางครั้งอาจเรียกว่าเพลงกล่อมเด็กเนื่องจากผู้กล่อมไม่ใช่พ่อหรือแม่ของเด็ก

เพลงกล่อมลูกโคราช หมายถึง เพลงที่ใช้ในการร้องกล่อมเด็กของชาวจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอื่นๆ ที่ใช้สำเนียงภาษาพูดแบบโคราช

เพลงโคราช หมายถึง เพลงพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครราชสีมา มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ใช้การตบมือให้จังหวะ เนื้อร้องจะใช้ภาษาไทยถิ่นโคราช

ทำนอง หมายถึง เสียงที่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างสลับซับซ้อน มีทั้งเสียงสูง เสียงต่ำ หนักเบา สลับกันไปตามลีลาอารมณ์ของเพลง

ทำนองสารัตถะ หมายถึง ทำนองหลักของเพลง

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ หมายถึง ผู้ชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้แก่ นางดิยาพรรณ ประพันธ์วิทยา

ผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาแต่ไม่ได้เข้าประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในการลงภาคสนาม (ดูรายชื่อในหน้า 52 - 53)

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากบทเพลงกล่อมลูกโคราชเป็นการใช้ภาษาถิ่น การถ่ายทอดเสียง พยายามถ่ายทอดให้ใกล้เคียงกับข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล แต่ขณะเดียวกัน ก็มุ่งจะให้เกื้อกูลต่อการสื่อความหมายเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ทำการถ่ายทอดท่วงทำนองของเพลงกล่อมลูกโคราชเป็นสัญลักษณ์โน้ตสากลระบบเสียงไทย

1.7 พื้นที่ภาคสนามในการวิจัย

ศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา เพราะเป็นอำเภอที่มีเพลงกล่อมลูกโคราชแบบดั้งเดิมหลงเหลืออยู่มากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา และเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ชนะเลิศการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสานของมหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปี 2543 พร้อมทั้งบุคคลผู้มีความรู้เกี่ยวกับเพลงกล่อมลูกโคราช

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง เพลงกล่อมลูกโคราช ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัย ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโคราชหรือจังหวัดนครราชสีมา และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพลงกล่อมลูก เพื่อให้เข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคม และเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเพลงกล่อมลูกโคราช ซึ่งเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางและแนวความคิดในการศึกษา

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีในการประกอบ และเป็นแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

ทฤษฎีหน้าที่นิยม

มาลินอฟกี (Bronislaw Malinowski : 1953) เสนอแนวคิดหน้าที่นิยมว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน ซึ่งจะต้องได้รับการตอบสนองจากสังคม โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกสังคมวัฒนธรรมมีความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ หน้าที่หลักของวัฒนธรรม คือ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ มาลินอฟกีได้แบ่งความต้องการ (needs) ของมนุษย์ออกมาเป็น 3 ประการ คือ 1. ความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ (basic biological and psychological need) 2. การตอบสนองร่วมกันของสมาชิกในสังคม(instrument need) 3. ความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (symbolic needs)

พฤติกรรมของมนุษย์ตามทัศนะของมาลินอฟกี เป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยมนุษย์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ยศ สันตสมบัติ 2540 : 31-32)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีหน้าที่นิยามมาเป็นแนวคิดวิเคราะห์หน้าที่ของเพลงกล่อมลูกจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบต่างๆของสังคม เพราะเพลงกล่อมลูกมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทั้งในด้านความเพลิดเพลิน ความรัก ความอบอุ่นจากสายใยครอบครัว และยังเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นเครื่องชี้นำแนวทางการประพฤติปฏิบัติ ขนบ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่พึงงาม เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในชุมชนท้องถิ่นนั้นได้อย่างราบรื่น และถูกต้องตามทำนองคลองธรรมที่สังคมกำหนด

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

นักวิชาการในกลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์มีความเชื่อว่า มนุษย์มีความปรารถนา ความรู้สึก บางประการที่แฝงอยู่ในจิตใต้สำนึก ซึ่งความปรารถนาอันนี้ถูกกดเอาไว้ภายในจิตใจ แต่คงจะปรากฏในความฝัน ด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความปรารถนาที่ถูกกดตันเอาไว้ภายใต้จิตสำนึกนี้เอง นักจิตวิเคราะห์ก็พยายามหาหลักฐานมายืนยันด้วยการชี้ให้เห็นว่า นิทาน ตำนาน หรือบทเพลงพื้นบ้านก็ดี เป็นผลของการแสดงออกของความกดตันนี้ นักจิตวิเคราะห์ยังกล่าวเฉพาะลงไปอีกว่า ความกดตันเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นความกดตันทางจิตใจอันเนื่องด้วยเรื่องเพศ (Sexual repression) (From 1952 : 67 อ้างถึงใน ศิราพร จิตะฐาน ณ ถลาง 2539 : 67)

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดทฤษฎีนี้ มีความสอดคล้องกับเพลงกล่อมลูกโคราช เพราะมนุษย์ย่อมที่จะอยากระบายความอัดอั้นตันใจ หรือความขัดแย้งทางสังคมบางประการออกมา และในบทเพลงกล่อมลูก ก็ดูเหมือนว่า จะเป็นสิ่งที่ช่วยระบายความกดตันนั้นออกมาด้วย นักจิตวิเคราะห์ก็ยังชี้เฉพาะลงไปเกี่ยวกับความกดตันเรื่องเพศ ซึ่งก็ปรากฏพบในเพลงกล่อมลูกหลายๆบทที่กล่าวถึงเรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง แสดงให้เห็นว่า เพลงกล่อมลูกสามารถเป็นที่ระบายความกดตัน ความคับข้องใจของมนุษย์ได้วิธีหนึ่ง

แนวคิดทางมานุษยวิทยาการดนตรี

ปราณี วงษ์เทศ (2524 :7) สรุปแนวคิดว่าเป็นการศึกษาดนตรีในวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆด้วยวิธีการเปรียบเทียบ และเป็นวิธีการที่ครอบคลุมแง่มุมต่างๆของดนตรีได้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะดนตรีเกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สังคมจิตวิทยา โครงสร้างทางสังคม ภาษาวรรณกรรม จิตวิทยา สุนทรียศาสตร์ และศิลปะด้านอื่นๆ การศึกษา

ดนตรีเพียงด้านใดด้านหนึ่งย่อมไม่เพียงพอต่อความเข้าใจสังคมที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น จึงต้องเข้าใจทั้งในแง่ที่เป็นดนตรี ระบบเสียง และที่เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม

พูนพิศ อมาตยกุล (2529) ได้ให้แนวคิดในด้านการวิจัยเชิงมานุษยวิทยาการดนตรีไว้ว่าเป็นการนำหลักทางมานุษยวิทยามาผนวกกับด้านวัฒนธรรมและดนตรี ซึ่งแยกเป็นหัวข้อย่อยๆ 3 ข้อ คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม บรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ 2) แนวคิดด้านดนตรี แสดงให้เห็นถึงศาสตร์และศิลป์ของดนตรี การแสดงฝีมือ 3) แนวคิดด้านมานุษยวิทยา แสดงให้เห็นถึงความเป็นมา สถาปัตยกรรมศาสตร์ การเคลื่อนย้าย การถ่ายทอด และการพัฒนาเพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อชุมชน

2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารหลายเล่มเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา อันเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาเป็นแอ่งอารยธรรมสำคัญที่มีความเก่าแก่แห่งหนึ่งในประเทศไทย

2.2.1 ประวัติความเป็นมา

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา (2538 : 175 – 180) กล่าวว่า จังหวัดนครราชสีมา นับว่าเป็นบ้านเมืองที่มีความเป็นมาเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เพราะปรากฏหลักฐานของชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 3000 ปีมาแล้ว เริ่มด้วยมีชุมชนหมู่บ้านเก่าแก่อยู่ที่บ้านธารปราสาท อำเภอโนนสูง นอกจากนี้ยังพบหินตั้งเป็นรูปวงกลมที่บ้านหินตั้ง อำเภอสูงเนิน ปราสาทหินพนมวันที่ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง ปราสาทหินเมืองแขกที่ตำบลโคราช และปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย ซึ่งบางแห่งมีร่องรอยหลักฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ทวาราวดี จนถึงอารยธรรมเขมรตามลำดับ ทำให้สันนิษฐานว่าเมืองโคราชเดิมน่าจะเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณหลายยุคหลายสมัยติดต่อกัน

กรมศิลปากร กองโบราณคดี (2534 : 71 – 72) ได้กล่าวถึงชุมชนบ้านปราสาทอันเป็นชุมชนอันเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมาว่า การตั้งชุมชนบ้านปราสาทในอดีตเริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว โดยสันนิษฐานว่ากลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณบ้านปราสาทนี้

อพยพมาจากบริเวณแอ่งสกลนคร (อีสานเหนือ) ซึ่งแอ่งสกลนครเป็นแอ่งที่ตั้งของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในระยะแรกของภาคอีสาน มีอายุราว 5,600-3,000 ปี สาเหตุที่อพยพเนื่องมาจากพื้นที่ในแอ่งสกลนครเริ่มมีผู้คนอาศัยอยู่มากขึ้น ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องอพยพลงมาทางตอนล่างซึ่งเรียกว่าแอ่งโคราช (อีสานล่าง) เพื่อขยายและหาที่ทำกินใหม่

ปีทมา บุญอินทร์ (2537 : 52) กล่าวว่า เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองเก่าแก่เคยเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยขอม เดิมทีเดิยตัวเมืองอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ในท้องที่อำเภอสูงเนิน ห่างจากตัวเมืองปัจจุบันประมาณ 31 กิโลเมตร เมืองนครราชสีมาปรากฏตามพงศาวดารว่า เมื่อครั้งขอมเป็นใหญ่ในสุวรรณภูมิ ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ราวพุทธศักราช 300 ได้ส่งพระมหาเถระ 2 รูป คือ พระโสณะ กับพระอุตระ สมณะทูตของพระโมคคัลลีปุตติสเถระ นำลัทธิพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในสุวรรณภูมิส่วนกลางขึ้นที่อาณาจักรทวารวดีเป็นครั้งแรก ซึ่งแคว้น ทวารวดีเวลานั้นได้แผ่อาณาเขตมาถึงท้องที่อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และชาวทวารวดีได้สร้างเมือง “เสมา” ขึ้นที่บนฝั่งซ้ายของริมฝั่งลำตะคอง

จากหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ พบว่า เมืองโคราชเดิม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในเขตท้องที่ อำเภอสูงเนินในปัจจุบัน ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 31 กิโลเมตร ประกอบด้วย “เมืองเสมา” สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี (ปัจจุบันเมืองเก่าเสมานี้เหลือเพียงซากกำแพงเมืองเท่านั้น) และเมืองเก่าอีกเมืองหนึ่งที่มีความสำคัญมากคือ “โคราฆปุระ” หรือเมือง “โคราช” สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรโคตรบูรณ อยู่ห่างจากเมืองเสมาไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 6 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าทั้งสองเมืองนี้ในอดีตน่าจะเป็นเมืองโคราชเก่าที่มีความเจริญมาก และอยู่ภายใต้การปกครองของขอม โดยไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ต่อมาเมื่ออาณาจักรขอมเสื่อมลงในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 เมืองโคราชจึงหลุดพ้นจากการปกครองของขอมและตกอยู่ใต้อำนาจปกครองของกรุงศรีอยุธยาในเวลาต่อมา

ปรีชา อุยตระกูล (2530 : 14) กล่าวว่า ราว พ.ศ. 700 มีชาวอินเดียพวกหนึ่งอพยพเข้ามาตั้งภูมิลำเนาตั้งแต่ปากลุ่มแม่น้ำโขงจนถึงเขตกัมพูชา พวกอินเดียที่อพยพมาในครั้งนี้เป็นพวกที่นับถือพระวิษณุ และได้แผ่อาณาจักรเข้ามาในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเวลานั้น เรียกว่า “อาณาจักรโคตรบูรณ” มี “เมืองพนม” เป็นเมืองหลวง และได้สร้าง “เมืองพิมาย” เป็นหัวเมืองเอกเมืองหนึ่ง กับเมือง “ขวงชนบุรีศรีมหานครราช” ประจันหน้ากับเมืองเสมา ครั้น

ต่อมาชาวบ้านเห็นว่าชื่อเมืองยาวเกินไปเรียกยาก จึงนิยมเรียกสั้นๆ ว่า “เมืองคอนราช” ต่อมาเข้าใจว่าจะเป็น “โคราช”

มานิต วัลลิโภคม (2505) ได้ให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการสร้างเมืองนครราชสีมาอีกด้านหนึ่งว่า เมืองโคราชอาจจะเป็นเมืองร้างของพ่อขุนผาเมือง พระสหายร่วมรบของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ แห่งกรุงสุโขทัยก็เป็นได้ เพราะที่ตั้งของเมืองโคราช ตลอดจนหลักฐานด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมไปถึงศิลาจารึกที่พบในบริเวณนี้ น่าเชื่อว่าจะเป็นเมืองในชั้นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ตั้งของเมืองโคราชที่อยู่ในเส้นทางเดินทัพ สมัยโบราณใช้เวลาเดินทางถึงกันในเวลาเพียง 20 วัน แต่อย่างไรก็ดี ข้อสันนิษฐานนี้ยังไม่เป็นที่ยุติแน่นอนว่า “เมืองร้าง” ตั้งอยู่ที่ “โคราช” หรือไม่

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา (2538 : 175-180) กล่าวว่า ประมาณปี พ.ศ.2199-2231 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นช่วงเวลาที่เมืองโคราชเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เนื่องจากทรงโปรดเกล้าให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญ โดยย้ายจากเมืองเก่าของโคราชสองเมืองคือ เมืองเสมา และเมืองโคราชมาตั้งอยู่ ณ สถานที่ตั้งของตัวเมืองปัจจุบัน และขนานนามใหม่ว่า “นครราชสีมา” สันนิษฐานว่า ชื่อนครราชสีมานี้ได้มาจากการนำชื่อเมืองโบราณ 2 เมือง คือเมืองเสมา และเมืองโคราชหรือโคราฆปุระ มารวมกันนั่นเอง สำหรับผังเมืองนครราชสีมา นั้นได้รับการออกแบบโดยช่างชาวฝรั่งเศสซึ่งรับราชการอยู่ในสมัยนั้น ลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าบริเวณรอบเมืองประกอบด้วยประตูป้อมปราการที่มีคูน้ำล้อมรอบมีสี่ประตูคือ ประตูพลแสนหรือประตูน้ำ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ ประตูพลล้านอยู่ทางทิศตะวันออก ประตูชัยณรงค์หรือประตูฝอยอยู่ทางทิศใต้ และประตูชุมพลอยู่ทางทิศตะวันตก

หลังจากที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าเมื่อปี พ.ศ. 2310 ทำให้คนไทยแตกแยกออกเป็นก๊กเป็นเหล่ามากมาย ครั้งนั้นกรมหมื่นเทพพิพิธซึ่งต้องโทษไปอยู่ลังกาแล้วหนีมาอยู่เมืองจันทบุรี ได้ชักชวนพวกชาวเมืองชายทะเลทางตะวันออกยกเป็นกองทัพมาหวังรบพม่าเพื่อแก้ไขกรุงศรีอยุธยา กรมหมื่นเทพพิพิธมาถึงปราจีนบุรี ให้ทัพหน้าตั้งอยู่ปากน้ำโยทกาเมืองนครนายก แต่ถูกพม่าตีแตกหมด เมื่อเห็นว่าสู้ไม่ได้จึงพากันหนีขึ้นไปเมืองนครราชสีมา หวังจะชวนเจ้าเมืองนครราชสีมารบกับกองทัพพม่า แต่พระยานครราชสีมาถูกลอบฆ่าตายเสียก่อนแล้วยังถูกเมืองพิมายล้อมเมืองเอาไว้อีก ภายหลังพวกพิมายได้ยกให้กรมหมื่นเทพพิพิธขึ้นเป็นเจ้าพิมาย หรือก๊กเจ้าพิมาย

แต่ท้ายสุดถูกสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีปราบปรามประหารชีวิต เมืองนครราชสีมาจึงได้กลับมาขึ้นตรงต่อกรุงธนบุรีของไทย

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้ทรงยกฐานะเมืองนครราชสีมาขึ้นเป็นเมืองชั้นเอก โดยให้เจ้าเมืองผู้มีศักดิ์เป็น "เจ้าพระยา" และให้อำนาจปกครองตลอดทั้งเมืองเขมร เวียงจันทน์ นครพนม และนครจำปาศักดิ์ จนกระทั่งปี พ.ศ.2369 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เกิดเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งกรุงเวียงจันทน์ และในเหตุการณ์ครั้งนี้แผ่นดินไทยได้วีระสตรีไทยอีกท่านหนึ่ง คือ "ท้าวสุรนารี" ซึ่งเป็นปุชนิยบุคคลที่มีความสำคัญต่อเมืองนครราชสีมาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเห็นภัยจากเรือรบต่างชาติที่คุกคามกรุงเทพฯ จึงมีพระราชดำริให้เตรียมจัดหาราชธานีแห่งที่สองที่อยู่ห่างจากทะเลอย่างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อแรกทรงเลือกเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองหลวงสำรอง แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ได้ทำการสำรวจแล้วพบว่าเมืองนครราชสีมาไม่สะดวกที่จะปรับปรุงเป็นเมืองหลวงเพราะกั้นคาน้ำ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้สร้างที่ประทับที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์จังหวัดลพบุรีแทน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวมหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นเป็น 3 มณฑล ได้แก่ มณฑลลาวพวน มณฑลลาวกลาง และมณฑลลาวท้าว เมืองนครราชสีมาได้รับแต่งตั้งเป็นที่ว่าการมณฑลลาวกลาง เมื่อมีการปรับปรุงการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล มณฑลลาวกลางจึงถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “มณฑลนครราชสีมา” และในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เองที่ได้ทรงทำนุบำรุงเมืองนครราชสีมาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นกว่าก่อนในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะริเริ่มสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพ-นครราชสีมาขึ้นเป็นทางรถไฟสายแรกของประเทศไทย (พ.ศ.2437-2443) ซึ่งหลังจากมีทางรถไฟสายนี้แล้วทำให้บทบาทของเมืองนครราชสีมาได้กลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคม เศรษฐกิจ และสังคมพลเมืองในภาคอีสานทั้งหมด

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ในสมัยรัชกาลที่ 7 ทางราชการได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล และตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยามปี พ.ศ. 2476 มณฑลนครราชสีมาจึงต้องถูกยุบไป และจัดระเบียบการปกครองใหม่เป็นลักษณะการบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยแบ่งการปกครอง

ออกเป็นจังหวัด และอำเภอมาจนถึงปัจจุบัน (ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2538 : 175-180)

จะเห็นว่ากรมหมื่นเทพพิพิธรวบรวมผู้คนจากหัวเมืองชายทะเลตะวันออกมีจันทบุรี ระยอง ชลบุรี ปราจีนบุรี และนครนายก เป็นกำลังสำคัญให้ขึ้นไปตั้งหลักอยู่ที่เมืองนครราชสีมา ครั้นหลังกรุงแตกยังมี “ข้าเก่า” จากกรุงศรีอยุธยาหนีพม่าไปตั้งหลักแหล่งเพิ่มเติมอยู่ด้วยอีกมาก เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีปราบ “ก๊กเจ้าพิมาย” แล้วก็มีได้กวาดต้อนผู้คนเหล่านี้ลงมากรุงธนบุรี พวกนี้ได้ปักหลักอยู่ที่นั่นแล้วกลายเป็นบรรพบุรุษกลุ่มใหญ่ของคนโคราชปัจจุบัน คนพวกนี้ได้ผสมกลมกลืนกับคดีท้องถิ่นที่มีมาดั้งเดิม ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแบบกรุงศรีอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แล้วเกิดประเพณีใหม่กลายเป็น “วัฒนธรรมโคราช” เช่น สำเนียงโคราช กระเด็ดไปทางสำเนียงชายทะเลตะวันออกแถบระยอง และจันทบุรี เพลงโคราชก็มีฉันทลักษณ์ และลีลาเดียวกับเพลงพาดควาย เพลงฉ่อย เพลงกล่อมลูกก็มีท่วงทำนองคล้ายกับภาคกลาง นอกจากนั้นยังมีประเพณีอื่นๆ อีก เช่น กินข้าวเจ้า เคี้ยวหมาก ตัดผมเกเรียน นุ่งโจงกระเบน และมีศิลปะ สถาปัตยกรรมวัดวาอารามแบบกรุงศรีอยุธยาภาคกลาง นอกจากนี้นครราชสีมาก็ยังเป็น ศูนย์กลางการคมนาคมติดต่อระหว่างภาคกลางและภาคอีสานนับเป็นรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคอีสานหรือเป็นประตูสู่อีสาน จึงได้เกิดวัฒนธรรม ประเพณีที่ผสมกลมกลืนกันจนกลายมาเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราช (สายพิน แก้วงามประเสริฐ , 2538 : 14)

2.2.2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์

ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขต

โคราชหรือจังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองปากประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราชทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างละติจูด 14 องศา 15 ลิปดา ถึง 15 องศา 45 ลิปดาเหนือ และลองจิจูด 101 องศา 15 ลิปดา ถึง 102 องศา 50 ลิปดาตะวันออก มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 259 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟประมาณ 264 กิโลเมตร มีพื้นที่ 20,497.86 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12.81 ล้านไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 26 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ 295 ตำบล และ 3,348 หมู่บ้าน มี

ประชากรทั้งสิ้น 2,534,287 คน ชาย 1,259,424 คน หญิง 1,274,863 คน(ธันวาคม พ.ศ. 2541)
มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ , ขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดนครนายก สระแก้ว ปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดบุรีรัมย์ ขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ ลพบุรี สระบุรี

(สง่า พงษ์ภู 2542 : 209)

ถ้าพิจารณาที่ตั้งและอาณาเขต จะเห็นได้ว่าจังหวัดนครราชสีมาไม่ได้เป็นเพียงประตูอีสานเท่านั้น แต่เป็นศูนย์กลาง เป็นเมืองหน้าด่านของภาคอีสานที่มีความสะดวกในการติดต่อกับจังหวัดอื่นทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก กรุงเทพฯ ตลอดจนกลุ่มประเทศในอินโดจีน ดังนั้น จึงเป็นศูนย์กลางที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และเป็นชุมทางการคมนาคมของจังหวัดอื่นในแถบภูมิภาคแถบนี้ ดังแผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดนครราชสีมาหน้าต่อไปนี้

สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของเมืองโคราช มีลักษณะเป็นที่ราบสูง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 150-300 เมตร โดยมีเทือกเขาแดงพญาเย็นเป็นขอบทางทิศตะวันตก และเทือกเขาพนมดงรักเป็นขอบทางด้านใต้ ลักษณะภูมิประเทศมีความลาดเอียงไปทางทิศตะวันออกก่อนไปทางเหนือ ก่อให้เกิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย เช่น ลำน้ำมูล ลำพระเพลิง ลำตะคอง ลำเชิงไกร ลำมาศ ลำแะ ซึ่งแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของจังหวัด และก่อให้เกิดที่ราบลุ่มบางส่วนมีพื้นที่ถูกคลื่นลอนลึกโดยทั่วไป ในท้องถิ่นเรียกภูมิประเทศเช่นนี้ว่า “โคก” ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ดินเหนียวแดง เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ช่วงตอนกลางและตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดจะพบดินเค็มอยู่บ้าง

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของเมืองโคราชเป็นภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อนหรือทุ่งหญ้าสวันนา เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุม ภูมิอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู คือ

- 1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ระยะเวลาที่อากาศร้อนที่สุดอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 30.89 องศาเซลเซียส
- 2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม ซึ่งจะเริ่มมีฝนตกประมาณเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม และมักมีฝนทิ้งช่วงในระหว่างเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28.16 องศาเซลเซียส
- 3) ฤดูหนาว สภาพโดยทั่วไปจะเริ่มเปลี่ยนเป็นฤดูหนาวราวเดือนพฤศจิกายน อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลงและปกคิจะหนาวที่สุดในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25.37 องศาเซลเซียส

2.2.3 สภาพทั่วไปทางสังคมวัฒนธรรม

ประชากร

โคราชเป็นเมืองที่มีความสำคัญมาแต่อดีต สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เป็นเมืองศูนย์กลางการคมนาคม การปกครอง การค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับสภาพพื้นที่

ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นป่าเขาเขตต้นน้ำลำธาร ทำให้เมืองโคราชเป็นที่รวมของประชากรหลายกลุ่มชาติพันธุ์ บางกลุ่มเป็นกลุ่มชนดั้งเดิม บางกลุ่มก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาใหม่ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว เขมร ฉวน มอญ ขวน กูย จีน ซึ่งอาจจะแบ่งกลุ่มประชากรตามลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมออกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้ (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, 2539 :179)

1. กลุ่มสังคมเก่า หรือกลุ่มชาวไทยโคราช เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุด อาศัยอยู่กระจายไปในทุกพื้นที่ของเมืองโคราช เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยภาคกลาง และภาษาไทยถิ่นโคราช ซึ่งมีสำเนียงเพี้ยน น้ำเสียงค่อนข้างห้วน สั้น (กร่อนเสียง) คำพื้นฐานทั่วไปตรงกับไทยภาคกลาง แต่มีบางคำใช้ภาษาอีสานปะปน ชาวไทยโคราช ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ยกเว้นบางอำเภอที่มีชาวไทยอีสานมากกว่า เช่น บัวใหญ่ สูงเนิน)

2. กลุ่มชาวไทยอีสาน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรรองจากกลุ่มชาวไทยโคราช ส่วนใหญ่อพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายจนถึงกรุง รัตนโกสินทร์ ตอนต้น โดยตั้งหลักแหล่งอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดนครราชสีมา ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมทั่วไปเป็นแบบกึ่งไทย-ลาว ภาษาที่ใช้ คือ ภาษาไทยอีสาน(ไทย-ลาว) อำเภอที่มีชุมชนไทยอีสานมากได้แก่ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอห้วยแถลง อำเภอชุมพวง และอำเภอสีคิ้ว

3. กลุ่มสังคมใหม่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งต่างก็มีภาษา และวัฒนธรรมเป็นไปตามกลุ่มชาติพันธุ์เดิม ประกอบด้วย กลุ่มเขมร กลุ่มมอญ กลุ่มขวนพุงคำ กลุ่มจีน กลุ่มขวนบน(ญ้อกูร) กลุ่มชาวส่วย(กูย) กลุ่มชาวเขกซิกข์

การปกครอง

จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตการปกครองตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 26 อำเภอ กับ 6 กิ่งอำเภอ 295 ตำบล 3,348 หมู่บ้าน 534,782 หลังคาเรือน และจำนวน 375,919 ครอบครัว ประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองนครราชสีมา	2. อำเภอครบุรี
3. อำเภอคง	4. อำเภอโนนสูง
5. อำเภอประทาย	6. อำเภอสีคิ้ว
7. อำเภอพิมาย	8. อำเภอสูงเนิน

9. อำเภอเสิงสาง	10. อำเภอด่านขุนทด
11. อำเภอบ้านเหลื่อม	12. อำเภอโนนแดง
13. อำเภอวังน้ำเขียว	14. อำเภอจักราช
15. อำเภอโชคชัย	16. อำเภอชุมพวง
17. อำเภอบัวใหญ่	18. อำเภอปักธงชัย
19. อำเภอขามทะเลสอ	20. อำเภอห้วยแถลง
21. อำเภอปากช่อง	22. อำเภอโนนไทย
23. อำเภอขามสะแกแสง	24. อำเภอหนองบุญนา
25. อำเภอแก่งสนามนาง	26. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
1. กิ่งอำเภอเมืองยาง	2. กิ่งอำเภอเทพารักษ์
3. กิ่งอำเภอพระทองคำ	4. กิ่งอำเภอลำทะเมนชัย
5. กิ่งอำเภอสีดา	6. กิ่งอำเภอบัวลาย

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองเป็นการบริหารราชการซึ่ง ส่วนกลางมอบอำนาจให้ท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยมีคณะหรือบุคคลที่ราษฎรในท้องถิ่นเลือกตั้ง เข้ามาตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้จะมีงบประมาณเป็นของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร แบ่งออกได้ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1 แห่ง
2. เทศบาลนคร	1 แห่ง
3. เทศบาลตำบล	3 แห่ง
4. สุขาภิบาล	42 แห่ง
5. องค์การบริหารส่วนตำบล	156 แห่ง

(ที่มา : รายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมาประจำปี พ.ศ. 2540)

สภาพทางวัฒนธรรมทั่วไป

วัฒนธรรมของชาวโคราชมีลักษณะพิเศษของตนเองหลายประการซึ่งแตกต่างจาก วัฒนธรรมใกล้เคียง คือ วัฒนธรรมอีสานและวัฒนธรรมภาคกลางอย่างเห็นได้ชัด ความพิเศษของ

วัฒนธรรมโคราชส่วนหนึ่งเป็นเพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวจำกัดแบบแผนทางวัฒนธรรม บางประการ นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านเชื้อชาติ ประชากร รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง การปกครอง หล่อหลอมให้โคราชมีวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่นของตนเองหลายประการ เช่น การตั้งหมู่บ้าน การสร้างบ้านเรือน การแต่งกาย หรือการละเล่นและดนตรี เป็นต้น

การตั้งหมู่บ้าน ชาวโคราชนิยมรวมกันเป็นกลุ่ม นิยมตั้งหมู่บ้านตามลำแม่น้ำ มีวัดเป็นสถาบันหลักของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ไม่ค่อยนับถือผี วิทยุญาณเหมือนกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว จารีตประเพณีโดยทั่วไปยึดแนวเดียวกับชาวภาคกลาง

การสร้างบ้านเรือน เรือนโคราชในอดีตสร้างได้สูง หน้าจั่วแบบเรือนไทย ฝาเรือนเป็นฝาประคนแบบโคราชคือใช้ฝากระดานกั้นด้านตั้ง แล้วใช้กระดานแผ่นเล็กๆ ปิดทับตามแนวต่อของฝากระดาน นอกจากนี้ในชุมชนเมืองพบว่ามีบ้านแบบตึกดินอยู่บ้าง ซึ่งใช้โครงไม้แต่ฝาเรือนใช้ดินดิบต่อเรียงกัน แล้วฉาบด้วยปูนขาว ปัจจุบันไม่ค่อยจะพบรูปแบบเรือนโคราชและบ้านแบบตึกดินดั้งเดิมแล้ว

การแต่งกาย ในอดีต ชาวโคราชนิยมแต่งกายแบบไทย นั่นคือชายนุ่งผ้าขาวม้าหรือกางเกงสายรัด เสื้อคอกลม ส่วนหญิงนุ่งผ้าโจงกระเบน เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบทับเสื้อถ้าอยู่บ้านนิยมใช้ผ้าฝ้ายสีขาวคาดอก ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามสมัยนิยม

การละเล่นและดนตรี ชาวโคราชมีเพลงพื้นบ้านที่สำคัญและถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราชคือ คือ เพลงโคราช นอกจากนี้มีเพลงพื้นบ้านอื่นๆ เช่น เพลงลากไม้ เพลงเพ็ชระ เพลงปี่แก้ว เพลงเข็ด ฯลฯ ส่วนดนตรีนั้น ในอดีตชาวโคราชนิยมวงปี่พาทย์ภาคกลาง มโหรีโคราช วงกลองยาว มหรสพนิยมภาพยนตร์ ลิเกซึ่งมีคณะลิเกมากมายตั้งอยู่ที่บริเวณสถานีรถไฟโคราช ปัจจุบันชาวโคราชนิยมวัฒนธรรมดนตรีแบบตะวันตก ได้แก่ เพลงไทยสากล, เพลงสากล, เพลงลูกทุ่ง, ภาพยนตร์ ใดๆก็ตาม เพลงพื้นบ้านบางชนิดก็ยังมีผู้นิยมฟังอยู่มาก เช่น เพลงโคราช, ลิเก, หมอลำ เป็นต้น

เพลงพื้นบ้านโคราช

ขุนสุบงกชศึกษากร (2523 อ้างถึงใน พชร สุวรรณภานันท์ 2543 : 22 - 32) ได้ศึกษาเพลงพื้นบ้านที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมา สรุปว่ามีเพลงพื้นบ้านของชาวโคราช 10 ชนิด ดังนี้

1. เพลงกล่อมลูก หรือ เพลงกล่อมเด็ก เป็นเพลงที่ใช้ในการห่กล่อมเด็ก เพื่อให้เด็กนอนหลับซึ่งแบ่งออกเป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก และเพลงขู่เด็ก ลักษณะคำประพันธ์จะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆ ให้คุณค่าทางด้านความรัก สะท้อนภาพลักษณ์ของสังคมในความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ วัฒนธรรม และค่านิยมต่างๆ
2. เพลงกลองยาว เป็นเพลงประกอบในงานรื่นเริง ซึ่งจะมีการเล่นในช่วงเทศกาลต่างๆ มีท่วงทำนองสนุกสนานเร้าใจ ได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลาง เนื้อร้องเป็นการเกี่ยวพาราตี เพลงกลองยาวนิยมเล่นกันในตัวเมืองนครราชสีมาเป็นส่วนใหญ่
3. เพลงเซิ้งบั้งไฟ เป็นเพลงประกอบงานรื่นเริงในเทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงเซิ้งบั้งไฟของชาวอีสานใต้ โดยเข้ามาพร้อมกับทหารชาวอีสานใต้ ที่เข้ามารับราชการที่ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
4. เพลงแห่นางแมว เป็นเพลงพิธีกรรมประกอบการแห่นางแมว ตามความเชื่อที่ว่าถ้าปีใดฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล คือตั้งแต่เดือน 7 หรือ เดือน 8 ไปแล้ว ชาวบ้านจะจัดพิธีแห่ นางแมวเพื่อขอให้เทวดาฟ้าดิน คลบบันดาลให้ฝนตก ขบวนแห่นางแมวในอดีตประกอบด้วย ขบวนแรกเป็นคานหามของโหรหนุ่มชาวห่มขาว ขบวนที่สองเป็นขบวนพระนเรศอันเป็นพระพุทธรูปโบราณ ขบวนต่อไปจะเป็นอะไรก็ได้ว่าจะมีคน สะพายฆ้อง ถีอสู่มแบกไถ และตอนท้ายขบวนมีคนหามแมวซึ่งอยู่ในตะกร้า ขบวนนี้เมื่อผ่านไปทีใดก็ถูกคนเอาน้ำมาสาดทั้งคนทั้งแมว และในขณะที่แห่ไปตามที่ต่างๆ มีการร้องรำทำเพลงไปด้วย
5. เพลงปี่แก้ว เป็นเพลงที่ใช้ในการเกี่ยวพาราตีของหนุ่มสาว เนื้อหาเป็นเรื่องของความรัก เรื่องเพศ มีเครื่องดนตรีประกอบการเล่นเพลง คือ ปี่แก้ว ทำด้วยไม้รวกเล็กๆ ลื่นปี่ ทำด้วยทองเหลือง ตัวปี่ยาวประมาณ 8 นิ้ว เจาะรู 6 รู
6. เพลงเพ็ยะ เป็นเพลงลักษณะเดียวกับเพลงปี่แก้ว แต่เนื้อหาหายากกว่า เครื่องดนตรีประกอบการเล่นเพลงคือ “ เพ็ยะ “ หรือบางแห่งเรียกว่า เรไร หรือจ้องหน่อง ทำด้วยไม้ไผ่หรือเหล็กก็ได้ เวลาตีจะต้องอมปลายข้างหนึ่งไว้ในปาก อาศัยกระพุ้งแก้ม และลิ้นช่วยในการทำเสียงทุ้ม เสียงแหลม ถ้าคิดโดยไม่อมไว้ในปากจะได้ยินเสียงดังหัวือๆเท่านั้น
7. เพลงเหม่งเหม่ง เป็นเพลงบรรเลงของวงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ประกอบพิธีศพ สาเหตุที่เรียกว่าเพลงเหม่งเหม่งเพราะเรียกตามเสียงฆ้อง และเสียงกลองที่ได้ยินขณะที่บรรเลงนอกจากเครื่องดนตรีทั้งสองแล้วยังมี ปี่ เป็นเครื่องดนตรีทำทำนองอีกด้วย

8. เพลงลากไม้ เป็นเพลงเพื่อประกอบการทำงานลากไม้ของคนสมัยก่อน บางที่เรียกว่า เพลงเข้าโครก ในสมัยก่อน เมื่อวัดจะมีการสร้างกุฏิหรือศาลาการเปรียญ ชาวบ้านในละแวกนั้นจะนัดกันไปโคกเพื่อลากเสาซุงมาจากป่าซึ่งได้ตัดแต่งตัดไว้แล้ว โดยนัดกันไปมากๆเพื่อจะช่วยกันยกเสาชั้นใส่ตะเฒ่หรือล้อลากแล้วใช้เชือกหรือหนังเกี้ยวขึ้นชะเนาะให้แน่น เพื่อลากออกจากป่า ในระหว่างการลากไม้หรือหยุดพักก็จะมีการเล่นเพลงลากไม้ เพื่อบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำงาน และเพื่อความบันเทิงในหมู่คณะ
9. เพลงเซิด เป็นเพลงประกอบการละเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งนิยมเล่นสระบัวและเข้าเจ้าหงส์ในตอนเย็นมีการเล่น ไกวชิงช้า ชักขา(ชักเย่อ) ตอนค่ำจะเล่นแม่ศรี นางกะโหลก บางแห่งมีเพลงโคราช รำโทน แล้วแต่ท้องถิ่น ซึ่งในการเล่นต่างๆเหล่านี้จะแบ่งผู้เล่นออกเป็นฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแพ้ ฝ่ายชนะจะเป็นผู้ร้องเพลงเซิดให้ฝ่ายแพ้เป็นผู้รำตามเพลงเซิดนั้น ได้แก่ เซิดแม่ศรี เซิดนางกะโหลก เป็นต้น
10. เพลงโคราช เป็นเพลงปฏิพากย์ยาว รูปแบบและเนื้อหาของเพลงมีลักษณะคล้ายเพลงพื้นบ้านของภาคกลาง แต่ไม่มีเครื่องดนตรี และไม่มีเครื่องประกอบจังหวะ นิยมร้องเล่นในงานบุญและงานเทศกาลต่างๆ ผู้เล่นประกอบด้วยหมอลำเพลงชายหญิงฝ่ายละ 2 คนว่าเพลงโต้ตอบกัน มีท่วงทำนองและการขับร้องเป็นสำเนียงโคราช สถานที่เล่นนิยมสร้างเป็นเวทีได้สูงเรียกว่า “โรงเพลง” การเล่นเพลงส่วนมากนิยมเล่นกันในเวลากลางคืนไปจนถึงรุ่งเช้า

ภาษาโคราช

ภาษาโคราชเป็นภาษาถิ่นของชาวนครราชสีมาอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดซึ่งไม่เหมือนกับภาษาถิ่นใดๆในภาคอีสาน มีสำนวนการพูดของภาษาไทยภาคกลางปะปนอยู่ด้วย วิจิตรพันธ์ ภาณุพงศ์ (2529) ได้ศึกษาเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นโคราช โดยศึกษาใน 16 อำเภอ และแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตะวันออก ได้แก่ อำเภอชุมพวง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอห้วยแถลง อำเภอดง อำเภอพิมาย อำเภอโนนสูง อำเภอประทาย อำเภอจักราช และกลุ่มตะวันตก ได้แก่ อำเภอโนนไทย อำเภอด่านขุนทด อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย อำเภอโชคชัย อำเภอครบุรี และอำเภอ เสิงสาง พบว่ามีเสียงวรรณยุกต์คล้ายคลึงกัน

ลักษณะของภาษาโคราช

วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2529) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาษาโคราชว่ามีลักษณะของการประสมเสียง ระหว่างภาษาไทยภาคกลาง และภาษาอีสาน กล่าวคือ หน่วยเสียงพยัญชนะ ภาษาถิ่นโคราชมักมีครบ 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบ ออกเสียง ตัว ร ล ชัดเจน ส่วนพยัญชนะควบ กว คว ขว ไม่ออกเสียงควบกล้ำ มีหน่วยเสียงสระแท้ 18 หน่วยเสียง และสระผสม 3 หน่วยเสียง มีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง แต่เสียงวรรณยุกต์ตรีที่ใช้กับอักษรต่ำออกเสียงเป็นวรรณยุกต์โท เช่น ฟ่า ออกเสียงเป็น ฟ่า น้ำ ออกเสียงเป็น น้าม บางคำที่เป็นเสียงเอก ออกเป็นเสียงตรี เช่น บนบก ออกเสียงเป็น บนบัก โกหก เป็น โกสก บางคำที่เป็นเสียงเอก แต่ออกเป็นเสียงโท เช่น หนอนบ่อน ออกเสียงเป็น หนอนบ้อน แตนต่อ เป็น แตนด้อ มีการกลายเสียงสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ ดังนี้

สระอะ เป็น สระอิ	เช่น	สระคือ เป็น ลีคือ
สระอา เป็น สระเออ	เช่น	บ้ำง เป็น เบ็ง
สระอุ เป็น สระโอะ	เช่น	ตึกแก เป็น ตักแก
สระเอีย เป็น สระเอือ	เช่น	เยียม เป็น เยื่อม
สระอา เป็น สระแอ	เช่น	น้อยหน้า เป็น หน่วยแห่น
สระเออ เป็น สระอือ	เช่น	เติม เป็น ค้ม
สระออ เป็น สระแอ	เช่น	งอน เป็น แงน
สระเอือ เป็น สระเอีย	เช่น	เรือ เป็น เรีย
สระอะ เป็น สระแอะ	เช่น	จัด เป็น แจ็ด
สระอิ เป็น สระอิ เช่น	จีสนิม เป็น จัจนึม	
สระอะ เป็น สระอะ	เช่น	ขยับ เป็น จะเขียบ
สระอะ เป็น สระอิ	เช่น	เขียบ เป็น ยิบ
สระเออ เป็น สระโอะ	เช่น	กล่อง เป็น กะโหล่ง
สระโอะ เป็น สระออ	เช่น	โจง เป็น ของ
สระเอาะ เป็น สระออ	เช่น	เกราะ เป็ป็น กะล่อ
พยัญชนะ ข เป็น ก	เช่น	ขวด เป็น กะหวาด
พยัญชนะ ต เป็น ก	เช่น	ตรง เป็น กรง
เสียง สระ เป็น ตะ เช่น	สะพาน เป็น ตะพาน	

นำพยัญชนะ ต มาลับเสียง	เช่น	ตะกร้า เป็น กะด้า
ใช้การกลืนเสียงให้สั้นลง	เช่น	ตะวันตก เป็น ต้นตก
มีการโยงเสียงในการพูด	เช่น	คอกกรัว เป็น คอกกรัว
ตัดพยัญชนะตัวตามทิ้ง	เช่น	เห็้อ เป็น เหือ
อักษรควบ ว จะไม่ออกเสียง	เช่น	กวาด เป็น กวด
ใช้สระเสียงสั้นในพยางค์ต้น	เช่น	มะม่วง เป็น มักม่วง
ออกเสียงวรรณยุกต์ เอก เป็น	ตรี เช่น	จด เป็น จัด
เสียง ตรี เป็น เสียงโท	เช่น	งด เป็น งัด
เสียงโท เป็น เสียง เอก	เช่น	ให้ เป็น ให
เสียงสามัญ เป็น จัตวา	เช่น	ไอ เป็น ไอ (หมายถึงอะไร)
คำวิเศษขยายกิริยาเดิน	เช่น	เดินอืดเล็ดเป็ดป่าด (เดินไม่ตรง)
คำวิเศษขยายกิริยาขึ้น	เช่น	ขึ้นเต็งเหม็ง (ขึ้นเด่น)
คำวิเศษขยายกิริยานั่ง	เช่น	นั่งออย (นั่งอย่างหมั่นหม่นน่ากลัว)
คำวิเศษขยายกิริยาริ่ง	เช่น	ริ่งเหรึมๆ (ริ่งเหาะๆ)
คำวิเศษขยายกิริยานอน	เช่น	นอนเอ็ดเล็ดอ้าดลาด (นอนเหมือนหมู)
คำวิเศษขยายคำว่า ทำทาง	เช่น	ทำทางเซาะเยาะ (ไม่ตั้งผาย)
คำวิเศษขยายคำว่า หน้า	เช่น	หน้าเสื่อหรือ (หน้าเป็นๆ)
คำกิริยาขยายคำว่า พุด	เช่น	พุดลุยลุย (พุดเลอะเทอะ)
คำกิริยาขยาย ปริมาณ	เช่น	มีเตือเดิน (มีมาก)
คำกิริยาขยายคำว่า สั้น	เช่น	สั้นก๊อนล่อน (สั้นไม่มีหาง)
คำกิริยาขยายคำว่า สูง	เช่น	สูงโหยมโหยบ (สูงโย่ง)
คำกิริยาขยายคำว่า งาม	เช่น	งามดิมิ (งามบริสุทธิ์เหมือนเด็กๆ)
คำกิริยาขยายคำว่า ร้องไห้	เช่น	ร้องกะเบ๊ะกะบ๊ะ (ร้องไปคร่ำครวญไป)
คำกิริยาขยายคำว่า เตี้ย	เช่น	เตี้ยตะแมกแตก (เตี้ยแบบคอสั้น ตัวสั้น)
คำวิเศษขยายคำว่า รีบ	เช่น	รีบตะลบตบโป้ (ถลาไปถลามา)
คำเศษที่ขยายคำว่า ยาว	เช่น	ยาวเป็น (ยาวไม่มีรูปทรง)

คำวิเศษในภาษาโคราชยังมีอีกหลายคำ ขอหยิบยกมาให้เห็นเพียงเท่านี้

2.3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอคง

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 2 (613 : 2542) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอคงไว้ว่า อำเภอคงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครราชสีมา ห่างจากจังหวัดโดยทางรถไฟสายกรุงเทพฯ – หนองคาย 68 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ตามทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) 79 กิโลเมตร อยู่ในพิกัดทางภูมิศาสตร์ คือระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 16 ลิปดาเหนือ – 15 องศา 29 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศา 15 ลิปดาตะวันออก - 102 องศา 28 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 668.14 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 417,585.5 ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดเขตอำเภอบัวใหญ่ และอำเภอบ้านเหลื่อม จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	จดเขตอำเภอขามสะแกแสง และอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	จดเขตอำเภอโนนแดง และอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	จดเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

สภาพทางภูมิศาสตร์

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบแบบลูกคลื่นลอนตื้น มีความลาดเทจากทางตะวันตกไปยัง ตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนสลับกับทุ่งนา มีที่ราบลุ่มอยู่บริเวณริมฝั่งลำสะเทตที่อยู่ทาง ตะวันออกของอำเภอ อัตราเฉลี่ยความสูง 200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ภูมิอากาศ แบบมรสุม ฤดูฝนอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,110.7 มิลลิเมตรต่อปี (2530 – 2536) ฤดูหนาวระหว่างเดือนตุลาคม – มกราคม อุณหภูมิต่ำสุด ในเดือนมกราคม ประมาณ 14 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดเดือนเมษายนประมาณ 40 องศาเซลเซียส

ทรัพยากร

ดิน สภาพดินเป็นดินปนทราย มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติต่ำ มีความเค็มระดับปาน กลาง มีดินตะกอนแม่น้ำเล็กน้อยบริเวณที่ราบลุ่มลำสะเทต ทางตะวันออกของพื้นที่อำเภอ

น้ำ ลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ ลำสะเทต เกิดจากที่สูงทางตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอ คง ไหลเวียนมาทางตอนใต้แล้ววกอ้อมไปทางตะวันออก และมีสาขาเป็นลำห้วยหลายแห่ง ความ ยาวประมาณ 25 กิโลเมตร และห้วยสาขาที่สำคัญ คือ ลำห้วยบ้านจิว ซึ่งเกิดจากที่สูงทาง ตะวันตก ไหลผ่านตำบลหนองมะนาว เขตสุขาภิบาลอำเภอคง ไปรวมกับลำสะเทตทางตะวัน ออกของเขตอำเภอติดต่อกับอำเภอโนนแดง หนองบึงธรรมชาติมีน้อย ที่สำคัญ คือหนองหัวไใหญ่ ในเขตตำบลลูกขาด

ป่าไม้ เนื่องจากเป็นเขตที่ราบจึงมีป่าไม้น้อย ปัจจุบันอำเภอคงมีพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 22.45 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ หรือประมาณ 93,750 ไร่ เป็นป่าโปร่ง ป่าโคก ไม้สำคัญ คือไม้ พลวง และเต็งรัง

สิ่งแวดล้อมชุมชน

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์จากบุคคลในท้องถิ่นที่สามารถประมวลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ได้ว่า ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบแบบดินปนทรายสามารถระบายน้ำได้ดี หากเกิดน้ำท่วมในปีที่มีฝนตกชุก น้ำจะระบายออกในท่อระบายน้ำ และไหลลงสู่คลองลำห้วยบ้านจิว ซึ่งเป็นคลองสายหลักที่ไหลผ่านอำเภอคงอันเป็นคลองสำหรับแจกจ่ายน้ำเพื่อการเกษตรกรรมเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีลำห้วยตามธรรมชาติที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ ลำสะเทต แดกสาขาเป็นลำห้วยหลายแห่ง โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว มีผลผลิตเพียงพอเฉพาะบริโภคในครัวเรือน และสามารถขายข้าวได้เพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีการขุดบ่อเลี้ยงปลา การทำไร่ ทำสวน เช่น พริกชี้หนู ถั่วฝักยาว และสวนกล้วย ในทุกหลังคาเรือนจะปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก ตะไคร้ ขมิ้น เตย โหระพา มะกรูด มะนาว ในบริเวณบ้านมักปลูกผลไม้ไว้โดยรอบ เช่น มะม่วง ขนุน เป็นต้น

การคมนาคมในพื้นที่ศึกษา มีเส้นทางเดินรถยนต์ตามทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ซึ่งสามารถเชื่อมต่อไปยังอำเภอบัวใหญ่ และทางหลวงหมายเลข 207 (ถนนเจนจบทิศ) บ้านวัด - บ้านไผ่อันเป็นเส้นทางสายหลักของอำเภอ และจากงบประมาณของรัฐบาลในการปรับปรุงถนนหลายสายไปสู่หมู่บ้านต่างๆ จากเดิมที่เป็นถนนลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ หากเกิดฝนตกจะทำให้เดินทางสัญจรลำบาก เมื่อได้งบประมาณจากรัฐบาลในการปรับปรุงถนนหลายสายทำให้การเดินทางสะดวกสบายมากขึ้น โดยมีถนนซีเมนต์ ถนนลาดยางมะตอยในเขตตำบลเมืองคง การเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างเพื่อนบ้าน หากเป็นระยะใกล้ๆ จะใช้การเดินทางเท้า ถ้าระยะค่อนข้างไกล เช่นการเดินทางไปจับจ่ายซื้อของในตลาด ชาวบ้านมักใช้จักรยานยนต์ และหากเป็นผู้สูงอายุ เช่นนางเทียม ประพันธ์วิทยา และนางสง่า รัตนจรัสโรจน์ (2544 : สัมภาษณ์) จะใช้รถจักรยานเป็นพาหนะ ในส่วนเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านที่อยู่ไกลจากเส้นทางสายหลักยังคงเป็นถนนดินลูกรังอยู่อีกหลายสาย เส้นทางดังกล่าวเป็นหลุมเป็นบ่อและมีน้ำขังเมื่อเกิดฝนตก แต่ชาวบ้านก็ยังคงใช้เส้นทางนี้เป็นเส้นทางลัดไปสู่หมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

ลักษณะบ้านเรือนของพื้นที่ศึกษา จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่าการตั้งบ้านเรือนชาวบ้านนิยมตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้านไม่ห่างกันมากนัก โดยมีการตั้งบ้านเรือนติดต่อกันพอประมาณ ตลอดแนว 2 ฝั่งถนนซึ่งเป็นตรอก ซอยของถนนทางเข้าแต่ละหมู่บ้าน เป็นถนนที่มีขนาดไม่กว้างนักโดยปกติใช้เป็นเส้นทางสัญจรเฉพาะรถขนาดเล็ก เช่นจักรยาน และ

จักรยานยนต์ ชาวบ้านนิยมปลูกบ้านริมถนนเพื่อความสะดวกในการเดินทางไปมา บ้านแต่ละหลังอยู่ห่างกันไม่เกิน 30 – 40 เมตร ส่วนใหญ่ปลูกพืชเป็นรั้วบ้าน เช่น ต้นกระถิน และผักสวนครัวต่างๆ บริเวณข้างบ้านมักมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้ใช้กินเอง หรือนำไปขายที่ตลาด เช่น เตย โหระพา พริก เป็นต้น บริเวณข้างบ้านมักมีการสร้างขุ่ยข้าวสำหรับเป็นที่เก็บข้าวเปลือก เพื่อเก็บไว้ใช้เป็นอาหาร หรือนำไปขายในภายหลัง หลังบ้านบางบ้านมีการขุดบ่อสำหรับเลี้ยงปลา และใช้เป็นบ่อน้ำกินน้ำใช้ สัตว์เลี้ยงที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ วัว ควาย ไก่ เป็ด สภาพบ้านเรือนจากการสังเกตพบว่า มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ บ้านใต้ถุนสูง และบ้านติดดิน บ้านใต้ถุนสูงมักเป็นบ้านที่อยู่ไกลจากเส้นทางคมนาคมตามถนนของหมู่บ้าน และเป็นบ้านทรงโบราณตามแบบบ้านในชนบททั่วไป จากการสัมภาษณ์นางมาก กชสูงเนิน และนางหน่วย ดอกแก้วกลาง (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวตรงกันว่า ชอบบ้านใต้ถุนสูง เพราะอยู่สบายกว่า อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ร้อนอบอ้าว เนื่องจากเป็นบ้านไม้ทั้งหลัง ความสูงของบ้านประมาณ 1 – 2 เมตร หลังคาเป็นทรงหน้าจั่ว สามารถระบายน้ำได้ดีในช่วงฤดูฝน ตัวบ้านมีขนาดระดับใช้เป็นที่รับแขก หรือใช้นั่งล้อมวงรับประทานอาหาร บางบ้านใช้เป็นที่นั่งทำงาน เช่น งานจักสาน ตัวบ้านจะกั้นห้องนอนประมาณ 1 – 2 ห้อง โดยใช้ตู้เสื้อผ้าเป็นฉากกั้นแบบง่ายๆ บริเวณใต้ถุนมักเป็นที่เก็บของ หรือมีแคร่สำหรับนั่งเล่น ส่วนบ้านอีกประเภทหนึ่งเป็นบ้านติดดิน ซึ่งเป็นบ้านสมัยใหม่ มักมี 2 ชั้น ชั้นล่างทำด้วยอิฐฉาบปูน ชั้นบนทำด้วยไม้เป็นแผ่นๆ ชั้นล่างใช้เป็นพื้นที่สำหรับรับแขก เป็นห้องนั่งเล่น นิยมนำตู้โซฟาเป็นผนัง กั้นระหว่างด้านนอกและด้านใน ซึ่งติดต่อกับห้องครัวหลังบ้าน ชั้นบนของตัวบ้านใช้เป็นห้องนอน สาธารณูปโภคภายในพื้นที่ภาคสนาม พบว่าทุกบ้านมีไฟฟ้าใช้ มีน้ำประปาไว้ใช้อุปโภคบริโภค สำหรับน้ำที่ใช้ดื่มชาวบ้านนิยมกรองน้ำฝนใส่ตุ่ม นางสง่ารัตนจรัสโรจน์ (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “น้ำฝนที่นี้กินอร่อยกว่าน้ำก๊อกน้ำประปา” โทรศัพท์มีใช้เป็นบางครั้งเรือน ตู้โทรศัพท์สาธารณะมักอยู่ในตัวอำเภอมากกว่า

ลักษณะครอบครัว

ลักษณะทางครอบครัวของชุมชนชาวอำเภอคง พบว่า มีระบบครอบครัวอยู่ 2 ลักษณะ กล่าวคือ มีครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และครอบครัวขยาย คือ มีทั้งพ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ชุมชนอำเภอคงมีระบบครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว คือ มักอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่สำหรับบางครอบครัวมักจะเป็นครอบครัวขยายเพียงชั่วคราว กล่าวคือ ในระยะแรกๆ ของการแต่งงาน คู่สมรสจะอยู่กับครอบครัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามความ

สะดวกตามสถานะของแต่ละฝ่าย และเมื่อมีการสร้างหลักประกันแล้วก็จะแยกครอบครัวไป นางทัน สังคะดี (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ ในสมัยก่อน ครอบครัวใดมีลูกสาวหลายคนจะให้คุณพี่แต่งงานก่อน หากลูกเขยยังสร้างฐานะไม่ได้ก็จะให้ปลูก “ตือบ” อยู่ถัดจากเล้าเก็บข้าว เรียกว่า “ตือบต่อเล้า” เป็นสถานที่อยู่อาศัยชั่วคราวจนกว่าจะสร้างเนื้อสร้างตัวได้ จึงแยกออกไปปลูกบ้านอยู่ใหม่ให้ถาวรขึ้นในที่ดินที่พ่อแม่ยกให้ แต่ส่วนใหญ่ไม่อยู่ไกลกันมากนัก แล้วแต่ที่นาที่ได้มรดกมา” ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านกล่าวตรงกันว่า ในสภาพชุมชนแห่งนี้มักจะเป็นพี่น้องกัน เป็นกลุ่มเครือญาติกัน เรียกว่าเป็นลูกพี่ลูกน้อง ครอบครัวใดที่ไม่ได้แยกออกไปอยู่เป็นเอกเทศแบบครอบครัวเดี่ยว ก็สามารถอาศัยแรงงานจาก ลูกเขย ลูกสะใภ้ และคนอื่นๆในบ้านช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ

ในปัจจุบัน พบว่า ชาวบ้านที่อาศัยอยู่กับบ้านมักเป็นผู้ที่อยู่ในวัยชรา จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านได้กล่าวว่า ลูกๆ หลานๆ ได้ออกไปทำงานในเมืองกันหมดแล้ว มีน้อยมากที่ยังสร้างหลักประกันอยู่ที่นี้ ส่วนที่นาที่มีอยู่นั้น นางด้วง สมบูรณ์ (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “หากคนยังพอมิแรงก็ยังคงทำอยู่ต่อไป” เมื่อพ่อแม่ที่ต้องออกไปทำงาน หากมีลูกหลานที่ยังเด็กอยู่ก็มอบหน้าที่ในการเลี้ยงดูให้แก่ผู้เป็นย่า เป็นยาย พี่ป้า น้าอา ที่อยู่กับบ้าน บางครอบครัวที่มีฐานะดีก็สามารถจ้างคนเลี้ยงเด็กได้ แต่จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตพบว่าส่วนใหญ่การเลี้ยงดูเด็กมักเป็นหน้าที่ของคนเฒ่าคนแก่ที่ทำงานอยู่กับบ้าน เพราะฐานะของครอบครัวหลายครอบครัวยังไม่มีรายได้เพียงพอที่จะจ้างคนมาเลี้ยงเด็ก

เศรษฐกิจ และอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่อำเภอคง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จากการสัมภาษณ์ คนเฒ่าคนแก่หลายท่าน กล่าวว่า พื้นที่ทางการเกษตรแต่ก่อนนี้อุดมสมบูรณ์มาก ทำนาได้ผลผลิตดี ครั้นทำนาเสร็จแล้ว สามารถจับปู จับปลามาเป็นอาหารได้หลายชนิด หรือเก็บผัก ที่ขึ้นอยู่ในท้องที่มาปรุงเป็นอาหาร เช่น การขูดหน่อไม้ การขูดเผือกมัน นางทัน สังคะดี (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ตนย้ายจากร้อยเอ็ดมาอยู่โคราชก็เพราะ ที่ร้อยเอ็ดนาแข็งปลูกข้าวไม่ได้ดี จึงอพยพมาอยู่โคราช เพราะที่นี้ดินดีอุดมสมบูรณ์กว่า” การทำนาแต่เดิมมีการลงแขกเกี่ยวข้าวเหมือนดังเช่นภาคกลาง โดยการบอกแขกว่าจะมีการเกี่ยวข้าวที่นານี้ เจ้าของนาต้องมีการจัดข้าวปลาอาหารให้แขกที่มาช่วยเกี่ยวข้าวในนาของตนด้วย เมื่อเกี่ยวข้าววันนี้เสร็จจะมีการ “ใช้แรงแขก” กล่าวคือ การไปช่วยเกี่ยวข้าวในนาอื่นๆ ต่อไป โดยมากมักเป็นนาของคนที่มาช่วยลงแขกซึ่งอยู่

ในละแวกเดียวกัน (นางสง่า รัตนจรัสโรจน์, 2544 : สัมภาษณ์) ปัจจุบันเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาทดแทน โดยมีการใช้รถไถทำนา เกี่ยวข้าว ส่งผลให้ประเพณีการลงแขกถูกลดบทบาทลง และค่อยๆ สูญหายไปจากสังคมไทย

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 2 (2542 : 615) กล่าวว่า ประชากรในอำเภอคงส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 85 ของประชากรทั้งหมด มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 309,796 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรจริง 294,720 ไร่ เพราะฉะนั้นจึงมีพื้นที่ทางการเกษตรเฉลี่ย 26.7 ไร่/ครัวเรือน พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอคง ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ปอแก้ว ถั่วลิสง อ้อย และหม่อน รวมมูลค่าการผลิตทั้งหมด 380.00 ล้านบาท (2537 – 2538)

นอกจากการปลูกพืชเศรษฐกิจแล้ว ยังมีการปศุสัตว์ของอำเภอคงหลายชนิด อาทิเช่น โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด ห่าน รวมมูลค่าการผลิต 177,955,550 บาทต่อปี (2537 – 2538) ในส่วนของการพาณิชย์กรรมส่วนใหญ่อยู่ในเขตสุขาภิบาลทั้ง 2 แห่ง แบ่งเป็นการพาณิชย์กรรมในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ 4 แห่ง โรงสีข้าว 3 แห่ง ร้านอาหาร ร้านค้าทั่วไป 250 แห่ง และสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 6 แห่ง

ประวัติความเป็นมา

อำเภอคงแบ่งพื้นที่มาจากเขตการปกครองอำเภอบัวใหญ่ประกาศชื่อเป็นกิ่งอำเภอเมื่อ พ.ศ.2481 ใช้ชื่อทางราชการว่า กิ่งอำเภอคง และได้ยกฐานะเป็น อำเภอคง เมื่อ พ.ศ. 2490 ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่พิกัดที่ซี 139096

อำเภอคง เป็นชื่อที่ใช้เรียกตำบลที่ตั้งที่ว่าการ อำเภอคง คือ ตำบลเมืองคง ในสมัยที่ยังขึ้นกับอำเภอบัวใหญ่ บ้านเมืองคงถูกยกฐานะเป็นตำบลเมื่อ พ.ศ. 2478 ปัจจุบันนี้บ้านเมืองคงขึ้นอยู่กับตำบลคูขาด อำเภอคง นายอำเภอคนแรก คือ นายพยุง อิมสุวรรณ (พ.ศ.2490 – 2496)

ชื่อเมืองคงนั้นมีตำนานเล่าว่า มีพรานป่าคนหนึ่งชื่อตาคง ภรรยาชื่อยายเมือง ตาคงออกเที่ยวป่าล่าสัตว์ได้มาพบบึงน้ำที่อุดมสมบูรณ์ จึงได้ชักชวนสมัครพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย (ปัจจุบันเรียกว่าบึงคูขาด) จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านยายเมือง – ตาคง และได้กร่อนมาเป็น

บ้านเมืองกง จนถึงทุกวันนี้ ส่วนชื่ออำเภอซึ่งน่าจะตั้งว่าอำเภอเมืองกงตามชื่อตำบลนั้น ถูกตัดคำว่าเมืองออก เพราะสมัยนั้นอำเภอที่มีเมืองนำหน้าจะถูกตัดคำว่าเมืองออกเพราะเกรงชื่อจะไปซ้ำกับอำเภอเมือง เช่นเมืองพล เมื่อตั้งเป็นอำเภอเรียกว่า อำเภอพล เป็นต้น

บ้านเมืองกงตามลักษณะทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นแหล่งชุมชนโบราณ สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยอารยธรรมขอม เป็นเนินดินรูปรีขนาด 1 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ริมหนองน้ำใหญ่และลำห้วย ได้พบเศษกระเบื้องดินเผาในอารยธรรมขอมเป็นจำนวนมาก

การปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 121 หมู่บ้าน 868 คุ้ม
ดังนี้

1. ตำบลเมืองกง	14 หมู่บ้าน	97 คุ้ม
2. ตำบลคอนใหญ่	7 หมู่บ้าน	64 คุ้ม
3. ตำบลโนนเต็ง	10 หมู่บ้าน	71 คุ้ม
4. ตำบลหนองมะนาว	11 หมู่บ้าน	84 คุ้ม
5. ตำบลเทพาลัย	12 หมู่บ้าน	109 คุ้ม
6. ตำบลหนองบัว	13 หมู่บ้าน	92 คุ้ม
7. ตำบลบ้านปรางค์	15 หมู่บ้าน	99 คุ้ม
8. ตำบลตาจั่น	12 หมู่บ้าน	142 คุ้ม
9. ตำบลภูขาด	18 หมู่บ้าน	110 คุ้ม
10. ตำบลขามสมบูรณ์	9 หมู่บ้าน	61 คุ้ม

ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นถิ่นโคราช มีเป็นส่วนน้อยที่อพยพมาจากถิ่นอื่น เช่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด มีชนบทประเพณีแบบวัฒนธรรมโคราชทั่วไป จำนวนประชากรทั้งหมด 83,303 คน จำนวนครัวเรือน 11,619 ครัวเรือน เป็นชาย 41,967 คน เป็นหญิง 41,336 คน

อัตราความหนาเฉลี่ย 124 คน / ตารางกิโลเมตร อัตราการเพิ่มประชากร 1.2 ต่อปี รายได้เฉลี่ยของประชากร 6,800บาท / คน / ปี

โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม

การคมนาคม อำเภอคงมีการคมนาคมเฉพาะทางบก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การคมนาคมทางรถไฟ โดยทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ – หนองคาย ผ่านเขตตำบลคอนใหญ่ และตำบลเมืองคง มีสถานีรถไฟรับส่งผู้โดยสารและสินค้า 2 แห่ง คือ สถานีรถไฟเมืองคง และสถานีรถไฟคอนใหญ่ การคมนาคมทางรถยนต์ มีทางหลวงแผ่นดินผ่านในเขตตำบลตาจั่น และตำบลเทพาลัย คือ ทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) และทางหลวงหมายเลข 207 (ถนนเจนจบทิศ) บ้านวัด – บ้านไผ่ และทางหลวงจังหวัดติดต่อกับอำเภออื่นๆ ส่วนทางที่ใช้ติดต่อระหว่างตำบล เป็นทางลูกรังที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล

สาธารณสุข การบริการสาธารณสุข ครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบล มีโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง 1 แห่ง สถานีอนามัย 11 แห่ง

การศึกษา มีโรงเรียนในสังกัดมัธยม 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนเมืองคง และโรงเรียนบ้านปรางค์ มีครู 105 คน นักเรียน 3,820 คน โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีสถานที่ทำงาน คือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ แบ่งการบังคับบัญชาออกเป็นกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน คือ โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือหมู่บ้าน 106 แห่ง

ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา มีศาสนสถานต่างๆ ได้แก่ วัดพุทธศาสนา 74 แห่ง สำนักสงฆ์ 43 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม 1 แห่ง และโบสถ์คริสต์ศาสนา 1 แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดตะคร้อ เป็นวัดที่ประชาชนนิยมไปทำบุญ เนื่องจากเคารพศรัทธาหลวงพ่อกง (พระครูกง นครพิทักษ์ เป็นเจ้าคณะอำเภอคง อายุ 84 ปี) เจ้าอาวาสวัดว่า ท่านเป็นผู้ทรงวิद्याคุณ ทุกปีจะมีการทำบุญฉลองเป็นงานใหญ่ 3 วัน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ประชาชนทั่วอำเภอคงและอำเภอใกล้เคียงจะมาเที่ยวชมงานเป็นจำนวนมาก และ

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยตะคร้อ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีความจุประมาณ 8,520,000 ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ส่งน้ำชลประทานประมาณ 3,300 ไร่ ตั้งอยู่ตำบลหนองมะนาว ห่างจากตัวอำเภอ 5 กิโลเมตร

ขนบธรรมเนียมประเพณี ประชาชนชาวอำเภอกงเป็นคนที่พื้นถิ่นโคราช ดังนั้น ภาษาพูด และขนบธรรมเนียมประเพณีจึงเป็นแบบ ไทยโคราช ทั่วไป

(สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 , 2542 : 616)

2.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพลงกล่อมลูก

จากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมลูกซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมในครั้งนี้ สามารถจำแนกออกเป็นหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้

2.4.1 ความหมายและที่มาของเพลงกล่อมลูก

เพลงกล่อมลูกเป็นเพลงที่พบได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่จะมีสำเนียงทำนองแตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล แนวความคิด และคำอธิบาย เกี่ยวกับความหมายและที่มาของเพลงกล่อมลูก ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอข้อคิด หรือให้คำจำกัดความไว้ มาเป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ประกอบงานวิจัยเล่มนี้

ความหมายและที่มาของเพลงกล่อมลูกนั้น จันท์ศรี นิตยฤกษ์ (ม.ป.ป. : 73) กล่าวถึงเพลงกล่อมลูกว่า เป็นเพลงที่มีอยู่ทุกภาค บางภาคเรียกต่างกันออกไป คือ ภาคใต้เรียกเพลงร้องเรือ หรือเพลงชำน้องหรือเพลงน้องนอน ภาคเหนือเรียกเพลงอ้อ หรือ เพลงอ้อลูก จุดประสงค์การร้องก็คือ เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน อบอุ่น รู้สึกว่ามีเพื่อน และหลับง่าย ทำนองจึงมักคล้ายๆกัน คือ ซ้ำๆ เนิบๆ ลากเสียงยาวในตอนท้ายวรรค เนื้อหาเปลี่ยนไปตามผู้ร้องจะคิดได้ ผู้ร้องเองก็จะเพลินกับเสียงร้องของตัวเอง ทั้งยังถือโอกาสแสดงความรู้สึก ความคับข้องใจออกมาในเพลงด้วย

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 9 (2542 : 3213) ให้ความหมายของเพลงกล่อมลูกภาคอีสานไว้ว่า “เพลงกล่อมลูก” หรือบางแห่งเรียกว่า “เพลงนอนสาเด้อ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ลูกนอนหลับ และเป็นการส่งเสริมให้ลูกทราบว่า มีผู้ใหญ่อยู่เป็นเพื่อนขณะที่นอนหลับ ไม่ได้อยู่ตัวคนเดียว อันเป็นการให้ความอบอุ่นแก่เด็กเล็กๆ ส่วนเนื้อร้องนั้นอาจจะกล่าวถึงพ่อที่ต้องไปทำนาหาอาหารมาเลี้ยงครอบครัว หรือบางเพลงก็ระบายความในใจที่แม่ไม่มีสามีอยู่ช่วยทำมาหากิน

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2539:227) กล่าวถึงเพลงกล่อมลูกภาคอีสานว่า เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทมุขปาฐะ คือร้องสืบและเล่าต่อกันมาด้วยวาจา ถือเป็นสมบัติส่วนรวมของหมู่บ้าน มิใช่ผลงานประพันธ์ของใครคนหนึ่ง วัฒนธรรมในการเลี้ยงเด็กแบบอีสาน เป็นหน้าที่ของแม่หรือพี่สาว ช่วงเวลาที่เด็กนอนกลางวันจะอยู่ในเปล ผู้เลี้ยงห่อกล่อมเพื่อให้หลับง่ายและอบอุ่นใจว่ามีคนดูแลอยู่ใกล้ๆ ทำนองเพลงคล้ายกับการอ่านหนังสือทำนองเสนาะ ผู้ร้องทอดเสียงให้ยาวในตอนท้าย จังหวะการร้อง ซ้ำๆ เนิบเนิบ เนื้อร้องจะเป็นการเล่านิทานสั้นๆ หรือบอกให้เด็กหลับเร็วๆ เพื่อผู้ร้องจะได้ไปทำนาทำไร่ บางเพลงผู้ร้องเป็นแม่หม้าย เนื้อร้องจะบรรยายความคับข้องใจในชีวิต

ประคอง สะสม และเอื้อพร กิจวิวัฒนกุล (2516 :130) กล่าวว่า ตามความคิดของนักมานุษยวิทยา ถือว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นประเภทหนึ่งของวรรณกรรมกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) และมีวิวัฒนาการจนกลายเป็นเครื่องมือทางวรรณคดีเพื่อรักษาเรื่องราวความคิดของคนโบราณ แม้สังคมปัจจุบันจะถือว่าเพลงกล่อมเด็กนี้เหมาะกับเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ แต่ก็มีควมมรดกทางศิลปะและไม่ใช่มีแต่เนื้อเรื่องไร้สาระ เพลงเหล่านี้ได้สอดแทรกปรัชญา อารมณ์ขัน และแสดงให้เห็นถึงสังคมดั้งเดิมด้วย

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2529:151) กล่าวถึงเรื่องคติชาวบ้านที่เกี่ยวกับเด็กว่า การศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชนใดก็ตาม ย่อมสนใจศึกษาการอบรมเด็กของชุมชนนั้น เพราะการศึกษาอบรมทำให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรม สร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้เด็กประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตและกฎหมายของชนกลุ่มนั้น การอบรมจึงจัดว่าเป็นการสร้างคนให้เป็นสมาชิกของสังคมโดยบริบูรณ์ เด็กที่อยู่ในสังคมเดียวกันย่อมจะได้รับการ อบรมสั่งสอนและเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆคล้ายคลึงกัน เพราะครอบครัวที่อยู่ในสังคมเดียวกันย่อมมีแนวคิดในการเลี้ยงดูเด็กเหมือนกัน

สืบทอด ธรรมชาติ (2540:34) กล่าวถึงวรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) ว่าเป็น วรรณกรรมที่เกิดขึ้นด้วยการออกเสียงและการสืบทอดกันมาด้วยการจดจำ การปรับเปลี่ยนใน รายละเอียดจึงมักเกิดขึ้น แต่คงเนื้อความของวรรณกรรมเอาไว้ การแพร่กระจายของวรรณกรรม เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้รับการถ่ายทอดจะพยายามให้วรรณกรรม สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมของตน เช่น เพลงกล่อมเด็กของจังหวัดนครศรีธรรมราช กับ จังหวัดสงขลา ที่ชื่อว่า “ไก่อ่อน” เปรียบเทียบดังนี้

ฮาเอ่อ ไก่อ่อนเหอ	ขันเทียนทั้งบ้าน
โลกสาวจีคร้าน	นอนให้แม่ปลุก
ฉายได้ด้ามขวาน	แยงวานดังปลุก
นอนให้แม่ปลุก	โลกสาวจีคร้านการเหอ

(นครศรีธรรมราช)

ฮาเอ่อ ไก่อ่อนเหอ	ขันเทียนทั้งบ้าน
โลกสาวจีคร้าน	นอนให้แม่ปลุก
สองตีนแม่ถีบ	สองมือแม่ทุบ
นอนให้แม่ปลุก	โลกสาวจีคร้านการเหอ

(สงขลา)

เจือ สดเวทิน (2517:91-109) กล่าวว่า ขึ้นชื่อว่า “เพลง” ตามหลักวิชาภาษาศาสตร์ เข้าใจกันว่ามาจากคำว่า “เปล่ง” นั่นเอง คือ เป็นการแสดงอารมณ์ เช่น สนุก ทุกข์ สุข ใดๆ อย่างหนึ่ง คนไทยเรามีเพลงกล่อมเด็กมาเป็นระยะแรกของชีวิต เพราะคนไทยเป็นชาตินักกลอน ชอบเสียงสัมผัสมาตั้งแต่เด็กๆ แม้ไม่รู้ความหมายแต่มีเสียงสัมผัสก็ร้องกันได้ไม่เบื่อ เช่น “ยักขา ขโมยหัวปลาไปให้ยักยิ ยักยิบขโมยหัวปลิไปให้ยักขา” บทร้องนี้ไร้เดียงสาแท้ จึงนับเป็นวรรณคดี บริสุทธิ์ได้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงเพลงร้องเรือว่า เป็นเพลงกล่อมเด็กนั่นเอง เพลงที่นำมาร้อง โดยมากผู้ใหญ่แต่งให้เป็นการนงนุชบ้าง เกี่ยวพาราสิบ้าง เกี่ยวกับประวัติต่างๆ บ้าง และชนิด ที่เนื้อเพลงไม่เป็นเรื่องเป็นราวก็มี ทำนองที่ใช้ร้องขึ้นต้นด้วย “ฮาเฮ้อ” ด้วยเสียงยาว และลงท้าย บทด้วย “เหอ” หรือ “เฮย”

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2531:8) กล่าวถึงเพลงกล่อมลูกว่า มีอยู่ทุกชาติทุกภาษาในโลก ประเทศทางยุโรป เรียกว่า Mother Goose ส่วนสหรัฐอเมริกา เรียกว่า Lullaby มีผู้สันนิษฐานว่า เพลงกล่อมลูกนั้นวิวัฒนาการมาจากการเล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอน การที่ผู้ใหญ่ร้องเพลงกล่อมเด็ก เพื่อให้เด็กเพลิดเพลินและหลับง่าย อีกทั้งยังช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น

ผะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ (2522 : 132) ได้กล่าวถึงที่มาของเพลงกล่อมลูกไว้ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ด้านดี หรือไม่ดี ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก หรือความสัมพันธ์ระหว่าง สามเณร ภรรยา ล้วนแต่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดเพลงกล่อมเด็กได้ทั้งนั้น
2. ความสัมพันธ์ฉันชู้สาว ระหว่างชาย หญิงในสังคม จัดว่าเป็นเรื่องที่มีคนสนใจ และมักนำมาร้องขึ้นเป็นเพลงกล่อมเพื่อล้อเลียน เสียดสี หรือตำหนิติเตียน
3. ความรู้สึกในใจ ความอัดอั้นตันใจ ซึ่งจำเป็นต้องหาทางระบายออก เมื่อไม่มีวิธีใดที่จะทำได้ จึงอาศัยเพลงกล่อมเด็กเพื่อระบายความอัดอั้นตันใจ
4. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ตลอดจนสภาพสังคม เนื่องจากผู้คนสมัยก่อนมีชีวิตผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ จึงนิยมนำสิ่งเหล่านั้นมาผูกเข้าเป็นเพลง
5. ตำนานและประวัติศาสตร์ เมื่อสังคมเกิดวิระบุรุษ หรือเรื่องราวต่างๆที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติ คนจะเกิดความชื่นชม และภูมิใจ จึงจดจำสืบต่อกันมาจนกลายเป็นเพลงกล่อมไปในที่สุด
6. นิทานและวรรณคดี ความซาบซึ้งในนิทาน และวรรณคดีที่ได้รับฟังสืบทอดกันมาเป็นเหตุให้ผู้ฟังอยากเล่าต่อ ประกอบกับบางคนมีจินตนาการกว้างไกล มีความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน แทนที่จะถ่ายทอดเป็นเรื่องราวเดิมโดยตลอด ก็สอดแทรกเรื่องราว หรือธรรมชาติรอบตัวเข้าไปบ้าง หรือมีจะนั้น หากวรรณคดีเรื่องใดยาวมากๆ ก็ตัดตอนมาเล่าสู่กันฟังแต่เฉพาะตอนสำคัญก็มี

ทัศนีย์ ทานตวนิช (2523 : 127) กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบได้ แต่คงมีมานานนับแต่มนุษย์เริ่มมีภาษาพูดได้ไม่นาน ส่วนจุดเริ่มของเพลงกล่อมเด็กนั้นมีความเห็นแตกต่างกันเป็น 2 ทาง คือ

1. เพลงกล่อมเด็กเกิดจากหัวหน้าเผ่า หรือหัวหน้ากลุ่มชนร้องขับกล่อมบุตรหลานตน ต่อมาจึงแพร่กระจายไปสู่ชนสามัญ
2. เพลงกล่อมเด็กเกิดจากกลุ่มชวานาหรือคนสามัญก่อน แล้วจึงเกิดการดัดแปลงเป็นบทเห่พระบรมมหาราชเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าลูกยาเธอในภายหลัง

จารุวรรณ ชรรมวัตร (2522 : 2) กล่าวถึงที่มาของเพลงกล่อมลูกว่า น่าจะมาจาก

1. การเล่นนิทานให้เด็กฟังก่อนนอน
2. มาจากการร้องเพลงเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว
3. เกิดจากความรู้สึกคับแค้นใจหรืออารมณ์ก่อกวนของผู้ร้อง
4. เกิดจากการอ้อนวอนให้เด็กหลับและการอบรมสั่งสอนเด็ก

ข้อมูลจากเอกสารเท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมมาได้นี้ พอจะสรุปได้ว่า เพลงกล่อมลูกเป็นเพลงที่ใช้ร้องขับกล่อมให้เด็กหลับง่าย และรู้สึกอบอุ่นใจว่ายังมีผู้คอยดูแลปกป้องอย่างใกล้ชิด ถือได้ว่า เพลงกล่อมลูกเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) ได้รับการสืบทอดต่อกันมาด้วยวาทะ กล่าวคือมีการขับร้องสืบทอด จดจำกันมาตั้งแต่ยุคอดีต

สำหรับข้อสันนิษฐานเรื่องที่มาของเพลงกล่อมลูกนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เพลงกล่อมลูกมาจากการที่แม่กล่าวอ้อนวอนให้เด็กนอนหลับ มีการเล่นนิทาน บางครั้งก็เป็นการระบายความอัดอั้นตันใจของตนออกมาในลักษณะการปรับทุกข์ และต่อมาก็กลายมาเป็นการร้องเพลงมีการใส่ท่วงทำนองเข้าไปประกอบ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เพลงกล่อมลูกน่าจะเกิดมาจากในบ้าน ในชุมชนก่อน เมื่อมีการร้องกันอย่างแพร่หลาย จึงมีการแพร่กระจายเข้าไปสู่ในวัง หรือสังคมชั้นสูง กลายมาเป็นเพลงเห่กล่อมพระบรรทมไปในที่สุด

2.4.2 ประโยชน์ของเพลงกล่อมลูก

เพลงกล่อมลูกที่ทุกภาคทุกภาษาใช้ร้องกล่อมลูกนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ทั้งแก่ตัวเด็ก แก่คนในสังคมชุมชน และยังเป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลัง ที่สามารถศึกษาประวัติศาสตร์ทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ จารีต ค่านิยม ขนบประเพณี วิถีชีวิต รวมทั้งสภาพทางสังคมยุคอดีตผ่านทางเพลงกล่อมลูกได้ด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องของประโยชน์ในการร้องเพลงกล่อมลูกไว้ดังนี้

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525:117) ได้สรุปประโยชน์ของเพลงกล่อมลูกไว้ดังนี้

1. เพลงกล่อมเด็กเป็นเหมือนกระจกส่องให้เห็น ชีวิต ความเป็นอยู่ของสังคม
2. เพลงกล่อมเด็กสะท้อนให้เห็นประเพณีวัฒนธรรม
3. เพลงกล่อมเด็กให้ความรู้เรื่องศัพท์ ภาษา

4. ให้เกร็ดความรู้ในด้านต่างๆ เช่น วรรณคดี ภูมิศาสตร์ ประวัติ และแบบแผนการปกครอง
5. ศึกษาบทกล่อมเด็กในแง่วรรณศิลป์ ทำให้ทราบซึ่งได้ง่ายกว่าเพราะใช้คำง่าย
6. เพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องอบรมสั่งสอนเด็กไปในตัว เพราะมีคติธรรม คติโลกปณอยู่ทุกบท
7. เพลงกล่อมเด็กเป็น เพลง ย่อมให้ความเพลิดเพลินเป็นอาหารใจแก่ผู้ฟังผู้ขับร้องและผู้สนใจ

บุปผา บุญทิพย์ (2532:135) กล่าวถึงเพลงกล่อมลูกภาคอีสานไว้ว่า เนื้อร้องมักเป็นการกล่อมให้เด็กนอนโดยตรง ซึ่งแตกต่างจากของภาคใต้ ที่เนื้อร้องจะเป็นเรื่องของความรัก ความเอาใจ การสั่งสอน และมักเป็นการกล่อมบอกให้เด็กหลับโดยตรงเป็นส่วนใหญ่

ซุฬหัทธินัดดา (2541 : 92) กล่าวถึงประโยชน์ของเพลงกล่อมลูกไว้ดังนี้

1. ใช้เป็นหลักฐานอวด อ้างอิงความเก่าแก่ของชาติและความงดงามของภาษา ตามภูมิปัญญาชาวบ้านโบราณ
2. เป็นหลักฐานแสดงประเพณีความรักความผูกพัน และความรักใคร่ ห่วงใย ทะนุถนอมที่มารดามีต่อบุตรหรือผู้ใหญ่มีต่อเด็ก เป็นตัวอย่างที่คนรุ่นใหม่ควรเจริญรอยตาม
3. ยังอาจนำมาใช้แก้กล่อมลูกหลานให้นอนหลับด้วยความอบอุ่นมั่นใจ โดยมีได้ล้ำสมัยแต่อย่างใด
4. ใช้ฝึกเด็กในการเรียนภาษา คำคล้องจอง เพิ่มศัพท์ และสำนวนโวหารแบบไทย
5. หากฝึกท่องจำจนได้ ก็เป็นการฝึกความจำได้อีกส่วนหนึ่ง
6. ใช้เป็นสื่อฝึกกิริยาท่าทาง ฝึกพูด และการกล้าแสดงออกร่วมกับการใช้ภาษาให้คล่องแคล่ว
7. ฝึกหูให้เข้าถึงเสียงสูงต่ำของเสียงดนตรีและฝึกหูให้เคยชินต่อความนุ่มนวลอ่อนหวานจนติดเป็นนิสัยของตนเอง
8. ฝึกหูให้เคยชินประกอบเสียงสูงต่ำ เป็นการปูพื้นฐานในการร้องเพลง และเล่นดนตรีต่อไป
9. ได้รับความเพลิดเพลินทางด้านเสียง ภาษา และเรื่องราวของบทกล่อมเด็ก
10. ได้รับความสนุกสนานตื่นเต้นจากการละเล่นตามบทเพลงเด็ก

11. เป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านหนังสือออกเร็วๆ เพราะอยากอ่านเรื่องนิทานสนุกๆ ที่เคยได้ยินผู้ใหญ่กล่อม หรือเคยเล่าให้ฟังเป็นตอนๆ โดยได้ทราบว่ามีเรื่องราวรายละเอียดอยู่ในหนังสือ ยิ่งได้เปิดดูรูปด้วยก็ยิ่งกระตุ้นอยากอ่านเองยิ่งขึ้น
12. อาจใช้เป็นเครื่องนำเรื่อง เข้าสู่การฝึกวาดภาพตามเรื่องราวในบทกลอน
13. ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และประวัติความเป็นอยู่สมัยปู่ย่าตายาย และบรรพบุรุษผู้มีพระคุณ
14. เป็นพื้นฐานนำไปสู่การเรียนรู้บทหรือโครง และวรรณคดีต่างๆ ต่อไป
15. ช่วยกล่อมเกลาคติใจของเด็กให้อบอุ่นสมบูรณ์ เพราะได้รับการปูพื้นฐานจากความเอื้ออาทรของผู้ใหญ่ในการกล่อมและข้อความในบทกล่อม
16. ได้รับสุภาพดี คติ และค่านิยมถูกต้องในการปฏิบัติตนตามแบบอย่างของคนไทยที่ดี น่าเคารพนับถือ เป็นที่ยกย่องในสังคม พร้อมทั้งรังเกียจการใช้ชีวิต และปฏิบัติตนไม่ถูกต้องเป็นที่น่ารังเกียจ ตามบทกลอนสั้นๆ ง่ายๆ แต่มีคติสอนใจนั้นๆ อันแสดงถึงภูมิธรรมของบรรพบุรุษ
17. เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่เกี่ยวข้องในด้านวัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณี ความเชื่อ แนวความคิด ความเป็นอยู่ ตลอดจนภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น รวมไปถึงประวัติศาสตร์ของชาติเพื่อความภูมิใจ หรือเพื่อปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดต่อไป
18. ช่วยให้เกิดความรักความชื่นชมชมธรรมชาติ เกิดความหวงแหน และตั้งใจพิทักษ์ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมอันมี คุณค่ายิ่งต่อการดำรงชีวิตไว้อย่างสุดความสามารถ
19. เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เอาใจใส่ และเอื้ออาทรต่อกันในสังคมชนบท
20. ได้รับเกร็ดความรู้แปลกๆ ทั้งจากท้องถิ่นของตน และจากท้องถิ่นอื่นๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านทั้งใกล้และไกล เกิดความเข้าใจ เห็นใจ และซาบซึ้งในคุณธรรมของกันและกัน

นันทา ขุนภักดี (2534:99) กล่าวถึงผลดี ผลเสียของเพลงกล่อมลูกไว้ดังนี้ ผลดี คือ ส่งเสริมการรู้ภาษา ส่งเสริมให้มีความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เรื่องสัตว์ ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การทำมาหากิน ความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง ตำนาน ประวัติศาสตร์ และประเพณี ส่งเสริมให้รู้จักค่านิยมที่ดีงามของสังคมไทย ส่งเสริมให้รู้จักการระบายนามณ์ เพื่อขจัด

ความเครียด หรือความคับข้องใจให้เบาบางไป ส่งเสริมให้ได้รับประโยชน์ทางธรรม ส่งเสริมให้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลต่างๆ ได้ง่าย ส่วนผลเสียก็คือ มีส่วนทำให้ลูกยึดถือตนเองเป็นใหญ่ เนื่องจากพ่อแม่ให้ความสำคัญต่อลูกเกินไป มีส่วนทำให้ลูกขาดความคิดสร้างสรรค์ อันเนื่องมาจากพ่อแม่ชอบหลอกลูกให้ลูกเกิดความกลัว

วาสนา เกตุภาค (2521 : 119) ได้สรุปคุณค่าของเพลงกล่อมลูกไว้ว่า เพลงกล่อมลูกให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่นสภาพสังคมในอดีต ถ้อยคำและวงศัพท์ประวัติศาสตร์และวรรณคดีเป็นต้น ให้ความรื่นรมย์แก่ชีวิตในยามเฝ้า และให้คติแง่คิดสำหรับผู้ใหญ่

จารุวรรณ ธรรมวัตร(ม.ป.ป. :82) กล่าวถึงเพลงลูกอีสานว่า นอกจากจะมีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องบันเทิงสำหรับเด็กแล้ว ในอีกส่วนหนึ่งยังทำหน้าที่ช่วยบันทึกสภาพสังคมไว้หลายประการ เช่น สภาพความเป็นอยู่ในชนบท อาชีพการงาน การบรรยายบรรยายอากาศในชีวิตประจำวัน บันทึกความรักความผูกพันระหว่างแม่ที่มีต่อลูก บันทึกอารมณ์ความรู้สึกว่าเหวของมารดาหรือหญิงหม้าย บันทึกสภาพสังคมที่เป็นปัญหา ค่านิยม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม

การร้องเพลงกล่อมลูก เป็นเครื่องหมาย หรือเป็นหลักฐานบ่งชี้ให้เห็นว่า ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพลงกล่อมลูกมีประโยชน์โดยตรงในการใช้ร้องขับกล่อมให้เด็กนอนหลับ แต่ทั้งนี้ยังได้สะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อ ค่านิยมที่พึงประสงค์ของชุมชน การอบรมสั่งสอนในเรื่องของความประพฤติ การใช้ภาษา หรือใช้เป็นพื้นฐานทางด้านเสียงเพลงแก่เด็ก ตลอดจนเป็นการบอกกล่าวให้คนในสังคม หรือชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษา ค้นคว้า เพื่อสืบค้น ขนบ ประเพณี วัฒนธรรม ของสังคมไทยผ่านทางเพลงกล่อมลูกได้อีกวิธีหนึ่งด้วย

2.4.3 เนื้อหาของเพลงกล่อมลูก

เนื้อหาที่ปรากฏในเพลงกล่อมลูก สามารถแยกประเภทของเนื้อหาได้หลายประการ ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้จำแนกประเภทของเนื้อหาของเพลงกล่อมลูกไว้แตกต่างกันไป ดังนี้

กิ่งแก้ว อรรถากร (2531:185) กล่าวว่า เนื้อความในกลอนเพลงกล่อมเด็กมีอยู่มากมาย หลายหลาก บางครั้งแสดงอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมกับเด็กเลย เช่น บรรดาที่เกี่ยวกับชู้สาว และที่เสียดสีสังคม ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้ร้องจะเป็นมารดาหรือผู้อื่นก็ตาม อาจได้จำมาจากเพลงพื้นเมืองประเภทอื่น แล้วนำมาร้องกล่อมเด็กอีกต่อหนึ่ง เด็กจึงได้ยินเรื่องราวต่างๆในสังคมมาตั้งแต่ยังไม่รู้เพียงสาถึงกระนั้นก็ยังมียุ่จำนวนหนึ่งเหมือนกันที่มีความประณีตเหมาะสำหรับเด็กโดยเฉพาะ

วาสนา เกตุภาค (2521:117) กล่าวว่า หากพิจารณาเพลงกล่อมเด็กซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงรวบรวมไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2463 มีเนื้อเพลงกล่อมเด็กจากภาคต่างๆ ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ รวมจำนวน 86 เพลง และอาจจะจำแนกได้ดังนี้

1. เนื้อเพลงที่แสดงความรักใคร่ห่วงใยและเอาอกเอาใจ
2. เนื้อเพลงที่เป็นการขู่ให้เด็กกลัว
3. เนื้อเพลงที่สะท้อนสังคมในด้านต่างๆ
4. เนื้อเพลงที่แสดงออกซึ่งอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์
5. เนื้อเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติและอื่นๆ
6. เนื้อเพลงที่เกี่ยวกับเรื่องวรรณคดี

ลำเรีจ คำโมง (ม.ป.ป.:44) กล่าวว่าเนื้อความในเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน มีด้วยกัน 4 แนว คือ การปลอบ การขู่ การให้สินบนและการขอ หากฟังทำนองของเพลงกล่อมเด็กภาคอีสานจะพบว่า มี 2 ทำนอง คือทำนองยาวและทำนองเชิง แต่สำเนียงจะแตกต่างกันไปตามสำเนียงภาษาท้องถิ่น (dialects) ชาวบ้านส่วนใหญ่มักใช้ทำนองเชิงเพราะมีแนวทำนอง (Melodic lines) ง่ายมาก เพียงแต่จับร้องให้ลงจังหวะกับจังหวะไกวอยู่เท่านั้น

จรรุวรรณ ธรรมวัตร (ม.ป.ป. : 132) กล่าวว่าเพลงกล่อมเด็กไทยทุกภาค จะมีโครงสร้างทางรูปแบบไม่แตกต่างกันมากนัก คือ แต่ละเพลงจะประกอบด้วยอนุภาคต่างๆ คือ คำนำ จับกล่อม การพรรณนา และการขู่ อนุภาคหลัก คือ การพรรณนา ซึ่งเป็นคำกล่าวมุ่งให้เกิดความอบอุ่นเป็นสุข อาจเป็นคำอ่อนให้หลับ ให้เป็นเด็กดี คำกล่าวเอาอกเอาใจ การเล่านิทานพื้นบ้านหรือการรำพึงรำพันปรับทุกข์กับลูก เพลงที่ยาวที่สุดอาจมีโครงสร้างทั้ง 3 อนุภาค เพลงที่สั้นที่สุดประกอบด้วยการพรรณนา อนุภาคทั้ง 3 มิได้มีครบในเพลงกล่อมเด็กทุกเพลง

สุพรรณิ เหลือบุญชู (2542:78) กล่าวว่าเพลงกล่อมลูกของภาคอีสานมักเป็นทำนองสั้นๆ ประโยคซ้ำๆกัน ไม่มีดนตรีประกอบ เสียงราบเรียบไม่อีกทีกติกโครม มุ่งเน้นให้ได้รับความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์ตามสູ້มเสียงของเพลงที่กล่อม เนื้อหาสาระส่วนใหญ่จะบรรยายถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การทำมาเลี้ยงชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการกล่อมจะประกอบด้วยแนวทำนองหลายทำนอง ได้แก่

1. ทำนองเพลงปลอบ มีลักษณะการกล่อมโดยชักชวนให้นอน ด้วยคำอ่อนหวาน อาจมีการสร้างภาพพจน์เปรียบเทียบอย่างเกินสภาวะที่เป็นจริงบ้าง เช่น “นอนสาเด้อหล่า นอนสาลูกแม่ นอนอ้อยสร้อยในอุ้ทงคำ อุ้ทงคำแม่แต่งไว้ให้ หลับได้แม่สิกาย”
2. ทำนองเพลงกล่อม ลักษณะสำเนียงร้องจะเอือกเย็น ส่วนใหญ่ใช้น้ำเสียงมากกว่าการบรรยายสาระ เช่น เสียง อือ อือ อาจร้องโดยใช้เฉพาะน้ำเสียงกล่อมทั้งเพลงเป็นการจับกล่อมและให้เด็กนั่งสงบตามเสียงที่สะกดนั้น
3. ทำนองเพลงงู เป็นเพลงที่ต่อเนื่องจากเพลงกล่อม หากปลอบแล้วยังไม่นอนต้องใช้ทำนองเพลงงูเข้ามาช่วย โดยทำนองเพลงงูจะเสียงดั่งขึ้นก่อนข้างกระแทกเสียง เป็นน้ำเสียงที่ดูขื่น เนื้อหาส่วนใหญ่จะว่าด้วยสัตว์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความกลัวและอยากหลับ เช่น เพลงตุ๊กแก แมวโพงเป้า งูเขียว เป็นต้น

เยาวเรศ สิริเกียรติ (2521) ได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกของไทย และได้แยกประเภทตามเนื้อหาดังนี้

1. บทเพลงเกี่ยวกับสัตว์
2. บทเพลงเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และวรรณคดีไทย
3. บทเพลงเสียดสี ล้อเลียน นินทา กระแนะกระแหน ประชดและถากถางบุคคลต่างๆ
4. บทเพลงที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก
5. บทเพลงที่เกี่ยวกับธรรมชาติ
6. บทเพลงที่เกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาว
7. บทเพลงที่เป็นบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ
8. บทเพลงที่เกี่ยวกับคำสอนและคติเตือนใจ
9. บทเพลงที่ชวนขัน
10. บทเพลงที่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม
11. บทเพลงที่เป็นคำคำ คำหยาบคาย และมีเนื้อความค่อนข้างไปทางหยาบโลน

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11 (2542 : 5524) ได้แบ่งเนื้อหาสาระของเพลง กลุ่มลูกภาคใต้ไว้ดังนี้

1. ขับกล่อมเพื่อช่วยให้เด็กหลับเร็วและหลับสนิท
2. มีเนื้อหาสาระเชิงให้ความรู้ ความคิด เพื่อเป็นการอบรมสั่งสอนเด็ก
3. มีเจตนาให้ความบันเทิงใจ
4. มีเนื้อหาสาระที่จะปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน
5. มีเนื้อหาสาระเพื่อปกป้องรักษาปัทมสถานของสังคม
6. มีเนื้อหาสาระเพื่อปกป้องสิทธิและหน้าที่อันพึงมีพึงได้โดยชอบธรรม

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 9 (2542 : 3207) กล่าวถึงบทบาทของเพลง กลุ่มลูกในการสั่งสอนอบรมและถ่ายทอดประสบการณ์แก่เด็ก ไว้ดังนี้

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคเด็ก
2. ถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
3. เป็นการสั่งสอนอบรมเด็ก
4. เป็นการถ่ายทอดวรรณกรรมพื้นบ้านและการเล่าเรื่อง
5. ให้แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมของสังคม

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านที่ได้แบ่งประเภทของเนื้อหาในเพลงกลุ่มลูกทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ใหม่ โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาของเพลง กลุ่มลูกโคราชออกเป็น 2 ด้านด้วยกัน คือ

1. ภาพสะท้อนทางสังคม โดยแยกย่อยออกเป็น ภาพสะท้อนในเรื่อง สภาพทางภูมิศาสตร์ในท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนภาพสะท้อนทางสภาพเศรษฐกิจและอาชีพของ ชุมชน
2. ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านทางเพลงกลุ่มลูกโคราช โดยแยกออกเป็นหัวข้อย่อยในเรื่องของ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมด้านอาหารการกินของคนในชุมชนที่ปรากฏในบทเพลงกลุ่มลูกโคราช และจะทำการวิเคราะห์รายละเอียดเหล่านี้ในบทที่ 5 ต่อไป

2.4.4 จังหวะลักษณะของเพลงกล่อมลูก

รูปแบบ จังหวะลักษณะของเพลงกล่อมลูกโดยทั่วไป มักเป็นคำคล้องจองมีสัมผัสระหว่างบท เหมือนกลอนโดยทั่วไป แต่จะไม่มีเกณฑ์มาตรฐานบังคับตายตัวลงไป มักเป็นการประพันธ์แบบเรียบง่ายตามแต่ชาวบ้านจะคิดขึ้นได้

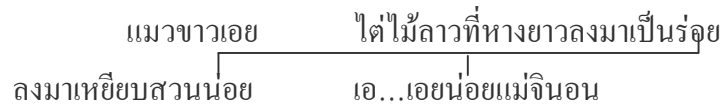
จากรวรรณ ธรรมวัตร (2539:5) กล่าวถึงรูปแบบจังหวะลักษณะที่ใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นว่า ไม่นิยมจังหวะลักษณะที่ซับซ้อน นิยมใช้จังหวะลักษณะง่ายๆแต่ให้เสียงเสนาะ ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางคล้ายคลึงกับภาคใต้ เช่น กาพย์ กลอน ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือนิยมใช้โคลง คำวรรณและคำวซอ ส่วนวรรณกรรมของภาคอีสานนิยมใช้จังหวะลักษณะประเภท โคลงสาร กาพย์เซิ้ง และร่าย จังหวะลักษณะในแต่ละท้องถิ่นก็จะแตกต่างกัน

จากรวรรณ ธรรมวัตร (2522 : 30) กล่าวถึงจังหวะลักษณะในเพลงกล่อมลูกอีสานว่า กล่อมเด็กทุกภาคมีลักษณะคล้ายกับกลอนชาวบ้านทั่วไป เป็นถ้อยคำง่ายๆ คล้องจองกันเช่นเดียวกับกลอน แต่ไม่เน้นเรื่องสัมผัสกันในวรรค นิยมสัมผัสกันระหว่างวรรค เพื่อทำให้เกิดเสียงเสนาะมากกว่า เพลงหลายๆเพลงจะส่งสัมผัสด้วยสระเสียงเดียวกัน เช่น

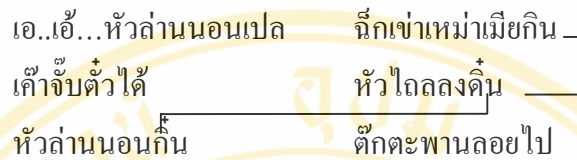
นอนสาหล่าคิงหอมดอกกล้วย แม่จะยกใส่อุบุญชูอย่าอ่อน
แม่จะยกใส่หมอนบุญชูอย่าให้นอนอยู่ไม่สำพิจารณา
ให้เจ้าหายโรคมิซัยมิไซค นอนอยู่ไต่กู่แก้วมงคล
บุญกุศลของเจ้าล้นโลก เกิดมาไซคนอนอยู่ไม่จันทร์

ความยาวของบทเพลงกล่อมเด็ก กำหนดแน่นอนไม่ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อความที่ผู้ร้องจะถ่ายทอดบรรยายออกมา หรือขึ้นอยู่กับการหลับง่ายหรือยากของเด็กแต่ละคน

เพชร สุวรรณภานนท์ (2543:33) ได้กล่าวถึงลักษณะคำประพันธ์ของเพลงโคราชว่าเป็นกลอนเพลงคั่นที่ไม่มีข้อจำกัดตายตัว โดยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นกลอนตั้งแต่ 2 วรรคขึ้นไป จำนวนคำในแต่ละวรรคตั้งแต่ 3 คำขึ้นไป มีสัมผัสบังคับระหว่างวรรคอย่างน้อยหนึ่งแห่ง เช่น คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 กับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3

หรือบางบทเพลงมีสัมผัสคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 กับคำสุดท้ายของวรรคที่ 4

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงโอกาสที่ร้องเพลงกล่อมลูกว่า แล้วแต่ความต้องการที่จะนอนของเด็ก แต่ที่เหมือนกันก็คือ เพลงกล่อมลูกใช้ร้องกล่อมเด็กที่จะนอนในตอนกลางวันเท่านั้น ส่วนเวลานอนในตอนกลางคืน ไม่นิยมใช้ร้องกล่อมลูก

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง เพลงกล่อมลูก ได้เคยมีผู้ศึกษาวิจัย หรือ เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ หลายเล่มด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยแต่ละเรื่องมาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ ตีความ หรือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย เรื่องเพลงกล่อมลูกโคราชในครั้งนี้ได้แก่

จารุณี กองพลพรหม (2516) ได้ศึกษา คุณค่าคติชาวบ้านหมู่บ้านเมืองเก่า ต. เมืองเก่า อ. เมือง จ.ขอนแก่น โดยวิเคราะห์ศึกษาคุณค่าคติชาวบ้าน และได้มีการวิเคราะห์ เพลงกล่อมเด็กจำนวน 10 บท โดยวิเคราะห์ว่า บทเพลงกล่อมเด็กนี้ มีคุณค่าในด้านชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ที่ผูกพันกับไร่นา เลี้ยงสัตว์ สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมไทย เป็นตัวชี้ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสาน ทักษะคติของชาวบ้านโดยทั่วไป และบางบทมีคุณค่าทางด้านธรรมชาติวิทยา หรือบทแสดงความรู้สึกของหญิงหม้าย เพลงกล่อมเด็กเป็นการปลุกฝังให้เด็กมีความรักภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน เป็นการอบรมระเบียบ ความประพฤติ และสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สำคัญคือ สะท้อนความรักความห่วงใยของมารดาที่มีต่อบุตร

สุมาลย์ เรืองเดช (2518) ได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็กจาก อ. พนมทวน ที่มีถึง 40 บท แบ่งเป็นกลอนกล่อมเด็ก 25 บท บทปลอบเด็ก 5 บท และบทเด็กเล่น 10 บท โดยนำเสนอและ

เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้ กับเพลงกล่อมเด็กในมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งทางหอสมุดวชิรญาณรวบรวมไว้เมื่อ พ.ศ. 2463 ใจความของเพลงจะสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ความเชื่อ ทัศนคติ เหตุการณ์ความประทับใจของคนท้องถิ่นนั้นๆ

พูนพงษ์ งามเกษม (2519) ได้รวบรวมเพลงกล่อมลูกหมู่บ้านจุงนาง จังหวัดพิษณุโลก ได้ 39 เพลง และจำแนกประเภทตามเนื้อเพลง จำแนกตามชื่อเพลง แล้วทำการวิเคราะห์รูปแบบความยาวของเพลง วิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมลูก รวมทั้งเปรียบเทียบเพลงกล่อมลูกของหมู่บ้านจุงนาง กับหมู่บ้านอื่นๆ ผลการวิจัยพบว่า มีความใกล้เคียงกับภาคกลาง 12 เพลง และคล้ายกับหมู่บ้านไตรตรึงษ์ อำเภอมะนัง จังหวัดกำแพงเพชร 27 เพลง

เยาวเรศ สิริเกียรติ (2521) ได้ศึกษาเพลงกล่อมลูกของไทยโดยรวม จำแนกประเภทเพลงและวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกทั่วทุกภาคของไทย จากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมเอาไว้ มาทำการศึกษาประวัติความเป็นมา ฉันทลักษณ์ ประโยชน์ ประเภท พบว่า เพลงกล่อมลูกสะท้อนเรื่องราวต่างๆ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วรรณกรรมท้องถิ่น ความรักของแม่ที่มีต่อลูก วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และลักษณะของชาวบ้านในเรื่องการใช้คำพูดที่ตรงไปตรงมาก่อนข้างหยาบ

ถาวร สุบงกช และคณะ (2522) ได้ศึกษาเพลงโคราชในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์ โดยอาศัยหลักการวิจารณ์วรรณกรรมในแง่ปรัชญา สังคมวิทยา และจิตวิทยา พบว่าเพลงโคราชได้แสดงโลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และมนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติหลายประการ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นศาสนา วิถีชีวิต ค่านิยมพื้นฐานด้านสังคมของชาวโคราช

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2522) ได้รวบรวมเพลงเด็กในภาคอีสาน นำมาวิเคราะห์คุณค่าและโครงสร้างของเพลงเด็กอีสาน ที่เป็นเครื่องบันทึกสภาพสังคมอีสาน เช่น การดำรงชีวิตแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อน โลกทัศน์ความเชื่อต่างๆของชาวอีสาน บทเพลงกล่อมเด็กมีคุณค่าทางอารมณ์ แสดงให้เห็นถึงความรัก นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางภาษาอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ปรากฏอยู่ในเพลงเด็กอีสาน ทั้ง เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กร้องเล่น เพลงล้อ และเพลงประกอบการละเล่นของเด็กอีสาน

จำเริญู แสงดวงแข (2523) ได้ศึกษาโลกทัศน์ของชาวดัตช์ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาเพลงกล่อมเด็กของชาวดัตช์ ได้สะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ สภาพภูมิอากาศ ค่านิยม อารมณ์ และวรรณกรรมที่แพร่หลายในท้องถิ่นภาคใต้

และเนื้อร้องก็เป็นการปลุกฝังโลกทัศน์ให้แก่บุคคลตั้งแต่เป็นทารก ในแง่ต่างๆ เช่น ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และแนวคิดด้านศาสนา ส่วนโลกทัศน์ของชาวใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กนั้น ได้แก่ เรื่องที่สตรีต้องรักนวลสงวนตัว บรูษาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นผู้นำในสังคม ชาวใต้นิยมความเป็นนักเลง และมีความรักถิ่นกำเนิดของตัวเอง ชาวใต้อีกจำนวนมากที่ยังคงเลื่อมใสอยู่กับไสยศาสตร์ นอกจากนี้ ความรักและความซาบซึ้งในธรรมชาติทำให้เกิดวรรณกรรมที่มีคุณค่าหลายเรื่องด้วยกัน

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2524) ได้รายงานการวิจัย วิเคราะห์สารัตถะ เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สารัตถะเพลงกล่อมเด็กของชาวใต้ที่นับถือพระพุทธศาสนา โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ของบทเพลงกล่อมเด็กที่มีต่อสังคม และมุ่งพิจารณาเฉพาะสารัตถะอันเป็นเจตนารมณ์เดิมของผู้แต่งบทเพลงแต่ละบทเพลงเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่า เพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่มิได้เกิดจากมูลเหตุที่มี วัฒนธรรมการขับกล่อมเพื่อให้เด็กนอนหลับเร็วและหลับสนิท แต่ทว่าส่วนมากเกิดเพราะชาวใต้นิยมเล่นเพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงปฏิพากย์ และพบหลักฐานว่ามีไม่น้อยกว่า 4,300 บท มีเนื้อหาสาระอย่างกว้างขวาง และทำบทบาทหน้าที่หลายประการ

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2524) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้ กับเพลงชาनों ในเรื่องของ ฉันทลักษณ์ของเพลง สิ่งที่น่าสนใจกล่าวไว้ในบทเพลง คำสอน การตัดพ้อต่อว่าที่เกิดจากความรักที่ไม่สมหวัง การเสียดสีกระแะกระแหน การด่าทอ กระทบ กระเทียบ คำนิมมเกี่ยวกับการทอผ้า และคำคม ผลการวิเคราะห์พบทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันบ้างระหว่างเพลงกล่อมเด็กมุสลิมภาคใต้ กับเพลงชาनों นอกจากนี้ยังได้ทำการรวบรวมบทเพลงกล่อมเด็กของชาวไทยมุสลิมภาคใต้เอาไว้อีกด้วย

สุกัญญา สุจฉายา (2525) ศึกษาเรื่องเพลงปฏิพากย์ : บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย โดยทำการศึกษาพัฒนาการและบทบาทของเพลงปฏิพากย์ ภาคกลางในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคมในอดีต ซึ่งเป็นการสร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคีแก่คนในสังคม ระบายความเจ็บกอดอันเนื่องมาจากกฎเกณฑ์ทางประเพณีและค่านิยมบางประการ โดยเฉพาะในเรื่องของการแสดงออกทางเพศ ระบายความเจ็บกอดอันเนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจ และบันทึกเหตุการณ์และวิพากษ์วิจารณ์สังคม

กมล การกุศล (2526) ได้บันทึกเพลงกล่อมลูกเมืองแพร์ โดยจำแนกประเภท และวิเคราะห์เนื้อหา ในด้านสภาพสังคม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ตลอดจนวิเคราะห์คุณค่าทางอารมณ์ โดยเก็บข้อมูลจากวิทยากร 93 คน ได้นั้เพลงเด็กทั้งหมด 224 บท อันได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงเด็กร้องเล่น และเพลงประกอบการเล่น ผลการวิเคราะห์ เพลงกล่อมลูกเมืองแพร์ พบว่า ได้สะท้อนภาพสังคม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวแพร์ ในด้านอาชีพ อาหาร สุขอนามัย การเลี้ยงดูและสั่งสอนอบรมเด็ก สภาพทางภูมิศาสตร์ของเมืองแพร์ และคุณค่าทางด้านอารมณ์ที่ปรากฏในบทเพลง

วินัย จันทร์พริ้ม (2531) ได้วิเคราะห์สำนวนโวหารและฉันทลักษณ์ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า การใช้โวหารในเพลงกล่อมเด็ก ปรากฏหลายประเภทได้แก่ โวหารอุปมา อุปลักษณ์ นามนัย บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และอุทาหรณ์ สำนวนโวหารที่ใช้มากที่สุด คือ โวหารอุปมา รองลงมาได้แก่ โวหารนามนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และอุทาหรณ์ ตามลำดับ โดยผู้ประพันธ์นิยมเอาลักษณะธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ และปรากฏการณ์ต่างๆมาเปรียบเทียบกับ ส่วนสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ผู้แต่งจะใช้สัญลักษณ์ตามเพศ วัย ฐานะ และความประพฤติกของบุคคล

วิมล คำศรี (2532) ได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กเมืองนครศรีธรรมราช ในด้านฉันทลักษณ์ รูปแบบ และโครงสร้างของเพลงกล่อมเด็ก อีกทั้งยังวิเคราะห์เนื้อหา คุณค่า ค่านิยมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก รวมทั้งการสังเคราะห์เพลงกล่อมเด็กเมืองนคร โดยเฉพาะคุณค่าที่ปรากฏ เช่น คุณค่าด้านอารมณ์ คุณค่าด้านสังคม สติปัญญา คติธรรม และด้านศิลปะ วรรณคดี เป็นต้น

ศิริพร โชคไพศาล (2533) ได้ศึกษาความเปรียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่าผู้แต่งนิยมใช้ กลวิธีการเสนอเนื้อหาความเปรียบอุปมา นามนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และอุทาหรณ์ โดยนำธรรมชาติรอบๆตัวมาใช้เปรียบ โดยมุ่งหวังเพื่อสั่งสอนอบรมให้บุคคลเป็นคนดี ความเปรียบที่ใช้มากที่สุดได้แก่ ความเปรียบอุปมา รองลงมาคือ นามนัย อุปนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอุทาหรณ์ตามลำดับ

ปัทมา บุญอินทร์ (2537) ศึกษา เรื่อง “การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเพลงโคราชมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

ของสภาพสังคมปัจจุบัน มีการปรับตัวไปในลักษณะที่เป็นเชิงพาณิชย์ และยังสามารถประยุกต์ด้วยการนำเพลงลูกทุ่งประกอบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาสลับช่วง

นิตดา สุนทอง (2540) ได้วิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน จาก ตำบลลาดทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก และปริศนาคำทาย ที่สะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ปรากฏในท้องถิ่น

เพชร สุวรรณภานันท์ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเพลงโคราช : การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี เป็นการศึกษารูปแบบ เนื้อหา วิธีการเล่น และการพัฒนาของเพลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าเพลงโคราชมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเนื้อหาและวิธีการเล่นมาโดยตลอด โดยมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทยโคราช และเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของหมอลำเพลง รวมถึงรสนิยมของผู้ฟัง จึงเกิดเพลงโคราชแบบต่างๆเพิ่มขึ้นจากแบบดั้งเดิม แต่ก็ยังคงรักษาลักษณะของกลอนเพลงโคราชรวมทั้งทำนอง “โอ” ของดั้งเดิมไว้ตลอดมา

เบญจา หงส์ทอง (2544) ได้วิจัยเพลงกล่อมลูกภาคเหนือ โดยแบ่งทำนองเพลงออกเป็น 4 ประเภท คือ ทำนองอ้อ ทำนองกาพย์ ทำนองพื้นบ้าน และทำนองร่วมสมัย ผลการวิเคราะห์ พบว่า ลักษณะของเพลงกล่อมลูกภาคเหนือ เป็นเพลงร้อยเนื้อหนึ่งทำนอง โดยการใช้วิธีการเปลี่ยนเนื้อร้องจากไหวพริบ ปฏิภาณ โดยไม่จำกัดความสั้นยาวของเพลง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ได้แสดงว่าการศึกษาเพลงกล่อมลูกในประเทศไทย มีอยู่มากมายหลายประการ ได้มีผู้รวบรวมบทเพลงกล่อมลูกจากท้องถิ่นต่างๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ และความสำคัญของเพลงกล่อมลูกไว้อย่างมากมาย ส่วนการศึกษาในเชิงมานุษยวิทยาการดนตรีนั้น ยังมีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ นำมาใช้ประโยชน์ ทั้งที่เป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางประกอบการวิเคราะห์ การศึกษาเรื่องเพลงกล่อมลูกโคราช เพื่อให้ผลการศึกษาที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลทางมานุษยวิทยา (Anthropology) และข้อมูลทางมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) โดยใช้การเก็บข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก ประกอบกับศึกษาวิจัยข้อมูลทางเอกสาร และจากแถบบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวม (Holistic) และเชื่อถือได้ (Reliability) โดยแบ่งเป็นขั้นตอนการวิจัยดังนี้

3.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครราชสีมา อันเป็นพื้นที่ที่ใช้ศึกษา และศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมลูก ก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนาม และในขณะที่เก็บข้อมูลในภาคสนาม ผู้วิจัยพยายามศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเพิ่มเติม เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลจึงได้จัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1.1 แหล่งข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1.1.1 เอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา สภาพทั่วไป ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม เป็นต้น

3.1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมลูก อันได้แก่ ความหมายของเพลงกล่อมลูก ประโยชน์ของเพลงกล่อมลูก เนื้อหาของเพลงกล่อมลูก ฉันทลักษณ์ และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมลูก รวมไปถึงเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการทางมานุษยวิทยา

การศึกษาค้นคว้าเอกสารเหล่านี้ เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการเก็บข้อมูล เช่นเป็นการสร้างแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ การใช้ข้อมูลเป็นแนวทางการศึกษาความเป็นมาของเพลงกล่อมลูกที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่วิจัย รวมทั้งการวิเคราะห์ตีความในประเด็นที่ศึกษา

3.1.2 แหล่งข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ประจำปี 2543 ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้น และข้อมูลจากบุคคลในพื้นที่อำเภอคง เป็นหลักโดยทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมลูกโคราช ได้แก่ เนื้อเพลงที่ใช้ร้องกันในชุมชนเท่าที่หลงเหลืออยู่ในยุคปัจจุบัน ท่วงทำนองที่ใช้กล่อมในแต่ละท้องที่เป็นอย่างไร เนื้อร้องที่ใช้ในแต่ละบทมีวิธีการนำไปใช้อย่างไรให้เหมาะสมกับอารมณ์ของเด็ก เช่น มีบทปลอบให้เด็กนอน บทงูให้เด็กกลัว หรือมีการให้สินบนเด็ก บทบาทหน้าที่ของเพลงกล่อมเด็กที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันเป็นอย่างไรมีการปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบใดบ้าง มีอุปกรณ์ในการกล่อมอย่างไรบ้าง เช่น เปล มีความเชื่อ พิธีกรรมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมลูก มีการสืบทอดกันมาอย่างไร ซึ่งใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ประกอบด้วย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้ที่ชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ที่มหาวิทยาลัยมหิดล จัดขึ้น ประจำปี พ.ศ. 2543 ได้แก่ นางศุภพรพรรณ ประพันธ์วิทยา อายุ 50 ปี ต. ในเมือง อ.เมือง จ. นครราชสีมา

ผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ คือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงกล่อมลูกโคราช และได้จากคำแนะนำต่อๆ กันมาของผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ แต่ละคน ประกอบด้วย

1. นางเทียม ประพันธ์วิทยา อายุ 76 ปี ต. หนองสรวง อ. คง จ. นครราชสีมา
2. นางสง่า รัตนจรัสโรติ อายุ 77 ปี ต. หนองสรวง อ.คง จ. นครราชสีมา
3. นางด้วง สมบูรณ์ อายุ 79 ปี ต.เมืองคง อ.คง จ. นครราชสีมา
4. นางหน่วย ดอกแก้วกลาง อายุ 80 ปี อ.คง จ. นครราชสีมา

5. นายใหญ่ วิเศษพลกรัง อายุ 81 ปี (ศิลปินแห่งชาติ สาขาเพลงพื้นบ้านโคราช ปี พ.ศ. 2539) ต. เมืองทอง อ. คง จ. นครราชสีมา
6. นางเลื่อน ใจเที่ยง อายุ 83 ปี ต.เมืองทอง อ.คง จ.นครราชสีมา
7. นางมาก คชสูงเนิน อายุ 82 ปี ต.เมืองทอง อ.คง จ.นครราชสีมา
8. นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ อายุ 58 ปี ต.เมืองทอง อ.คง จ.นครราชสีมา
9. นางไม้ ทองนอก อายุ 65 ปี ต.เมืองทอง อ.คง จ.นครราชสีมา
10. นางสาวกร งามจันทร์ อายุ 48 ปี ต. ตาจั่น อ.คง จ.นครราชสีมา
11. นางแป้น มีศิลป์ อายุ 58 ปี ต. ตาจั่น อ.คง จ.นครราชสีมา
12. นางอ้อย ขอกกลาง อายุ 64 ปี ต.ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา
13. นางชื่น ขอกกลาง อายุ 63 ปี ต.ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา
14. นางหรั่ง มุ่งเชิงกลาง อายุ 57 ปี ต.ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา
15. น.ส.ตุ้ม แก้วระวัง อายุ 72 ปี ต.ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา
16. นางสุบิน เฟ็งกลาง อายุ 62 ปี ต.เทพาลัย อ.คง จ.นครราชสีมา
17. นางทัน สังคะดี อายุ 73 ปี ต.เมืองทอง อ.คง จ.นครราชสีมา
18. นางปุ่น ดานนอก อายุ 74 ปี ต.คอนใหญ่ อ.คง จ.นครราชสีมา
19. นายกำป็น บ้านแท่น อายุ 52 ปี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
20. นางลำไย เสารยะวิเศษ อายุ 64 ปี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
21. นางวอน หวานสูงเนิน อายุ 85 ปี ต.เสมา อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา

3.2 การบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลในขณะที่พูดคุยสัมภาษณ์ และระมัดระวังมิให้การบันทึกนั้นเป็นอุปสรรค หรือก่อให้เกิดการสะดุดระหว่างสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายท่าน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยชราและทิ้งร้างจากการร้องเพลงกล่อมลูกมานาน อาจมีการหลงลืมในบางขณะ ผู้วิจัยได้ให้เวลากับผู้ให้ข้อมูลเพื่อคิดทบทวนเพลงกล่อมลูก และได้อาศัยการสัมภาษณ์พูดคุยกันหลายครั้ง จนกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอ

ภาพที่ 1 การเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์

นอกจากการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้การบันทึกข้อมูลบางประเภทด้วยกล้องถ่ายรูปและการบันทึกเสียง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในรายละเอียดอย่างครบถ้วน อีกทั้งการขับร้องเพลงกล่อมลูก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้แถบบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ทางด้านทำนองได้อย่างครบถ้วน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากเอกสารต่างๆและจากข้อมูลภาคสนามนำมาตรวจสอบจำแนกข้อมูลจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำข้อมูลที่จำแนกเหล่านี้มาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (Anthropology) มาเป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์ใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์ทำนองทำนองของเพลงกล่อมลูกโคราช ด้านคีตลักษณ์ เช่น ระบบเสียง รูปแบบของเพลง ทั้งทำนองกล่อมลูกโคราชดั้งเดิมของแต่ละบ้าน ทำนองการกล่อมลูกที่เป็นทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกที่เป็นทำนองของอีสานเหนือ โดยแยกข้อมูลออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

- 3.3.1.1 วิเคราะห์รูปแบบของเพลงกล่อมลูกโคราช
- 3.3.1.2 วิเคราะห์โครงสร้างของเพลง
- 3.3.1.2 วิเคราะห์องค์ประกอบของเพลงกล่อมลูก ได้แก่ ทำนอง ช่วงเสียง จังหวะ

3.3.2 การวิเคราะห์เนื้อเพลงกล่อมลูกโคราชที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งด้านวิถีชีวิต ความรัก ความทะนุถนอมเอาใจใส่ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก การหยิบเอาธรรมชาติใกล้ตัวมาประพันธ์เป็นบทร้อง ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มักสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ ออกมาโดยแยกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

- 3.3.2.1 ด้านภาพสะท้อนทางสังคม
- 3.3.2.2 ด้านภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม
- 3.3.2.3 บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช

3.4 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ในรูปแบบของงานวิจัย ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ตามระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 7 บท ได้แก่ บทที่ 1 ปัญหาและความเป็นมาของการทำวิจัย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับ ขอบเขตในการทำวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ พื้นที่ในการทำวิจัย บทที่ 2 จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมแบ่งออกเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา และอำเภอคง ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย และความรู้ที่เกี่ยวกับเพลงกล่อมลูก ทั้งความหมาย ที่มา ประโยชน์ ประเภทของเพลงกล่อมลูก และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 เป็นวิธีดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล บทที่ 4 จะเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม ทั้งประวัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆในพื้นที่อำเภอคง เนื้อหาที่ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนร้องได้ บทที่ 5 เป็นการวิเคราะห์ทำนองการขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราช ซึ่งมีทั้งทำนองกล่อมแบบดั้งเดิม การกล่อมที่ใช้ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ตามทฤษฎีทางมานุษยวิทยา การดนตรี รวมทั้งวิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราชที่สะท้อนสภาพทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น บทที่ 6 เป็นการศึกษาบทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราชในด้านต่างๆ ส่วนในบทที่ 7 นั้นเป็นบทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

เพลงกล่อมลูกโคราช

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ และผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นๆ จำนวน 22 คน สามารถรวบรวมทำนองเพลงที่ใช้กล่อมลูกของชาวโคราชได้ 3 ทำนอง คือ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ นอกจากนี้ยังสามารถรวบรวมเนื้อร้องได้ทั้งหมด 166 เพลง โดยนำมาจัดหมวดหมู่ตามทำนองที่ใช้ขับร้องทั้ง 3 ทำนอง และจัดทำตารางจำแนก ชื่อ สกุล อายุ จำนวนเพลงที่ผู้ให้ข้อมูลร้องได้อีกด้วย

4.1 ลักษณะของเพลงกล่อมลูกโคราช

เพลงกล่อมลูกโคราช เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีการสืบทอดกันต่อมาทางวาจา สื่อภาษากันด้วยเสียงเพลง ซึ่งจัดอยู่ในประเภทของเพลงพื้นบ้าน ภาษาที่ใช้เป็นลักษณะของการหลอมรวมทางวัฒนธรรมหลายสายด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมภาษาไทยโคราช อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น มีการปะปนกันของภาษาไทยภาคกลางกับภาษาท้องถิ่น และกลุ่มวัฒนธรรมภาษาไทย – อีสาน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา อันเป็นชุมทางในการเดินทางคมนาคมจากภาคกลางสู่ภาคอีสาน นครราชสีมาจึงได้ชื่อว่าเป็น “ประตูสู่อีสาน” เมื่อมีการเดินทางติดต่อกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น และจากจุดนี้เองที่ส่งผลให้วัฒนธรรมทางภาษา รวมไปถึงเพลงกล่อมลูกโคราช มีลักษณะที่เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม ท่วงทำนองของเพลงกล่อมลูกโคราชจึงมีสำเนียงคล้ายคลึงกับเพลงกล่อมลูกภาคกลาง แต่ภาษาที่ใช้เป็นลักษณะของภาษาท้องถิ่น ผนวกกับภาษาไทยภาคกลาง หากวิเคราะห์ในรายละเอียดแล้วจะพบว่า เพลงกล่อมลูกโคราชมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง อันเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น นำมาผนวกกับเพลงกล่อมลูกภาคกลางที่เคยได้ยินได้ฟังมาในอดีตส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและหลอมรวมทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น บทบาทที่สำคัญในการร้องเพลงกล่อมลูกโคราช คือเป็นการร้องเพื่อกล่อมให้เด็กหลับเร็วขึ้น การร้องเพลงส่งเสียงให้เด็กฟังจะเป็นการแสดงความอบอุ่นใจแก่เด็ก ทั้งยังเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างแม่

ต่อลูก โดยทั่วไปแล้วผู้กล่อมมักจะเป็นแม่ของเด็กเอง หรืออาจจะเป็นบุคคลอื่นในบ้าน มาช่วยเลี้ยงดูเด็กด้วยก็ได้ เวลาที่ใช้ร้องกล่อมลูกมักเป็นเวลากลางวัน คือเวลาตั้งแต่ 10.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงเวลานอนของเด็ก แต่จะไม่นิยมร้องขับกล่อมในเวลากลางคืน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลภาคสนามให้ความเห็นตรงกันว่า การร้องเพลงกล่อมลูกเวลากลางคืน เสียงเพลงจะโหยหวน เยือกเย็น ฟังแล้วรู้สึกน่ากลัว ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นการร้องเรียกผี หรือวิญญาณทั้งหลายให้มาเอาตัวเด็กไป จึงไม่นิยมร้องในเวลากลางคืน ในขณะที่มีการร้องกล่อมลูกอยู่นั้น อาจมีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ขัน กะลา ขวด ฯลฯ นำมาขูดไปมากับพื้นให้เกิดเสียงเป็นจังหวะประกอบการไกวเปล ซึ่งในบางครั้งอาจไม่จำเป็นต้องร้องออกมาเป็นเนื้อเพลง อาจมีการกล่าวในลักษณะที่ว่า “นอน นอน” เพียงอย่างเดียว แล้วใช้เสียงขูดพื้นเป็นการกล่อมเด็กแทนก็ได้ (นางศศิยาพรรณ ประพันธ์วิทยา , สัมภาษณ์ 2544)

ลักษณะของเพลงกล่อมลูกโคราขมีลักษณะคำประพันธ์มากมายหลายประเภท เช่น เป็นลักษณะของทำนองเพลงกล่อมลูกโคราขแบบดั้งเดิม ทำนองเพลงโคราข และลักษณะของทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีการหลอมรวมวัฒนธรรมหลายสายเข้าไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือจึงมาปรากฏในจังหวัดนครราชสีมาด้วย ซึ่งอาจเกิดจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน จากภาคอีสานเข้ามาทำมาหากินในจังหวัดนครราชสีมา หรือเกิดจากความสัมพันธ์เกี่ยวดองฉันญาติมิตร หรือการแต่งงานเกิดขึ้น ทำให้ลักษณะรูปแบบของเพลงกล่อมลูกในจังหวัดนครราชสีมามีมากมายหลายประเภท หลายลักษณะด้วยกัน เช่น ลักษณะคำประพันธ์ของเพลงกล่อมลูกโคราขในบท “แมวขาว” ที่ว่า

“แมวขาวเอ๋ย ไต่ไม่ราวหางขาวเป็นหมื่น
ช่างเอ๋ยพากันมาเหยียบกองฟืน ฟ่องามขึ้นของแหมะจินอน”

ลักษณะคำประพันธ์ของเพลงกล่อมลูกโคราข เป็นลักษณะกลอนฉันแบบพื้นบ้านที่ไม่มีรูปแบบตายตัว อาจมีมากมายหลายบท แต่โดยทั่วไปแล้วมักจะมีลักษณะเป็นคำกลอนตั้งแต่ 2 วรรคขึ้นไป จำนวนคำในแต่ละวรรคก็ไม่แน่นอนตายตัว อาจมีจำนวนคำวรรคละ 6 – 8 คำ แต่สามารถเพิ่มหรือลดจำนวนคำลงได้ตามความพอใจของผู้ประพันธ์ ในแต่ละวรรค หรือแต่ละบท จะมีสัมผัสระหว่างวรรคอย่างน้อย 1 แห่ง ดังในเพลงที่ยกตัวอย่างมานี้ พบว่า มีการส่งสัมผัส 2 แห่ง คือ จากคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 กับวรรคสุดท้ายของวรรคที่ 3 และคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 กับคำที่ 3 ของวรรคที่ 4 เป็นสระเสียงเดียวกัน

4.2 ประวัติของผู้ให้ข้อมูลและเนื้อร้องเพลงกล่อมลูก

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 22 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ 1 คน และผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ภาคสนามอีก 21 คน ดังนี้

4.2.1 ประวัติและเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในที่นี้ หมายถึง ผู้ที่ชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกภาคอีสานที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ชนะเลิศเป็นลำดับแรกและจากนั้นจึงเก็บข้อมูลจากบุคคลต่อไป ซึ่งจากการประกวดในครั้งนี้ ผู้ที่ชนะเลิศการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ได้แก่ นางศุภพรพรรณ ประพันธ์วิทยา เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา

นางศุภพรพรรณ ประพันธ์วิทยา เกิดเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2496 ปัจจุบันอายุ 50 ปีเป็นบุตรของนายวิจิตร และนางเทียม ประพันธ์วิทยา เป็นชาวอำเภอคง ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 2/1 ซอย 19 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกภาษาไทย ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร สมรสกับ จ.ส.อ. เอกภาคย์ สิงห์ทอง มีบุตรธิดา 2 คน คือ น.ส.พญพิชญ์ และ ด.ช.วิชภูมิ ประพันธ์วิทยา นางศุภพรพรรณได้รับการถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกมาจากมารดา ซึ่งเป็นแม่เพลงพื้นบ้านโคราช และได้ยินได้ฟังคนเฒ่าคนแก่ขับร้องกันบ่อยๆ นอกจากนี้นางศุภพรพรรณได้ชื่อว่าเป็นผู้ขวนขวายหาความรู้ในเรื่องเพลงพื้นบ้าน ทั้งเพลงกล่อมลูก เพลงโคราช เพลงซำเจ้าหงส์คงลำไย เพลงซำโครก เพลงรำโทน ฯลฯ ซึ่งได้พยายามเสาะหาผู้ที่สามารถร้องได้และนำนักศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ออกเก็บข้อมูลเพลงพื้นบ้านต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมิให้สูญหายไป และยังเป็นการปลุกฝังให้เยาวชน รักและรู้คุณค่าของเพลงเหล่านี้อีกด้วย นางศุภพรพรรณให้สัมภาษณ์ว่าโดยส่วนตัวแล้วเป็นคนที่ชอบศิลปะแขนงนี้ จึงสามารถจดจำเพลงกล่อมลูกและเพลงพื้นบ้านอื่นๆ ไว้ได้หลายบท ส่วนในชีวิตจริงนั้น สามารถนำเอาเพลงกล่อมลูกมาใช้กล่อมลูกทั้งสองคน อีกทั้งยังได้ใช้เพลงกล่อมลูกที่ได้มานั้นเป็นตัวแทนแห่งวัฒนธรรมพื้นบ้านโคราชนำไปประกวดจนได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดการขับร้องเพลงกล่อมลูกจากมหาวิทยาลัยมหิดลเมื่อปี พ.ศ. 2543 และยังได้รับเสียงตอบรับที่ดีของชาวโคราชที่ทราบข่าวจากการ

บอกเล่าต่อๆ กันมา และจากสถานีวิทยุที่นางคิยาพรรณดำเนินรายการอยู่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ต่างแสดงความชื่นชม ที่นางคิยาพรรณได้ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวโคราชให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นจะเห็นได้ว่านางคิยาพรรณ ประพันธ์วิทยุ ได้รับการถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกโคราชมาจากมารดาของตนเอง ซึ่งใช้ร้องกล่อมน้องๆ ซึ่งนางคิยาพรรณ ประพันธ์วิทยุ เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกเพียงคนเดียวจากนางเทียม ประพันธ์วิทยุ ผู้เป็นมารดาเพราะเป็นลูกผู้หญิงอันมีหน้าที่สำคัญในการเลี้ยงดูลูก และนางคิยาพรรณ ก็ได้ใช้ร้องขับกล่อมเด็กหญิงพญพิชญ์ และเด็กชาย วิรุณมิ สืบต่อไป

นางคิยาพรรณ ได้อธิบายเกี่ยวกับเพลงกล่อมลูกไว้ว่า ลักษณะของเพลงกล่อมลูกของชาวโคราชนี้จะคล้ายๆของภาคกลาง แต่จะมีสำเนียงและศัพท์ภาษาบางคำที่เป็นภาษาของชาวโคราชแท้ๆ บางคำก็นำมาจากภาษาเขมร บางคำก็เป็นภาษาของชาวอีสานเหนือ ด้วยเหตุที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นรอยต่อทางวัฒนธรรมหลายสายด้วยกัน เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับภาคกลาง อีสานเหนือ และอีสานใต้ จึงได้รับการผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆในบริเวณใกล้เคียงทุกทิศทางรอบตัว ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งศัพท์ภาษา และท่วงทำนองของเพลง เพลงกล่อมลูกของโคราชนี้มีมาไม่ต่ำกว่า 100 ปีมาแล้ว จากคำบอกเล่าของยายพูน ชำนาญกลาง อายุ 85 ปี ที่นาง คิยาพรรณได้เคยสัมภาษณ์ข้อมูลไว้เมื่อ พ.ศ. 2541 กล่าวว่าได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกนี้มาจากแม่ของตน และตัวเองก็ไม่เคยได้ออกไปนอกพื้นที่เลย แต่ปรากฏว่าเพลงกล่อมเด็กของโคราชไปคล้ายคลึงกับของภาคกลางเช่น นกกาเหว่า โอละเห่ โอละฮึก ฯลฯ ซึ่งไม่สามารถสืบค้นประวัติที่มาได้อย่างแน่ชัดว่ามีมาแต่เมื่อไร มาจากที่ใด และไม่เคยรู้ด้วยว่าไปเหมือนกับทางภาคใด แต่ผู้เฒ่าผู้แก่มักจะบอกว่า “เป็น ของโคราชเอ็งนี่แหละ” สำหรับสำเนียงภาษาที่ใช้ร้องจะถูกนำมาร้องเป็นสำเนียงของชาวโคราช เช่น “นกกาเหว่าเอ๋ย ไข่วัวให้แม่กาฟัก” คนโคราชจะร้องว่า “นกกาเหว่าเอ๋ย ไข่วัวให้แม่กาฟัก” จะออกเสียงคำว่า “แม่” เป็น “แม่ะ” คำว่า “ฟัก” เป็น “ฟัก” และในบทอื่นๆก็จะใช้คำที่เป็นของชาวโคราชเอง เช่น “โอละเห่โอละฮึก แม่ะลูกขึ้นแต่ดึก จิไปทำขนมแข่งมา” หรือ “โอละเห่โอละฮึก แม่ะลูกขึ้นแต่ดึกไปหุงเข้าใส่บาตร ใ้นายน้อยมันนอนอาดลาด ให้แม่ะใส่บาตรชะก่อนเดอ”

นอกจากนี้ในการขับร้องรอบชิงชนะเลิศหน้าพระที่นั่ง เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2543 นางคิยาพรรณได้ประพันธ์บทร้องขึ้นใหม่อีกบทหนึ่งให้มีภาษาโคราชปรากฏอยู่ในบทเพลงอย่างชัดเจนมากขึ้น ได้แก่บท ขามฟ้าสีมสีม ดังนี้

...กันยามฟ้าสิมสิม   ฝนก็ระริมแชะแชะ
 ใ้้นายน้อยของเหมะ   จิมัวชะเงะไปหาใคร
 ...พ่อใ้้นายเอย   ออกไปถกกล้า
 จิหาปู้หาปลามาใ้   กันค้ำก็อ่วยหนาค่อย
 ...โ้ใ้้นายน้อยของเหมะจินอน

คำศัพท์

กัน = เมื่อ	สิมสิม = สลิมสลือ	ระริม = เป็นเม็ดๆ	เหมะ = แม่
ชะเงะ = สบัดหน้าไปคูโดยแรง	ถก = ถอน	จิ = จะ	
อ่วย = การกลับตัวแบบเชื่องช้า	ค่อย = จะกลับมา		

นางศิยาพรรณ กล่าวว่า จากการศึกษาที่ได้เข้าร่วมการประกวดที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้น ทำให้เห็นคุณค่าของเพลงกล่อมลูกมากขึ้น จึงคิดที่จะทำโครงการจัดการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราชขึ้นที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมา และหากทางจังหวัดให้การสนับสนุนก็จะจัดให้มีการประกวดในระดับจังหวัดต่อไป และในขณะนี้กำลังจะนำเพลงกล่อมลูกของโคราชมาเป็นส่วนหนึ่งในชุดการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์อีกด้วย นอกจากนี้ยังได้ถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกให้นักศึกษาในวิชาวรรณกรรมพื้นบ้าน โดยเริ่มถ่ายทอดเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อให้ นักศึกษามองเห็นคุณค่าและความสำคัญของเพลงกล่อมลูกโคราช ให้รู้จักลักษณะท่วงทำนองเพลง และภาษาถิ่นของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนโคราช ซึ่งแสดงผ่านทางเพลงกล่อมลูก และให้รู้จักประเภทของเพลงกล่อมลูก เช่น เพลงปลอบ เพลงขู่ และเพลงเด็กร้องเล่น

การศึกษาเพลงกล่อมลูกโคราชจากนางศิยาพรรณ โดยเชื่อมโยงต่อไปถึงกลุ่มเครือญาติและผู้ใกล้ชิด สามารถทำให้เกิดความเข้าใจบทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราชที่มีในปัจจุบันมากขึ้น แม้ว่าเพลงกล่อมลูกโคราช จะอยู่ในสถานภาพที่ไม่มั่นคงหรือที่อาจสูญหายไปกับกลุ่มคนเฒ่าคนแก่จำนวนหนึ่งที่หลงเหลืออยู่ แต่จากกระบวนการสืบทอด สะสม หล่อหลอม และถ่ายทอดวัฒนธรรมเพลงกล่อมลูกโคราชสืบต่อกันมาของคนในชุมชน เป็นเหตุให้เพลงกล่อมลูกโคราชยังคงปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน

เพลงกล่อมลูกที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ มีทั้งหมด 15 เพลงด้วยกัน ทั้ง 15 เพลงนี้เป็นเพลงกล่อมลูกในทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ และถอดเนื้อเพลงจากนางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา โดยพยายามคงเสียงวรรณยุกต์เดิมไว้ให้มากที่สุด หากคำใดไม่สามารถคงเสียงเดิมได้ ผู้วิจัยจะเขียนเป็นภาษาไทยภาคกลาง หรือภาษาไทยมาตรฐาน

(1)	เอ...เอ...เอ โอ้เจ้าแมวขาวเอ๋ย หุงเข้าก็จิไม่ทันเพล	ขึ้นไต่ไม้ราวหางยาวโยนเย่น เจ้าพ่อเนื้อเย็นของแม่จินอน
(2)	เอ..เอ...เอ โอ้เจ้าแมวทะโมนเอ๋ย ช่างเอยพากันมาเหยียบสวนอ้อย	ขึ้นไต่ไม้ราวหางยาวเป็นร่อย ไอ้นายน้อยของแห่แม่จินอน
(3)	นางกะโหลกเอ๋ย ช่างมันไล่หนามไผ่มันเก้ายะ	ขึ้นไปโคกไปเก็บเฮ็ดเปาะ เฮ็ดฮกสะฮกสายนางแสนเสียดายเฮ็ดเอ๋ย
(4)	เจ้าทองคำเอ๋ย ยุคพักก็กินนมก่อน	จิไปไหนยังคำแดนมันร้อน แดดอ่อนยังค่อยไปเอ๋ย
(5)	มะโลน โพนเพนเอ๋ย นำมท่วมกล้ำจ๊กจั่นลอยคอ อีเป้ากะอีหลายไปตัดก้านกล้วยมารองฝาชี	มะเลนหางมา หมาหางออกคอคออีเป้า แม่สำลีตีฆ้องโหม่งเหม่ง
(6)	โอะละเห้โอะละฮัก ไอ้นายน้อยมันนอนอ้าดลาด	แห่แม่ลูกขึ้นแต่ดึกไปหุงเข้าใส่บาตร ให้แห่แม่ใส่บาตรชะก่อนเดอ
(7)	เจ้าหรีดไวไว พ่อเจ้าไปตักช่างตาย พี่ชายเป็นนาคราชาใหญ่	พ่อเจ้าไปเถื่อนช่าง ในจิตในใจแห่แม่ไม่เสียดายเท่า ระเกลิคงามกล้าอยู่ในแม่น้ำใหญ่

- (8)   ก้นขามฟ้าสีมสีม   ฝนที่ระริมเซเซเซ
           ไอ้นายน้อยของแม่   จิมัวชะเงะไปหาใคร
           พ่อไอ้นายเอย   ออกไปถกกล้า
           จิหาปู้หาปล้ามาให้   คั่นค้ำก็อ้วยหน้าค้อย
           ไอ้อี้นายน้อยของแม่จินอน
- (9)   อีงูบอีเจิบเอย   กินเข้าไม่เป็นกินแต่ปลาเปล่าๆ
           คั่นแม่เข่าวยังมาทำตาขาว   นะอีงูบอีเจิบเอย
- (9)   นกกะเหวชิงหวา   พระเจ้าอำนาจนั้นแหละชิงวัง
           หัวจิตไหวไหวหัวใจหัวนหัวน   มีแต่น้องเขาจิม่าชิงเวียง
           แม่เกศินีเสียววูบ   ไปปะหมุ่นกชิงหวา
           ปิ่นจากหมุ่นีมา   ก็เลยอุ้มลูกหนีเมือง
- (11)   นกกาเหว่าเอย   เจ้ากาเหว่าเสียงหวาน
           ขันไปเถิดเจ้า   เอาเสียนเงินตะวันเพล
           เจ้านกกาเหว่าที่เขาปล้อย   ค่าลงเจ้าค้อยก็คืนรัง
           เจ้านกกาเหว่าที่เขาขัง   ขันตั้งทั้งวันไปจันเย็น
- (12)   ตุ๊บเมินเมินเอย   กินเข้ากินปลา
           มัวเหลียวมาทางอื่น   พ่อจิม่าก็อ้วยหน้ามาคีน
           รักพ่อรักแม่   รักพ่อก็แฉฉไปทางพ่อ
           รักแม่ก็แฉฉไปทางแม่
- (13)   นกเขาเอย...เขาปล้อย   บินไปจับห้อยแล้วก็มารัง
           แห่มะจิกออยฟังเสียงเอย   นกเอียงเสียงเย็น
           พาเจ้าเหล่นน้าม   อยู่หาดทรายน้ามลึก
           เจ้าก็คู้ก่น้ามมา   จับตัวเจ้าได้อามาใส่กรงขัง
           ให้เจ้านอนรังตัวเดียวเอย

(14) โอละเห่โอละฮีกเอย   พ่อมิ่งไปตักข้างต่าย
 แหม่มะไม้เสียดายเท่าพี่ชายเป็นขุนาคราช   อักแหม่มะจิชาดวันละหลายร้อยหน
 พ่อหน่ามนแหม่มะเอยนอนชะเดอ

(15) เดือนเจ้าเอยขอเช่าขอแกง   ขอแหวนทองแดงผูกมือน่องข้า
 ขอช่างขอม่าให้น่องข้าจี้   ขอเก้อให้น่องข้านั่ง
 ขอเตียงตั้งให้น่องข้านอน   ขอละครให้น่องข้าดู
 ขอยายชู่เลี้ยงน่องข้าเถิด   ข้ายายเถิดเลี้ยงน่องข้าเอง

จากบทเพลงที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทั้งหมดนี้ เป็นเพลงที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญร้องได้ทั้งหมด 15 เพลง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเพลงเหล่านี้ไปวิเคราะห์รายละเอียดในเรื่องของท่วงทำนองเพลง ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้จากเนื้อเพลง พร้อมทั้งอธิบายคำศัพท์ ความหมายของเนื้อร้องแต่ละเพลง ในบทที่ 5 ต่อไป

4.2.2 ประวัติและเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกจากผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆจากคำแนะนำของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ และจากการแนะนำต่อๆ กันมาของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนในเขตพื้นที่อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ จำนวน 21 คน และได้ถอดเนื้อร้องให้ลงตามเสียงวรรณยุกต์เดิมให้มากที่สุด

ประวัติของผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ และเนื้อเพลงที่ได้จากพื้นที่ภาคสนาม มีดังต่อไปนี้

1. นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่ 3 บ้านหนองสรวง ต. เมืองคง อ. คง จ. นครราชสีมา เป็นบุตรของนายกอ และนางช่อน หินนอก สมรสกับนายประวัติ รัตนจรัสโรจน์ มีบุตร 9 คน สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้หลายบท และยังเป็นแม่เพลงพื้นบ้านอีกหลายเพลง เช่น เพลงโคราช เพลงเชิด เพลงร่ำวง เพลงช้าเจ้าหงส์ดงลำไย เพลงเข้าผี เป็นต้น ซึ่งได้ขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราชไว้จำนวน 14 เพลง ดังนี้

- (1) แมวขาวเอ๋ย ใต้ไม้ราวหางยาวเป็นหมื่น
ช่างเอ๋ยมาเหยียบกองฟืน พ่องามชื่นของแม่จินอน
- (2) แมวขาวเอ๋ย ใต้ไม้ราวหางยาวล่อตักอด
แมวหางขอดกิ้นปล้ำอย่างอยู่ในครัว
- (3) ให้เจ้าสุกเหมือนดาว ให้เจ้าขาวเหมือนเดือน
เกิดมาเป็นเพื่อนพระชนนี
- (4) จันท์เจ้าเอ๋ยขอข้าวขอแกง ขอแหวนทองแดงผูกมือน่องข้า
ขอช่างขอม่าให้น่องข้าจี้ ขอเก้าอี้ให้น่องข้านั่ง
ขอระฆังให้น่องข้าตี โม้แงง โม่แงง
- (5) เนื้อละเอียดเอ๋ย ช่างเข้าพะเนียด แม่ไม่ให้เจ้าไปดู
ช่างพลายตัวนั้น มั่นคกน้ำมันเป็นบ้ำอยู่
จะทำร้ายแม่บุญชูของแม่ณีเอ๋ย
- (6) หัวล้านนอนเปล นึกเข้าม่าเมียกิ้น
จับตัวได้ หัวไถลงดิน
- (7) แมวโพงเอ๋ย คนนอนไม่หลับมากันดึ้มมันเถิดเอ๋ย
- (8) ซ้ำซ้ำพระยาหงส์เอ๋ย จะเข้าดงไหนดงนางสับประด
สาวสาวบ้านนี้เราก็มืดหมด เหลืออยู่คนเดียวแต่เอีเขี้ยวมรกต
ต้อยตะลึงดิงซ้ำเจ้าพระยาหงส์เอ๋ย ต้อยตะลึงดิงซ้ำเจ้าพระยาหงส์เอ๋ย
- (9) โยนชิงช่าถึงนาหนองไผ่ ตะเข้ขึ้นใจแมงดาขึ้นฟัก
มะขามสองฝักชักขึ้นชักลง

(10) ทำนองเพลงโคราช

โอะละชาละเห จะกล่อมเอื้อเอ (ชะหนาลูกเอย) รอยช่า
 จงหลับชะเถิดหนาลูกหน้า ว่าเอเอ็รยช่านะว่าให้ลูกนอน

จงหลับชะหนาลูกนา...ลูกนา
 จะกล่อมนะว่าโอะละเหเอ ..ว่าเอเฮย...ว่ารอยฮัก

ว่าถึงต่อนคี้คี้ก จะกล่อมพ่อคำคำคำ

แต่พ่อสายเปลยาน นะพอดะวันเปยับ

จะยกพ่อโฉมยง นิใส่เปล...ยวน

(11) สายสมร นอนเสียดัดเหมะจิกล่อม

นวลละม่อมเหมะจิกไกว สูดสายใจของเหมะเอย

(12) พ่อทองคำเอย เจ้าร่องไหกั้นนม

พอเจ้าหลับสนิท จิยบมีดมาโก้นผม

ตากลมของเหมะคนเคียวเอย

(13) เฒ่าเพ็ดเฒ่าด้วงเอย มาเกิดเวยไอนายมันร่อง

รีบรีบย่อมาไวไว ถือมีดถือพร่ามาปาดพุงไอนายเอย

(14) โยนซ่าใหม่ ตะเข้ซันใจแมงดาซันฟัก

ตะเข้ฟันหักจิกัดเรากี้ไม่เข้า ช่างตัวเฒ่าละกุมเรากี้ไม่ทัน

ตะบองสองอันเราจิวางไม่ถูก โยนซ่าปึกโยนซ่าปึก

2. นางเทียม ประพันธ์วิทยา อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 3 บ้านหนองสรวง ต. เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา เป็นบุตรนายซัด และนางแมน สมรสกับนายวิจิตร ประพันธ์วิทยา มีบุตร 4 คน เป็นผู้ถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกและเพลงพื้นบ้านต่างๆให้ นางศุภมาพร ประพันธ์วิทยา บุตรสาว ซึ่งนางเทียมถือว่าเป็นแม่เพลงท่านหนึ่งซึ่งร้องเพลงพื้นบ้านโคราชได้เกือบทุกเพลง มักจะร้องเพลงและเล่นเพลงคู่กับ นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูก ที่อำเภอคง จัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 ในบท “นกกาเหว่า” ซึ่งเนื้อร้องที่ได้จากนางเทียมมีทั้งหมด 18 เพลง ดังนี้

- (1)   เจ้าเนื้อละมุนเอ๋ย   นอนเถิดแม่จะกล่อม
                  นวลละม่อมแม่จะกาย   ทองคำแม่อย่าร้องไห้
                  สุดสายใจของแม่จินอน
- (2)   แมวขาวเอ๋ย   ใต้ไม้ราวหางยาวเป็นร่อย
                  ช่างเอยพากันมาเหยียบสวนอ้อย   ไอนายน้อยของแม่จินอน
- (3)   แมวขาวเอ๋ย   ใต้ไม้ราวหางยาวเป็นพัน
                  ช่างเอยพากันมาเหยียบสวนมัน   นะพ่อแจ่มจันทร์ของแม่จะนอน
- (4)   แมวขาวเอ๋ย   ใต้ไม้ราวหางยาวเป็นหมื่น
                  ช่างเอยพากันมาเหยียบกองฟืน   ฟองามชื่นของแม่จะนอน
- (5)   กาเหว่าเอ๋ย   ไข่วไว้ให้แม่กาฝึก
                  แม่ะกาก็หลงรัก   คิดว่าลูกในอุทร
                  คาบเอาเข้ามาเพื่อ   คาบเอาเหยื่อมาป้อน
                  ถนอมลูกไว้ในรังนอน   แล้วแม่ก็สอนให้ลูกบิน
                  เอ..เอบินไปหากินในแม่น้ำมคงคา   กินกุงกินกั้งกินหอยกะปังและแมงดา
                  กินแหล่กลับมา   ยังร่่มหว่าโพธิ์ทอง
- (6)   นางกะโหลกเอ๋ย   ขึ้นใต้โคก ไปเก็บเห็ดเปาะ
                  ช่างมันไล่หนามไผ่มันเกี้ยว   สกชะสกสายนางเสียดายเห็ดเอ๋ย
- (7)   แมวขาวเอ๋ย   ใต้ไม้ราวหางยาวโยนเย็น
                  หุงเข้ากลัวไม่ทันเพล   พ่อนื้อเย็นของแม่จะนอน
- (8)   หัวล้านนอนเปล   ใครจึเป็นคนกวย
                  หัวล้านนอนเปล   ตักตะพานลอยมา

(9) นอนหนอลูกนอน ลูกนอนไม่หลับ แมวจิมักดีพุงมึงเดอ
 ถ่านอนไม่หลับ ตักแกจะมากินตับลูกของแม่จนอน

(10) โยกเยกเย นามท่อมเมฆ
 กระจ่ายลอยคอ หมาหางอกอดคอยายเป้า

(11) เอละเหเอละเดียว ลูกเหมะคนเดียวจิใส่ตุ้ตตะเดียวไว้
 หนูกี้ดเหมะจิปี้ดไปให้ สุดสายใจของเหมะจนอน

(12) ทำนองเพลงโคราช เอละชาหลับนอน
 โอละเหหลับหนา พ่อคุณจะไม่หลับนี้
 นอนเสียดลูกนอน เอกำไลเข้ามาสวม
 เอาสายสร้อยเข้ามาใส่ ชักขอเข้ามาสี
 ว่ายามหนาวห่มนวม อย่าได้โศก อย่าได้...เศร้า
 เนาะพ่อคนสวยของแม่ ตมกี้พัดเย็นเฉื่อย (หม่องน้อยรามะชา) ตีฉิ่งดังซบซบ
 ปี่ท้อยยามาห้อยห้อย นามค่างก็ข้อยมายับยับ
 นอนยืมในเปลยวน เสียดเนื้อเย็น...เย็น

(13) มะโลน โพนเพนเอย มะเลนหางม่า
 นามท่อมกล้าจี้จั้นลอยคอ หมาหางอกอดคอกอี่เป้า
 อี่เป้ากะอีหลายตักก้านกล้วยมารองฝ่าชี แม่สำลีตีหม่องโหม่งเหม่ง

(14) ดงโคดคง นกกิ้งโครงมาจับหลังคา
 แกงมะละกอใส่กึ่ง แกงพักนึ่งใส่ปลา
 กั้นเข้าไม่ได้กั้นแกง จิไม่มีแรงไถนา

(2)	โอะละเห โอะละชา หนูนอนไม่หลับ	นอนหลับชะหนาแม่จะกล่อมให้นอน แม่วโพงกินตับลูกเนอ
(3)	แม่วขาวเอย แม่วขาวหางขอดจิมากัดฟุงมึงเคอ	ไต่ไม่ราวหางยาวลื้อตัก้อด
(4)	แม่วโพงเอย	คนนอนไม่หลับมากินตับมันเถิดควา
(5)	พ่อไม่อยู่ไปหาปูหาหอย	ไอ้นายตักเปลเลยขาเคแต่่น้อย
(6)	ไอ้เตี้ยหมาดั้น ไอ้เตี้ยไม่นอนหมาหงอนทุกคืน	กลางคืนหมาหงอน
(7)	सानกระดั่งเอย ไอ้พ่อละชาของแห่มะจินอน	ยกสองข่มห้า
(8)	เจ๊กน้อยนั่งกินอ้อยอยู่บนหัวสะพาน	กะโปกยานๆพานหัวเจ๊กน้อย
(9)	จุมฟูโสณลอย จุมฟูโสณจัม	น้ามท่าไม่อาบเหม็นสาบหมอย น้ามท่าไม่อาบเหม็นสาบผม
(10)	แม่วโพงตัวใหญ่ หางขดหางขอด แม่วดำแม่วขาว คนนอนไม่หลับ	แม่วลายตัวน้อย ตลอดหางยาว มากินปลาข้าง มากินตับมันเถิดควา

4. นางหน่วย ดอกแก้วกลาง อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 119 หมู่ 3 ต.เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา มีบุตร 6 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านเช่นกัน จำเพลงกล่อมลูกได้ 7 บท ดังนี้

(1)	แมวขาวเอ๋ย หุงเข้ากลั้วจิไม่ทันเพล	ไต่ไม่ร้าวหางยาวโยนโย่น ไอ้นายน้อยหนูเณรของแม่จินอน
(2)	แมวขาวเอ๋ย ไต่ไม่เป็นมาไต่กลอนไต่หญา อ๋ยามักคู้หน้าน้อย	ไต่ไม่ร้าวหางยาวโยนโย่น ไปหากินทางไหนไปให้ไกลๆลูกข้า ลูกของแม่เอ๋ย (พัฒนามาจากเพลงโคราช)
(3)	แม่ไปไร่จืเอาใจมาหา แม่เลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนมอน	พ่อไปนาจืเอาป้ามาป้อน หลับต่านอนนอนสาธุเคน
(4)	นกกาเหว่าเอ๋ย หุงเข้ายังไม่สู้กทันเพล	จับต้นสะเดาลงมาโยนโย่น ไอ้นายน้อยหนูเณรจิมินอนละวา
(5)	พ่อบุญประเสริฐเอ๋ย แม่เลี้ยงหมายจะฝากผี	เกิดในดอกจำปี พ่อทองดีของห่มะจินอน
(6)	พ่อนาคเลี้ยงมายากเอ๋ย ใหญ่มากล้าแข็ง ห่มะจืเลี้ยงเอาบุญ	จืเอาไว้แทนคุณ เร็วแรงแข็งคุณ ไว้แทนคุณเดอไอ้นายเดอ
(7)	โหย่นชิงช่าถึงนาหนองไผ่ เก็บผักนึ่งไปใส่เรือนหลวง แม่อี๊ด้อยทอหูกพับพับ	ตักถึงไหนขนเข้าใส่ชั่ง เก็บผักสงไปใส่เรือ่น้อย

5. นางมาก คชสูงเนิน อายุ 82 ปี อยู่บ้านเลขที่ 64 หมู่ 3 ต.เมืองคง อ.คง จ. นครราชสีมา มีบุตร 8 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านอีกท่านหนึ่ง เนื่องจากนางมากอายุมากแล้วจึงจำ เพลงกล่อมลูกไม่ค่อยได้ และเลิกเล่นเพลงมานาน เท่าที่จำได้เป็นทำนองเดิม 4 บท ทำนองเพลง โคราช อีก 1 บท ดังนี้

(1)	แมวขาวเอย หุงเข้ากล้วไม่ทันเพล	ใต้ไม่ราวหางยาวโยนเย็น ไอน่ายน้อยหนุณเณรของแม่จินอน
(2)	ตักแกเอยหางลายพ่อยๆ คนนอนไม่ลับมากันต๊ับมันเถอวา	งูเจียวน้อยน้อยห้อยหัวลงมา
(3)	ทำนองเพลงโคราช โอดะเหเอละฮีก จั่งว่าเคียดนะว่าเอาใคร ว่าไอ้เด็กน้อยเจี้ยว...เอาของ พิศดูแขนขาช่วงอ่อนละไม พ่องามเหมือนปูย่นุ่น	ถึงยามดึกๆจะกล่อมพ่อคำคำๆ ถึงกล่อมไม่ได้ก็ไม่เอาคำ พิศดูแขนซ้ายช่วงอ่อนละมน จะหาคนงามเหมือนก็ไม่มี
(4)	นกกระจาบหัวเหลืองเอย คาบมาว่าจิดำนาหลวง	คาบเข้ามาสองรวง แก้มพวงเจ้าคนเดียวเอย
(5)	จิมิฝัวเขาละนาง ว่าปิ่นน้อยที่เขาเลี้ยง เวลาเขานั่งจัก มายืนจี่คร่านอยู่โตงเตง	ให้เอาอย่างเขานั้น เวลาเขานั่งเจ้า ปักเรือฮักฝนตัก

6. นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ 3 ต.เมืองกง อ.กง
จ. นครราชสีมา มีบุตร 1 คน เพลงกล่อมลูกเท่าที่จำได้มี 6 บท ดังนี้

(1)	แมวขาวเอย ช่วงเอี้ยพากันมาเหยียบกองฟืน	ใต้ไม่ราวหางยาวเป็นหมื่น พ่องามชื่นของแม่จะนอน
(2)	แมวขาวเอย หุงเข้ากล้วจิไม่ทันเพล	ใต้ไม่ราวหางยาวโยนเย็น พอเนื้อเย็นของแม่จินอน

- (3) นอนเดอลูกเคอ   นอนไม่หลับเดี้ยวเมวมันจิมากี้คะโปกมึงเคอ
- (4)   เปรดใหญ่เอย   เดินมาเลขมาเอาคนร่อง
ตอนค้ำมาเอย   กั้วเปรดอย่าร่อง
- (5)   ฟอนำมไหลรี   พ่อปี่หลายเลา
อย่าไปนอนหลายเต้า   จิเกิดหมัดหลายตัว
- (6)   นกกระจิบคอลอก   นกกระจอกคอย
ทำรังไว้ต้นปะชา   อัดจี้ตาเกือบตาย

7. นางด้วง สมบูรณ์ อายุ 79 ปี อยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ 3 ต.เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา มีบุตร 10 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านหลายเพลง และเป็นเพลงลิเกโคราชอีกด้วย ได้ร้องเพลงกล่อมลูกโคราชไว้ 12 บท และนางด้วงได้ถ่ายทอดให้หลาน คือ ด.ช.อภิสิทธิ์ สมบูรณ์ อายุ 9 ขวบ อีก 2 บท ได้แก่ บทนางมณี และบทนกกอด เพลงกล่อมลูกที่นางด้วงร้องได้ มีดังนี้

- (1)   แมวขาวเอย   ใต้ไม่ราวทางยาวโยนเย็น
ใต้ไม่เป็นโอนกลอนโอนหญ้า   ไปหากินยังงไปให้ไกลๆกานา
อย่ามาคิดไอ้หนูลูกกูเอย
- (2)   นกกอดบินแกด   บินมาจับต้นมะกรูด
บินไม่ทันตลอด   แตนตอครูด
- (3)   แมวขาวเอย   ใต้ไม่ราวทางยาวโยนเย็น
หุงเข้าเอาไว้ทำเพล   นายน้อยหนูณเริงจินอนละวา
- (4)   อินางเอยมณี   พี่จะชี้มือบอก
โน่นคั่นกุ่ม โนนต้นมะกอก   พี่จะพาไปไล่หมูโทน
อัดเข้าท้องแห้ง   สำมาปีฮีแดงเหมือนเปลือกกระโดน

(5)	แหงะแหงะ กิ้นนมจักโต่ง	ควายหลงเหมะจิกิ้นนมใคร ท่องโป่งซี่ไหล
(6)	นำมเอยนำมตะคอง	จิ้นไม่ได้ก็จิลองถ้ำมันลั่นก็จิลง
(7)	เจ้าเนื้อละมุนเอย เป็ดมันไซ้ไก่มันตอด	นอนใต้ถุนยารอด ยารอดแกเลียงไ่วเอย
(8)	ฝนเอยตักแรงแรง ตักค่อยค่อยให้อ้อยเป็นลำ	ให้แดงเป็นหน่วยให้กล้วยเป็นหวี
(9)	ตักนำมไม่คานหัวหย่ง ไอ้หนุ่มแลเห็นวังหัวโปตีนแป้	สายครุขี้ดบ่อปะตีนบ้าน
(10)	ไอ้ไม่มีปัญญา เก็บผักไม่พอกำ	ไอ้หน้าปิ่นยาก ตักนำมไม่พอกำ
(11)	ขมุกเขมาช่างเข้าก่อไผ่ เดือนสิบสี่ออกลูกทางหลัง	ช่างงาใหญ่ช่างมิดช่างมี กระต่ายทำงานอีหลักอีหลูด
(12)	หมูเอยมากินหญ้าปล้อง ขนมทอดมันเช่นผีอินิน	หมูเจ็บท้องร้องไห้ปวดฟัน

8. นายใหญ่ วิเศษพลกรัง อายุ 81 ปี เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน – เพลงโคราช) ปี 2539 อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 11 ต.เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา เป็นบุตรของนายเท็ง และนางแจ้ วิเศษพลกรัง สมรสกับนางจอย (รักกลาง) มีบุตร 6 คน นายใหญ่ เป็นหมอลำโคราชที่มีชื่อเสียงมาก และมีปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศ ปัจจุบันอายุมากแล้ว สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง แต่ยังคงจดจำทำนองเพลงกล่อมลูกได้บ้าง ดังนี้

(4)	โยนซ่าเอ๋ยไปนาหนองไหน	ตักถึงไหนชนเข้าใส่ยุ่ง
	เก็บผักบุงไปใส่เรือนหลวง	เก็บผักสวงไปใส่เรือนน้อย
	แม่อีต้อยทอหูกพับพับ	ซื้อตลับมาให้ลูกเหล่น
	ลูกไม่เหล่นกระเด็นขึ้นหลังคา	แมวขบป้าหมาขบกันจี

ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ

(5)	นอนสาเดื่อเคอหล้า	ขวัญตาลูกของแม่
	นอนหลับแล้วลูกแก้วแม่สิกาย	แม่สิไปเงินฝ้ายเดือนหงายเว้าว่า
	แม่สิหาพอน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง	ส่วนว่าลุงแลป่าอวอาเพิ่นบ่เบ็ง
	เพิ่นก็ฟุ้งไปได้กายใกล้เพิ่นก็ซัง	นอนสาเดื่อเคอหล้าขวัญตาลูกของแม่
	นอนหลับแล้วลูกแก้วแม่สิกาย	
(6)	นอนสาเดื่อหล้า พิมพาของแม่	นอนอู่แก้วหลับแล้วแม่สิกาย
	แม่ไปไฮ่สิหมกไข่มาหา	แม่สิไปนาสิหมกปลาบ่ป้อน
	แม่สิไปเลี้ยงม่อน	อยู่ในป่าสวนม่อน
	นอนสาเดื่อเคอหล้า พิมพาลูกของแม่	นอนอู่แก้วหลับแล้วแม่สิกาย
(7)	นอนสาหล้าหลับตำจั่วจั่ว	เขามาขายกล้วยเอ็งจิดักกิน
(8)	ขอหนอนเนใส่หม้อปาแตก	หม้อแห่งแตกปาแตกแห่งเหม็น
(9)	นกเอี้ยงเอยมมาเลี้ยงควยเต่า	ควยกินเข่านกเอี้ยงตื่นปีก
	นางทองตุ๊กหุงเข้าไ้วัด	นางทองจันทร์สวดมนต์อ้อแอ้
	นกแตกแต่ห้ามผีไปฝัง	นกระยางร้องไห้โกกเกก

10. นางสาว งามจันทร์ อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 87 หมู่ 8 บ้านตาชู ตำบลตาจั่น อำเภอลอง จังหวัดนครราชสีมา มีบุตร 2 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้าน และเคยเข้าประกวดเพลงกล่อมลูกที่อำเภอลอง เมื่อปี 2536 เพลงที่ร้องได้มีทั้งหมด 7 บท ดังนี้

(1)	โอดะเหย โอดะเห่	อย่าร้องโยเยแม่จื้ท์ก่ล่อมนอน
(2)	แมวขาวเอย ช่างเหยียบสวนอ้อย	ไต่ไม้ราวหางยาวเป็นร่อย มาก็คไ้ไ้ไ้นายน้อยเถิดวา
(3)	เอละเหเอละเตียว	ลูกเหมะคนเดียวจื้ไ้ถูงตะเคียวไ้
(4)	โตรงเตงมะเลงโตรงตาง	ปลิงกั๊ดช่างห้อยกั๊นโตรงเตง
(5)	นกเขานับ้อย จับตัวไ้เดเขาจื้ไ้กรงขัง	คำลจจื้กหน้อยยังค้อยมารัง พอร่อยซังของเหมะจินอน
(6)	นกขมึ้นเอย คำแล้วนอนสาเดอ ถ้าเจ้านอนเหมะก็จื้ไ้ค่นอนคา	เจ้านกขมึ้นเหลือองอ่อน เหมะจิกวยเจ้าอย่าไ้ค้อวารณ์
(7)	แมวโพงาว ผูกป่มันแมวมันແ่นหนี	เอ้าค้วผูกคอเอ้าปอผูกศอก

11. นางเปิ่น มีคิลปี อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 8 บ้านตาชู ต.จางัน อ.คง จ. นครราชสีมา มีบุตร 3 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านและเคยเข้าประกวดเพลงกล่อมลูกที่อำเภอคง เช่นกัน บทที่ร้องได้มีทั้งหมด 6 บท ได้แก่

(1)	นางแมวเอย ถ้าคนไหนนอนไม่หลับ	ไต่ไม้ราวหางมันยาวโย่นเย็น ลงมากั๊นตื้บไ้ไ้ไ้นายน้อย
(2)	แมวขาวเอย กินหมัดสักสองสามหวิ มากั๊นกลั้วแมวขาวเอย	ไต่ไม้ราวลงมากั๊นกลั้ว ไ้ว่าทำพี้สักสองสามหน่วย

(3)	แมวขาวเอย อย่ามาบ้านฉันเดอ	ไต่ไม้ราวทางยาวโยนเย็น ไฉ่นายมันลับแลว
(4)	ช่างโหลงเอย เหยียบสวนอ้อย	ลงมาเป็นร้อย ไฉ่นายน้อยจินอน
(5)	ทิงนอยเอย ร้อยได้ใจไปฝากหลาน	ขึ้นช่างน้อยไปร้อยคอกจ้าน แม่พวงคอกจ้านระยาระโยงเอย
(6)	ระน่อระหน้อยเอย ร้อยได้เอาไว้ทำแม่	ขึ้นช่างน้อยไปร้อยคอกแค สงสารคอกแคระยาระโยงเอย

12. นางอ้อย ขอกกลาง อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 14 หมู่ 5 บ.โนนสีพัน ต.ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา มีบุตรด้วยกัน 5 คน มีอาชีพทำนา ได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกจากคนเฒ่าคนแก่ เพลงส่วนใหญ่เป็นทำนองกล่อมลูกอีสานเหนือ มีทั้งหมด 6 บท ดังนี้

(1)	นอนสาเขอลูกหล่าพ่อเอย เจ้าบ่แ้มแมวน้อยสิตอดตา	เจ้าบ่นอนแมวโพงสิกัดแก้ม เจ้าบ่นอนหมากสีตามันสิหล่นจากข่วน
(2)	นอนสาหล่าหลับตาพ่อสิก้อม นอนสาหล่าอีอำคาบมีแม่	นอนหลับแล้วลูกแก้วพ่อสิกวย แม่เจ้ามรณาเมี้ยนตายเสียหนีจาก พรากลูกไว้เป็นกำพร้าวบ้านเพิ่นซัง นอนสาหล่าอำคาพ่อสิกล้อม เจ้าใหญ่แล้วพ่อให้บวชจำศีล
(3)	นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล้อม แม่ไปไฮ้หมกไข่ไก่มาหา	นอนอยู่แก้วนอนแล้วแม่สิกวย แม่ไปนาหมกไข่ปลามาป้อน
(4)	นอนสาหล่านอนอู่สายไหม แม่่นลูกสุมาเอามือนี่	นอนสาหล่าหลับตาแม่สิก้อม นอนสาหล่าหลับตาแม่สิก้อม
(4)	นอนสาหล่านอนอู่สายไหม แม่่นลูกสุมาเอามือนี่	นกเค้าไฟมาร้องกรูกรู กลายเป็นนี้สิแม่่นลูกกู

(5)	แมวโพงเป่ากัณฑ์ในเล่า นอนสาหล้าหลับตาในอุ้งแก้ว	ให้พ่อเฒ่าเอากิ่งมาคล้องคอแมว นอนอุ้งแก้วหลับชะหล้าแม่สิทวย
(6)	แม่ไปห้วยไปซอนปลาชิว ไปใส่เบ็ดเอาปลาโตใหญ่	เก็บผักตี้วมาใส่แกงเห็ด มาแกงให้น้องหล้าเอื้อยกิน

13. นางชื่น ขอกกลาง อายุ 63 ปี เป็นน้องสะใภ้ ของนางอ้อย ขอกกลาง อยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 5 บ. โนนสีพัน ต. ขามสมบูรณ อ. คง จ. นครราชสีมา มีอาชีพทำนา ได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกมาจากคนเฒ่าคนแก่ ซึ่งพอจะจำได้บ้าง 5 บท ดังนี้

(1)	นอนสาหล้าคำแพงของพี่ นอนอุ้งฟ้าของแม่เฮาทำ พวกแมงแมงสิมาเข้าหู	นอนบ่อหลับกับแก๊สติดตา เจ้าจำคำหมาสิขบแก้ม
(2)	นอนสาเดื่อหล้านอนสาแม่สิก้อม อย่าสิให้ทางข่านผีเป่า	อย่าสิให้ทางคำข่านผีพาย เจ้าบ่มีพ่อเลี้ยงกินแล้วให้รับนอน
(3)	นอนสาเดื่อหล้าดวงตาน้อยอ่อน กันกลับจากไโฮแม่ก็เ็นขวัญมา นอนสาเดื่อหล้าหลับตาแม่สิทวย	ตั้งแต่ยังอ่อนเ็นเดินเล่นหยอกกัน กันกลับจากนาแม่ก็เ็นขวัญเขา
(4)	นอนสาหล้าหลับตาแม่สิก้อม แม่ไปไฮสิบั้งไก่อมาหา แม่เลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนมอน	นอนหลับแล้วสิเอาแก้วใส่มือ แม่ไปนาสิเอาปลามาป้อน
(5)	นอนสาหล้าหลับตาอ้วยสัว	เพิ่นมาขายกล้วยสิซื้อให้กิน

14. นางหรั่ง มุ่งเชื่องกลาง อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 บ. โนนสีพัน ต. ขามสมบูรณ อ. คง จ. นครราชสีมา สมรสกับ นายม่อม มุ่งเชื่องกลาง มีบุตร 7 คน นางหรั่งเคยเป็นแม่เพลงมาก่อน มีน้ำเสียงไพเราะ และสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ 5 บท ดังนี้

- (1) แมวขาวเอย ใต้ไม่ราวหางยาวโยนเย็น
หุงเข้าไม่ได้ทันเพล ใอนายน้อยหนูเณรของแห่มะจินอน
- (2) นอนชะเถิดลูกน้อย แม่จะกล่อมให้นอน
ถึงลูกนอนหลับ ขอให้ลูกหลับสบาย
หากแม่นลูกนอนฝันร้าย ฝันนั้นให้ฝันถึงแม่
- (3) นกขมิ้นเหลืองอ่อน คล้ายๆกับจิวรหลวงพี่
น้องนี้ตั้งนอนนี้ ก็ไม่เห็นสักออกมาจ๊กที
- (4) ต๊กแกเอย เอาไม่มาแห่กระโดดลงมา
ลูกนอนไม่หลับ ต๊กแกเอยมากินตับที่หน้า
- (5) แกวงแจนจิไปตลาด กระเชอตุตขาดขนมหกหมัด

15. นางสาวต๋ม แก้วระวัง อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 บ.โนนสีพัน ต. ขาม
สมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา ไม่ได้สมรส แต่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้เพราะเคยได้ยินได้ฟัง
คนเฒ่าคนแก่ขับร้อง และนางต๋มได้เคยร้องกล่อมน้องๆ 6 คน และกล่อมหลานๆอีกด้วย เพลง
กล่อมลูกมีได้ มี 4 บท ดังนี้

- (1) แมวขาวเอย ใต้ไม่ราวหางยาวโง่งง
ใอนายน้อยหนูเณร ของแห่มะจินอน
- (2) แมวขาวเอย ใต้ไม่ราวหางยาวลื้อดก้อด
ใต้ไม่ตลอดคไปตลอดมา
- (3) เอ่ละเหเอ่ละซา นอนหลับชะหนาลูกตาเป็นมัน
- (4) ต๊กแกเอยห้อยหัวลงมา คนไหนนอนไม่หลับมากินตับมันมา

16. นางสุบิน เฟ็งกลาง อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ 9 บ.วัด ต.เทพาลัย อ.คง จ.นครราชสีมา สมรสกับนายใหม่ เฟ็งกลาง มีบุตร 4 คน ปัจจุบันลูกๆไปทำงานในกรุงเทพหมดแล้ว นางสุบิน มีอาชีพ ทำนา ทำสวน เคยเป็นแม่เพลงโคราชมาก่อน และสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้บางบท เพราะเคยร้องกล่อมลูกๆ และกล่อมหลานๆ อีก 2 คน เพลงที่ร้องได้ มีทั้งหมด 5 บท ดังนี้

- (1) ไ้อ้ห่าวเอยไต่ราวลงมา   คนนอนไม่หลับมากินดื่บเสียเถิดวา
- (2) แมวขาวเอย   ไต่ไม่ราวหางยาวโยนเย่น
หุ่งเข้าจิไม่ทันเพล   ก้าวเข้าเณรของเหมะจินอน
- (3) เจ้าทองสู้กของเหมะเอย เหมะจิใส่สมุก
จิเอาเจ้าไปซุกไ่วบนเซิง ขามแควรอนมาหลังคากี้เป็ง
อีนางน้อยเอยของเหมะจินอน
- (4) เจ้าแมวหางอเอย   กะเอาปอผูกศอก
เจ้าแมวหางคอก   มากัดกั้นคนเดอ
- (5)   วัดเอยวัดร้าง   มีต้นมะปรางอยู่ข้างหลัง
พระราชามาตักวัง   เจ้าเอยนิจจิงนิจจา

17. นางทัน สังคะดี อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 22 หมู่ 2 บ.โคกเพ็ด ต.เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา สมรสกับนาย สมักร สังคะดี มีบุตร 11 คน เคยได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกมาจาก นางบัว ศรีบุญเรือง มารดาของตน นอกจากนี้ยังเคยได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกจากคนเฒ่าคนแก่อีกหลายบท นางทันเป็นคนจังหวัดร้อยเอ็ด แต่อพยพมาอยู่ที่โคราช เป็นเวลา 46 ปีแล้ว เหตุผลที่อพยพมาเพราะนาแข็ง จึงหนีมาที่โคราช เพราะนาอุดมสมบูรณ์กว่า นางทันเป็นคนเสียงเพราะ เคยเข้าประกวดเพลงกล่อมลูกที่อำเภอคงจัดขึ้น ได้รับรางวัลชนะเลิศ และได้เป็นวิทยากรสาธิตการร้องเพลงกล่อมลูกให้กับหน่วยงานทางราชการหลายครั้ง เพลงกล่อมลูกที่ได้ มีทั้งหมด 9 บท ดังนี้

(1)	นอนสาหล้าหลับตาแม่สีก้อม แม่ไปไฮ่สีปิ้งไก่อมาหา แม่ไปเลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนมอน	นอนหลับแล้วจ้งค้อยกินนม แม่ไปนาสีปิ้งปลาเผาป้อน นอนสาเออหลับตาชะแม่เออ
(2)	จิมไต้ฮู้บุญชวย่าวอน ไต้ฮู้ไม่บุญชวย่าเจ้าฮ้อวอน	จิมไต้หมอนบุญเลิงฮ้อให้ นอนสาก่อนบุญชวย่าแม่
(3)	แมวโพงเป๋ามาร่องหมาหมาว ไผ่ปอนแมวสีขบแก้ม	กันเชือกเก๋าก็มาคล้องคอแมว ถ้าบ่อแอมแมวน้อยตอดตา
(4)	แม่ไปไฮ่สีจี้ควยเขาหล้า ขาหนึ่งคู้ขาหนึ่งเหยียดไป นอนสาเด้อหล้าหลับตาชะลูกเออ	แม่ไปนาสีจี้ควยเขาตู้ ลมไวไวสีจี้ควยลอยน้ำ แม่ฮอดแล้วจ้งค้อยตื่นกินนม
(5)	นอนสาหล้าคำแพงของพี นอนฮู้ฟ้าของแม่เฮาทำ พวกแมงแ่งมสิมาเข้าหู	นอนบ่หลับกับแก๊สติดตดา เจ้าจำคำหมาสีขบแก้ม
(6)	นอนสาหล้านอนฮู้สายไหม เอ๋ามาป็นพี่น้องอ้อมแอม	แม่ไปไฮ่ซุดเผือกซุดมัน นอนสาเออหลับตาชะลูกเออ
(7)	นอนสาหล้าหลับตาจ้วยจ้วย เพิ่นมาขายดินแม่สีซื่อให้ฮ้อย เพิ่นมาขายช้อนขายไซสีซื่อให้	เพิ่นมาขายกล้วยแม่สีซื่อให้กิน เพิ่นมาขายฮ้อยแม่สีซื่อให้นอน เพิ่นมาขายดอกไม้สีซื่อให้เหน็บหู
(8)	ผีโพงเป๋่าขึ้นเผ้าพญาผี มึงไปจ้องกินตับกินไต	เป็นไต้มีไฟให้ไฟส่อง

- (9)   ก๊ับแก้ตาโล   ขึ้นกกโพธิ์เจ้าหัวไล่ฆ่า
                          ขึ้นกกหัวเจ้าหัวไล่แทง   ขึ้นกกแดงเอาขวนมาป้อม

18. นางปุ่น ตานนอก อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 1 บ. ดอนใหญ่ ต.ดอนใหญ่ อ.คง จ.นครราชสีมาสมรสกับนายพรพม ตานนอก มีบุตร 13 คน ประกอบอาชีพทำนา นางปุ่นเคยได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกจากมารดาของตน คือ นางมี เชื่อมกลาง ที่ใช้ร้องกล่อมน้องๆ 5 คน นางปุ่นเป็นพี่คนโตและมีความสามารถร้องเพลงโคราชได้ เคยเป็นแม่เพลงและไปแสดงตามงานต่างๆ ปัจจุบันยังร้องเพลงกล่อมลูกได้เป็นบางบท นางปุ่นกล่าวว่า แต่ก่อนร้องได้หลายบท แต่ไม่ได้จดบันทึกไว้ เมื่อกาลเวลาผ่านไปนานเข้าจึงทำให้หลงลืมไป เพลงที่นางปุ่นร้องได้มี 4 บท ดังนี้

- (1)   โอะละเหละชา   นอนลับชะหนาพ่อคำคำๆ
                          ถ้าลูกนอนไม่ลับ   ตักแกจิมากินต๊ับพ้อเนื้อเย็น ....เย็น
- (2)   แมวขาวเอย   ไต่ไม่ราวหางยาวโย่นเย็น
                          ลงมาได้ว่าหัวไกลลงดิน   หัวล่านนอนเปลลกเข้าหมาเมีย...กิน
- (3)   หนูน้อยเอย   ไต่ราวลงมากินกล้วย
                          กินเม็ดตั้งสองสามหวี   เอาไว้ให้พี่จ๊กสองสามหน่วย
- (4)   แมวขาวเอย   ไต่ไม่ราวหางยาวเป็นร้อย
                          งูเขียวตัวน้อยมากินต๊ับตักแกเอย

19. นายกำปิ่น บ้านแท่น (ช้อยนอก) เกิดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2494 ปัจจุบันอายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 334 – 336 ถนนจรระ (หน้าวัดหัวสะพาน) ต. ในเมือง อ. เมือง จ. นครราชสีมา สมรสกับนางทวย เกร็นกระโทก (กาเหว่า โชคชัย) มีบุตร 3 คน นายกำปิ่นเป็นหมอเพลงโคราช ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเพลงกล่อมลูกโคราช นายกำปิ่นสามารถจดจำเพลงกล่อมลูกโคราชที่เคยได้ยินมาจากคนเฒ่าคนแก่ 2 บท และได้ช่วยอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงโคราชเพิ่มเติมอีกด้วย

21. นางวอน หวานสูงเนิน อายุ 85 ปี อยู่บ้านเลขที่ 73 หมู่ 3 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีบุตรด้วยกัน 3 คน และเคยร้องเพลงกล่อมลูก เพราะได้ยินได้ฟังคนแก่คนแก่ในละแวกนั้นขับร้องกัน จึงจำเอมาร้องบ้าง ได้แก่

- (1) แมวขาวเอ๋ย ไต่ไม่ราวหางยาวลื้อตัก้อด
แมวขาวหางขอดจิมากัดมึงเนอ
- (2) หนูเอ๋ยกึ่งกก เจ้าอยากได้ตัวรียังวาจะให้กินยาลูกคก
หนูเอ๋ยกึ่งกกอีกแม่จี้แตกตาย
- (3) บักกะเทียมสองหัวยักขึ้นยักกลง อีแอ้อีโอง กระโปรงเป่าปี่
กระดี่ช่อนมด บักเต่าบักกอดุ้มลูกมาดู สะดุดจีหมา สะดุดจีหมู
ลุ่มลงปากแตก กระแทกขายมน มาชนขายมอน
หีบประดูใส่กลอนนอนเสียดังวัน

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ สังเกตได้ว่า ผู้ที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกโคราชราชได้นั้น มักจะเป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และที่สำคัญ บุคคลท่านต่างๆ ที่ให้ข้อมูลในครั้งนี้ เป็นพ่อเพลง แม่เพลงพื้นบ้านทั้งสิ้น เพราะเพลงกล่อมลูกนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการเล่นเพลงซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา อาทิ เพลงโคราช เพลงราวัง เพลงซำเจ้าหงส์ ดงลำไย ฯลฯ ซึ่งในการเล่นเพลงมักจะผูกกันเป็นตอน เป็นเรื่องราวต่างๆ มีทั้งบทไหว้ครู บทเกี่ยว บทลักหาพานี่ เป็นต้น เพลงกล่อมลูกอาจจะใช้แทรกในบทที่มีการกล่าวถึงการกล่อมลูก แต่ก็พบน้อยมาก พ่อเพลง แม่เพลงที่มีไหวพริบปฏิภาณกวีก็อาจจะคิดกลอนได้อย่างคล่องแคล่ว บทเพลงกล่อมลูกจึงน่าจะมาจากบุคคลผู้เป็นพ่อเพลง แม่เพลงดังกล่าว ในส่วนของการร้องเพลงกล่อมลูกในวิถีชีวิตจริง บุคคลผู้ให้ข้อมูลกล่าวกันว่า เคยได้ยินได้ฟังคนรุ่นก่อนขับร้องกันเป็นส่วนมาก ซึ่งใครที่มีเสียงดี เสียงไพเราะ ก็มักจะร้องอวดเสียงโดยการร้องดั่งเต็มเสียงสามารถได้ยินไปได้ไกล ผู้ที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงก็จะจดจำแล้วนำไปร้องเล่นเพลงเวลาว่าง หรือร้องกล่อมลูกหลานของตนเองบ้าง หรืออาจมีการแต่งบทใหม่ๆ ขึ้นมาก็ได้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลตรงกันว่าในการร้องเพลงกล่อมลูกนั้น ผู้ให้ข้อมูลได้บอกตรงกันว่า มีการใช้กะลา หรือกระป๋อง หรืออุปกรณ์ชนิดอื่นๆ ใกล้เคียงมือ นำมาชูดกับพื้นใกล้เปลเด็กเพื่อให้เกิดเสียงเป็นจังหวะขึ้นลงไปมา เป็นการดึงความสนใจของเด็กไม่ให้ร้องแง และขณะที่ชูดพื้นไปนั้นก็จะร้องเพลงกล่อมไปเรื่อยๆ บางคนที่ร้องเพลงไม่เป็นก็จะชูดพื้นเพียงอย่างเดียว และมักใช้วิธีพูดกับเด็กแทน เช่น “เอ...เอ...นอนชะลูนอน นอนนอนตักแกกิ้นต๊บนะ ลูก นอน นอน” หรือบางคนก็คุยเด็กด้วยเสียงแข็งๆ เช่น “มึงจะนอนรีไม่นอน หลับตาซะ เดียว เอะตักแกกิ้นต๊บนะ...” ซึ่งการพูดกับเด็กแทนการร้องเพลงนิยมใช้ในปัจจุบันมากกว่าการจับกล่อม เพราะร้องไม่ได้ ไม่เคยร้อง บางคนอาจเคยได้ยินคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อนจับร้องกัน แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป มีไฟฟ้า มีวิทยุ โทรทัศน์ มีเพลงลูกทุ่ง – หมอลำเข้ามาทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเพลงกล่อมลูกเท่าที่ควร และจากการศึกษาภาคสนามพบว่า บุคคลที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้นั้น จะมีอายุ ประมาณ 46 ปี ขึ้นไป และเป็นพ่อเพลง แม่เพลงที่สามารถร้องเพลงพื้นบ้านได้ ส่วนผู้ที่ไม่เป็นเพลงพื้นบ้าน ก็ร้องกล่อมกันไม่ได้ หรือจำไม่ได้ว่ามีการกล่อมด้วยบทร้องและทำนองอย่างไร แม้กระทั่งผู้ให้ข้อมูลเอง ซึ่งเป็นพ่อเพลง แม่เพลง ก็ยังหลงลืมไปหลายบทตามกาลเวลาที่ผ่านไป

บทร้องที่ได้รับความนิยมในการร้องกล่อมมากที่สุด ได้แก่ บทที่ขึ้นต้นว่า “แมวขาวเอ๋ย” จากนั้นก็จะเปลี่ยนเนื้อตอนทำนองออกไป เช่น “หางยาวเป็นร้อย หางยาวเป็นพัน หางยาวเป็นหมื่น หางยาวโยนเย็น หางยาวล่อดก้อด” และจะมีการแต่งกลอนให้สัมผัสคล้องจองกันไปจนหมดวรรคกลอน สุดแล้วแต่ว่าใครจะแต่งได้ หรือจดจำมาจากบรรพบุรุษได้มากเท่าไร

นอกจากมีการร้องกล่อมด้วยทำนองกล่อมลูกโคราชแล้ว คนที่เป็นพ่อเพลง แม่เพลง อาจนำเอาเพลงพื้นบ้านมาดัดแปลงเป็นเพลงกล่อมลูก เช่น นำเพลงโคราชมาร้องกล่อม แต่ปรับเปลี่ยนเนื้อร้องให้มีความหมายไปในการกล่อมลูกโดยเฉพาะ หรือบางท่าน ก็กล่อมเป็นเรื่องราวในวรรณคดี หรือนิทานพื้นบ้าน เช่น พระรถ เมรี (นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์) หรือบางท่านกล่อมด้วยทำนองลิเกโคราช ทั้งนี้ก็สุดแล้วแต่โอกาสที่ใช้ รวมถึงอารมณ์สุนทรีย์ของผู้กล่อมเอง บางครั้งเด็กที่โตรู้เรื่องแล้วก็จะสามารถท่องหรือร้องได้ติดปาก และนำเอาไปเป็นบทที่ใช้ร้องเล่นกันในหมู่เพื่อนๆ บทกลอนก็อาจแต่งใหม่ให้สนุกสนานขึ้น หรือใช้บทกลอนเดิมแต่มีการร้องแบบ “เพลงเข็ด” คือมีจังหวะการร้องเร็วกว่าการร้องกล่อมธรรมดา (นางดวง สมบูรณ์ , 2544 : สัมภาษณ์)

การขับร้องเพลงกล่อมลูกมักจะใช้ร้องเวลาที่เด็กต้องการจะนอน คือเวลาประมาณ 10.00 นาฬิกา เป็นต้นไป โดยส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลากลางวันมากกว่ากลางคืน ด้วยเหตุผลที่ว่า ตอนกลางคืนเป็นเวลาที่เด็กและทุกคนในบ้านนอนหลับพักผ่อนกันแล้ว แต่ช่วงเวลากลางวันเด็กมักจะตื่นและร้องไห้แงไม่ยอมนอน จึงต้องอาศัยเพลง กล่อมให้เด็กเคลิบเคลิ้มหลับไปโดยง่าย แต่มีบางท่านเชื่อว่า หากร้องเพลงกล่อมในตอนกลางคืน ผีร้ายจะมาทำร้ายเด็ก (นางศศิธร ประพันธ์วิทยา : 2544 สัมภาษณ์) ผู้ที่ร้องกล่อมส่วนใหญ่มักเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อาจเป็นแม่ ย่า ยาย ปัจจุบันผู้ที่ร้องมักเป็นผู้สูงอายุ ในการร้องมักจะเอาเด็กใส่เปลหรืออู่ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการนอนของเด็ก อู่จะมีเสาหลักอู่ 2 ข้าง มีไม้พาดเชื่อมติดกันทั้งด้านบนและด้านล่าง ใช้เป็นหลักไว้ผูกเปลแล้วไกวไปมา ปัจจุบันหาอู่ได้ยากมาก และกำลังจะสูญหายไป (นางเทียม ประพันธ์วิทยา , สัมภาษณ์ 2544)

ภาพที่ 2 อู่ หรือเปลเด็ก

4.3 ประเภทของเพลงกล่อมลูกโคราช

จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลรอง ทั้งหมด 22 คน สามารถรวบรวมเพลงกล่อมลูกได้จำนวน 166 เพลง และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ ด้วยกระบวนการต่อไปนี้

1. ใช้เกณฑ์ในการจำแนกหมวดหมู่ แบ่งตามทำนองที่ใช้
2. นำชื่อผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 คน เรียงตามอักษรของชื่อต้น
3. จัดทำตารางจำแนกชื่อ สกุล อายุ จำนวนเพลงที่สามารถร้องได้ รวมทั้ง ทำนองเพลงที่ใช้ร้องกล่อมลูกในแต่ละเพลงด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตั้งชื่อเพลงจากคำขึ้นต้นของเนื้อเพลง ดัง ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และรายชื่อเพลงกล่อมลูกโคราชจากผู้ให้ข้อมูล

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	เพลงที่ร้องได้	ทำนองเพลง
1.	นายกำป็น บ้านแท่น	52	1. แมวขาวหางยาวโยนเย่น 2. ตักแกเขย	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
2.	นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์	58	1. แมวขาวหางยาวเป็นหมื่น 2. แมวขาวหางยาวโยนเย่น 3. นอนเดอลูกเดอ 4. เปรด 5. พ่อน้ำไหลรี 6. นกกระจิบ	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
3.	นางชื่น ขอกกลาง	60	1. คำแพง 2. ย่านตี	กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน

			<ol style="list-style-type: none"> 3. ลูกตาน้อยอ่อน 4. เอาแก้วใส่มือ 5. หลับตาอ้วยส้วย 	<p>กล่อมลูกอีสาน</p> <p>กล่อมลูกอีสาน</p> <p>กล่อมลูกอีสาน</p>
4.	นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา	50	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไอ้เจ้าแมวขาว 2. เจ้าแมวทะโมน 3. นางกะโหลก 4. เจ้าทองคำ 5. มะโลนโพนแพน 6. โอละเหโอะล๊ะหึก 7. ฟ้ายี่มๆ 8. มณีสังจา 9. นกกาเหว่าชิงหาว 10. เจ้าหรีดเจ้าไว 11. นกกาเหว่าเสียงหวาน 12. นกเขาปล๋อย 13. ตู๊บเมินๆ 14. อีจูปอีเจิบ 15. เตือนเจ้าเอย 	<p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p>
5.	นางด้วง สมบูรณ์	79	<ol style="list-style-type: none"> 1. แมวขาวไต่หญ้า 2. น้ำตะคอง 3. นกกอด 4. นางมณี 5. แหงะแหง 6. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 7. เจ้าเนื้อละมุน 8. ฝนตก 9. ตักน้ำ 10. ไอ้ไม่มีปัญญา 11. ขมุกเขม่า 	<p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p>

			12. หมูเอย	กล่อมลูกโคราช
6.	นางสาวตุ้ม แก้วระวัง	72	1. แมวขาวหางยาวโง้งเง้น 2. แมวขาวหางยาวลื้อคก้อด 3. เอละเหเอ่ละชา 4. ตักแกห้อยหัว	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
7.	นางทัน ลั้งคะดี	73	1. แม่ไปไ้ 2. จิมไ้อู่ 3. แมวโพงเป้า 4. จีควาย 5. คำแพง 6. ชุดเผือกมัน 7. ช็อกล้วย	กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน
8.	นางเทียม ประพันธ์วิทยา	76	1. กาเหว่า 2. นางกะโหลก 3. แมวขาวหางยาวเป็นร้อย 4. แมวขาวหางยาวเป็นพัน 5. แมวขาวหางยาวเป็นหมื่น 6. เจ้าเนื้อละมุน 7. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 8. หัวล้านนอนแปล 9. นอนนอนลูกนอน 10. โยกเยกเอย 11. โอ้ละเหหลับหนา 12. พ่อฟ้าฟุ้งฝิ่ง 13. เอละเหเอละเดียว 14. ตักต่อมเอย 15. ถือกะต้ำเก็บเห็ด 16. การะเกด 17. มะโลนโพนเพน	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช เพลงโคราช เพลงโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช

			18. ดงโคตดง	กล่อมลูกโคราช
9.	นางเปิ่น มีศิลป์	56	1. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 2. แมวขาวกินตับ 3. ไอ้นายหลับแล้ว 4. ช้าง โขลง 5. ทิงนอย 6. ระหนอย	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
10.	นางปุ่น ตานนอก	74	1. โอละเหอะละชา 2. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 3. หนูน้อย 4. งูเขียว	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
11.	นางมาก คชสูงเนิน	82	1. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 2. โอ๊ะเหอะละหีก 3. ตู้กแก 4. นกกระจาบน้ำเหลือง 5. มีฝัว	กล่อมลูกโคราช เพลงโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
12.	นางไม้ ทองนอก	65	1. โอละเหอะละหีก 2. พิมพาของแม่ 3. ขวัญตาของแม่ 4. แมวขาวอย่ากัดลูกกู 5. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 6. ซ็อกกล้วย 7. ขอนอนแน 8. นกเอี้ยงเอย 9. โยนซ่าไหม	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกอีสาน กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
13.	นางเลื่อน ใจเที่ยง	83	1. โอละเหอะละชา 2. โอละเหอะละหีก 3. แมวขาวหางยาวลื้อดก้อด	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช

			<ol style="list-style-type: none"> 4. แมวโพง 5. แมวโพงลาย 6. สานกระดิ่ง 7. พ่อไม่อยู่ 8. จุมพู่โสนลอย 9. ไอ้เตี้ยหมาตั้น 10. เจ๊กน้อย 	<p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p>
14.	นางลำไย เสระวิเศษ	68	<ol style="list-style-type: none"> 1. หัวล้าน 2. ตำแป้ง 3. ต้มแกง 4. ดอกแก 5. ดอกครุฑ 6. ดอกจาน 7. แม่แมวขาว 8. ตะโพนตะเพน 9. หย่นชิงช้า 10. รัย้าระหือย 	<p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p>
15.	นางสง่า รัตนจรัสโรจน์	76	<ol style="list-style-type: none"> 1. แมวขาวหางยาวเป็นหมื่น 2. แมวขาวหางยาวลือค้อคอด 3. เนื้อละเอียด 4. ใ้สุกเหมือนดาว 5. จันทรเจ้าเอย 6. แมวโพง 7. หัวล้าน 8. เฒ่าเพ็ดเฒ่าเตื้อง 9. พ่อทองคำ 10. สายสมร 11. โยนชิงช้า 12. พระยาหงส์ 	<p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p> <p>กล่อมลูกโคราช</p>

			13. โยนซ่าไหม 14. โอละชาละเห	กล่อมลูกโคราช เพลงโคราช
16.	นางสาคร งามจันทร์	48	1. โอละเหยโอละเห 2. เอละเห 3. แมวขาวหางยาวเป็นร้อย 4. โตงเตง 5. แมวโพงาว 6. นกเขา 7. นกขมิ้น	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
17.	นางหน่วย ดอกแก้วกลาง	80	1. แมวขาวไต่หญ้า 2. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 3. แม่ไปไร่ 4. พ่อบุญประเสริฐ 5. พ่อภาค 6. โยนชิงซ่า 7. นกกาเหว่าเอย	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
18.	นางสุบิน เฟื่องกลาง	62	1. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 2. เจ้าทองสุก 3. แมวหางงอ	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
19.	นางหรั่ง มุ่งเขื่องกลาง	57	1. นอนชะเถิดลูกนอน 2. แมวขาวหางยาวโยนเย็น 3. จีวรหลวงพี่ 4. ตึกแกเอย 5. แก้วแจนไปตลาด	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
20.	นางวอน หวานสูงเนิน	85	1. แมวขาวหางยาวลือดก้อด 2. กิ่งคก 3. กระเทียมสองหัว	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช
21.	นายใหญ่ วิเศษพลกรัง	81	1. ตึกแก 2. กระเดื่อง	กล่อมลูกโคราช กล่อมลูกโคราช

			3. แมวขาวคุ่มหนู	กล่อมลูกโคราช
			4. บุญเกิดเอย	กล่อมลูกโคราช
22.	นางอ้อย ขอกกลาง	64	1. แมวโพงกั๊ดแก้ม	กล่อมลูกอีสาน
			2. พ่อสิกล่อม	กล่อมลูกอีสาน
			3. แม่สิกวาย	กล่อมลูกอีสาน
			4. นอนอู่สายไหม	กล่อมลูกอีสาน
			5. แมวในเล้า	กล่อมลูกอีสาน

จากตารางดังกล่าว สามารถจำแนกหมวดหมู่ทำนองของเพลงกล่อมลูกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.3.1 ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช มีทั้งหมด 140 เพลง

4.3.2 ทำนองเพลงโคราชมี มีทั้งหมด 4 เพลง

4.3.3 ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ มีทั้งหมด 22 เพลง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พบว่า ผู้ที่ขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราชได้ส่วนใหญ่ อยู่ในวัยชราทั้งสิ้น มีการใช้ทำนองเพลงในการร้องขับกล่อม 3 ทำนองด้วยกัน คือ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช อันเป็นทำนองกล่อมแบบดั้งเดิมของวัฒนธรรมโคราช อีกทำนองหนึ่ง คือการนำทำนองเพลงโคราชมาใช้ร้องเป็นเพลงกล่อมลูก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่เป็นพ่อเพลงแม่เพลงโคราชเท่านั้น เพราะมีความเชี่ยวชาญ และคุ้นเคยกับท่วงทำนองลักษณะนี้มากกว่า และอีกทำนองหนึ่ง คือ ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ หรืออีสานตอนบน พบว่าผู้ที่ใช้การร้องด้วยทำนองนี้ส่วนใหญ่ อพยพมาจากจังหวัดต่างๆทางภาคอีสานตอนบนทั้งสิ้น และได้เข้ามาตั้งรกรากในจังหวัดนครราชสีมาเป็นเวลาหลายปี อนึ่งการเก็บข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ ไม่พบการใช้ทำนองเพลงกล่อมลูกของชาวอีสานใต้อีสานใต้ อันเป็นรอยต่อทางวัฒนธรรม ไทย - กัมพูชา

ในบทที่ 4 นี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพลงกล่อมลูกโคราชที่ได้จากภาคสนาม และนำมาจำแนกหมวดหมู่ของเพลงกล่อมลูกโคราช โดยได้ใช้เกณฑ์ในการแบ่งตามทำนองเพลง ซึ่งปรากฏว่ามีการใช้ทำนองเพลงกล่อมลูกเป็น 3 ทำนอง คือ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนอง

เพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ รวมทั้งสิ้น 166 เพลง พบเพลงที่ซ้ำกัน 25 เพลง มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 22 คน และผู้วิจัยจะนำเพลงทั้งหมดนี้ไปใช้ในการวิเคราะห์ทำนอง และภาพสะท้อนด้านต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อเพลงในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

การวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกโคราช

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำทำนองเพลงกล่อมลูกที่พบในพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งพบว่ามี 3 ทำนอง ได้แก่ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ มาวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรีตามแนวทางมานุษยวิทยาการดนตรี 5 ประเด็น ได้แก่ รูปแบบ โครงสร้าง ทำนอง จังหวะ และเนื้อร้อง เนื่องจากเพลงกล่อมลูกซึ่งถือเป็นเพลงพื้นบ้าน มีลักษณะเด่นชัดในประเด็นเหล่านี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรี 4 ประเด็นก่อน แล้วจึงวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนจากเนื้อเพลง และสรุปเป็นภาพรวมของลักษณะทางดนตรีและลักษณะที่เป็นภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมต่อไป

5.1 ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช

ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชเป็นลักษณะของทำนองกล่อมลูกที่มีความอ่อนโยน นุ่มนวล ปลอดภัย สามารถสื่อสารระหว่างผู้ขับกล่อมกับเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เคลิบเคลิ้ม และหลับไปในที่สุด ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชนี้อาจจะมีความคล้ายคลึงกับเพลงกล่อมลูกภาคกลางอยู่มากทั้งในส่วนของการขับร้องเองและในส่วนของเนื้อร้อง ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาว่า วัฒนธรรมของภาคกลางได้แผ่ขยายเข้ามาปะปนกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวโคราชหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการส่งคนมาสร้างเมืองใหม่เป็นเมืองหน้าด่าน ซึ่งมีการเกณฑ์กำลังคนจากพระนครมาร่วมด้วย และในครั้งสำคัญที่สุดคือในสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินที่ได้กวาดต้อนผู้คนจากแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อพยพมาตั้งบ้านเรือนที่โคราช และผู้คนที่กวาดต้อนมาบางส่วนได้ตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่โคราชนั่นเอง (สายพิณ แก้วงามประเสริฐ , 2538 : 14) ทำให้เกิดการหลอมรวมวัฒนธรรมของส่วนกลางกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของโคราช ทำให้สำเนียงภาษาของชาวโคราชมีความคล้ายคลึงกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้ว่าการแบ่งเขตการปกครองในปัจจุบัน จังหวัดนครราชสีมา หรือโคราชนั้นจะอยู่ในเขตการปกครองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ภาษาสำเนียงของชาวโคราชจริงๆ ก็ไม่เหมือนกับชาวอีสาน แต่ภาษาจะคล้ายภาคกลางมากกว่า และบทร้อง ท่วงทำนองของเพลงกล่อมลูกโคราชนี้น่าจะเกิดจากการหลอมรวมถ่ายเทวัฒนธรรมดังที่กล่าวไปแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชมีเอกลักษณ์

ลักษณะเฉพาะโดดเด่นไม่เหมือนใคร โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ขับร้องเป็นภาษาท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนสำเนียงให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในสังคม

5.1.1 รูปแบบ รูปแบบของทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชเป็นเพลงท่อนเดียวไม่จำกัดความยาว ขึ้นอยู่กับสภาพของเด็กว่าจะหลับลงเมื่อใด หากเด็กยังไม่หลับผู้กล่อมก็จะร้องต่อไปเรื่อยๆ โดยเปลี่ยนเนื้อร้องไปตามความสามารถในการจินตนาการของผู้ขับร้องเอง เพลงกล่อมลูกบางบทเพลงก็อาจจะเกิดจากปฏิภาณไหวพริบของผู้ขับร้องในขณะนั้นบางครั้งเรียกว่า “คั่นสด” กล่าวคือ คิดแต่งเนื้อร้องขึ้นมาเองทันที ตัวอย่างเช่น เพลงหนึ่งที่ถูกวิจัยได้สัมภาษณ์นางเลื่อน ใจเที่ยง ที่ขึ้นต้นว่า “แมวขาวเอ๋ย หางยาวลือตัก้อต” แล้วก็นึกเนื้อต่อไปไม่ออก ขณะนั้นนางสง่า รัตนจรัสโรจน์ ซึ่งติดตามไปด้วยก็ร้องต่อท้ายให้ว่า “แมวหางขอดกิ้นปล้าข้างอยู่ในครัว” (สัมภาษณ์นางเลื่อน ใจเที่ยง , นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ , 2543) โดยส่วนใหญ่แล้วการ “คั่นสด” แบบนี้มีใช้เกิดขึ้นได้บ่อยๆ แต่บทเพลงส่วนใหญ่ที่นำมาขับร้องมาจากความสามารถในการจดจำสืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณเพลงในลักษณะนี้จึงเป็นวรรณกรรมที่เรียกว่า “วรรณกรรมมุขปาฐะ” เพลงกล่อมลูกมีวิธีร้องเพียงทำนองเดียวเท่านั้น จึงจัดได้ว่า เพลงกล่อมลูกเป็นเพลงร้อยเนื้อหนึ่งทำนอง ดังแผนผังรูปแบบของเพลงกล่อมลูกโคราช ดังต่อไปนี้

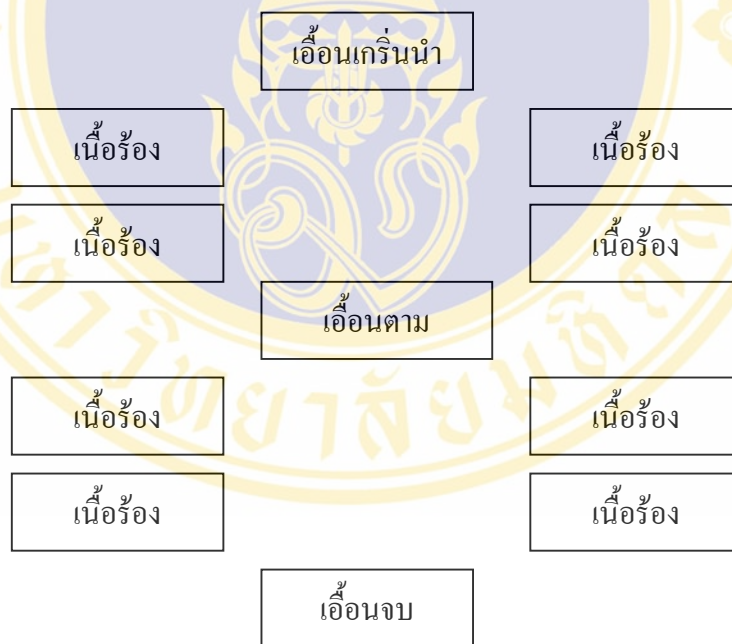
เอื้อนเกริ่นนำ	เนื้อร้อง	เอื้อนตาม	เนื้อร้อง	เอื้อนจบ
----------------	-----------	-----------	-----------	----------

จากแผนผังรูปแบบของเพลง ต้องมีการขึ้นต้นด้วยการร้องเอื้อนเกริ่นนำมา เป็นการคล้ายการฮัมเพลง เช่น เอ...เอ , อ้อ..อ้อ เป็นต้น ทำนองเกริ่นนี้มักแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น หรือตามความพึงพอใจของผู้ร้องแต่ละคน การร้องเกริ่นนี้เป็นการร้องเอื้อนเพื่อเชื่อมโยงให้บทเพลงได้ สดส่วนกลมกลืนกัน บทเพลงใดยาวก็อาจจะมีการร้องเอื้อนตามเป็นการพักครึ่งทาง ดังที่ปรากฏในแผนผังก็ได้ หากบางบทเพลงที่มีความยาวไม่มากนัก เช่น มีความยาวแค่หนึ่งบท ก็อาจจะไม่ต้องร้องเอื้อนตาม แต่ตอนท้ายเพลงจะต้องจบลงด้วยเอื้อนจบ แสดงว่าบทเพลงนี้จบลงไปแล้ว และสามารถร้องต่อไปในบทใหม่ได้ทันที ลักษณะเช่นนี้พบมากในเพลงกล่อมลูกโคราช เพราะบทเพลงส่วนใหญ่เป็นบทเพลงขนาดสั้น ดังแผนผังต่อไปนี้

5.1.2 โครงสร้าง เพลงกล่อมลูกโคราช มีโครงสร้างของเพลงประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนของการเอื้อนกรีนนำ ส่วนของเนื้อร้อง ส่วนของการเอื้อนตาม และส่วนของการเอื้อนจบ ซึ่งในแต่ละส่วนมีองค์ประกอบเพื่อรวมเป็นโครงสร้างของเพลง ดังนี้

1. ส่วนของการเอื้อนกรีนนำ มีการร้องยาวเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมกับ สถานการณ์ หรือความพอใจของผู้ร้องแต่ละคน
2. ส่วนของเนื้อร้อง โดยปกติแล้วมักจะมีบทละ 4 บาท หรือมากกว่าก็ได้
3. ส่วนของการเอื้อนตาม อยู่ระหว่างวรรคหน้ากับวรรคหลัง แต่ในบทที่มีเนื้อร้องน้อยกว่า 4 บาท ไม่นิยมร้องเอื้อนตาม การร้องเอื้อนตามมีในบทร้องที่ยาวมากกว่า 1 บทกลอนขึ้นไป
4. ส่วนของการเอื้อนจบ อยู่ในอันดับสุดท้ายต่อจากท้ายของเนื้อร้องในบาทสุดท้าย แสดงถึงการจบเพลง ดังแผนผังต่อไปนี้

จากแผนผังโครงสร้างของเพลงกล่อมลูกโคราช ผู้ขับร้องเริ่มร้องด้วยการร้องเอื้อนกรีนนำ ซึ่งเป็นการร้องที่ไม่มีการเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำ ลักษณะเป็นการร้องฮัมเพลง และไม่จำกัดความยาวไม่มีการบังคับท่วงทำนอง บางท้องถิ่นอาจจะร้องเอื้อนกรีนนำไม่เหมือนกันก็ได้ เมื่อร้องเอื้อนกรีนนำจบแล้วจึงเริ่มเนื้อร้องในบาทแรกไปจนจบ 1 บท หากจะร้องบทต่อไปก็จะมี การร้องเอื้อนตาม ซึ่งท่วงทำนองก็คล้ายคลึงกับเอื้อนกรีนนำนั่นเอง เรียกได้ว่าเป็นทำนองเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าการร้องเอื้อนแบบนี้เป็นการร้องที่เรียกว่า “สร้อยเพลง” เพียงแต่ว่าในตำแหน่งที่ร้อง มีวัตถุประสงค์ต่างกันออกไปเท่านั้น เอื้อนกรีนนำเป็นการร้องเกริ่นเพลง เป็นการโหมโรงเพื่อดึง

จุดความสนใจของเด็ก เอื้อตามเป็นการเชื่อมต่อระหว่างบทหนึ่งสู่อีกบทหนึ่ง เพราะผู้ร้องต้องการร้องต่อไปโดยไม่หยุดพักก็สามารถขึ้นเนื้อร้องบทต่อไปได้ทันที และเอื้อจบ เป็นการลงท้ายเพื่อสิ้นสุดการร้องแสดงการจบเพลง

5.1.3 ทำนองเพลง ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช มีลักษณะเป็นทำนองหลัก ซึ่งมีอยู่ทำนองเดียว เสียงส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยเสียง มี ซอล ลา ที เป็นหลัก มีลักษณะการดำเนินทำนองที่คงที่ เป็นทำนองสั้นๆ มีการเคลื่อนที่ของเสียงขึ้นลงไม่มาก เป็นเพลงที่ใช้เสียงเพียง 4 เสียง โดยมีระดับเสียงค่อนข้างต่ำ ทำนองในการร้องจะเปลี่ยนแปลงไปตามวรรณยุกต์สูงต่ำ และขึ้นอยู่กับระดับเสียงของผู้ขับร้อง

เสียงตกของท่วงทำนองเพลงมักขึ้นอยู่กับการผันเสียงของลักษณะคำประพันธ์ เช่น คำ เป็น คำตาย เสียงสูง เสียงกลาง เสียงต่ำ เป็นต้น เมื่อบรรจบอยู่ในช่วงของเสียงตกแล้วจะต้องมีการผันเสียงของคำโดยการเอื้อนเสียงให้มาตกยังเสียงหลัก ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวบังคับทิศทางของท่วงทำนองให้ดำเนินไปตามลักษณะเฉพาะในท่วงทีลีลาของการขับกล่อมเสียงตกหลักของทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชจะไม่แน่นอนตายตัว แต่มีการผันเสียงไปตามลักษณะความสั้นยาวของคำประพันธ์นั้นๆ ที่สำคัญผู้ขับร้องจะต้องเรียนรู้วิธีการร้องทำนองเอื้อนให้เหมาะสมกับลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ ดังเช่น ตัวอย่างทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชต่อไปนี้

โน้ตแสดงทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช

เพลงแม่วาหางยาวเป็นร้อย

เขียนเกริ่นนำ

เนื้อร้อง

เซ่

แม่วา หาง ยาว

เซ่

ไต่ ไต่ ราว หาง ยาว เป็น ร้อย

ร่าง เซ่ พา ไต่ มา เหยียบ ยาว ยี่สิบ

15

ไอ นาน น้อย ของ แม่จะ จี นอน

เขียนจบ

20

เซ่

เมื่อวิเคราะห์ทำนองสาร์ตตะของเพลงกล่อมลูกโคราชแล้ว จะเห็นได้ว่าทำนองในแต่ละวรรคมีเสียงตกหลักไม่เกินวรรคละ 3 เสียง ซึ่งในแต่ละเสียงอยู่ในกลุ่มเสียง (MODE) เดียวกัน และเสียงตกแต่ละเสียงนั้นมีระยะห่างระหว่างกันไม่เกินคู่ 3 ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะทำให้ทำนองเพลงมีความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ เป็นทำนองที่ไม่ซับซ้อนและมีความหลากหลายมากจนเกินไป และถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของบทเพลงประเภทขับกล่อม

การเอื้อนเกริ่นนำข้างต้น มีการเคลื่อนที่ของทำนองจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง บางช่วงของเพลงก็ผันจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ แสดงให้เห็นว่าทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชนี้ใช้เสียงในระดับต่ำ ไม่มีการโหนเสียงในระยะห่างกันมากนัก เพื่อเป็นการโน้มน้าวความรู้สึกสงบ สบาย เกลิบเคลิ้ม และทำให้ง่วงนอนได้ง่าย

เมื่อนำทำนองสาร์ตตะของเพลงกล่อมลูกโคราชมาวิเคราะห์หาช่วงเสียงของทำนองเพลง จะเห็นได้ว่า ทำนองสาร์ตตะของเพลงกล่อมลูกโคราชนี้มีช่วงเสียงที่ใช้ไม่กว้างนัก ไม่ถึง 1 Octave โดยมีเสียงต่ำสุดของทำนองอยู่ที่เสียง “มี” และเสียงสูงสุดของทำนองอยู่ที่เสียง “ลา” ซึ่งมีระยะห่างระหว่างกันเป็นคู่ 3 ซึ่งช่วงเสียงดังกล่าวนี้เป็นช่วงเสียงที่มีขอบเขตจำกัดอยู่ในระดับเสียงต่ำ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ทำนองเพลงดำเนินไปในระดับเสียงต่ำเช่นเดียวกัน

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชเพื่อหากลุ่มเสียงปัญญามูลของทำนองแล้ว พบว่า ทำนองโดยรวมมีเสียงปัญญามูลอยู่ในทางเพียงออบน โดยมีการใช้เสียงหลักของกลุ่มเสียงอยู่ 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล และ ลา นอกจากนี้ยังพบการใช้เสียงรองของกลุ่มเสียงที่นอกเหนือไปจากเสียงทั้ง 5 นี้ ปนอยู่ในบางช่วงของทำนอง คือ เสียง ที ซึ่งพบในทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช (แมวขาว) 4 แห่ง เสียงนี้จะช่วยทำให้ทำนองมีความแปร่งไปบ้างเล็กน้อย หรือเป็นการทำให้เสียงเหน่อตาม รูปแบบเฉพาะของเพลงพื้นบ้าน

ในส่วนของทำนองเกริ่น ที่ต้องมีการร้องเกริ่นก่อนจะขึ้นเนื้อเพลงนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการโหมโรงหรือดึงดูดความสนใจของเด็ก และผู้ฟังก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อเด็กมีความสนใจก็จะหันมาฟังการขับร้อง ซึ่งจะเริ่มขึ้นเนื้อเพลงตามแต่ผู้ขับร้องจะเห็นสมควร และในส่วนของการเอื้อนตามเพื่อเชื่อมประโยคนั้น เป็นการหยุดพักเพื่อที่จะนึกเนื้อร้องเพลงต่อไปที่จะนำมาร้องต่อกัน ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า เพลงกล่อมลูกเป็นเพลงร้อยเนื้อทำนองเดียว เพราะฉะนั้นจึงเป็นการง่ายมากที่จะนำบทเพลง ดังกล่าวมาร้องต่อกันไปอย่างไม่รู้สึกขัดใจ หรือสะดุดหู และการเกริ่นจบก็มีการ

ทอดเสียงให้ช้าลงเป็นอันว่าร้องจบแล้ว เด็กหลับพอดี หรืออีกนัยหนึ่งคือ ผู้ร้องไม่อยากร้องต่อไปอีก

จากทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช พบว่า คำที่ตรงกับเสียง มี ได้แก่คำว่า เอ ไม่ ร้อย เอย และ จะ คำร้องที่ตรงกับเสียง ซอล ได้แก่คำว่า เอ ขาว ไต่ หาง เป็น ช่าง เขี้ยบบ น้อย แหม่ม และ นอน คำที่ตรงกับเสียง ลา ได้แก่คำว่า เอ้ แมว เอย ยาว พา กัน มา สวน และ นาย

ด้านการดำเนินทำนอง พบว่า คำประพันธ์แต่ละวรรคมีทำนองแตกต่างกัน ดังนี้

วรรคที่ 1

จากทำนองวรรคที่ 1 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยการใช้เสียง ลา และเสียงซอล มีการใช้เสียง ลา ซ้ำกัน 2 ครั้ง โคนมีการใช้เสียง ที ซึ่งเป็นเสียงผ่าน มาใช้ในการเอื้อนที่คำว่า “เอย” จากเสียง ที มาเป็นเสียง ลา มีระยะห่างกันเป็นคู่ 2

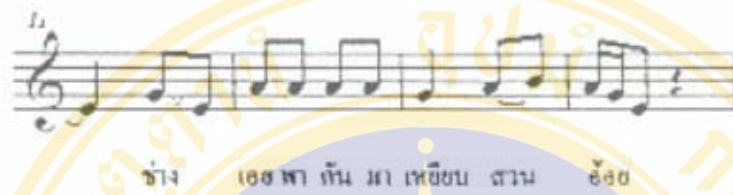
วรรคที่ 2

จากทำนองในวรรคที่ 2 พบว่า ทำนองสารถะในวรรคนี้มีกลุ่มเสียงปัญญามูลอยู่ในทางเพียงออล่าง มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง ซอล ลา และ มี ประกอบด้วยคำประพันธ์ 7 คำ คือ “ไต่ไม่ราวหางขาวเป็นร้อย” เมื่อพิจารณาทำนองสารถะแล้ว พบว่า มีการใช้เสียง ซอล 3 ครั้ง

เสียงมี และเสียง ลา ซ้ำกันอย่างละ 2 ครั้ง มีที่เอื้อนผันเสียงท้ายคำ ที่คำว่า “หาง” โดยผันเสียงจากเสียงซอลมายังเสียง ที มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3 และใช้เสียง ที เป็นเสียงผ่าน

วรรคที่ 3

จากทำนองในวรรคที่ 3 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง ซอล มี และลา ประกอบด้วยคำประพันธ์ 8 คำ คือ “ช่างเอ๋ยพากันมาเขยิบสวนอ้อย” เมื่อพิจารณาทำนองสารัตถะของวรรคที่ 3 แล้ว พบว่า มีการใช้เสียง ซอล 3 ครั้ง เสียง มี 2 ครั้ง และเสียง ลา 6 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียง 3 ครั้งที่คำว่า “ช่าง” โดยผันเสียงจากเสียง ซอล มายังเสียง มี มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3 คำว่า “สวน” มีการผันเสียงจากเสียง ลาไปยังเสียง ที มีระยะห่างกันเป็นคู่ 2 และที่คำว่า “อ้อย” โดยผันจากเสียง ลา มายังเสียง มี มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 4

จากทำนองในวรรคที่ 4 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง มี ลา และ ซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 7 คำ คือ “ไอนายน้อยของแหมะจินอน” เมื่อพิจารณาทำนองสารัตถะพบว่ามีการใช้เสียง มี 4 ครั้ง เสียง ลา 1 ครั้ง และเสียง ซอล 3 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียง 2 ครั้ง คือที่คำว่า “น้อย” จากเสียง ซอลไปยังเสียง มี มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3 และที่คำว่า “แหมะ” จากเสียงซอลไปยังเสียงมี มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3 เช่นกัน

5.1.4 จังหวะ จังหวะของเพลงกล่อมลูกโคราชมักมีลักษณะที่เป็นอิสระไม่มีการบังคับ จังหวะตายตัว สามารถหยุดหายใจสลับกันเป็นช่วงๆได้ ความซ้ำเร็วของจังหวะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ขับร้อง หากเด็กคือไม่ยอมนอน จังหวะเพลงช่วงแรกอาจจะรวดเร็วเพื่อข่มขู่เด็กให้เชื่อฟังแล้วจากนั้นก็เปลี่ยนจังหวะให้ช้าลงได้ตามความเหมาะสม มีการทอดเสียงให้ช้าลงจนสุดลมหายใจ จากนั้นจึงเริ่มใหม่ เครื่องประกอบกำกับจังหวะอาจเป็นจังหวะของการไกวเปลแกว่งไปมา หรือจังหวะการใช้อุปกรณ์ต่างๆคู่กับพื้นเพื่อให้เกิดเสียง แต่ทั้งนี้จังหวะส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ขับร้องเป็นสำคัญ

5.2 ทำนองเพลงโคราช

การร้องเพลงเพื่อกล่อมให้เด็กหลับนอนของชาวโคราช นอกจากมีการร้องด้วยทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชแล้วพบว่า ในชุมชนอำเภอคง มีการนำทำนองเพลงโคราชามาใช้ร้องขับกล่อมให้เด็กหลับนอนด้วยเหมือนกัน โดยผู้ที่ขับร้องมักเป็นพ่อเพลง แม่เพลงที่เล่นเพลงโคราชอยู่ในชุมชนนั่นเอง โดยได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อร้องของเพลงให้เป็นเนื้อหาของการเล่นกล่อม แต่ใช้ทำนองในการขับร้องเป็นรูปแบบทำนองเพลงโคราช

เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราชโดยเฉพาะ มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์ยาว ใช้ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง มักเล่นเป็นลำดับขั้นตอนของเพลงปฏิพากย์ คือ เมื่อฝ่ายหนึ่งร้องจบ อีกฝ่ายหนึ่งจะร้องแก้กันเป็นข้อๆ ไม่จำกัด ความยาว (สุกัญญา สุจฉายา 2525 : 24)

เพลงโคราชเป็นเพลงที่ร้องด้วยภาษาถิ่นของชาวโคราช และนำมาใช้เล่นกันโดยไม่จำกัดโอกาสที่เล่น สามารถเล่นได้ทุกงาน ไม่มีเครื่องดนตรีมาบรรเลงประกอบ มีเพียงการปรบมือเป็นจังหวะในบางช่วง ลักษณะการร้องคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่น เพลงปรบไก่ เพลงน้อย (ใหญ่) วิเศษพลกรัง สัมภาษณ์ : 2544)

พชร สุวรรณภานันท์ (2543 : 104) ได้กล่าวถึงการทำนองโคราชมี่มีส่วนคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางไว้ว่า “...อาจเป็นเพราะเมืองโคราชในอดีตเป็นเมืองหน้าด่าน เป็นศูนย์กลางของหัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับเมืองหลวงอยู่ตลอดเวลา จึงมีการแลกเปลี่ยนผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมโคราชกับวัฒนธรรมภาคกลาง จะเห็นได้ว่านอกจากวัฒนธรรมเพลงแล้ว วัฒนธรรมภาษาของภาคกลางก็มีอิทธิพลต่อภาษาถิ่นโคราชอย่างเด่นชัด”

แม้ว่าเพลงโคราชจะเป็นเพลงปฏิพากย์ที่ใช้ร้องโต้ตอบกันในงานต่างๆ แต่เมื่อพ่อเพลงแม่เพลงกลับมาอยู่ที่บ้านโอกาสในการร้องเพลงโคราชก็เปลี่ยนบทบาทไปเป็นการร้องเพื่อใช้ขับกล่อมลูกหลานในบ้านแทนการร้องเพลงกล่อมลูกแบบธรรมดา เพราะพ่อเพลงแม่เพลงมีความเชี่ยวชาญ และชำนาญการในเพลงโคราช ซึ่งจะถนัดการร้องเพลงโคราชมากกว่า เพราะความเคยชินกับการร้องเพลงโคราช ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเนื้อร้องจากการร้องเพื่อปะทะคารมกันก็กลายมาเป็นการร้องเพื่อใช้ในการกล่อมลูก อาจมีการร้องเป็นเนื้อเรื่องนิทานชาดกต่างๆ เช่น พระรถเมรี พระเวสสันดร ฯลฯ (นางเทียม ประพันธ์วิทย์ , สัมภาษณ์ : 2544) ทั้งนี้เพื่อจะใช้ร้องได้ยาวนาน เด็กก็จะได้ฟังเพลงไปเรื่อยๆจนกระทั่งเคลิ้มหลับไปในที่สุด

5.2.1 รูปแบบ รูปแบบของเพลงโคราชเป็นเพลงท่อนเดียวไม่จำกัดความยาว ถาวร สุธงษ และคณะ (2536 : 22-27) กล่าวว่า “ลักษณะคำประพันธ์ของเพลงโคราชมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นตามลักษณะของเพลงพื้นบ้าน แต่มีการกำหนดจังหวะ และคำที่แน่นอน รัศมูม กลอนเพลงมีหลายรูปแบบ เช่น เพลงคู่สอง เพลงคู่สี่ เพลงคู่หก เพลงคู่แปด และเพลงคู่สิบ เพลงคู่ดังกล่าวมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ เริ่มจากเพลงก้อม หรือเพลงคู่สอง ซึ่งเป็นเพลงโคราชในระยะแรก เพลงคู่สองเป็นเพลงสั้นๆ เช่นเดียวกับ “พญา” ของชาวไทยอีสานที่พัฒนามาจากคำพูดทักทายของคนในสังคมอดีต ต่อมาผู้คิดดัดแปลงเพิ่มถ้อยคำ เพิ่มจังหวะให้ยาวขึ้น เป็นเพลงคู่สี่ แต่บางคนยังคงเรียกว่าเพลงก้อมอยู่ และพัฒนาเป็นเพลงที่มีจังหวะรำ เรียกว่าเพลงคู่หก โดยเพิ่มจำนวนคำจำนวนวรรคจากเพลงคู่สี่ แล้วจึงพัฒนาเป็นเพลงคู่แปด คู่สิบและคู่สิบสองตามลำดับ โดยเพลงคู่แปดและคู่สิบนั้น มีความแตกต่างกันที่จำนวนคำในวรรคเพลงที่มีคู่มากจะใช้คำมากขึ้น”

กำปิ่น บ้านแท่น (2546 : สัมภาษณ์) ได้ให้คำอธิบายเรื่องการใช้คู่เพลงของชาวโคราชว่าคนโคราชมักพูดกันเป็นคู่ เช่น กรุงทงกรุงเทพ ไปนงไปนา ฯลฯ คำคู่เหล่านี้ถูกนำมาใช้ในภาษาพูดสื่อความหมาย เช่น นายจันเป็นคนขี้เมาไปฆ่าควายถลกเอาหนังเดินผ่านวัดไป หลวงพ่อจึงร้องถามออกไปว่า “ไอ้จันขี้เมาฆ่าเอาหนังเข้าวัด มึงไม่กลัวอาบู้ดดอกนิ” ฝ่ายนายจันก็ตอบว่า “มาถามว่าไอ้จันขี้เมาเอาหนังเข้าวัด ไม่กลัวอาบู้ดดอกนิ เวลาท่านหิวเข้าท่านก็ตั้งอยู่ตั้งตั้งไม่ใช่หนังควายดอกนิ” ในเวลาต่อมาคำพูดเป็นคู่ของชาวโคราชก็ถูกพัฒนามาเป็นเพลงสั้นๆ เรียกว่า “เพลงก้อม” และเพลงเหล่านี้ก็ได้ถูกพัฒนามาเรื่อยๆ โดยการประพันธ์ให้มีคู่เพิ่มมากขึ้น เช่น การนับคู่ในเพลงต่อไปนี้

กำป็นนั้ณอยู่บ้านแท่น   มันไม่แม่นบ้านท่า
ได้เสนอเจอหน้า   ถ้าได้เธอจึงจะบรรเทา

จะเห็นได้ว่าเพลงนี้มีอยู่ 3 คู่ การนับคู่ของเพลงให้นับคู่ตลอดทั้งเพลงตั้งแต่ส่วนต้นเพลง ส่วนกลอนเดินกระทู้ ท่อนหลัง และลงปลาย จึงจะรู้ว่ากลอนนั้นมีกี่คู่ หากมีการนำคู่มาใช้มากที่สุดถือว่าเป็นผู้มีปัญญามาก เช่น

เพื่ออยากจะจุ่ม กระจุ่ม กระจิม   อยากรอบอยากอิงกระจอ กระจแ
ถ้าแม่นได้จุ่ม กระจ้อ กระจแ   ไม่จากกะเจ้าแม่ดาวกระจาย

คู่ของเพลงโคราชไม่มีระบบแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของผู้แต่งเองว่าจะสามารถหาคำคู่มาใช้ได้มากน้อยเพียงใด หากใครสามารถหาคำคู่มาใช้ได้มากที่สุดก็จะได้รับการยกย่อง

สำหรับเพลงโคราชที่นำมาขบร้องเป็นเพลงกล่อมลูกนั้น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพลงโคราชที่มีรูปแบบเป็นเพลงคู่สี่ ดังในบทที่ขึ้นต้นว่า “โละเห่หลับหนา เอละชาหลับนอน...” ของนางเทียม ประพันธ์วิทยา และเพลงที่ขึ้นต้นว่า “โละชาละเห จะกล่อมเอื้อชะหนาลูกนา...” ของนางสง่า รัตนจรัสโรจน์ และรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของเพลงโคราชก็คือการขึ้นต้นเพลงด้วยทำนอง “โอ” ในครั้งแรกที่ร้องแต่จากการสัมภาษณ์นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ และนางเทียมประพันธ์วิทยา ไม่พบการร้อง “โอ” ในการร้องเป็นการกล่อมลูก นางเทียม ประพันธ์วิทยา (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “หากไม่ใช้การร้องแบบเล่นเป็นเรื่องเป็นราว เช่นการร้องกล่อมก็ไม่จำเป็นต้องโอก็ได้”

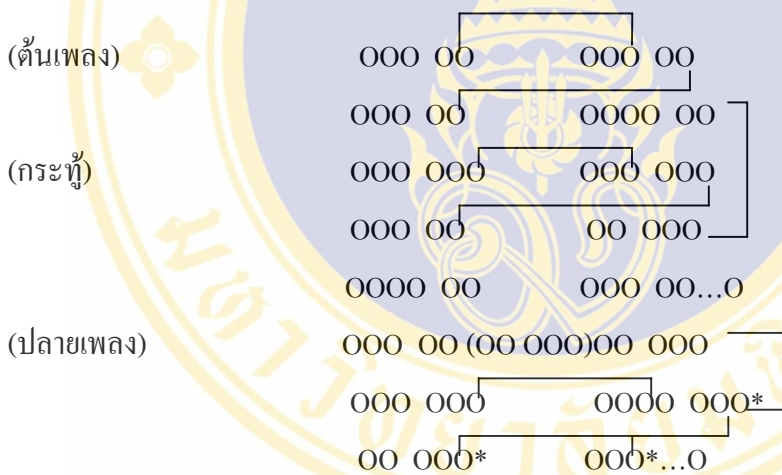
5.2.2 โครงสร้าง กลอนเพลงโคราชที่นิยมใช้กันทั่วไปทั้งเพลงคู่สี่ เพลงคู่หก เพลงคู่แปด และเพลงคู่สิบ มีลักษณะโครงสร้างแบบเดียวกัน แตกต่างกันในเรื่องของจำนวนคำที่เพิ่มขึ้น โครงสร้างของเพลงประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ท่อนแรก หรือต้นเพลง กระทู้ และท่อนหลัง ในการร้องเพลงอาจเพิ่มเติมเนื้อร้องให้มีความยาวมากโดยเพิ่มเนื้อร้อง และจำนวนคำในท่อนกระทู้ไปที่วรรคก็ได้ เรียกว่า “กระทู้เดินกลอน” (ถาวร สุงข และคณะ 2525 : 25) เพลงโคราชมักจะนิยมการเล่นสัมผัสพยัญชนะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ต้นเพลง) โอละเห่หลับหนา เอละชาหลับนอน
 นอนเสียเถิดลูกนอน พ่อคุณจะไม่หลับนี้

(กระทุ้) เอาสายสร้อยเข้ามาใส่ เอากำไลเข้ามาสวม
 เมื่อยามหนาวห่มนวม ชักขอเข้ามาสี

(ปลายเพลง) เนาะพ่อคนสวยของแม่ อย่าได้โศก อย่าได้...เศร้า
 ลมก็พัดเย็นเฉื่อย (น่องน้อยรำมะชา) ตีฉิ่งคังซับซับ
 ปี่ทยอยมาห้อยหย้อย น้ำค้างก็หย่อมมายับยับ*
 นอนยิ้มโยเปลยวน* เสียเนื้อเย็น*...เย็น

สามารถเขียนเป็นแผนผังคำประพันธ์ได้ ดังนี้

สัมผัสที่ปรากฏอยู่ในเพลงโคราชนี้ พบว่า มีทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ

ก. สัมผัสสระ ประกอบด้วย

- 1) คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2
- 2) คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3
- 3) คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 8
- 4) คำสุดท้ายของวรรคที่ 5 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 6
- 5) คำสุดท้ายของวรรคที่ 12 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 13
- 6) คำสุดท้ายของวรรคที่ 13 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 14

- ข. สัมผัสพยัญชนะ ประกอบด้วย คำสุดท้ายของวรรคที่ 14 ,15 ,16 ใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน
- เครื่องหมาย * ใช้แทนสัมผัสพยัญชนะ คำที่อยู่ในตำแหน่งที่มีเครื่องหมายอย่างเดียว มักจะใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว โครงสร้างของเพลงโคราชจะประกอบไปด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. ต้นเพลง เป็นการร้องเกริ่น หรือดำเนินเรื่อง
2. กระจุก แสดงความสามารถการเรียบเรียงกลอนเพลงเป็นจังหวะที่เรียกว่าเดินกลอน และเมื่อจะจบกลอนกระจุกผู้ร้องมักจะตบมือที่คำสุดท้ายของกลอนกระจุก
3. ปลายเพลง หรือลงปลาย มีลักษณะคำประพันธ์เป็นการสรุปเพื่อความตอนจบ มักจะมีการบังคับสัมผัสพยัญชนะ (*) กล่าวคือ คำสุดท้ายของวรรคสุดท้ายทั้งสองบาทต้องเป็นพยัญชนะเสียงเดียวกัน

5.2.4 ทำนอง ทำนองของเพลงโคราชมีลักษณะเป็นทำนองหลัก ซึ่งมีอยู่ทำนองเดียว เสียงส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยเสียง ฟา ซอล ลา โด เร เป็นหลัก ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงโคราชมักขึ้นอยู่กับเสียงอันเกิดจากคำประพันธ์เป็นสำคัญ การดำเนินทำนองอยู่ในระดับคงที่ มีการเคลื่อนที่ของเสียงขึ้นลงไม่มาก เป็นเพลงที่ใช้เสียงเพียง 4 – 5 เสียง คือ ฟา ซอล ลา โด และ เร ทำนองในการร้องจะเปลี่ยนแปลงไปตามเสียงวรรณยุกต์สูง ต่ำ และขึ้นอยู่กับระดับเสียงของผู้ขับร้อง ทำนองเพลงโคราชไม่มีการโหนเสียงในระยะห่างกันมากนัก ดังตัวอย่างทำนองเพลงโคราช ต่อไปนี้

โน้ตแสดงทำนองเพลงโคราช

โธ ละ เถ๋ หนีบ หนา เออะชา หนีบ นอน
 นอน เว็ด เติบ หนา ถูก นอน พ้อคุณ อะ ไม หนีบ นี
 เสา กาย ฝืด เจ้า มา โส เสา กิ่ง ไถ เจ้า มา กวน
 ว่ากวน หนาว หนัม หนวม ไซ ซอ เจ้า มา อี
 พ้อ คน ลวด ของ แม่ ล้อให้ โสภ ซอ ให้ เสว่า
 งาม ที พัก เต้น เติบตอ งาม นอด รำระชา คี ฉิ่ง หัง ขับ ขับ
 ปี่ ทอต มาทอตทอต น้าท่าเงี้อ อ้อต มา ฮัน ฮัน
 นอน ฮัน ไนปอด ฮวน เติบเนื้อ เต้น เต้น

การดำเนินทำนองพบว่าคำประพันธ์แต่ละวรรคมีระดับเสียงที่แตกต่างกันออกไป แต่หากวิเคราะห์ในทำนองสารถะแล้วพบว่า เสียงตกหลักในแต่ละวรรคมีเสียงตกไม่เกินวรรคละ 4 เสียง ซึ่งแต่ละวรรคจะมีโน้ตอยู่ในกลุ่มเสียงเดียวกัน

เสียงตกของท่วงทำนองเพลง โคราชอาจขึ้นอยู่กับการผันเสียงตามลักษณะของคำประพันธ์ โดยการเอื้อนเสียงให้ได้ตามเสียงของวรรณยุกต์ ส่วนลีลาการขับร้องเพลงโคราชจะไม่ตายตัว และมักมีการใช้ตัวโน้ตครึ่งเสียงในทำนองบางแห่งด้วย

ทำนองสารถะของเพลงโคราชมีช่วงเสียงไม่กว้างมากนัก กล่าวคือ ไม่ถึง 1 Octave โดยมีเสียงต่ำสุดของทำนองอยู่ที่เสียง “โด” และเสียงสูงสุดของทำนองอยู่ที่เสียง “ลา” ซึ่งมีระยะห่างระหว่างกันเป็นคู่ 5 พบว่าการเคลื่อนที่ของโน้ตแต่ละตัวจะเรียงเสียงขึ้นและลงมีลักษณะคล้ายเสียงคลื่น ทำนองเพลงจะขึ้นต้นด้วยเสียง โด และจบลงด้วยเสียง โด เช่นกัน

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงโคราชโดยรวมแล้วจะพบว่า กลุ่มเสียงที่ใช้อยู่ในกลุ่มเสียงปัญจมูล อยู่ในทางเพียงอบน โดยมีการใช้เสียงหลักของกลุ่มเสียงอยู่ 5 เสียง คือ เสียง ฟา ซอล ลา โด และเร นอกจากนี้ยังพบกลุ่มเสียงรองปะปนอยู่บางช่วง คือเสียง “มิ” ซึ่งเป็นเสียงที่ทำให้ท่วงทำนองมีความแปร่ง หรือทำให้เพลง “เหน่อ” ตามเสียงเพลงพื้นบ้าน และพบการใช้เสียง มิ ทั้งหมด 4 ครั้ง

ด้านการดำเนินทำนองพบว่า คำประพันธ์ในแต่ละวรรคมีการใช้ทำนองแตกต่างกันออกไป ดังนี้

วรรคที่ 1

จากทำนองในวรรคที่ 1 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง โด เร มี ฟา และ ซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 1 คำ คือ “โอ้ละเหอเยลับนานาเอละชาลันอน” พบว่ามีการใช้เสียง โด 2 ครั้ง เสียง เร 5 ครั้ง เสียงมี 1 ครั้ง เสียงฟา 4 ครั้ง เสียง ซอล 3 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “นานา” โดยผันจากเสียง เร ไปยังเสียง ฟา มีระยะห่างระหว่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 2

จากทำนองในวรรคที่ 2 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร มี ฟา และซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 12 คำ คือ “นอนเฌยเถิดลูกนอนพ่อคุณจะไม่หลับนี้” พบว่า มีการใช้เสียง เร 4 ครั้ง เสียงมี 1 ครั้ง เสียงฟา 5 ครั้ง และเสียงซอล 3 ครั้ง

วรรคที่ 3

จากทำนองในวรรคที่ 3 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง ฟา ซอล ลา โด และ เร ประกอบด้วยคำประพันธ์ 12 คำ คือ “เอาสายสร้อยเข้ามาใส่ เอากำไลเข้ามาสวม” มีการใช้เสียง ฟา 3 ครั้ง เสียง ซอล 3 ครั้ง เสียงลา 1 ครั้ง เสียงโด 2 ครั้ง และเสียงเร 4 ครั้ง

วรรคที่ 4

จากทำนองในวรรคที่ 4 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง โด เร ฟา และ ซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 10 คำ คือ “ว่ายามหนาวห่มนวมชักขอเจ้ามาสิ” มีการใช้เสียง โด 2 ครั้ง เสียง เร 3 ครั้ง เสียง ฟา 4 ครั้ง และเสียงซอล 2 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “สิ” โดยผันจากเสียง เร ไปยังเสียงฟา มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 5

จากทำนองในวรรคที่ 5 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง โด เร ฟา ซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 11 คำ คือ “พ่อคนสวยของแม่ อย่าได้โศกอย่าได้เศร้า” มีการใช้เสียง โด 4 ครั้ง เสียง เร 5 ครั้ง เสียงฟา 2 ครั้ง และเสียง ซอล 4 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “สวย” โดยผันจากเสียง เร ไปยังเสียงซอล มีระยะห่างกันเป็นคู่ 4

วรรคที่ 6

จากทำนองในวรรคที่ 6 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง ฟา ซอล ลา โด และ เร ประกอบด้วยคำประพันธ์ 14 คำ คือ “ลมก็พัดเย็นเฉือน หมองน้อยรำมะชา” พบว่ามีการใช้เสียง ฟา 10 ครั้ง เสียง ซอล 6 ครั้ง เสียงลา 1 ครั้ง เสียงโด 2 ครั้ง และเสียง เร 5 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “เฉือน” โดยผันจากเสียง เร ไปยังเสียงฟา มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 7

จากทำนองในวรรคที่ 7 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง โด เร ฟา และซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 12 คำ คือ “ปี่ทยอยมาห้อยหย้อย น้ำค้างก็ย้อยมายับยับ” มีการใช้เสียง โด 2 ครั้ง เสียงเร 3 ครั้ง เสียงฟา 4 ครั้ง และเสียงซอล 6 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “หย้อย” โดยผันจากเสียง เร ไปยังเสียงซอล มีระยะห่างกันเป็นคู่ 4

วรรคที่ 8

จากทำนองในวรรคที่ 8 พบว่ามีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง โด เร มี ฟา และ ซอล ประกอบด้วยคำประพันธ์ 9 คำ คือ “นอนยิ้มในเปลวชวนเสียวเนื้อเย็น เย็น” มีการใช้เสียง โด 2 ครั้ง เสียง เร 4 ครั้ง เสียงมี 2 ครั้ง เสียง ฟา 3 ครั้ง และเสียงซอล 1 ครั้ง พบการใช้โน้ตครึ่งเสียงที่ตัวมี เป็นการทำให้เพลงแปร่ง หรือทำให้เหนือขึ้น

5.2.4 จังหวะ จังหวะเพลงโคราชมักมีลักษณะจังหวะคงที่ มีการหยุดเป็นช่วงๆ และมีการร้องกระชั้นขึ้นในช่วงกระทุ้ง เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีความยืดหยุ่นสูง เนื่องจากเป็นเพลงคันจิงไม่สามารถร้องให้ลงจังหวะที่แน่นอนได้ ผู้ขับร้องบางคนอาจร้องเป็นจังหวะ หรือไม่มีเลขก็ได้ขึ้นอยู่กับลีลาของแต่ละคนว่าจะแบ่งวรรค แบ่งคำอย่างไร (นางศุภพรธรรม ประพันธ์วิทยา , 2544 : สัมภาษณ์) ในช่วงของการกระทุ้งนั้นอาจมีการเพิ่มจำนวนคำให้มากขึ้น ฟังดูแล้วเหมือนกับการกระชั้นจังหวะถี่ๆ แต่แท้จริงแล้วก็คือจังหวะใหญ่ซึ่งรวมวรรคย่อย หรือพยางค์หลายคำเข้าไว้ นั่นเอง เมื่อจบกระทุ้งก็จะมีการปรับมือเพื่อทอดจังหวะ โดยการเว้นระยะ เช่น “พ่อคนสวยของแม่อย่าได้โศกอย่าได้...เสร์้า” หรือ “จงหลับชะหนาลูกนา...ลูกนา” ก็จะมีการปรับมือที่คำสุดท้าย 1 ครั้ง เรียกว่า “สะคือเพลง”

5.3 ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ

ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ หรือที่เรียกกันว่า ทำนอง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” เป็นทำนองที่ใช้ร้องกล่อมลูกของชาวอีสานเหนือ หรือ อีสานตอนบนที่อพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา และยังคงใช้วัฒนธรรมของชาวอีสานเป็นหลัก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามไม่พบการใช้ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานใต้ หรืออีสานตอนล่างที่ใช้วัฒนธรรมไทย – กัมพูชา ในเขตพื้นที่ทำการศึกษา กลุ่มผู้ที่ขับร้องเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือมักอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มเฉพาะแต่กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ หมู่บ้านพบกลุ่มคนที่ใช้วัฒนธรรมอีสานส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านโคกเพ็ด ตำบลเมืองคง และบ้านโนนสีพัน ตำบลขามสมบูรณ์

นางทัน สังคะดี (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เคยได้ยินได้ฟังแต่เพลงกล่อมลูกแบบอีสานเหนือ เพราะตนเป็นคนร้อยเอ็ด คนแต่ละคนแก่เขาก็ร้องกันแบบนี้ตนก็จดจำมาร้องบ้าง และเมื่อครั้งที่ทางอำเภอจัดงานการประกวด ในปี พ.ศ. 2536 ผู้ที่มาร่วมเข้าประกวดส่วนใหญ่ก็ร้องแบบอีสาน คือ บทร้องจำพวก นอนสาหล่า ฯลฯ คนอื่นๆในหมู่บ้านนี้เขาก็ร้องกันได้หลายคน ร้องแบบอีสานเหนือ แต่เขาไม่ร้อง เพราะเขาอายุกัน ส่วนตนนั้นกล้าร้องและยังมีคนชมหลายคนว่าเสียงดี”

นอกจากผู้ที่ใช้ทำนองการร้องเพลงกล่อมลูกอีสาน เป็นผู้ที่อพยพมาจากภาคอีสานตอนบนแล้ว พบว่ากลุ่มคนในวัฒนธรรมโคราชก็ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอีสานโดยซึมซับเอาทำนองของเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือจากการได้ยินได้ฟัง หรือจากการแต่งงานระหว่าง

วัฒนธรรมทั้ง 2 กลุ่มนี้ ดังเช่น นางไม้ ทองนอก (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า ตนเป็นคนโคราชแต่แต่งงานกับคนยโสธรเคยไปอยู่ที่ยโสธรหลายปี ได้ยินได้ฟังคนแก่อ่านเพลงกล่อมลูก ตนเห็นว่าเพราะดีจึงจำเอมาร้อง เพราะฉะนั้นตนจึงสามารถร้องได้ทั้งทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชแบบดั้งเดิม และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ แต่ที่ใช้ขับร้องกล่อมลูกบ่อยๆ เป็นทำนองแบบอีสานเหนือ

ทำนองของเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือมีความไพเราะอ่อนหวาน ระคนปนเศร้า แผงไว้ซึ่งสายใยแห่งความรักความทะนุถนอม ในการสื่อความหมายของผู้ขับร้องกับเด็ก ทำนองที่ใช้มีความเอือกเย็นนุ่มนวล จึงเหมาะในการใช้เป็นทำนองขับกล่อมให้เด็กนอนหลับ

5.3.1 รูปแบบ รูปแบบของเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือจัดอยู่ในประเภทเพลงพื้นบ้านอีสาน และมีรูปแบบจัดอยู่ในประเภทเพลงกล่อมลูก กล่าวคือ มีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว ไม่จำกัดความยาว และสามารถเปลี่ยนเนื้อร้อง หรือเพิ่มเติมความสั้นยาวของเนื้อร้องได้โดยไม่จำกัด เพลงประเภทนี้จัดอยู่ในเพลงประเภทร้อยเนื้อทำนองเดียว ซึ่งรูปแบบที่ใช้ในการขับร้องประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือ

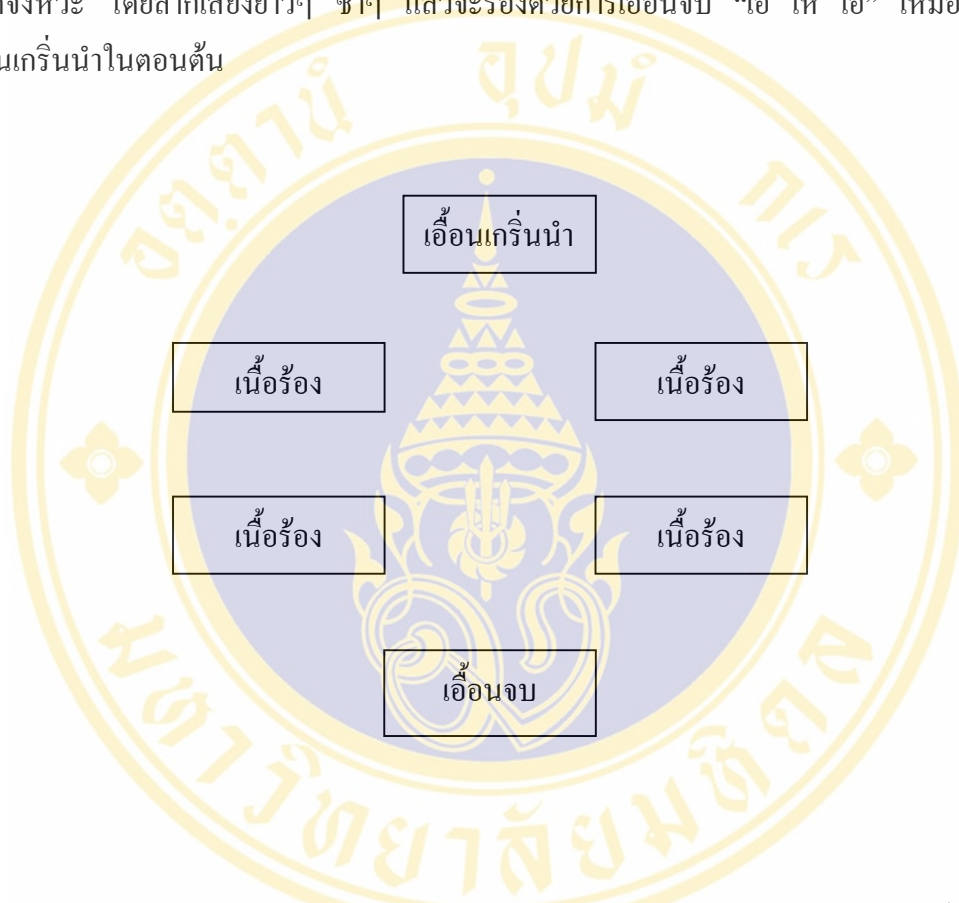
จากแผนผังรูปแบบของเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือจะเริ่มขึ้นที่การร้องเริ่มต้น เริ่มต้น ตามด้วยเนื้อร้องซึ่งไม่จำกัดความยาว หรืออาจมีการร้องเชื่อมตามมาเชื่อมระหว่างบท และเมื่อร้องจบถึงคำสุดท้ายแล้วจะต้องร้องจบเป็นการแสดงการจบเพลง

5.3.2 โครงสร้าง โครงสร้างของเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นการร้องด้วยทำนองเริ่มต้น “อ้อ อ้อ อ้อ” หรือ “เอ่ เห เอ” แล้วแต่ความพึงพอใจของผู้ร้องเอง โดยไม่จำกัดความสั้นยาวของทำนอง

ส่วนที่ 2 เป็นเนื้อร้องที่มีเนื้อหากล่อมให้เด็กนอนในลักษณะ ปลอดภัย วิงวอน หรือเล่าเรื่องราวต่างๆเป็นการปรับทุกข์ให้ลูกฟัง เนื้อร้องจำกัดความยาวที่แน่นอน สุดแล้วแต่ความสามารถของผู้ร้องว่าจะจดจำเนื้อร้องได้มากน้อยเพียงใด

ส่วนที่ 3 เป็นการร้องเอื้อนจบ เมื่อร้องหมดคำในวรรคสุดท้ายแล้ว จะมีการทอดเสียงทอดจังหวะ โดยลากเสียงยาวๆ ซ้ำๆ แล้วจะร้องด้วยการเอื้อนจบ “เอ้ เเห เอ้” เหมือนกับทำนองเอื้อนเกริ่นนำในตอนต้น

5.3.3 ทำนองเพลง ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเป็นเพลงประเภทร้อยเนื้อหนึ่งทำนองจัดเป็นเพลงพื้นบ้านอีสานชนิดหนึ่ง ท่วงทำนองที่ใช้ขับร้องจะมีอยู่เพียงทำนองเดียว แต่จะใช้การเปลี่ยนเนื้อร้องไปเรื่อยๆ ตามแต่ผู้ขับร้องจะคิดได้ เสียงที่ใช้จะประกอบไปด้วยเสียงสำคัญ คือ เสียง ฟา ซอล ลา โด เร อันเป็นเพลงในกลุ่มเสียงปัญญามูล (Penta – Centric Mode) เสียงที่ใช้ส่วนใหญ่มักจะผันตามเสียงวรรณยุกต์ในบทประพันธ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โน้ตแสดงทำนองเพลงกล่อมลูกอีสาน

อีสานกล่อมลูกอีสาน

เนื้อร้อง

นอน ตา ห้อ อับ คา แม่ สี ค้อม
นอน อับ แอ้ว จังทอ ตันกิน นม
แม่ ไป ได้ สี บึง ไก่ มา ทา
แม่ ไป นา สี บึง ปอมา ป้อน
แม่ ไป เอื้อง ม่อน อยู่ ใน ป่า ตวน มอน

เขียนจบ

นอน ตา เกอ อับ คา ะ แม่ เกอ

๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘

จากทำนองเพลงข้างต้นพบว่า มีการดำเนินทำนองคงที่ เป็นทำนองเพลงสั้นๆ มีการเคลื่อนที่ของเสียงขึ้นลงไม่มาก พบว่ามีการใช้เสียงเพียง 5 เสียง ได้แก่ เสียง ฟา ซอล ลา โด และเร ระดับเสียงที่ใช้มักขึ้นอยู่กับธรรมชาติของเสียงผู้ร้องแต่ละคน ซึ่งระดับเสียงที่ใช้ของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน ทำนองในการร้องจะมีการผันเสียงไปตามเสียงวรรณยุกต์ สูง – ต่ำของบทประพันธ์ มีการร้องเอื้อนเกริ่นนำ เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง และในบางช่วงของเพลงมีการเคลื่อนที่ของเสียงจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ ไม่มีการโหนเสียงในระยะห่างกันมากนัก และไม่มีความซับซ้อนของทำนอง จึงทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกเคลิบเคลิ้มได้มากกว่าการฟังเพลงที่มีความซับซ้อนของท่วงทำนองสูง และจัดได้ว่าเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของทำนองเพลงประเภทขับกล่อม

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกอีสานเพื่อหากลุ่มเสียงของท่วงทำนองแล้วพบว่า ทุกวรรคมีการใช้กลุ่มเสียงเดียวกัน คือ ฟ ซ ล X ด ร X เพียงกลุ่มเสียงเดียว จัดอยู่ในทางเพียงออบน โดยการใช้เสียงหลักของกลุ่มเสียง 5 เสียงดังที่กล่าวมาแล้ว ไม่พบการใช้เสียงรองนอกเหนือไปจากกลุ่มเสียงดังกล่าว

เสียงตกหลักของท่วงทำนองเพลงมักขึ้นอยู่กับ การผันเสียงของลักษณะคำประพันธ์ โดยอาศัยการผันเสียงของคำด้วยการเอื้อนเสียงให้มาตกยังเสียงหลัก ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวบังคับทิศทางของทำนองให้ดำเนินไปตามลักษณะ รูปแบบ ท่วงทีลีลาของการขับกล่อม ไม่มีเสียงตกหลักที่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับเสียงของวรรณยุกต์ในคำประพันธ์ และที่สำคัญผู้ขับร้องจะต้องเรียนรู้วิธีการร้องเอื้อนให้เหมาะสมกับลักษณะของคำประพันธ์ที่ใช้

เมื่อนำทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานมาวิเคราะห์เพื่อหาช่วงเสียงของทำนองเพลง จะเห็นได้ว่า ทำนองสารัตถะของเพลงกล่อมลูกมีช่วงเสียงที่ใช้ไม่กว้างมากนัก กล่าวคือ ไม่มีการใช้เสียงเกิน 1 Octave โดยมีเสียงต่ำสุดของทำนองอยู่ที่เสียง เร และมีเสียงสูงสุดของทำนองอยู่ที่เสียง เร ซึ่งมีระยะห่างระหว่างกัน 1 ช่วงเสียง หรือ 1 Octave พอดี

จากทำนองเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน พบว่า คำประพันธ์ที่ตรงกับเสียง ฟา ได้แก่คำว่า เอ เอ้ ตา สี หลับ ค่อยตื่น ปิ้ง เลียง ในป่า เยอ ตา และแม่ คำประพันธ์ที่ตรงกับเสียง ซอล ได้แก่คำว่า เห เอ้ ส่า หลับ แม่ หลับ จัง นม ไป อยู่ สวาน ส่า และเยอ คำที่ตรงกับเสียง ลา ได้แก่

แก่คำว่า เอ้ นอน แม ไฮ และมอน คำที่ตรงกับเสียง โด ได้แก่คำว่า นา คำที่ตรงกับเสียง เร ได้แก่คำว่า เห่ เท หล้า แล้ว ส ไก่ ป้อน แม และม่อน

ในด้านการดำเนินทำนอง พบว่า คำประพันธ์แต่ละวรรคมีทำนองแตกต่างกัน ดังนี้

ทำนองเอื้อนเกริ่นนำ

จากทำนองเอื้อนเกริ่นนำ พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล และลา มีการใช้เสียง เร ซ้ำกัน 2 ครั้ง เสียงฟา ซ้ำกัน 2 ครั้ง ประกอบด้วยคำประพันธ์ 7 คำ คือ “เอ เห่ เอ้ เท เอ้ เท เอ” และเป็นการร้องเกริ่นเพื่อดึงดูดความสนใจ และเป็นการตั้งหลักในการร้อง เนื้อเพลงในวรรคต่อไป

วรรคที่ 1

จากทำนองเพลงในวรรคที่ 1 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล และ ลา ประกอบด้วยคำประพันธ์ 8 คำ คือ “นอนสาหล้าลับตาแม่ดีก่อม” มีการใช้เสียง เร 2 ครั้ง เสียง ฟา 3 ครั้ง เสียง ซอล 5 ครั้ง และเสียง ลา 1 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “หล้า” โดยผันจากเสียง ฟา ลงไปยังเสียง เร มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 2

จากทำนองเพลงในวรรคที่ 2 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล และ ลา ประกอบด้วยคำประพันธ์ 8 คำ คือ “นอนหลับแล้วจึงค่อยตื่นกินนม” พบว่ามีการใช้เสียงเร 1 ครั้ง เสียง ฟา 4 ครั้ง เสียง ซอล 5 ครั้ง และเสียง ลา 1 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่คำว่า “แล้ว” โดยผันจากเสียง ฟา ลงไปยังเสียง เร มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 3

จากทำนองเพลงในวรรคที่ 3 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล และ ลา ประกอบด้วยคำประพันธ์ 8 คำ คือ “แม่ไปไหว้ปู่ได้มาหา” พบว่ามีการใช้เสียงเร 2 ครั้ง เสียง ฟา 2 ครั้ง เสียง ซอล 3 ครั้ง และเสียง ลา 2 ครั้ง ไม่พบการเอื้อนผันเสียง

วรรคที่ 4

จากทำนองเพลงในวรรคที่ 4 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล ลา และ โด ประกอบด้วยคำประพันธ์ 8 คำ คือ “แม่ไปนานี้ปู่ปลามมาป้อน” พบว่ามีการใช้เสียงเร 2 ครั้ง

เสียง ฟา 2 ครั้ง เสียง ซอล 3 ครั้ง เสียง ลา 1 ครั้ง และเสียง โด 1 ครั้ง มีการเอื้อนผันเสียงที่
คำว่า “ป้อน” โดยผันจากเสียง ฟา ลงไปยังเสียง เร มีระยะห่างกันเป็นคู่ 3

วรรคที่ 5

จากทำนองเพลงในวรรคที่ 5 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล ลา
และโดประกอบด้วยคำประพันธ์ 9 คำ คือ “แม่ไปเลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนม่อน” พบว่ามีการใช้
เสียงเร 2 ครั้ง เสียง ฟา 3 ครั้ง เสียง ซอล 3 ครั้ง เสียง ลา 1 ครั้ง และเสียง โด 1 ครั้ง

วรรคที่ 6

จากทำนองเพลงในวรรคที่ 6 พบว่า มีการสร้างทำนองโดยใช้เสียง เร ฟา ซอล และ ลา
ประกอบด้วยคำประพันธ์ 8 คำ คือ “นอนสาเขอลับตาสาแม่เขอ” พบว่ามีการใช้เสียงเร 1 ครั้ง
เสียง ฟา 3 ครั้ง เสียง ซอล 4 ครั้ง และเสียง ลา 1 ครั้ง

5.3.4 จังหวะ จังหวะของเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือเป็นจังหวะที่ไม่มีรูปแบบตายตัว มัก
จะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ขับร้องเอง ผู้ขับร้องบางคนอาจร้องเป็นจังหวะ หรือไม่มีเลขก็ได้
ขึ้นอยู่กับลีลาของแต่ละคน หรืออาจขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ขับร้องในขณะนั้น เช่น หากเด็กร้อง
ไห้แง แม่ก็ต้องร้องเป็นทำนองขูให้เด็กกลัว โดยร้องกระชั้นจังหวะเร็วๆ ประกอบการเขย่า
เปลหรืออุ้มเด็กเขย่าเพื่อให้หยุดร้องไห้แง และต้องการให้รีบนอน และเมื่อเด็กสงบลงแล้วก็จะ
ร้องช้าๆ หวานๆ เพื่อกล่อมให้เด็กหลับไปในที่สุด (นางทัน สังกะดี 2546 : สัมภาษณ์)

5.4 สรุปลักษณะทางดนตรีของเพลงกล่อมลูกโคราช

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงที่ใช้ร้องกล่อมลูกจากภาคสนามทั้ง 3 ทำนอง ได้แก่ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ ผู้วิจัยสามารถสรุปภาพโดยรวม แยกตามหัวข้อการวิเคราะห์ ดังนี้

5.4.1 รูปแบบ เพลงกล่อมลูกทั้ง 3 ทำนอง มีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว หรือที่เรียกว่าเป็นเพลงร้อยเนื้อหนึ่งทำนอง สะท้อนให้เห็นว่าสังคมชาวบ้านอำเภอคงเป็นสังคมที่เรียบง่าย เป็นสังคมเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตไม่ซับซ้อน ชาวบ้านมีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างหรือประพันธ์เพลงเพื่อใช้ในการร้องขับกล่อมบุตรหลานเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการหน้าที่ของมาลินอฟกี ในเรื่องความจำเป็นของมนุษย์ที่ต้องการสิ่งตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ การตอบสนองความคิดร่วมกันของคนในสังคม และความต้องการเชิงสัญลักษณ์ โดยผ่านทางบทเพลงกล่อมลูก

5.4.2 โครงสร้าง เพลงกล่อมลูกมีลักษณะโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน ในการร้องเพลงกล่อมลูกโคราช และเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ มีโครงสร้างที่เหมือนกัน กล่าวคือ มีการร้องเอื้อนเกริ่นนำก่อนการเข้าสู่เนื้อหาของเพลงเสมอ จากนั้นจึงร้องเนื้อเพลงโดยไม่จำกัดความสั้นยาว มักขึ้นอยู่กับปฏิภาณในการร้องของผู้ขับร้องเองว่าสามารถจดจำเพลงได้มากเพียงใด และขึ้นอยู่กับความต้องการที่จะนอนของเด็กว่าหลับช้าเร็วเพียงไร เมื่อต้องการร้องเนื้อในบทต่อไป ต้องมีการร้องเอื้อนตามเพื่อใช้เชื่อมโยงเนื้อเพลงในบทต่อไป และร้องเอื้อนจบเมื่อต้องการจบโดยการทอดเสียงเอื้อนให้ช้าลง ในส่วนโครงสร้างของทำนองเพลงโคราชนั้นจะแตกต่างจากเพลงกล่อมลูกทั้ง 2 ทำนอง กล่าวคือ เพลงโคราชไม่มีการร้องเอื้อนเกริ่นนำ สามารถร้องเนื้อเพลงได้ทันที ในบางครั้งมักมีการร้องโอดำขึ้นมาก่อนตามธรรมเนียมของการร้องเพลงโคราช (กำปิ่น บ้านแท่น 2546 : สัมภาษณ์) แต่บางกรณีอย่างเช่นการร้องกล่อมลูกไม่จำเป็นต้องมีการร้องโอดำก็ได้ (นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์) เนื้อร้องของเพลงโคราชแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ ต้นเพลงเป็นการร้องนำเรื่องว่าจะร้องเรื่องใด ตามด้วยท่อนกระทุ้ง ซึ่งมีการปรบมือ 1 ครั้ง ที่ท้ายท่อน เรียกว่า “สะคือเพลง” และจบลงด้วยปลายเพลงหรือท่อนปลาย

5.4.3 ทำนองเพลง ทำนองเพลงที่ใช้ร้องกล่อมลูกทั้ง 3 ทำนอง พบว่ามีช่วงเสียงที่ใช้ไม่กว้างมากนัก เพราะเพลงมีจุดประสงค์เพื่อใช้ร้องกล่อมให้เด็กนอนหลับ ทำนองจึงมีลักษณะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน อันเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของเพลงประเภทขับกล่อม โดยทำนองเพลงมักเป็นทำนองสั้นๆ มีการใช้เสียงไม่มาก และมักเปลี่ยนเสียงไปตามเสียงวรรณยุกต์ของบทประพันธ์ ไม่พบการโหนเสียงในระยะห่างกันมากนักเพื่อเป็นการโน้มน้าวความรู้สึกให้สงบ สบาย เคลิบเคลิ้ม และทำให้ง่วงนอนได้ง่าย

5.4.4 จังหวะ พบว่าจังหวะของเพลงที่ใช้กล่อมลูกทั้ง 3 ทำนองมีจังหวะช้าๆ เนิบๆ ไม่มีรูปแบบตายตัว ความช้าเร็วขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ขับร้องเอง เช่น การร้องกระชั้นจังหวะในการร้องงูให้เด็กนอน หรือการร้องช้าๆ เนิบๆ ในการร้องปลอบให้เด็กนอนหลับ เป็นต้น

แม้ว่าทำนองเพลงโคราชจะเป็นเพลงปฏิพากย์ที่ใช้ร้องเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชายหญิง แต่เพลงโคราชได้ส่งอิทธิพลต่อการร้องกล่อมลูกของกลุ่มพ่อเพลงแม่เพลงที่คุ้นเคยอยู่กับทำนองเพลงโคราช จากการสัมภาษณ์นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “การใช้ทำนองเพลงโคราชมาร้องขับกล่อมนั้นเพราะคนเห็นว่าเป็นเพลงที่ไพเราะ และเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาวโคราช เพราะเพลงโคราชเป็นเพลงที่คนโคราชนิยมร้องกันมาตั้งแต่สมัย “ย่าโม” ยังมีชีวิตอยู่ ตนอยากให้ลูกๆ หลานๆ ได้ยินได้ฟังจะได้ซึมซับเพลงโคราชอันเป็นเพลงของบรรพบุรุษรุ่นปู่ย่าตาทวดของชาวโคราชมานี้แต่ครั้งโบราณ”

ส่วนทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือแม้จะไม่ใช่วัฒนธรรมของชาวโคราชโดยตรง แต่ก็ เป็นทำนองเพลงสำหรับใช้ร้องกล่อมลูกที่พบในพื้นที่ภาคสนาม แสดงให้เห็นว่า จังหวัดนครราชสีมาเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมหลากหลายสาย และกลุ่มผู้ที่ร้องเพลงกล่อมลูกด้วยทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโคราชด้วยเช่นกัน

5.5 วิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช

เนื้อร้องจากบทเพลงกล่อมลูกโคราชเป็นการแสดงออกถึงความคิดของผู้คนในท้องถิ่นออกมาเป็นกวีนิพนธ์ แล้วถ่ายทอดเพลงออกมาเป็นทำนองเพลงในลักษณะมุขปาฐะอันไม่ปรากฏออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร บทเพลงเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งสภาพสังคม วิธีการดำรงชีพ ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีต่างๆ ถูกถ่ายทอดผ่านทางเพลงกล่อมลูก แม้ว่าในสังคมโลกยุคปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม แต่สภาพวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมก็ยังปรากฏร่องรอยหลงเหลืออยู่บ้าง และเราสามารถศึกษาผ่านทางเพลงกล่อมลูก ซึ่งเปรียบประดุจเป็นกระจกเงาส่องสะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมในอดีตของสังคมนั้นๆ ได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า เพลงกล่อมลูกโคราชมีเนื้อหาที่หลากหลาย แม้จะเป็นบทเพลงสั้นๆแต่ก็แฝงไว้ซึ่งสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โลกทัศน์ ค่านิยม ในหลายๆ ประการ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ภาพสะท้อนทางสังคม และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม

5.5.1 ภาพสะท้อนทางสังคม

บทเพลงกล่อมลูกโคราชที่ผู้วิจัยรวบรวมจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้สะท้อนภาพสังคมของชุมชน รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่ เช่น สะท้อนในเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมไปถึงสภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพ อาหารการกิน ของผู้คนและชุมชนในอดีต

5.5.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดนครราชสีมา หรือ โคราช มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาแดงพญาเย็น และเทือกเขาพนมดงรัก เป็นขอบอาณาเขต และเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญหลายสาย เช่น ลำตะคอง ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในบทเพลงกล่อมลูกโคราช ตอนหนึ่งว่า

“น่านมน่านมตะคอง ขึ้นไม้ไต้กัจฉอง ถ้ามั่นลั่นกัจฉอง”

(นางต้วง สมบูรณ์ ,2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

น่าน	-	น้ำ
ขึ้น	-	ขึ้น
จี่	-	จะ

แหล่งน้ำต่างๆก่อให้เกิดที่ราบลุ่ม บางส่วนมีพื้นที่ถูกคลื่นคลอนถล่มลงไป ในท้องถิ่นเรียกภูมิประเทศเช่นนี้ว่า “โคก” ดังปรากฏในบทเพลงกล่อมลูกโคราชว่า

“นางกะโหลกเอย ขึ้นไปโคก ไปเก็บเฮ็ดเป๊าะ

ช่างมันไล่หนามไผ่มันเก๊าะ เฮ็ดสกะสกะสายนางแสนเสียดายเฮ็ดเอย”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา , 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ขึ้นไป	-	ขึ้นไป
เฮ็ดเป๊าะ	-	เห็ดเผาะ
ช่าง	-	ช่าง
เก๊าะ	-	เกาะ
สกะสกะสาย	-	กระจัดกระจาย

นอกจากนี้ยังมีบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพดินฟ้าอากาศ เช่น การกล่าวถึงฤดูฝน ไว้ว่า

“ฝนเอยตักแรงๆ ใให้แดงเป็นหน่วย ใให้กล้วยเป็นหวี”

(นางต้วง สมบูรณ์ , 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ตัก	-	ตัก
ใให้	-	ให้

หรือในบทที่ว่า

“คั่นยามฟ้าสั้มสั้มเอย   ฝนก็ระริมเซเซเซ
ไฉ่นายน้อยของแหม่ม   จิมัวชะเง้อไปหาใคร”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทย์ฯ 2544 : สัมภาษณ์)

ในเนื้อเพลงนี้ได้กล่าวถึงสภาพภูมิอากาศในฤดูฝน อันตั้งเค้ามาค้ำมะเลื่อม “สั้มสั้ม” หมายถึงท้องฟ้าสะลิมสะลือ หรือท้องฟ้ามีคิ้วคิ้วฟ้าครึ้มฝนนั่นเอง และแล้วเมื่อดมฝนก็ร่วงหล่นลงมาโปรยปราย ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม ซึ่งจะเริ่มมีฝนตกประมาณเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม และมักมีฝนทิ้งช่วงในระหว่างเดือนมิถุนายน และกรกฎาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28.16 องศาเซลเซียส

เมื่อถึงฤดูหนาวก็มีการถ่ายทอดสภาพทางภูมิอากาศอันหนาวเหน็บเข้าไปในบทเพลงกล่อมลูกอีกด้วย ดังนี้

“เอาสายสร้อยเข้ามาใส่   เอากำไลเข้ามาสวม
เมื่อยามหนาวห่มนวม   ชักขอเข้ามาสี
เนาะพ่อคนสวยของแม่   อย่าได้โศกอย่าได้เศร้า
ลมก็พัดเย็นเฉื่อย   ฆ้องน้อยรามะชา ตีนิ่งคังซั๊บๆ
ปี่ท้อยมาห้อยๆ   นามค่างก็ข้อยมาขั๊บๆ...”

(นางเทียม ประพันธ์วิทย์ฯ 2544 : สัมภาษณ์)

เนื้อเพลงกล่าวถึงฤดูหนาวว่า “ยามหนาวห่มนวม” และลมก็จะพัดเย็นเฉื่อย ตีๆก็จะมีน้ำค้างพร่างพร้อยลงมา ในฤดูหนาว สภาพโดยทั่วไปจะเริ่มเปลี่ยนเป็นฤดูหนาวราวเดือนพฤศจิกายน อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลง และปกติจะหนาวสุดในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25.37 องศาเซลเซียส

จะเห็นได้ว่า “แม่วขาว” ถูกนำมาถ่ายทอดลงในบทเพลงกล่อมลูกโคราชมากมายหลายบท เป็นเพราะความน่ารักของแม่ว กิริยาท่าทีของมันที่ชอบปีนป่าย แม้กระทั่งแม่วที่ชอบขโมยกับข้าวในครัว เช่น ปลาอย่าง ก็ยังถูกนำมาบันทึกใส่ไว้เป็นบทเพลงกล่อมลูกโคราชด้วย ความเชื่อเรื่องแม่วขาว อีกประการหนึ่ง คือ แม่วที่มีสีขาวปลอดคนนั้นถือว่าเป็นแม่วถูกต้องตามตำรา มักนำมาใช้แห่นางแม่วเพื่อขอให้ฝนตกด้วย (นางไม้ ทองนোক 2544 : สัมภาษณ์) และนอกจากแม่วแล้วยังกล่าวถึงช้างไว้ อีกด้วยที่พวกมันพาโจลงเข้ามาเหยียบไร่นาของชาวบ้านเสียหาย และชาวบ้านก็จดจำเล่าต่อกันมา จนกระทั่งได้ถูกบันทึกไว้ในบทเพลง ช้างนอกจากจะทำความเสียหายแก่ไร่นาแล้ว ยังเป็นศัตรูกับคน เคยมีการไล่แทงคน ดังปรากฏในบทนางกะโหลกว่า

“ช่างมันไล่หนามไผ่มันเก๊าะ”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

การที่ช่างทำร้ายคนนั้น สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 3 หน้า 278 กล่าวว่า “...ช่างป่าที่หากินอยู่ตัวเดียวถ้าไม่ใช่ช่างแก่ซึ่งเดินตามเพื่อนฝูงไม่ทัน ก็มักจะเป็นช่างเกรงที่ถูกขับออกจากฝูง เรียกว่า “ช่างโตน” ช่างโตนนี้มีนิสัยร้ายซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ผู้พบเห็นได้” จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นว่าจังหวัดนครราชสีมาในอดีตก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยช้าง และพวกมันคงจะเข้ามายุ่งเกี่ยว หรือหากินล้ำเข้ามาในเขตชุมชน ของคนในสมัยก่อนก็ได้

นอกจากนี้วิถีชีวิตของคนโคราชมีความผูกพันกับ วัว ควาย อันเป็นสัตว์เลี้ยงที่ชาวบ้านต้องอาศัยแรงงานควายในการไถนา และความคุ้นเคยใกล้ชิดอยู่กับพวกมัน ทำให้กวีนำกิริยาท่าทีของควายมาแต่งเป็นเนื้อเพลง เช่น

“แ่งะแ่งควายหลงแม่จิกินนมใคร

กินนมจิกโต่งต่องโป่งจีไหล”

(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

แ่งะแ่ง	-	เสียงร้องของลูกควาย
จิกิน	-	จะกิน
จิกโต่ง	-	ตักแตง
จีไหล	-	จีไหล

“แม่ไปไฮ่สี่จี่ควยเขาลา   แม่ไปนาสี่จี่ควยเขาคู้
 ขาหนึ่งคู่ขาหนึ่งเหยียดชอย   ลมวอยๆ สี่จี่ควยลอยน้ำ”

(นางทัน ตั้งคะดี 2546 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ควย	-	ควาย
ไฮ่	-	ไร่
สี่	-	จะ
เขาลา	-	เขาโค้งเรียวยแหลมไปข้างหลัง
เขาคู้	-	เขากุด หรือเขาทุย

ควายในภาคอีสานต่างๆไปมีโคนเขาใหญ่ กางออก และโค้งเรียวยแหลมไปข้างหลังคล้ายวงพระจันทร์ ซึ่งถือเป็นลักษณะมงคล เรียก “เขาเลหรือลา” ถ้าโค้งกลม เรียก “เขาก้อม” ถ้าเขาทุยเรียก “เขาคู้” บางตัวโค้งอลง เรียก “เขาหลุบ” ควายที่ไม่มีเขาพบน้อยมาก (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 , 2542 : 634)

นอกจากนี้เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราชยังมีเรื่องราวของเหล่าสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนอีกมากมาย เช่น

“ตักต้อมเอย   ยกกระท่อมอยู่ในบึงนา
เสือบองมามองกัณฑ์หมา   ลากมีดพร้ามาฆ่าเสื่อเอย”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ตักต้อม	-	ตักแตน
บึงนา	-	ฝืนนาที่มีคันดินล้อมรอบ
เสือบอง	-	เสื่อปลา
พร้า	-	พร้า
ฆ่า	-	ฆ่า

“นกกอดบินแกด   บินมาจับต้นมะกรูด
 บินไม่ทันตลอด   แตนตอดรูตุต”
 (นางด้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

นกกอด   -   นกปรอด
 บินแกด   -   บินถลา

วงศ์นกปรอด (Family Pycnonotidae) เราเรียกกันว่า นกปรอด (bulbul) ก็เพราะว่ามันจะส่งเสียงร้อง “กรอด – กรอด” อยู่ตามสวน ตามรั้วบ้านเรานี่เอง มีหลายสีชนิด สีสันแปลกๆ ต่างๆ กันสวยงามมาก ส่วนมากมักอยู่ตามป่าเขาสูงๆ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 1 2512 : 94)

“นกระจิบคอดลอก   นกระจอกคอดลาย
 ทำรังไว้ต้นประชา   อัดขี้ตาเกือบตาย”
 (นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ประชา   -   ต้นพุทรา
 ขี้ตา   -   ขี้ตา

“นกระจาบหัวเหลืองเอย   คาบเข้ามาสองรวง
 คาบมาว่าจิดำนาหลวง   แก้มพวงเจ้าคนเดียวเอย”
 (นางมาก คชสูงเนิน 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

คาบเข้า   -   คาบข้าว
 จิ   -   จะ
 นาหลวง   -   นาส่วนรวม

“นกเขาขันบ่อย ค่าลงจ๊กหน้อย ยังค้อยมารัง
จีบตัวได้ เขาจิใส่กรงขัง พ้อร้อยชั่งของเหมะจินอน”

(นางสาคร งามจันทร์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

จ๊กหน้อย	-	ล๊กหน้อย
จีบตัว	-	จับตัว
จิ	-	จะ
พ้อร้อยชั่ง	-	พ้อร้อยชั่ง
เหมะ	-	แม่

“นกเียงเยมาเลี้ยงควายเเต่า ควยกินเ่า นกเียงตินปู้ก”
 (นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

เลี้ยงควาย	-	เลี้ยงควาย
กิ้นเ่า	-	กินข้าว
ตินปู้ก	-	ขาไม่เสมอกัน

“นกขมินเย เ้านกขมินเลีองออน
ค่าเลวนอนสาคื่อ เมะจินงกวยเ้าอย่าใค้อาวรณ์
ถ้าเ้านอนเมะกิจินอนดา”

(นางสาคร งามจันทร์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

นกขมึน	-	นกขมึน
นอนสาคื่อ	-	นอนเสี่ยเถอะ
เแม่จิ้งก้วย	-	เแม่จะนั่งไกว
เแม่จิดันนอนดา	-	เแม่จะไदनอนด้วย

“นกขมิ้นเหลืองอ่อน คล้ายๆจิ๋วหลวงพี
 น่องนี้ตั้งทำนิก ไม่เห็นสีก็ออกมาจ๊กที”
 (นางหรั่ง มุ่งเมืองกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

คล้ายๆ - คล้ายๆ
 น่อง - น่อง
 สี - สี

วงศ์นกขมิ้น (Family Oriolidae) ชื่อของนกชนิดนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นนกสีเหลืองสวยงามมาก แต่พวกนกขมิ้นแดง (Maroon Oriole) นั้น สีน้ำตาลแดงเข้มจนเกือบดำก็มี นกขมิ้นเหลืองอ่อนนั้นเป็นที่รู้จักกันว่าไม่มีรังจะนอนอาศัย เพราะนกชนิดนี้ได้อพยพเข้ามาหากินในประเทศไทยตอนฤดูหนาวนั่นเอง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 1 2512 : 94)

นกอีกชนิดหนึ่งที่มีกล่าวไว้ในบทเพลงกล่อมลูกโคราช คือ นกกาเหว่า ดังปรากฏในบทที่ว่า

“นกกาเหว่าชิงหว่า พระเจ้าอำนาจน้แหละชิงวัง”
 (นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

หรือในบทที่ว่า

“นกกาเหว่าเอย จับต้นสะเดาลงมาโยนเย็น”
 (นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

จับ - จับ
 โยนเย็น - แกว่งไปมา

“นกกาเหว่าเสียงหวานขันไปเถิดเจ้า   เอาเสียงเงินตะวันเพล
เจ้านกกาเหว่าที่เขาปล่อย   คำลงเจ้าค่อยคืนรัง
เจ้านกกาเหว่าที่เขาขัง   ขันตั้งทั้งวันไปจนเย็น”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทย์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

เสียงเงิน - เสียงเงิน
 ขันตั้ง - ขันตั้ง

นอกจากนี้ยังไปปรากฏในบทที่ว่า

“กาเหว่าเอ๋ย   ไข่ไว้ให้แม่กาฝึก
 แม่กาก็หลงรัก   คิดว่าลูกในอุทร
 คาบเอาเข้ามาเพื่อ   คาบเอาเหยื่อมาป้อน
 ถนอมลูกไว้ในรังนอน   แล้วแม่ก็สอนให้ลูกบิน”

(นางเทียม ประพันธ์วิทย์ 2544 : สัมภาษณ์)

บุญส่ง เลขะกุล (2537 : 78) อธิบายไว้ว่า “นกทั้งหลายเมื่อถึงฤดูจะกไข่ ต่อมาภายในร่างกายของมันเปลี่ยนแปลง ทำให้แม่นกเกิดความรักของมารดา อย่างที่เรียกว่า Maternal love ความรักอันนี้แหละจะไปกลบความรังเกียจ หรือความอิจฉาริษยาในตัวแม่จึงได้ฟุมฟักเลี้ยงดูลูกปลอมเหล่านั้น” และในเนื้อเพลงบทนี้ได้ไปพ้องกับเพลงกล่อมลูกภาคกลางอย่างมาก ดังจะเปรียบเทียบให้เห็นดังนี้

นกกาเหว่าเอ๋ย	ไข่ไว้ให้แม่กาฝึก
แม่กาก็หลงรัก	คิดว่าลูกในอุทร
คาบเอาเข้ามาเพื่อ	คาบเอาเหยื่อมาป้อน
ถนอมไว้ในรังนอน	แล้วแม่ก็สอนบิน
ตีนเจ้าเหยียบสาหร่าย	ปากก็ใช้เที่ยวหาปลา
กินกุ้งแหละกินกั้ง	กินหอยกระพงและแมงดา
กินแล้วก็โผมา	จับที่ต้นหว้าโพธิ์ทอง

ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุที่มีความเหมือนกันในบทเพลงกล่อมลูกระหว่างภาคกลางและโคราชนั้น น่าจะเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) จากภาคกลางมาสู่จังหวัด นครราชสีมา โดยการเดินทางติดต่อทางวัฒนธรรม เช่น การติดต่อค้าขาย การศึกษา หรือแม้กระทั่ง สงคราม ซึ่งมีปรากฏว่าได้มีการกวาดต้อนผู้คนจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาในจังหวัด นครราชสีมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมื่อคราวที่พระองค์ทรงยกทัพมาปราบก๊กเจ้าพิมาย และผู้คนจำนวนหนึ่งยังคงปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ที่โคราชนั่นเอง ทำให้วัฒนธรรมจากทางภาคกลางเกิดการผสมผสานกันกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงมีการหยิบยืมทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น นอกจากเพลงนก กาเห่าที่มีความคล้ายคลึงกับภาคกลางแล้ว ยังมีบท ทองคำเอ๋ย และบทเจ้าเนื้อละเอียดที่มีความ เหมือนกันอีกด้วย

สัตว์จำพวกนกยังมีกล่าวไว้ในบทเพลงกล่อมลูกโคราชอีกหลายชนิด เช่น นกเขา นกเอี้ยง นกกระยาง นกเค้าแมว นกกิ่งไคร้ เช่น

“นกเขาปล่อย บินไปจับห้อยแล้วค่อยมารัง
 แหมะจิกอัยฟิงเสียงเอ๋ย นกเอี้ยงเสียงเย็นพาเจ้าหล่นน้ำ
 อยู่หาดทรายน้ำมลึก เจ้าก็คักน้ำมา
 จับตัวได้อามาใส่กรงขัง ให้เจ้าอนรังตัวเดียวเอ๋ย”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

- จับห้อย - จับห้อย
- แหมะ - แม่
- หล่นน้ำ - เล่นน้ำ
- คักน้ำ - ตกน้ำ

“ดงโตดดง นกกิ่งไคร้มาจับหลังคา”

(นางเทียม ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)

“นกกเอี้ยงมาเลี้ยงควยเต่า   ควยกินเข่านกเอี้ยงตีนปีก
นางทองสู๊กหุงเข้าไปวัด   นางทองจันทร์สาวดมนต์อ้อแอ้
นกแตกแต่ห้ามผีไปฝั่ง   นกกระยางร้องให้โกกเกก
(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีการเลี้ยงเปิด เลี้ยงไก่ในชุมชนด้วย ดังปรากฏในบทที่ว่า

“เจ้าเนื้อละมุนเอย   นอนใต้ถุนขायรอด
เปิดมันไซ้ไก่มันตอด   ขायรอดแกเลี้ยงไ่วเอย”
(นางด้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

เนื้อ - เนื้อ
ไซ้ - ไซ้
เลี้ยง - เลี้ยง
ไ่ว - ไ่ว

สัตว์ประเภทครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น คางคก ก็มีปรากฏอยู่ในเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกโคราช โดยกล่าวเป็นเชิงประชดประชันว่า

“หนุเอยกึ่งคก   เจ้าออกได้พั่วรียังวา   จิให้กินขาลูกคก
หนุเอยกึ่งคก   อีกเหมะจิแตกตาย”
(นางวอน หวานสูงเนิน 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

กึ่งคก - คางคก
จิให้กิน - จะให้กิน
อีกเหมะ - ออกแม่

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ในท้องถิ่น ส่วนมากใช้เป็นการร้องปลอบให้เด็กนอนหลับ
ง่าย ๆ เนื้อเพลงที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตและลักษณะของสัตว์ต่างๆ เขาวเรศ สิริ
เกียติ (2521 : 100) กล่าวว่า “จุดประสงค์ในการร้องจะเป็นการสั่งสอนให้เด็กรู้จักสิ่งเหล่านี้โดยอ้อม
นับว่าเป็นการให้การศึกษาย่างถูกวิธี คือ เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ใกล้ตัวเด็กเป็นเบื้องต้นก่อน”

นอกจากจะนำสัตว์มาเป็นบทเพลงร้องกล่อม ปลอบประโลมเด็กแล้ว ยังสามารถใช้สัตว์เป็น
สิ่งที่ปูให้เด็กกลัวได้อีกด้วย กล่าวคือ การนำเนื้อเพลงที่ใช้สัตว์ที่น่ากลัว หลากหลายชนิด เช่น ต๊กแก
สุนัข ใก้ หรือแมวตัวใหญ่ คือ แมวโพง แมวหง่า หรือ แมวตัวผู้ที่โตเต็มที่ มักจะมีการนำเอามา
ทำร้ายเด็ก โดยจะกัดตามอวัยวะต่างๆ เช่น ตับ ตา ท้อง หู และอวัยวะเพศ เช่น

หรือร้องว่า

“ต๊กแกเอยหางลายพ่อยๆ
คนนอนไม่หลับ

งูเขี้ยวหน่อยๆ ห้อยหัวลงมา
มากินตับมันสาเดอ”

(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

“ต๊กแกมันจิมากินตับ

เมื่อไรจิลับไอนายน้อยเอย”

(นายกำป็น บ้านแท่น 2544 : สัมภาษณ์)

“ตกแกเอยห้อยหัวลงมา

คนไหนนอนไม่หลับมากินตับมันมา”

(นางตุ้ม แก้วระวัง 2546 : สัมภาษณ์)

“ตกแกเอย
ลูกนอนไม่หลับ

เอาไม้มาเหย่กระโดดลงมา
ตกแกกินตับทีนา

(นางหรั่ง มุ่งเชิงกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

“โอะละเหละซา
ถ้าลูกนอนไม่หลับ

นอนหลับชะหนาพ่อตาค้าๆ
ตกแกจิมากินตับพ่อเนื้อเย็น..เอย”

(นางปุ่น ตานนอก 2546 : สัมภาษณ์)

ตุ๊กแกเป็นเสมือนสัตว์ลึกลับภายในบ้าน ลักษณะนิสัยของมันชอบหลบซ่อน รูปร่างหน้าตาของมันดูน่าสะพรึงกลัว ร่างกายของมันใหญ่โตเมื่อเทียบกับจิ้งจก เสียงของมันดัง และมักจะเกิดในเวลาที่ยามอากาศเงียบสงบ ทำให้ฟังดูวังเวงน่ากลัว และสะท้อนหัวใจ ประกอบกับเรื่องเล่าเกี่ยวกับตุ๊กแกกินตับก็ล้วนเป็นเรื่องที่น่ากลัวสำหรับเด็ก ดังนั้น “เมื่อนำตุ๊กแกมาหลอกขู่เด็ก จิ้งจกได้ผลเสมอ” (นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากตุ๊กแกกินตับแล้ว แมวโพงก็ยังสามารถกินตับได้อีกด้วย ดังปรากฏในบทที่ว่า

“โอะละเห้ โอะละชา นอนหลับชะหนาแม่จิกล่อมให้นอน
 หนูนอนไม่หลับ แมวโพงกินตับลูกเอน”
 (นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

หลับ

แม่จิกล่อม

กินตับ

- หลับ
 - แม่จะกล่อม
 - กินตับ

“แมวโพงเอย คนนอนไม่หลับมากินตับมันเถิดวา”
 (นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

“แมวโพงตัวใหญ่ แมวลายตัวน้อย
 หางขดหางขอด ตลอดหางยาว
แมวดำแมวขาว มากินปลาอย่าง
 คนนอนไม่หลับ มากินตับมันเถิดวา”
 (นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

“ไอ้หง่าวเอย ไ้ร่าวลงมา คนนอนไม่หลับกินตับเสียเถิดวา”
 (นางสุบิน เฟื่องกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

จากบทเพลงจะเห็นได้ว่า เป็นการใช้แมวโพงมาขู่ให้เด็กกลัว หากไม่ยอมนอนแมวโพงจะมา กินตับ สัตว์ที่นำมาขู่เด็กนอกจาก ตั๊กแก แมวโพง แมวหง่าวแล้ว ยังสามารถใช้แมวขาวมาขู่ได้อีก ด้วย ดังในบทที่ว่า

“แมวขาวเอ๋ยไต่ไม้ราวหางยาวลื้อดก้อด แมวหางขอดจิมากี้ดพุงมึงเดอ”

(นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

แมวขาวนอกจากจะใช้ร้องปลอบเด็ก แสดงถึงความน่ารัก ชุกชวนของมันแล้ว ยังนำมาใช้ขู่ ให้เด็กรีบนอนหลับเพราะกลัวแมวขาวมากัดพุง หรืออาจร้องว่า

“แมวขาวเอ๋ยไต่ไม้ราวหางยาวเป็นร่อย ช่างเหยียบสวนอ้อย มากี้ดไอนายน้อยเถิดวา”

นอกจากมีแมวมากัดพุงแล้ว ยังจะสามารถทำร้ายร่างกายโดยกัดที่อวัยวะเพศอีกด้วย เช่น

“นอนสาเดอลูกเดอ นอนไม่หลับเด็วแมวมากี้ดกะโปกมึงเดอ”

(นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ 2544 : สัมภาษณ์)

สัตว์อื่น ๆ ที่นำมากล่าวเป็นการขู่เด็กยังมีอีกหลายชนิด เช่น ไก่ สุนัข แมลง มาทำร้ายตาม ร่างกายส่วนต่างๆของเด็ก ได้แก่

“นอนสาเออลูกหล่าพ่อเอย

เจ้าบ่นอนแมวโพงสิกัดแก้ม

เจ้าบ่นอนแม่ไก่น้อยสิตอดตา

เจ้าบ่นอนหมาสิคามันสิหล่นจากข่วน”

(นางอ้อย ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ลูกหล่า	-	ลูกน้อย
สิ	-	จะ
ตอดตา	-	จิกตา

หมากสีดา - ฝรั่ง
 ข่วน - ขี้

“นอนสาหล่าคำแพงของพี่ นอนบ่หลับกับแก้สติดอตตา
 นอนอุ้ผ้าของแม่เฮาทำ เจ้าจำคำหมาลิขบแก้ม
 พวกแมงแมงสิมาเข้าหู”

(นางชื่น ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

กับแก้ - ตู้กแก้
 ดอตตา - กัดตา
 ขบแก้ม - กัดแก้ม

จากการนำสัตว์ต่างๆมาร้องขู่เด็กก็มีจุดประสงค์หลักที่จะทำให้เด็กกลัวและรีบนอนหลับจะได้
 ไม่เห็นสิ่งที่ผู้ร้องนำมาร้องขู่ และในบางครั้ง มีการร้องเป็นเนื้อความว่า แม่หรือผู้ร้องปกป้องลูกน้อย
 จากสัตว์ร้ายต่างๆเหล่านั้นด้วย เช่น

“แมวขาวเอย ไต่ไม่ราวหางยาวเป็นร้อย
 แมวขาวตัวน้อยอย่ากัดลูกกูเออ”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ร้อย - ร้อย
 ตัวน้อย - ตัวน้อย
 กัด - กัด

“แมวขาวเอย ไต่ไม่ราวหางยาวโยนเข่น
 อย่างมาบ้านฉันเดอ ไอนายมันหลับแล้ว”

(นางเปิ่น มีศิลป์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

- โยนเยน - แก่งไปมา
- หลับแล้ว - หลับแล้ว

“แมวขาวเอ๋ย ไตไม่ราวหางขาวโยนเยน
ไตไม่เป็นไตกลอนไตหญ้า ไปหากินทางไหนไปให้ไกลๆลูกข้า
อย่ามาคิดหำน่อยลูกของแม่เอ๋ย”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

“แมวขาวเอ๋ย ไตไม่ราวหางขาวโยนเยน
ไตไม่เป็นไตกลอนไตหญ้า ไปหากินยังงไปให้ไกลๆลูก
อย่ามาคิดไอ้หนูลูกกูเอ๋ย”

(นางด้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

พืชพรรณ

พืชพรรณ ต้นไม้ ดอกไม้ในท้องถิ่นถูกนำมาประพันธ์เป็นบทเพลงกล่อมลูกโคราช มากมาย
หลายชนิด ซึ่งพันธุ์ไม้ต่างๆสามารถจำแนกออกมาได้ ดังนี้

- เห็ด เห็ดเผาะ ตำลึง - “นางกะโหลกเอ๋ย ขึ้นได้โลกไปเก็บเห็ดเปี๊ยะ”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

- “ถีอกะด้าเก็บเห็ด ตะพายหมวงเก็บหอย
กินเข้ากะพักตำลึง”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

- ไผ่
- “ช่างมันไผ่หนามไผ่มันเก๊าะ”
(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)
  - “ขมุขะเม่า ช่างเข้ากอไผ่”
(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)
- ต้นมะกรูด
- “นกกอดบินแกด บินมาจับต้นมะกรูด”
(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)
- ต้นกุ่ม มะกอก
- “อินางเอมณีพี่จะซี้มือบอกลง โนนต้นกุ่มโนนต้นมะกอก”
(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)
- ดอกแค
- “ระย้าระหอยเอย จิ้นช่างน้อยไปร้อยดอกแค
ร้อยได้แล้วก็เอาไปให้แม่ ดอกเอ๋ยดอกแคระย้าระหอยเอย”
(นางลำไย เสารชะวิเศษ 2544 : สัมภาษณ์)
- ดอกครุฑ
- “ระย้าระหอยเอย จิ้นช่างน้อยไปร้อยดอกครุฑ
ร้อยได้จ้เอาไว้ไปเล่นตรุษ ดอกเอ๋ยดอกครุฑระย้าระหอยเอย”
(นางลำไย เสารชะวิเศษ 2544 : สัมภาษณ์)
- ดอกจัน (ทองกวาว)
- “ระย้าระหอยเอย จิ้นช่างน้อยไปร้อยดอกจัน
ร้อยได้จ้เอาไว้เล่นสงกรานต์ ดอกเอ๋ยดอกจันระย้าระหอยเอย”
(นางลำไย เสารชะวิเศษ 2544 : สัมภาษณ์)
  - “ทิงน้อยเอย จิ้นช่างน้อยไปร้อยดอกจัน
ร้อยได้จ้เอาไปฝากหลาน แม่พวงดอกจันระย้าระโยงเอย”
(นางแป้น มีศิลป์ 2544 : สัมภาษณ์)

- ต้นพุทรา** - “นกกระจิบคอดอก นกกระจอกคอย
ทำรังไว้ต้นประชา อีตชีตาเกือบตาย”
(นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ 2544 : สัมภาษณ์)
- กล้วย** - “ฝนเอยตักแรงๆ ให้นำเป็นหน่วย ให้กล้วยเป็นหวี”
(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)
- “นอนหลับตาอ้วยส้วย เขามาขายกล้วยเองจ้ได้กิน”
(นางชื่น ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์)
- “นอนสาหล่าหลับตาจ้วยๆ เพื่อนมาขายกล้วยแม่สีซื้อให้กิน”
(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)
- ดอกคูณ ดอกจี่ว** - “ไอนชาใหม่ไปไอนชาหมี เดือนสามเดือนสี่เขาแห่ดอกทอง
เดือนสิบสองเขาแห่ดอกจี่ว ดอกจี่วบานดอกจานปล้นเหี่ยว”
(นางสง่า รัตนจริสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)
- ผักบุ้ง ผักสวง** - “เก็บผักบุ้งไปใส่เรือหลวง เก็บผักสวงไปใส่เรือน้อย”
(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)
- ต้นโพธิ์ ต้นหว้า ต้นไม้แดง** - “เก็บแก้ตาโล จี่นกโกโพธิ์ เจ้าหัวไล่ฆ่า
จี่นกโกหว้าเจ้าหัวไล่แทง จี่นกโกแดงเอาขวนมาป้อม”
(นางทัน สังคะดี 2546 : สัมภาษณ์)
- ต้นสะเดา** - “นกเขาเอย จี่บต้นสะเดาลงมาโยนเย็น”
“นกกาเหว่าเอย จี่บต้นสะเดาลงมาโยนเย็น”
(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

- ต้นมะปราง** - “วัดเอี้ยวัดร้าง   มีต้นมะปรางอยู่ข้างหลัง
พระราชอาณาเขตกว้าง   พ่อเอียนจั้งจั้งจาง”
(นางสุบิน เฟื่องกลาง 2546 : สัมภาษณ์)
- อ้อย** - “ฝนเอี้ยตักแรงๆให้แดงเป็นหน่วย   ตักค่อยๆให้อ้อยเป็นลำ”
(นางด้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)
- “ช่างเอี้ยพากันมาเหยียบสวนอ้อย”
(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

จากเนื้อเพลงกล่อมลูกโคราชที่เกี่ยวข้องในเรื่องของสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ได้จากข้อมูลภาคสนาม เป็นลักษณะของสังคมชนบทไทย สภาพแวดล้อมต่างๆถูกนำมาถ่ายทอดเป็นบทเพลงกล่อมลูก ทั้งสัตว์ สิ่งมีชีวิตใกล้ตัวที่มีความผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น ต้นไม้ ดอกไม้ พืชผัก ที่เก็บรับประทาน หรือต้นไม้ที่นำมาทำประโยชน์ใช้สอย เช่น ต้นไผ่ นำมาทำเป็นเครื่องจักสาน หรือรับประทานหน่อไม้ สิ่งต่างๆเหล่านี้ปรากฏแก่สายตาของผู้คนท้องถิ่นในชีวิตประจำวันจนเป็นภาพที่ติดตา และคงอยู่ในความทรงจำ จึงได้ถูกถ่ายทอดสิ่งต่างๆที่พบเห็นหรือเป็นที่รู้จักนั้นแสดงออกโดยผ่านทางเพลงกล่อมลูก นับว่าเป็นการบันทึกภาพทางสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นให้ชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาค้นคว้าได้ทางหนึ่ง

5.5.1.3 สภาพครอบครัว เศรษฐกิจ และอาชีพ

ลักษณะสภาพครอบครัวของชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอคง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นระบบครอบครัวขยาย มีการอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น การช่วยแรงงานในการทำนาอันเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ส่วนคนเฒ่าคนแก่ และเด็ก มักเป็นผู้ช่วยดูแลงานต่างๆในบ้าน เช่น การหุงหาอาหาร หรือการทำงานจักสานในครัวเรือน เพราะฉะนั้นสภาพทางเศรษฐกิจของชาวบ้านจึงเป็นแบบเรียบง่ายใช้ชีวิตใกล้ชิดอยู่กับธรรมชาติ แม้ในปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่จะเปลี่ยนอาชีพไปทำงานรับจ้างในเมืองใหญ่ แต่การทำไร่ทำนาก็ยังคงปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป นางด้วง สมบูรณ์ (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ถึงแม้ลูกๆ ของตนจะเข้าไปทำงานใน

กรุงเทพกันหมด แต่ที่นาของเราก็ยังมี ก็ต้องทำ ถ้าไม่ทำก็ไม่มีการกิน ทำเท่าที่ทำได้ แค่นั้นนั่น” จะเห็นได้ว่าอาชีพหลักๆ ของชาวบ้านในอำเภอคงเป็นอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ในส่วนของอาชีพเสริม อาจมีการรับจ้างทั่วไป หรือการค้าขาย นางเทียม ประพันธ์วิทยา (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ที่บ้านปลูกเตย ปลูกผักสวนครัวต่างๆ จำพวกพริก โหระพา ฯลฯ เมื่อได้ผลผลิตที่เพียงพอแล้วก็จะนำไป รถจักรยานถีบไปขายในตลาด ขายได้ราคาดี เพราะดินที่นี่เป็นดินดี ปลูกอะไรก็งาม”

สภาพสังคมและวิถีชีวิตที่ปรากฏในเพลงกล่อมลูก โคราชได้สะท้อนลักษณะครอบครัวไทยในสมัยก่อน สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน การประกอบอาชีพ และบทบาทของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเพลงกล่อมลูกสามารถบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ในอดีตให้ชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษา ค้นคว้าได้วิธีหนึ่ง

ครอบครัว พบว่าบางบทเพลงแสดงให้เห็นถึง ครอบครัวบางครอบครัวเป็นครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์แบบ เช่น ขาดพ่อ กำพร้าแม่ เป็นต้น ดังปรากฏในเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก ดังนี้

“นอนสาเดื่อเคอหล้า	ขวัญตา ลูกของแม่
นอนหลับแล้วลูกแก้วแม่สีกาย	แม่สิไปเซ็นฝ้ายเดือนหงายๆ ว่าบ่าว
แม่สิหาพอน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง	ส่วนว่าลุงแลป่าอวอ่าเพิ่นบ่เบิ่ง
เพิ่นก็พึ่งบ่ได้กายไกลเพิ่นก็ซัง	นอนสาเดื่อเคอหล้าขวัญตา ลูกของแม่”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

จากบทเพลงแสดงให้เห็นว่า ผู้กล่อมซึ่งอาจจะเป็นแม่ มีความว้าเหวเพราะขาดพ่อ และอยากที่จะมีพ่อใหม่มาช่วยดูแลครอบครัว คำว่า “พอน้ำ” แปลว่าพ่อเลี้ยง ผู้ที่เป็นแม่หม้ายต้องดิ้นรนต่อสู้หาเลี้ยงตนเองและลูกตามลำพัง แม้แต่เพื่อนบ้านญาติพี่น้องก็ไม่มีใครมาเหลียวแล สภาพของหญิงหม้ายจึงค่อนข้างไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม แม่จึงต้องอยู่ด้วยความลำบากยากแค้น ต้องต่อสู้กับปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจอย่างเฉียดตาย และหาทางระบายออกด้วยบทเพลงกล่อมลูกน้อยอันกินใจ บทนี้ ในบทร้องเพลงกล่อมลูกบทอื่นๆ ก็มีการกล่าวถึงการขาดพ่อผู้เป็นขวัญ และกำลังใจของครอบครัว เมื่อขาดพ่อทำให้ครอบครัวอยู่กันตามลำพังอย่างขาดที่พึ่ง

“นอนสาเดื่อเคอหล้า   หลับตาแม่สิกล่อม
เจ้าอย่าสิให้แกงคำย่านผีพ่าย   อย่าสิให้แกงกายย่านผีเป่า
เจ้าปมีพ่อเลี้ยงกินแล้วให้รีบนอน”

(นางชื่น ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

เมื่อสภาพครอบครัวขาดพ่อเป็นที่พึ่งทั้งทางกายและทางใจทำให้แม่ต้องเลี้ยงดูลูกอย่าง เดียวดายตามลำพัง เนื้อเพลงบทนี้กล่าวถึงการกล่อมลูกโดยอ้างผีต่างๆให้ลูกกลัว เช่น ผีพราย ผี กระสือ ลูกไม่มีพ่อคอยคุ้มครองป้องกันภูติผีพวกนี้ เพราะฉะนั้นลูกจึงต้องรีบนอนให้หลับเร็วจะได้ ไม่ต้องเจอพวกผีเหล่านั้น

บทบาทสมาชิกในครอบครัว พบว่า บทบาทของสมาชิกในครอบครัวต้องช่วยกันทำมาหากิน เมื่ออยู่บ้านมีหน้าที่เลี้ยงดูลูก และทำงานเล็กๆ น้อยๆ ภายในบ้าน พ่อก็ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ดัง ในเนื้อเพลงที่กล่าวถึงการทำงานของพ่อในการออกไปทำนาปลูกข้าว ถอนวัชพืชในนา ดังนี้

“พ่อไ้ นายเอยออกไปถักกล้า   จีหาปุ้หาปล้ามาให้”

(นางศิยาพรรณ ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากพ่อมีหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวแล้ว ยังพบว่าพ่อก็มีส่วนในการเลี้ยงดูลูก และ กล่อมลูกเช่นกัน ดังปรากฏในบทที่ว่า

“แมวขาวเอย   ใต้ไม้ราวหางยาวโยนเย็น
ใต้ไม้เป็นใต้กลอนใต้หญ้า   ไปหากินทางไหนไปให้ไกลๆกุนา
อย่าคุมหนูมาเหยียบเอานมเมียกูเนอ”

(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

บทเพลงนี้เป็นเนื้อร้องของผู้เป็นพ่อร้องกล่อมลูก จะเห็นได้ว่าเนื้อเพลงที่ร้องกล่อมเป็นเนื้อ ร้องตามประสาผู้เป็นพ่อ มีเนื้อความตลกสนุกสนานมากกว่าที่จะใช้การปลอบประโลมลูก และในบาง บทเพลงผู้เป็นพ่อก็อาจจะต้องเป็นผู้เลี้ยงดูลูกคนเดียวเช่นกัน โดยที่แม่ได้จากไปทำให้ลูกต้องกำพร้าแม่ ดังในบทที่ว่า

“นอนสาหล้าหลับตาพ่อสิกล่อม นอนหลับแล้วพ่อสิไกว
นอนสาหล้าอีอำคาบมีแม่ แม่เจ้ามรณาเมียนตายเสียหนีจาก”
(นางอ้อย ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังปรากฏบทที่ผู้เป็นพ่อร้องกล่อมลูกที่ว่า

“นอนสาเขอลูกหล้าพ่อเอย เจ้าบ่นอนแม่วโพงสิกัดแก้ม
เจ้าบ่นอนแม่วโพงสิกัดแก้ม เจ้าบ่นอนหมากสีตามันสีหล่นจากข่วน”
(นางอ้อย ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากผู้เป็นพ่อ แม่ จะต้องทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูขับกล่อมลูกแล้ว บุคคลในครอบครัวคนอื่น ๆ ก็ต้องมีส่วนช่วยเลี้ยงดูเด็กอีกด้วย ในอดีตสังคมชาวบ้านจะอาศัยรวมกันอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ การอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน จึงเปรียบเสมือนเป็นหน้าที่ของทุกคนในครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นพี่ ย่า ยาย ดังปรากฏในบทเพลงที่ว่า

“บุญเกิดเอย ลูกขึ้นเกิดหนอสิยายตำแป้ง
ยายเรียกจนเสียงยายแห้ง ช่วยยายตำแป้งเกิดเอย”
(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

“บุญเกิดเอย ลูกขึ้นเกิดมาช่วยยายต้มแกง
ยายเฝ้าเรียกจนหมดเรี่ยวแรง มาช่วยยายต้มแกงแม่บุญเกิดเอย”
(นางลำไย เสารยะวิเศษ 2546 : สัมภาษณ์)

จากเนื้อเพลงนี้เป็นการแสดงถึงบทบาทของยายที่จะต้องช่วยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนหลาน และสอนหลานให้รู้จักการทำงานบ้าน เช่น การตำแป้ง และนอกจากผู้เป็นยายต้องเลี้ยงดูหลานแล้ว ผู้เป็นพี่ก็ต้องเป็นผู้เลี้ยงน้อง ดังปรากฏในบทเพลงที่ว่า

“นอนสาหล้าคำแพงของพี่ นอนบ่หลับกับแก้สติดอดตา
นอนอยู่ผ้าของแม่เฮาทำ เจ้าจำคำหมาสิขบแก้ม”

(นางชื่น ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

หรือในบทที่ว่า

“แม่ไปห้วยไปซอนปลาชีว
ไปใส่เบ็ดเอาปลาโตใหญ่

เก็บผักตี๋มาใส่แกงเห็ด
มาแกงให้น้องหล้าเอื้อยกิน”

(นางอ้อย ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

ในบทเพลงนี้เป็นการปลอบขวัญน้องว่า แม่ไปหาปลาหาผักในนาเอามาทำอาหารไว้ให้น้อง
น้อยของพี่ เมื่อแม่กลับมาแล้วเราจะได้อีกินกัน

สภาพบ้านเรือนและความเป็นอยู่ การสร้างที่อยู่อาศัยของสภาพบ้านเรือนแถบชนบทดั้งเดิม
ของโคราชส่วนใหญ่เป็นบันหลังคามุงแฝก หญ้าคา ดังปรากฏในบทเพลงกล่อมลูกที่ว่า

“แมวขาวเอย ไต่ไม่ราวหางยาวโยนเย็น
ไต่ไม่เป็นไต่กลอนไต่หญ้า”

(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

กลอน

- ชื่อ

หญ้า

- หลังคาที่มุงด้วยหญ้าแฝกหรือหญ้าคา

นอกจากนี้เพลงกล่อมลูกโคราชยังสะท้อนภาพของกระท่อมกลางท้องนาที่เอาไว้ใช้พักผ่อน
เวลาทำนา ดังปรากฏในบทที่ว่า

“ตักต้อมเอย ยกกระท่อมอยู่ในบึงนา”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

(บึงนา -

ฝืนนาที่มีคันดินล้อมรอบ)

บ้านเรือนของชาวชนบทโดยทั่วไป มักจะมีการสร้างขี้ข้าวไว้ใกล้บ้าน สำหรับเก็บข้าวที่เกี่ยวได้แล้วเพื่อใช้หุงหาในชีวิตประจำวัน และได้ถูกถ่ายทอดลงในบทเพลงที่ว่า

“ตักถึงไหนขนเข้าใส่ขี้
เก็บฝักนึ่งไปใส่เรือนหลวง
เก็บฝักสงไปใส่เรือนน้อย”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ตัก	-	ตัก
เข้า	-	ข้าว
ขี้	-	ขี้
เรือนหลวง	-	เรือนใหญ่
เรือนน้อย	-	เรือนเล็ก

นอกจากขี้ข้าวแล้วยังมีสถานที่เก็บข้าวอีกแห่งหนึ่งเรียกว่า “เส้า” อยู่ถัดจากตัวเรือนออกไป บางครั้งมีการสร้างคูบ หรือเรือนชั่วคราวหลังเล็กๆ ของลูกเขยที่มาคู่ขอลูกสาวคนโตในบ้าน เพื่อเป็นที่พักชั่วคราวในขณะที่ใช้เวลาในการเก็บเงินเพื่อสร้างฐานะให้ดีขึ้นก่อนจะออกไปปลูกเรือนใหม่ในภายหลัง เรียกรือนที่ปลูกต่อจากเส้านี้ว่า “คูบต่อเส้า” และเส้านี้เองก็ได้ไปปรากฏในบทเพลงที่ว่า

“แมวโพงเป่ากักกันในเส้า ให้พ่อเฒ่าเอาค่ามากล้องคอแมว”

(นางอ้อย ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

สภาพเศรษฐกิจและอาชีพ

เนื้อหาของเพลงกล่อมลูกโคราชที่บรรยายถึงอาชีพของชาวโคราช ซึ่งมักเป็นเกษตรกรเกือบทั้งหมด เช่น การทำไร่ ทำนา ทำสวน มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งกันและกัน เนื้อร้องของบท

เพลงกล่อมลูกโคราชแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจ แสดงลักษณะความเป็นอยู่ในการเสาะแสวงหาอาหารตามธรรมชาติ ดังปรากฏในบทเพลงที่ว่า

“แม่ไปไต่ปิ้งไก่อมาหา แม่ไปนาปิ้งปลามาช้อน”
แม่เลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนม่อน”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

จากบทเพลงแสดงให้เห็นถึงการที่แม่ไปทำไร่ เสร็จจากการทำนาแล้วก็ปิ้งไก่อปิ้งปลาที่หาได้นำมาฝากสมาชิกในครอบครัว อาชีพการงานที่ปรากฏในบทเพลงนี้นอกจากการทำนาแล้วยังพบว่ามี การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอีกด้วย การทอผ้าจากเส้นไหมเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวอีสานยุคอดีตใน ทุกครัวเรือน เพราะเส้นผ้าต่างๆที่ใช้จะต้องทำขึ้นใช้เอง ดังปรากฏในบทเพลงกล่อมลูกที่แสดงถึงการ ทอผ้าว่า “แม่เีต้ยทอหูกพับๆ” (นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์) จารุวรรณ ธรรมวัตร (2522 : 20) กล่าวว่า “...เมื่อฤดูทำนาผ่านพ้นไป ในระยะเวลาที่ว่างงาน หญิงชาวบ้านจะทอผ้า โดยที่ หญิงผู้สูงอายุจะทอผ้าในเวลากลางวัน ส่วนหญิงสาวรุ่นจะลงช่วง ปั่นฝ้าย สาวไหม ดัดฝ้ายในเวลา กลางคืน ซึ่งชาวอีสานเรียกว่า ประเพณีลงช่วง”

นอกจากการทำนาและหาอาหารจากท้องนาแล้ว ยังกล่าวถึงการเก็บเห็ดมาทำอาหารอีกด้วย

“นางกะโหลกเอ๋ย จื่นไปโลกไปเก็บเห็ดเปาะ”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)

บทเพลงนี้บอกให้ทราบถึงการแสวงหาเห็ดเหาะมาเป็นอาหารในครอบครัว ซึ่งสามารถหาได้จากสภาพธรรมชาติในท้องถิ่น ชาวโคราชสามารถนำเอาพืชผักในท้องถิ่นมาดัดแปลงเป็นอาหารได้ อย่างเอร็ดอร่อย เช่น เห็ด ผักต่างๆ ปลา ปู กุ้ง หอย ไก่ ฯลฯ นำมาแกง หรือทำเป็นอาหารต่างๆ เช่น

“แม่ไปห้วยไปซอนปลาชิว
ไปใส่เบ็ดเอาปลาโตใหญ่

เก็บผักตีมาใส่แกงเห็ด
มาแกงให้น้องหล้าเอ๋ยกิน”

(นางอ้อย ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

“พ่อแม่ไม่อยู่ไปหาปู่หาหอย”

(นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

“เก็บผักบุงมาใส่เนือนหลวง เก็บผักสวงมาใส่เรือนน้อย”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

แม้กระทั่งการขุดเผือกขุดมันและเอามาแบ่งกันกินในครอบครัวก็มีปรากฏไว้ในเพลงกล่อมลูกโคราชในบทที่ว่า

“นอนสาหล่านอนอุ๋สายไหม แม่ไปไ้ขุดเผือกขุดมัน
เอ๋ามาป็นพี่น้องอ๋อแม่ม”

(นางทัน สังคะดี 2544 : สัมภาษณ์)

บทเพลงกล่อมลูกที่หยิบยกมานี้เป็นการกล่าวถึงการทำมาหากินที่เกี่ยวเนื่องมาจากธรรมชาติ ซึ่งได้มีส่วนช่วยเหลือเลี้ยงชีวิตของผู้คนมาโดยตลอด การที่ “โคก” มีที่เด่นั้น แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ช่วยบ่งชี้ให้เห็นถึงการทำมาหากินของผู้คนที่วิถีชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต สังคมของชาวโคราชจึงมีสภาพความเป็นอยู่ที่มีความสุขตามอัธยาศัย

การประกอบอาชีพในด้านการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ อันได้แก่การทำไร่ ทำนา ทำสวน ซึ่งปรากฏว่า มีทั้ง นาข้าว ไร่อ้อย สวนมัน ดังนี้

“แมวขาวเอย ไ้ไ้ไม่ราวหางยางเป็นร่อย

ซ่างเอยพากันมาเหยียบสวนอ้อย”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

“แมวขาวเอย ไ้ไ้ไม่ราวหางขาวเป็นพัน

ซ่างเอยพากันมาเหยียบสวนมัน”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้เพลงกล่อมลูกโคราชยังสะท้อนสภาพเศรษฐกิจอันแล้งเค้นในการออกหาอาหาร เช่น การล่าหมูในบทที่ว่า “พี่จะพาไปไล่หมูโทน” หรืออาชีพในการล่าช้างป่าของชาวโคราชซึ่งมีปรากฏในบทที่ว่า “เจ้าหรีดไว พ่อเจ้าไปเถื่อนช้าง” (เถื่อนช้าง -การล่าช้างป่า)

อาชีพที่ปรากฏในเพลงกล่อมลูกโคราช อีกอาชีพหนึ่ง คือ การดำข้าว และการดำเป้ง ซึ่งในแต่ละครอบครัวในสังคมยุคอดีตต้องดำข้าวกินเอง เพราะยังขาดเครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย สภาพวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งหากมองในสภาพยุคปัจจุบันแล้วจะเห็นได้ว่า สิ่งเหล่านี้เริ่มสูญหายไปแล้ว คงหลงเหลือร่องรอยให้ได้รู้จักและทำการศึกษา ดังที่ปรากฏในเพลงกล่อมลูกที่ว่า

“ไอ้กระเดื่องร่มข่อย   เจ้าเคยดำเข้า
พรงนี้มาเดือน้องจิตาคอย”

(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

(ดำเข้า -   ดำข้าว)

“ลูกเกิดเอย   ลูกขึ้นเกิดหนอสิยายดำเป้ง
ยายเรียกจนเสียงยายแห้ง   ช่วยยายดำเป้งเกิดเอย”

(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

แม้แต่การสานกระดิ่ง ตะกล้าจากไม้ไผ่ ก็มีกล่าวไว้ในบทเพลงอีกด้วย ได้แก่

“สานกระดิ่งเอย ยกสองข่มห้า   ไอ้พ่อละซาของแม่จินอน”

(นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

บทเพลงกล่อมลูกโคราชได้สะท้อนสภาพวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรที่ปรากฏในท้องถิ่น เศรษฐกิจ อาชีพ สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในชนบทของชาวจังหวัดนครราชสีมาในอดีต วิถีชีวิตที่จำเป็นต้องมีการเสาะแสวงหาอาหารมาประทังเลี้ยงชีวิต เช่น การทำไร่ ทำนา จับปู จับปลา ขุดเผือก ขุดมัน เก็บผัก ดายหญ้า ขายของแลกเปลี่ยนสินค้าของสังคมในยุคอดีตได้ถูกถ่ายทอดผ่านทางเพลงกล่อมลูกโคราช อันเป็นการสะท้อนสภาพวิถีชีวิตของชาวโคราชในอดีต ได้มากมายหลายประการ และยังเป็นประโยชน์ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อสืบค้นเรื่องราวของวิถีชีวิตไทยในอดีตได้อีกวิธีหนึ่ง

5.5.2 ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของชาวอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา มีการสืบทอดส่งต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เมืองนครราชสีมา นับว่าเป็นแอ่งอารยธรรมที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่งของประเทศไทย เพลงกล่อมลูกโคราชสามารถสะท้อนภาพทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ในเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม ขนบประเพณี อุปนิสัยใจคอของคนในท้องถิ่น อาหารการกิน รวมไปถึงวัฒนธรรมทางวัตถุต่างๆ เป็นต้น

5.5.2.1 ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมทุกสังคมมาตั้งแต่อดีตกาล และได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนกลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมนั้นๆ ในบทเพลงกล่อมลูกโคราช ได้สะท้อนความเชื่อของชุมชนคนโคราชไว้หลายแง่มุม เช่น ความเชื่อในเรื่องสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องการทำบุญ เป็นต้น

ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อในเรื่องนี้ถูกปลูกฝังในสายเลือดของคนไทยมาช้านาน ความเชื่อแบบดั้งเดิมมักเป็นเรื่องของสิ่งลี้ลับ อำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีसाง เทวดา และความเชื่อดังกล่าวก็มักจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เช่นความเชื่อในเรื่อง “ผี” ก็มาปรากฏอยู่ในบทเพลงกล่อมลูกโคราช ในบทที่ว่า

“เปรตใหญ่เอ๋ย   เดินมาเลยมเอาคนร้อง
ตอนคำมาเอ๋ย   กลัวเปรตอย่าร้อง”

(นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ร้อง   -   ร้อง

เปรตเป็นอสุรกายหนึ่งในโลกแห่งทุกคติภูมิ คนในชนบทเชื่อกันว่าเปรตมีร่างกายสูงใหญ่ กล่าวกันว่า “สูงเท่ายอดตาล” (นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ สัมภาษณ์, 2544) เปรตเป็น ผี หรือ อสุรกายที่มักมาร้องเสียงแหลมๆ โหยหวนเพื่อขอส่วนบุญ จึงมักมีการนำเสียงร้องของเปรตอันน่ากลัวนั้นมาขู่เด็กเพื่อให้เกิดความกลัวและรีบเข้านอนแต่หัวค่ำ เพราะเมื่อถึงยามกลางคืนแล้ว เปรตมักจะออกมาร้องขอส่วนบุญ หากใครกลัวก็ต้องรีบนอนให้หลับก่อน

ในความเชื่อเรื่องของผีที่มาปรากฏอยู่ในเพลงกล่อมลูกยังมีอีกหลายบท และมีผีอีกหลายชนิด เช่น ผีกระสือ ผีพราย ดังในบทที่ว่า

“นอนสาเดอหล้า นอนสาแม่ลิก้อม
อย่าลืให้กางค้ำย่านผีพาย อย่าลืให้กางงายย่านผีเป่า”

(นางชื่น ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

แม่ลิก้อม - แม่จะกล่อม
ลื - จะ
ย่าน - กลัว
กางค้ำ - กลางคืน
ผีพาย - ผีพราย
กางงาย - กลางคืน
ผีเป่า - ผีกระสือ

หรือในบทที่ว่า

“ผีโพงเป่าขึ้นเฝ้าพญาผี เป็นได้มีไฟให้ไฟส่อง
มึงไปจ้องกินตับกินไต”

(นางทัน สังกะสี 2544 : สัมภาษณ์)

เป็นการกล่าวถึงผีกระสือ ผีปอบ ที่ได้รับบัญชาจากพญาผี หรือผู้เป็นใหญ่แห่งภูติผี ให้ไปหาคนที่ชอบร้องไห้แง และให้ไปกินตับกินไตของมันเสีย เป็นการให้ความเชื่อเรื่องผีมาช่วยให้เด็กกลัว

“นอนสาหล้านอนอุ้ยไสยใหม่   นกเค้าโผมาร้องกรู้กรู้
แม่ลูกสุมาเอามือนี่   กลายมือนี่ลีแม่ลูกกู”
(นางอ้อย ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

เรื่องของ นกเค้า หรือนกเค้าแมวนั้น นางอ้อย ขอกกลาง (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เชื่อกันว่าเป็นเสียงของนกร้องเรียกวิญญาณ จึงบอกว่า ถ้าเด็กที่กล่อมเป็นลูกผีก็ให้ผีมาเอาตัวเด็กไปเลยเสียแต่วันนี้ หากผ่านพ้นวันนี้ไปแล้ว ถือว่าเด็กคนนี้เป็นลูกของฉัน”

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่องการเซ่นไหว้ผี โดยนำสิ่งของ อาหาร ไปเซ่นให้แก่ผี ผีจะได้ไม่มาทำร้าย ดังปรากฏในบทที่ว่า

“ขนมทอดมัน   เช่นผีอินิน”
(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากความเชื่อในเรื่องผีแล้ว ยังคงปรากฏความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ความเชื่อเรื่องของเทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ โดยเชื่อกันว่า พระจันทร์เป็นเทพผู้ใจดี สามารถดลบันดาลสิ่งของต่างๆ ให้แก่เราได้ ดังปรากฏในบทที่ว่า

“จันทร์เจ้าเอยขอข้าวขอแกง   ขอแหวนทองแดงผูกมือน่องข้า
ขอช่างขอม่าให้น่องข้าชี้   ขอเก้าอี้ให้น่องข้านั่ง
ขอระฆังให้น่องข้าตี”
(นางสง่า รัตนจริตรีโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

น่อง	-	น่อง
ช่าง	-	ช่าง
ม่า	-	ม่า

ผู้กล่อมมีความเชื่อว่า พระจันทร์เป็นผู้มีอำนาจลึกลับ สามารถคลั่งคลั่งสิ่งต่างๆได้ตามที่ปรารถนา จึงได้ ขอข้าว ขอแกง ขอสร้อยแหวนเครื่องประดับอันมีค่าจากพระจันทร์

นอกจากพระจันทร์แล้ว ชาวโคราชยังมีความเชื่อในเรื่องของพญานาค เรื่องของพญานาคถูกปลุกฝังอยู่ในความคิดของคนไทยทั่วทุกภาคมาช้านานแล้ว และในเรื่องของพญานาคก็ได้เข้ามามีอิทธิพลในเพลงกล่อมลูกโคราชอีกด้วย ซึ่งมักจะตัดตอนเอามาจากวรรณคดีเรื่องต่างๆ เช่น ในเรื่องของมณีสำจา ที่ว่า

“พ่อมิ่งไปเถื่อนช่างตาย แม่ไม่เสียดายเท่าพี่ชายเป็นขุนนาคราช”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)

หรือในบทที่ว่า

“เจ้าหริศเจ้าไวพ่อเจ้าไปเถื่อนช่าง พ่อเจ้าไปตักช่างตาย
ในจิตในใจแม่ไม่เสียดาย เท่าพี่ชายแม่เป็นนาคราชใหญ่
ระเกี๋ยงมกล้ำอยู่ในแม่น้ำใหญ่”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)

ความเชื่อในเรื่องบุญกุศล บทเพลงกล่อมลูกโคราชได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของชาวบ้านที่มีความเชื่อในเรื่องการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ แสดงถึงความศรัทธาในเรื่องของพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น เช่น

“นกเอี้ยงเอามาเลี้ยงควายเต่า   ควายกินเข่านกเอี้ยงตีนปัก
นางทองสุขหุงเข้าไปวัด   นางทองจันทร์สวดมนต์อ้อเอ๋ย”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

หรือในบทที่กล่าวถึงการหุงข้าวเพื่อใส่บาตร ที่ว่า

“โอะละเห้โอะละหึ   หมะลูกขึ้นแต่ดึกไปหุงเข้าใส่บาตร
ไอนายน่อยมันนอนอ้อลาด   ให้หมะใส่บาตรชะก่อนเดอ”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิชา 2544 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังมีบทที่กล่าวถึงการหุงข้าวจึงหัน อาหารคาวหวาน ไปถวายพระที่วัด ความว่า

“ลูกขึ้นไก่อันทำจ้งหันไปวัด”

(นางลำไย เสาระยะวิเศษ 2544 : สัมภาษณ์)

ในบทเพลงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องของพุทธศาสนา เกี่ยวกับการทำบุญใส่บาตร การสวดมนต์ ซึ่งชาวโคราชเชื่อว่า การทำบุญเป็นการสร้างกรรมดี คนที่สร้างกรรมดีย่อมได้บุญมาก อานิสงค์แห่งการทำความบุญ จะช่วยปกป้องคุ้มครองผู้กระทำดีให้อยู่เย็นเป็นสุข ชาวโคราชเชื่อใน บุญกุศลอย่างมาก จึงได้มีการเรียกลูกของตนว่า “บุญชู” ซึ่งหมายถึงคนที่มีบุญคอยส่งเสริมเชิดชู หรือเรียกว่า บุญประเสริฐ เช่น

“เนื้อละเอียดเอย ช่างเข้าพะเนียดเหมะไม่ให้เจ้าไปดู
ช่างพลายตัวนั้นมันตมกันเป็นบ้ำอยู่ จะทำร้ายแม่บุญชูของแม่เอย”

(นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

“พ่อบุญประเสริฐเอย เกิดในดอกจำปี”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

หรือมักมีการเรียกเด็กเล็กๆว่า “หนูเณร” เพราะหวังที่จะได้ให้ลูกชายได้บวชเรียนเป็นผู้มีความรู้ในภพภาคหน้า ดังในบทที่ว่า

“แมวขาวเอย ใต้ไม้ราวหางยาวโยนเย็น

หุงเข้ากล้วจิมันเพล ใ้นายน้อยหนูเณรของแม่ะจินอน”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

“นกกาเหว่าเอย จีบดินสะเดาลงมาโยนเย็น

หุงเข้ากล้วจิมันเพล ใ้นายน้อยหนูเณรจิมินอนละวา”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

จากบทเพลงกล่อมลูกที่ได้จากพื้นที่ภาคสนามได้ชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านมีความผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น เพราะพุทธศาสนาสอนให้คนละชั่วทำดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ดังนั้นกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน มักจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ ตักบาตร การสวดมนต์ การบวระณเระ บวชชานาค อุปสมบท และยังส่งผลไปถึงประเพณีในท้องถิ่นอีกด้วย

5.5.2.2 ค่านิยม

ค่านิยมเป็นสิ่งที่คนในสังคมนิยม เชื่อถือ ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนเป็นที่ยอมรับในสังคม ค่านิยมจึงมีบทบาทต่อสังคม เพราะเป็นสิ่งที่แสดงออกว่า สังคมนั้นยอมรับ และเห็นว่าเป็นสิ่งดีงาม ถูกต้อง ดังเช่นในบทเพลงกล่อมลูกโคราช ที่สามารถสะท้อนค่านิยมของชาวบ้าน ชุมชนอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ได้ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

ค่านิยมที่มีต่อแก้วแหวนเงินทอง ดังปรากฏในบทที่ว่า

“จันทร์เจ้าเอ๋ยขอข้าวขอแกง   ขอแหวนทองแดงผูกมือน่องข้า”
(นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

“เอาสายสร้อยเข้ามาใส่   เอากำไลเข้ามาสวม”
(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

“นอนสาหล้าหลับตาแม่สิกล่อม   นอนหลับแล้วเสีเอาแก้วใส่มือ”
(นางชื่น ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

บทเพลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้กล่อมมีความต้องการ แก้วแหวน เงินทอง ของมีค่า และต้องการมอบสิ่งของที่มีความงดงามให้แก่ลูก ซึ่งสิ่งของเหล่านั้นเป็นวัตถุนิยมสำหรับคนทุกยุคทุกสมัย

แม้กระทั่งการตั้งชื่อลูก ก็มักจะเป็นชื่อเกี่ยวกับทองของมีค่า เช่น ตั้งชื่อลูกว่า ทองคำ

“พ่อทองคำเอ๋ย
พ่อเจ้าหลับสนิท

เจ้าอย่าร้องไห้กินนม
จิเอามีตมาโกนผม”

(นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

“เจ้าเนื้อละมุนเอ๋ย
นวลละม่อมแม่จิไกว

นอนเถิดแม่จิกล่อม
ทองคำแม่อย่าร้องไห้”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

ค่านิยมเกี่ยวกับการให้สินบน บทเพลงกล่อมลูกที่แสดงออกถึงค่านิยมในการให้สินบนแก่เด็ก มักเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการนำสิ่งของที่เด็กสนใจ หรือผู้ใหญ่ชื่นชอบ การนำสิ่งของที่มีความสำคัญต่อเด็กมาเป็นสิ่งเร้าให้เด็กนอนหลับ ซึ่งสินบนต่างๆ มักเป็นอาหาร แกว้แหวนเงินทอง ได้แก่

“แม่ไปไฮ้สิปั้งไก่อมาหา แม่ไปนาสิปั้งปลามาป้อน”

(นางทัน สังกะดี 2544: สัมภาษณ์)

เนื้อเพลงเป็นการนำเอาไก่อ่างปลาอย่างมาติดสินบนเด็กว่าเมื่อหลับแล้วตื่นขึ้นมาแม่จะทำไก่อ่างปลาอย่างเอาไว้ให้กิน ขอให้ลูกนอนหลับเสียเถิด

“นอนสาหล้าหลับตาแม่สิกล่อม นอนหลับแล้วสิเอาแก้วใส่มือ”

(นางชื่น ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

“นอนสาหล้าหลับตาจ้าวๆ

เพิ่นมาขายกล้วยแม่สิซื้อให้กิน

เพิ่นมาขายดินแม่สิซื้อให้อยู่

เพิ่นมาขายอูแม่สิซื้อให้นอน

เพิ่นมาขายช้อนขายไซ้สิซื้อให้

เพิ่นมาขายดอกไม้สิซื้อให้เหน็บหู”

(นางทัน สังกะดี 2544 : สัมภาษณ์)

ผู้กล่อมมักกล่าวว่า ถ้าเด็กนอนหลับแล้วจะซื้อข้าวซื้อของต่างๆที่เด็กชอบให้ เช่น ซื้อกล้วยให้กิน ซื้อที่ดินให้อยู่ ซื้ออุ้มนอน ซื้อช้อนซื้อเครื่องใช้ต่างๆ ซื้อดอกไม้สวยๆเอาไว้ทัดหู และเมื่อเด็กหลับแล้วก็จะได้แก้ว แก้วในที่นี้หมายถึงแก้วมณีโชติเป็นแก้วสารพัดนึก อยากได้สิ่งใดก็จะสมปรารถนา เป็นการคิดสินบนเด็กแต่ต้องมีข้อแม้ว่าเด็กต้องนอนหลับเสียก่อนจึงจะซื้อให้

ค่านิยมเรื่องระบบศักดินา ระบบชนชั้นศักดินาในสังคมไทยนั้น ชนชั้นเจ้าพระยาชนชั้นที่เป็นข้าราชการในตำแหน่งสูง และชาวบ้านก็ชอบที่จะให้ลูกหลานของตนเป็นข้าราชการจะได้เป็นเจ้านายคน ในเรื่องของระบบศักดินานั้น ได้มาปรากฏในบทที่ว่า

“ข้าเจ้าพระยาหงส์เอย จะเข้าดงไผ่ เข้าดงนางสับประรด
สาวๆบ้านนี้เราก็มัวหมัด เหลืออยู่คนเดียวแต่เอื้อมมรดก
ต่อยตะลึงตึงข้าเจ้าพระยาหงส์เอย”

(นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

บทเพลงนี้เป็นการสะท้อนค่านิยมของชาวบ้านที่ยกย่องนับถือชนชั้นเจ้าพระยา อยากที่จะให้ลูกหลานมีสามีเป็นถึงเจ้าพระยาจะได้เป็นใหญ่เป็นโตมีหน้ามีตาในสังคม ส่วนหงส์นั้น เป็นสัตว์ชั้นสูง เป็นสิ่งมงคล ดิงาม และหงส์ยังเป็นพาหนะของพระพรหมเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์อีกด้วย

ค่านิยมเรื่องของผู้หญิงที่ต้องพึ่งพาสามี ผู้หญิงต้องการมีสามีเป็นที่พึ่งพิง ปกป้องคุ้มครองเป็นหัวแรงในการช่วยทำมาหากิน และเมื่อสามีตาย หรือหย่าร้างทอดทิ้งไป ผู้หญิงต้องกลายเป็นหญิงหม้าย และมักจะถูกดูถูกเหยียดหยาม เป็นที่รังเกียจแก่สังคม แม้กระทั่งญาติพี่น้องก็รังเกียจ ดังปรากฏในบทแม่ฮ้างกล่อมลูกที่ว่า

“นอนสาเดื่อเคอหล้า ขวัญตาลูกของแม่
นอนหลับแล้วลูกแก้วแม่ลิโกว แม่ลิไปเชิญฝ้านเดือนหงายเว้าบ่าว
แม่ลิหาพ่อน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง ส่วนว่าลูกแลป้าอวอาเพิ่นบ่เบิ่ง
เพิ่นก็พึ่งบ่ได้กายไถ่เพิ่นก็ซัง”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

ค่านิยมในการเลือกคู่ครอง ค่านิยมในการเลือกคู่ครองมักจะนิยมคนที่มีความขยันขันแข็งในการทำงาน การที่ผู้หญิงขยันทำงาน หรือประกอบอาชีพโดยไม่ย่อท้อ ไม่เกียจคร้าน เป็นที่หมายปองของผู้ชาย และผู้ชายที่ขี้เกียจทำงานมักจะอายุผู้หญิงที่ขยัน ดังในบทที่ว่า

“ตักน้ำไม้คานหัวหย่ง   สายครุชี่ดบ่ปะดินบ้าน
ไอ้หนุ่มแลเห็นวังหัวโป้ดินแป้”

(นางต้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ตักน้ำ	-	ตักน้ำ
หัวหย่ง	-	หัวไม้คานที่งออย่างสง่างาม
หัวโป้ดินแป้	-	หัวนิ้วโป้งเท้าแบน

การเลือกสามีก็เช่นเดียวกัน ชาวโคราชมีค่านิยมชอบผู้ชายที่ขยันทำงานจะได้เป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว หากผู้ชายที่ขี้เกียจก็มักจะถูกคิดเงินนินทา และไม่สนับสนุนให้ลูกสาวไปมีสามีขี้เกียจ ดังในบทที่ว่า

“จิมิฟัวเขาละนางให้เอาอย่างเขานั้น   ว่าปิ่นน้อยที่เขาเลี้ยง
เวลาเขินนั่งเจ้าเวลาเขานั่งจ๊ก   บัดเรือนฮักฝนตักมายืนจ๊กคร้านอยู่โตงเตง”

(นางมาก คชสูงเนิน 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

จิ	-	จะ
ให้	-	ให้
ปิ่นน้อย	-	ปิ่นน้อย
นั่งเจ้า	-	นั่งจับเจ้า
นั่งจ๊ก	-	นั่งล้วง
จ๊กคร้าน	-	จ๊กคร้าน

ค่านิยมเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกาย การดูแลทำความสะอาดร่างกายเป็นค่านิยมที่คนโคราชยึดถือปฏิบัติ และมักจะว่ากล่าวเหน็บแนมพวกที่เนื้อตัวสกปรก ไม่อาบน้ำทำความสะอาดร่างกาย ดังในบทที่ว่า

“จุ่มฟูโสณลอย   นำมท่าไม่อาบเหม็นสาบหมอย
จุ่มฟูโสณจุ่ม   นำมท่าไม่อาบเหม็นสาบผม”
(นางเลื่อน ใจเที่ยง 2544 : สัมภาษณ์)

กล่าวคือ ในบทนี้ต้องการสอนให้รู้จักรักษาทำความสะอาดร่างกาย ด้วยการอาบน้ำทุกวันให้ร่างกายสะอาดนั่นเอง

ค่านิยมเรื่องการดูแลสุขภาพร่างกายยังมีการสอนพวกผู้ชายว่า ผู้หญิงหลายคนโดยไม่เลือกหน้า กล่าวคือ สอนไม่ให้เป็นคนลำสอน โดยมักสอดแทรกเป็นเชิงเปรียบเทียบ เป็นนัยให้ตีความเอาเองว่า

“พ่อนามไหลรี   พ่อปีหลายเลา
อย่าไปนอนหลายเต้า   จิเกิดม้ดหลายตัว”
(นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

นำม	-	น้ำ
เต้า	-	เตา
จิ	-	จะ
ม้ด	-	หมัด
ตัว	-	ตัว

ค่านิยมเรื่องที่บุตรมีหน้าที่ต้องตอบแทนพระคุณบิดามารดา ค่านิยมของชาวบ้านล้วนถูกปลูกฝังให้บุตรหลานรู้จักความกตัญญูตวกต่อผู้มีพระคุณ และค่านิยมนี้ได้สืบทอดมาจากชนรุ่นปู่ย่าตายาย ผู้รุ่นลูกรุ่นหลาน โดยเฉพาะความกตัญญูตวกต่อพ่อแม่ เพราะพ่อแม่มีความหวังว่า เมื่อแก่เฒ่าลงไปจะได้มีลูกหลานคอยดูแล เป็นการหวังฝากผีฝากไข้ไว้กับลูก และการที่พ่อแม่มีลูกเป็นผู้ชายก็

มักอยากเห็นชายผ้าเหลืองของลูกที่ได้บวชเรียนเพื่อตอบแทนคุณพ่อแม่ อานิสงค์แห่งการบวชของลูก จะส่งผลให้พ่อแม่พ้นจากอบายภูมิและได้ไปเกิดในแดนสุขาวดี

“พ่อบุญประเสริฐเอย เกิดในดอกจำปี
แม่เลี้ยงหมายจะฝากผี พ่อทองดีของแม่เอย”
(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

“กินเข้าไม่ทันตะวันเพล กัวเจ้าเณรของแม่จินอน”
(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

“หุงเข้ากล้วจิมทันเพล ใ้้นายน้อยหนูเณรของแม่จินอน”
(นางหรั่ง มุ่งเมืองกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

“พ่อนาคเลี้ยงยาก จิเอาไว้แทนคุณ
ใหญ่มากล้ำแข็ง เร็วแรงแข็งคุณ
แม่จิลี้ยงเอาบุญ ไว้แทนคุณเดอใ้้นายเดอ”
(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าค่านิยมของชาวบ้านต้องการให้ลูกได้บวชเรียน ทั้งการบวชเณรและบวชพระ ซึ่งมักมีการเรียกลูกเล็กๆ ว่า “หนูเณร” เพื่อที่หวังไว้ว่าต่อไปภายหน้าลูกจะได้บวชเรียนเป็นสามเณร ทดแทนคุณพ่อแม่ และเมื่อโตขึ้นก็จะได้บวชเป็นพระ หรือ บวชนาค พ่อแม่ก็จะได้เกาะชายผ้าเหลือง ขึ้นสวรรค์

ค่านิยมเรื่องที่ญาติผู้ใหญ่มีหน้าที่ช่วยเลี้ยงดูบุตรหลาน สังคมชาวไทยโคราชนในอดีตมักอาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานจึงเป็นหน้าที่หนึ่งที่สมาชิกทุกคนในบ้านต้องช่วยกันรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา ดังปรากฏในบทเพลงว่า

“บุญเกิดเอ๋ย   ลูกขึ้นเกิดหนอสิยายตำแป้ง
 ยายเรียกจนเสียงยายแห้ง มาช่วยยายตำแป้งเกิดเอ๋ย”
 (นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

หรือในบทที่ว่า

“นอนสาหล่าคำแพงของพี่   นอนบ่หลับกับแก้สติดอดตา
 นอนอยู่ผ้าของแม่เฮาทำ   เจ้าจាំพมาสิขบแก้ม”
 (นางจีน ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เพียงแค่ผู้เป็นแม่เท่านั้นที่มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก แต่ย่า ยาย พี่ พ่อ ป้า ก็มี
 ส่วนช่วยเลี้ยงดูลูกหลานภายในครอบครัวด้วย

5.5.2.3 ขนบประเพณี

เพลงกล่อมลูกที่ผู้วิจัยรวบรวมได้จาก จังหวัดนครราชสีมา นั้น ได้สะท้อนภาพขนบประเพณี
 ของท้องถิ่นออกมาในบทเพลง ทำให้สามารถเรียนรู้ หรือสืบค้นประเพณีท้องถิ่นซึ่งบางอย่างได้สูญ
 หายไปแล้ว เช่น

การเซ็นฝ้าย (การลงช่วง)¹ ซึ่งถูกความทันสมัยจากเทคโนโลยี (Technoscap) เข้ามามี
 อิทธิพลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้แทนแรงงานแบบหัตถกรรม
 พื้นบ้าน ดังปรากฏเนื้อความเกี่ยวกับประเพณีการลงช่วงตอนหนึ่งว่า

“แม่สิไปเซ็นฝ้ายเดือนหงายหงายเว้าว่า
 แม่สิหาพ่อน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

¹ ช่วง ภาษาอีสาน แปลว่า ลานบ้าน สนาม บริเวณ กลางลานบ้านบางแห่งจะมีแคร่สำหรับนั่งปั่นฝ้าย มีการก่อ
 ไฟเพื่อให้แสงสว่าง และความอบอุ่นในเวลากลางคืน

ในบทเพลงกล่าวว่า แม่ของเด็กได้ไปทำการเงินฝ้ายในเวลากลางคืน เพื่อจะได้ให้หนุ่มๆ มาจับ และจะได้มาเป็นพ่อเลี้ยงของลูก คอยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ช่วยเหลือหาเลี้ยงจนเจ้าครอบครัวอีกแรงหนึ่ง

การเงินฝ้ายตอนกลางคืนเป็นประเพณีของชาวอีสานเหนือ เรียกพฤติกรรมแบบนี้ว่า “การลงช่วง” ซึ่งเป็นประเพณีแบบดั้งเดิม กล่าวคือ พวกหนุ่มๆ สาวๆ ในชุมชนจะมาชุมนุมกันที่ลานหน้าหมู่บ้าน และประเพณีนี้ถือเป็นโอกาสที่หนุ่มๆ สาวๆ จะได้มีโอกาสพูดคุยปราศัย และเฝ้ามองเนื้อคู่ที่ตนปรารถนาจะนำมาเป็นคู่ชีวิตในอนาคตต่อไป

คำลี รักสุทธี (2544 : 56-57) กล่าวถึงประเพณีนี้ว่า “..การลงช่วงนั้นนิยมทำกันในฤดูที่เก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จแล้ว ตรงกับหน้าหนาวพอดี ในลานบ้านจะปลูกร้านเตี้ยๆ ไม่เกิน 2 ฟุต มีเสาไม้ธรรมดา หรือใช้ตอไม้ไผ่เป็นเสาแล้วใช้ไม้ไผ่สับเป็นฟากแทนกระดานไม่มีขนาดกว้างยาวไม่เกิน 10 ศอก บางแห่งนิยมการใช้เสื่อปูพื้นดินแล้วก่อไฟไว้ตรงกลาง เวลาประมาณ 2 ทุ่มเศษ สาวๆ ในบ้านเรือนกลุ่มเดียวกันจะเก็บฟืนถ่อมารวมกันก่อไฟที่กลางช่วง พร้อมถ่อโน (เครื่องปั่นฝ้าย) อัก (ที่กรอผ้า) เพียด (ใช้ขีดฝ้ายที่หีบให้แตกจากกัน) ระหว่างการปั่นฝ้ายสาวๆ จะเตรียมหมากพลู บุหรี่ เพื่อต้อนรับชายหนุ่มที่จะมาคุยด้วย อาจจะเป็นชายหนุ่มในหมู่บ้านเดียวกัน หรือมาจากบ้านอื่น ก็จะชวนกันมาเกี่ยวพาราตีกับสาวๆ”

ในปัจจุบันพฤติกรรมแบบนี้ได้สูญหายไปแล้ว เนื่องด้วยอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถผลิตเสื้อผ้าประเภทต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วเข้ามามีบทบาทแทนการทอผ้าแบบโบราณ ประกอบกับพวกสาว ๆ ในสังคมสมัยใหม่มีสภาพเป็นนักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตในปัจจุบันก็มีเครื่องใช้ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ สื่อบันเทิงต่างๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ประเพณีนี้จึงถูกมองว่าล้าสมัยไป มีเพียงบางท้องถิ่นที่จัดประเพณีขึ้นเพื่อรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้เท่านั้น

ประเพณีการบวช การบวชของไทยมี 2 ประเภท คือ การบวชเณร และการบวชพระ ในสมัยก่อนคนไทยจะนิยมให้เด็กผู้ชายบวชเณร คล้ายกับเป็นการเข้าโรงเรียน หัดเขียนหัดอ่าน และฝึกอบรมบ่มนิสัย เพราะในสมัยโบราณนั้นยังไม่มีโรงเรียนที่คอยให้ความรู้แก่บุตรหลาน เพราะฉะนั้นวัดจึงเปรียบเสมือนเป็นสถานศึกษาให้แก่เด็กเป็นอย่างดี และมักปรากฏการเรียกขานบุตรชายของตนว่า “ไอนายน้อยหนูเณร” แม้ปัจจุบันความเชื่อและความศรัทธาที่คนไทยมีต่อพระพุทธศาสนาก็ยังคง

ปรากฏอยู่ในสังคมอย่างไม่เสื่อมคลาย พ่อแม่ก็ยังคงหวังฟังลูกหลานในการบวชทดแทนคุณบิดามารดา เพราะฉะนั้น ประเพณีการบวชจึงยังคงถูกปลูกฝังในวัฒนธรรมไทย จนกระทั่งได้ไปปรากฏอยู่ในบทเพลงกล่อมลูก เป็นการตอกย้ำ บอกกล่าวแก่ลูกเป็นนัยว่า พ่อแม่อยากให้ลูกได้บวชเรียนทดแทนคุณ ดังปรากฏอยู่ในบทที่ว่า

“นอนสาเดื่อเดอหล้าหลับตาพ่อสิกล่อม   นอนหลับแล้วพ่อสิกว
นอนสาหล้าอำคาบมีแม่   แม่เจ้ามรณาเมี้ยนตายเสียหนีจาก
พรากรุกไ่ว่เป็นกำพร้าชาวบ้านเพิ่นซัง   นอนสาหล้าอำคาพ่อสิกล่อม
เจ้าใหญ่แล้วพ่อให้บวชจำศีล   ทำบุญหาส่งสกุลนากัน”
(นางอ้อย ขอกกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

ประเพณีการทอดกฐิน การทอดกฐินเป็นงานบุญที่จัดขึ้นได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ประชาชนทั่วไปในสังคมไทยมักจัดพิธีนี้ขึ้นอย่างสนุกสนาน จ. เปรียญ (2530 : 110) กล่าวว่า “...กฐิน แปลว่าไม้สะดึง คือ กรอบไม้ชนิดหนึ่งสำหรับขึงผ้าให้ตึง สะดวกแก่การเย็บ” การทอดกฐินเป็นกาลทาน กำหนดไว้คือ ตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวบ้านเชื่อกันว่า การทำบุญทอดกฐินถือเป็นกุศลแรง เพราะเป็นการทำบุญได้เพียงปีละ ครั้งเดียว และต้องทำในกำหนดเวลาที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติ พิธีดังกล่าวมักมีการแห่องค์กฐินไปตั้งที่วัด ตอนกลางคืนมีมหรสพครึกครื้นสนุกสนาน ญาติพี่น้องและมิตรสหายก็จะมาร่วมงานอนุโมทนา ในบางท้องถิ่นก็จะแห่องค์กฐินไปทางบก มีขบวนแห่ แตรวง กลองยาว เป็นที่ครึกครื้น ถ้าหากไปทางเรือก็มีการแห่ทางเรือ เช่นเดียวกัน (นางเทียม ประพันธ์วิทยา, 2546 : สัมภาษณ์) ดังปรากฏในเพลงกล่อมลูกที่ว่า

“การะเกดเอ๋ย   เจ้าจี่ม้าเทศลงไปท้ายแท่น
ไม้พายประดับหัวแหวน   สวงนเอาไ่ว่พายเรือกฐินเอ๋ย”
(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ประดับ   -   ประดับ
ไ่ว่   -   ไ่ว่

สำหรับอาหารของชาวอีสานส่วนใหญ่ที่มักจะขาดไม่ได้ในทุกครัวเรือน คือ ปลา ร้า หรือ ปลา แดก อันเปรียบเสมือนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นชาวอีสาน และปลา ร้า ได้ถูกกล่าวถึงในบทเพลง กล่อมลูกด้วย ความว่า

“ขอหนอนแนใส่หม้อปลาแดก หม้อแห้งแตกปลาแดกแห้งเหม็น”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

ปลาแดก - ปลา ร้า
แน - คั่ว

นอกจากปลา ร้าแล้วอาหารประเภทอื่นๆที่ปรากฏในบทเพลงกล่อมลูกของชาวโคราช คือ แกง ชนิดต่างๆ ซึ่งอาจจะมีกรนำเอาพืชผักในท้องถิ่นมาใส่ต้มเป็นแกง เช่น เห็ด และผักต้ว ดังใน บทที่ว่า

“เก็บผักต้วมาใส่แกงเห็ด”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

หรือในบทที่ว่า

“ดงโดดดง   นกกิ่งโครมมาจับหลังคา
แกงไก่มะละกอใส่กุ่ม   แกงผักบุงใส่ปลา”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

ในบทเพลงนี้ได้กล่าวถึงการประกอบอาหาร ทำเป็นแกงชนิดต่างๆ บอกถึงส่วนประกอบที่สามารถนำมาทำเป็นอาหารได้ เช่น กุ่ม ไก่ ปลา ผักบุง และมะละกอ

ในอาหารจำพวกพืชผักก็ได้มีปรากฏอยู่ในเพลงกล่อมลูกหลายบท พร้อมทั้งสัตว์ต่างๆในท้องถิ่นที่สามารถนำมาทำเป็นอาหารได้ เช่น

“เก็บผักบุ้งไว้ใส่เรือนหลวง

เก็บผักสวางไปไว้เรือนน้อย”

(นางหน่วย ดอกแก้วกลาง 2544 : สัมภาษณ์)

“ถือกะต้ำเก็บเห็ด

ตะพายหม่วงเก็บหอย

กินเข้ากะพักตำลึง

จี่มิ่งเป็นเครือ”

(นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

คำศัพท์

กะต้ำ

- ตะกั่ว

หม่วง

- ซิ่ง

กินเข้า

- กินข้าว

พักตำลึง

- ผักตำลึง

จี่

- จี่

“แม่ไปไฮ่ปั้งไก่อมาหา แม่ไปนาปั้งปลามาป้อน”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

“แม่ไปไฮ่ขุดเผือกขุดมัน เอามาป็นพี่น้องอ้อมแอม”

(นางทัน ตั้งกะดี 2546 : สัมภาษณ์)

“พ่อไอนายเอยออกไปถกกล้า จีหาปูหาปลามาให้”

(นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

“แมวหางขอดกินปลาอย่างอยู่ในครัว”

(นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

เนื้อเพลงเหล่านี้ได้สะท้อนภาพในเรื่องของอาหารการกินของคนในสังคมไทยในยุคอดีต ที่ผ่านระยะเวลาอันยาวนานจวบจนกระทั่งปัจจุบัน ลักษณะของข้าวปลาอาหารที่หากินได้ในท้องที่ปรากฏว่ามีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง บางอย่างก็สามารถนำมาแบ่งปันกันได้ เช่น กล้วย ผัก

เผือก มัน หอย ปู ปลา ซึ่งเป็นอาหารหลักมีกรรมวิธีในการปรุง เช่น ทำเป็นปลาร้า อันเป็นกรรมวิธีในการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้กินได้นานๆ หรือการทำเป็นปลาแห้ง เป็นต้น

บทที่ 6

บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช

เพลงกล่อมลูกเป็นสายโซ่แห่งวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของคนในอดีตสู่กระแสวัฒนธรรมใหม่ เป็นตัวแทนแห่งสายใยความรักของครอบครัว ซึ่งในครั้งอดีตนั้นเพลงกล่อมลูกมีบทบาทมิใช่น้อยในการดำเนินชีวิตของชาวโคราชอันเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีส่วนควบคุมขัดเกลาคนในสังคมโดยผ่านสื่อในการบอกเล่าสอนสั่ง คือ บทร้อง นำไปสู่ความคาดหวังของสังคมที่จะประพฤติ ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่สังคมกำหนด

การศึกษาเพลงกล่อมลูกโคราช เป็นกุญแจที่ไขเข้าไปสู่วิถีชีวิตของบรรพบุรุษ ทำให้ทราบถึงความคิด ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติของบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่ชนรุ่นลูก หลาน อีกทั้งเป็นเสมือนกระจกเงาที่ส่องสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของชนรุ่นปู่ ย่า ตา ทวด ผ่านทางรูปของถ้อยคำในบทร้อง

6.1 บทบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช

จากการศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยการรวบรวมเพลงกล่อมลูกโคราชเท่าที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์บทบาทที่สำคัญของเพลงกล่อมลูกโคราชได้ดังนี้

6.1.1 บทบาทในการใช้ร้องขับกล่อม

บทบาทนี้เป็นจุดประสงค์สำคัญของการร้องเพลงกล่อมลูกโดยตรง เพราะเพลงกล่อมลูกเป็นเพลงที่ใช้ร้องกล่อมให้ลูกนอนหลับได้เร็วและหลับสนิท เด็กจะฟังเพลงด้วยความเพลิดเพลินเคลิบเคลิ้ม เด็กจะมีความรู้สึกอบอุ่นใจ มีที่พึ่ง เพราะมีความรู้สึกว่ามีคนคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด จากการสัมภาษณ์พบว่า เด็กที่ได้ฟังเพลงกล่อมลูกกับเด็กที่ถูกเลี้ยงโดยไม่มีการใช้เพลงกล่อมลูก ผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อกันว่าหากไม่มีมีการร้องเพลงกล่อม เด็กจะหลับยากและไม่ยอมนอน อาจเป็นเพราะเด็กจะ

เกิดความหวาดระแวง กลัวว่าจะถูกทอดทิ้ง มีความรู้สึกขาดเพื่อน ว้าเหว่ กระทบกระชวย บางครั้งอาจถูกผู้เลี้ยงดูหรือตวาด ทำให้เด็กมีความกดดัน มีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิต และอาจจะเป็นการปลูกฝังให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว หรือขี้โมโห ผิดกับเด็กที่ได้รับการฟังเพลงขับกล่อม ท่วงทำนองของการขับร้องจะทำให้เด็กเคลิบเคลิ้ม ประกอบกับการแกว่งไกวไปมาของเปล ทำให้เด็กหลับง่าย ท่วงทำนองของเพลง บางครั้งสนุกสนาน บางครั้งระคนปนความเศร้า แม้ว่าเด็กจะฟังเนื้อร้องไม่เข้าใจ แต่เสียงเพลงและทำนองนั้นจะสร้างความเพลิดเพลิน และค่อยๆ เรียนรู้ซึมซาบภาษาไปในตัว จิตใจของเด็กจะมีความสุข เบิกบาน อบอุ่นจากเสียงเพลงที่ได้ยิน หากเด็กเจริญเติบโตขึ้นพอที่จะเรียนรู้ภาษาได้ก็จะช่วยให้เด็กคิด จินตนาการไปตามเนื้อร้องซึ่งอาจเป็นเรื่องเล่า เป็นตอนๆ หรือบรรยายภาพต่างๆ เมื่อเด็กรับรู้และจินตนาการตามจะช่วยปลดปล่อยภาวะทางจิตให้รื่นเรริงล่องลอยไปในจินตนาการจนกระทั่งเคลิ้มหลับไปในที่สุด

6.1.2 บทบาทในการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม

โครงการวิจัยภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคตะวันออก (2522 : 64) กล่าวไว้ว่า “...เพลงกล่อมเด็กเป็นสื่อสายใยความรักระหว่างแม่กับลูก เป็นเครื่องแสดงความรัก ความหวังใย ความทะนุถนอมของแม่ที่มีต่อลูก และเป็นเครื่องผูกพันรัดลูกไว้กับแม่ ตลอดจนเป็นเครื่องกล่อมเกลาคจิตใจของเด็กให้อ่อนโยน ละมุนละไม ไม่กระด้าง อันจะเป็นผลให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป” จะเห็นได้ว่าเพลงกล่อมลูกเป็นสิ่งที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัว เมื่อลูกได้ฟังแม่ หรือญาติพี่น้องขับกล่อมบทเพลงให้ฟังทุกวันเด็กจะเป็นผู้ที่อ่อนโยน วานอนนอนง่าย ดังที่นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เท่าที่ตนสังเกตดูระหว่างเด็กที่มีคนร้องกล่อมกับเด็กที่พ่อแม่ไม่ร้องกล่อมอย่างเด็กสมัยนี้ จะเป็นคนก้าวร้าว ส่วนเด็กที่ได้ยินได้ฟังเพลงขับกล่อมทุกวันตนคิดว่ามีส่วนช่วยในด้านจิตใจ อย่างน้อยๆ เด็กก็ยังได้รู้สึกว่ามีคนที่เฝ้าเอาอกเอาใจให้ความรักความอบอุ่น และเสียงเพลงที่แม่ร้องขับกล่อมทุกวันก็จะช่วยให้เด็กเป็นคนที่ใจเย็นขึ้น”

ในการขับร้องเพลงกล่อมลูก ผู้ร้องซึ่งเป็นพ่อ หรือแม่ หรือแม่แต่ญาติพี่น้อง ลุง ป้า น้า อา จะถ่ายทอดสายใยแห่งความรักความทะนุถนอมให้แก่เด็กผ่านทางกริยาท่าทาง เช่น การอุ้มเด็กไว้แนบกับอกอันอบอุ่น การตบกันเบาๆ การแกว่งไกวไปมา การจูบ การสัมผัสทางกายเหล่านี้ช่วยสร้างความรู้สึกอันอบอุ่น สร้างสายสัมพันธ์ให้เกิดความรัก ความหวังเห้น หรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “การคิดแม่” เด็กจะเกิดความรักอย่างแรงกล้าเพราะเด็กสัมผัสได้จากการรับรู้ทางสัญชาตญาณ เกิดความพึงพอใจอาศัยผู้อื่นอันเป็นผู้เลี้ยงดู เสียงเพลงดูเหมือนจะเป็นการกล่อมเกลาคจิตใจให้เด็กรับรู้ถึงความ

รักความเมตตาเอื้ออาทรได้ดี จากท่วงทำนองอันเชื่องช้า เยือกเย็น ช่วยประสานความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยง ระหว่างผู้เลี้ยงกับบุคคลในครอบครัว เพราะเสียงเพลงช่วยให้เกิดความผ่อนคลาย สร้างความสบายใจให้แก่ผู้ฟัง ช่วยให้อารมณ์ที่ขุ่นมัวค่อยๆผ่อนคลายลง การดูแลเอาใจใส่เด็กของคนในครอบครัวช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวเดียวกัน

เพลงกล่อมลูกนอกจากเป็นการกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวแล้ว ยังมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในสังคม ความผูกพันในบรรดากลุ่มเครือญาติและเพื่อนบ้าน วิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทมีการพึ่งพาอาศัย เกื้อหนุนจนเจือแบ่งปัน มีน้ำใจไมตรีห่วงใยต่อกัน เมื่อบ้านหนึ่งบ้านใดต้องการความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านก็จะได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี เพลงกล่อมลูกได้มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในการกระชับไมตรีระหว่างคนในสังคม ดังกรณีตัวอย่างที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่การช่วยเหลือเพื่อนบ้านในเรื่องการร้องเพลงกล่อมลูก เพลงกล่อมลูกโคราชนั้นในยุคปัจจุบันหาคนที่ร้องได้เพียงไม่กี่คน บ้านใครร้องไม่เป็นก็จะใช้วิธีอื่น เช่น การใช้อุปกรณ์ต่างๆติดกับพื้นให้เกิดเสียง บางบ้านก็เปิดวิทยุ โทรทัศน์แทน แต่ค่านิยมในเรื่องการร้องเพลงกล่อมลูกโคราชแบบโบราณก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่มากในพื้นที่วิจัย เพราะคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเด็กที่ได้รับฟังการกล่อมลูกจะทำให้มีนิสัยดี ไม่ก้าวร้าว และหากผู้ร้องมีเสียงดี ร้องเพราะ เด็กจะหลับง่ายมาก นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ และนางเทียม ประพันธ์วิทยา จัดได้ว่าเป็นผู้มีเสียงดี และมักได้รับการไหว้วานจากเพื่อนบ้านให้ช่วยขับร้องกล่อมลูกหลานบ้านตนบ้าง ซึ่งทั้งสองท่านก็ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงกล่อมลูกซึ่งมีบทบาทในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูล และการแสดงออกถึงความมีน้ำใจไมตรีต่อกัน ทำให้สังคมนั้นอยู่รวมกันได้อย่างมีความสุข

6.1.3. บทบาทในด้านความเพลิดเพลิน

บทบาทหน้าที่ของเพลงกล่อมลูกเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ขับร้องเกิดความรู้สึกรื่นเริง สามารถทำงานที่เบื่อหน่าย หรือเหน็ดเหนื่อยจากการเลี้ยงดูเด็กให้กลายเป็นงานที่เพลิดเพลินได้ (ผ่องพันธ์ มณีรัตน์, 2529 : 101) ดังนั้น การร้องเพลงกล่อมลูกจึงเป็นการผ่อนคลายความเครียดได้วิธีหนึ่ง บางครั้งการทำงาน เช่น งานบ้าน บัด กวาด เช็ด ถู ซัก ถ้าง และการเลี้ยงดูเด็กทำให้เกิดความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า เมื่อได้เปล่งเสียงร้องเพลงออกไปเป็นท่วงทำนอง ร้องเล่าเรื่องราวต่างๆ ผู้ร้องจะได้รับความเพลิดเพลินจากการร้องเพลง และหากมีเสียงดีก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในเสียงของตนเอง ใน

บางครั้งอาจได้รับคำชมเชยจากผู้ที่ได้ยินได้ฟังว่าร้องดี ร้องเพราะ ทำให้เกิดกำลังใจ หายเหนื่อย การร้องเพลงกล่อมลูกเป็นการนันทนาการอย่างอิสระ โดยความสมัครใจและตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ไม่มีการบังคับจิตใจ หรือให้สินจ้างรางวัลแต่อย่างใด สิ่งต่างๆในสภาพแวดล้อมอาจมีบางสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียด ความกดดันต่างๆ บุคคลแต่ละคนจึงแสวงหาความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ

เพลงกล่อมลูกนอกจากมีหน้าที่ในการสร้างความเพลิดเพลินบันเทิงใจแล้ว ในบางครั้งก็เป็นการร้องเพื่อผ่อนคลายความรู้สึกส่วนตัวของผู้ขับร้อง และก่อให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้ฟัง สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2524 : 57) กล่าวว่า “บทเพลงกล่อมลูกบางบทยังแสดงถึงเจตนาที่จะฝากฝีปากในเชิงกลอนให้ปรากฏอีกด้วย” ดังเช่น ในเพลงโคราชตอนหนึ่งที่นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ ร้องไว้นำฟัง ดังนี้

“แต่พอสายเปลยวน   พอดะวันเปยับ
จะยกพ่อโฉมยง   นี้ใส่เปลยวน”

(นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ 2544 : สัมภาษณ์)

การร้องเพลงกล่อมลูกนอกจากทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความบันเทิงแล้ว บางครั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยระบายความอัดอั้นตันใจในสิ่งที่ถูกเก็บกดอยู่ในตัวผู้ร้องเองให้คลี่คลายไป อาจเป็นกรอบในการดำรงชีวิตที่สังคมบีบบังคับ หรือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพูดหรือแสดงออกอย่างเปิดเผยในสังคมได้ ก็มักจะระบายความอัดอั้นนั้นออกมาโดยผ่านเพลงกล่อมลูก เช่น การระบายความคับแค้นใจของแม่หม้ายที่ต้องผจญและดิ้นรนต่อสู้ในการดำรงชีวิตของตนอย่างโดดเดี่ยว ในบทร้อง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” ที่ว่า

“นอนสาเดื่อเดอหล้าขวัญตา ลูกของแม่   นอนหลับแล้ว ลูกแก้วแม่สิถวาย
แม่สิไปเชิญฝ้ายเดือนหงายหงายเว้าบ่าว   แม่สิหาพ่อน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง
ส่วนว่าลูกงเลป่าอวอาเฟิ่นบ่เบ็ง   เฟิ่นก็ฟั่งบ่ได้กายใกล้เฟิ่นก็ซัง
นอนสาเดื่อเดอหล้าขวัญตา ลูกของแม่   นอนหลับแล้ว แม่สิถวาย”

(นางไม้ ทองนอก 2544 : สัมภาษณ์)

หรือการที่ถูกเก็บกดไม่ให้พูด หรือแสดงทัศนคติอะไรเกี่ยวกับเรื่องเพศ เพราะสังคมถือว่าเป็นสิ่งหยาบคายไม่เหมาะสมไม่ควรที่จะกล่าวถึงทั้งๆที่เป็นเรื่องของธรรมชาติโดยแท้ เมื่อมีความอัดอั้นมากๆ ก็สามารถนำมาระบายออกในการร้องเพลงกล่อมลูก ซึ่งไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับกล่อมเด็กแต่อย่างใด

เลย แต่ทั้งนี้เกิดจากความต้องการของผู้ร้องเองที่อยากจะระบายความอัดอั้นนั้นออกไปบ้าง ดังปรากฏ
ในบท “นางมณี” ที่ว่า

“อินางเอยมณี พี่จะชี่มือบอก โนนคั้นกุ่ม โนนคั้นมะกอก
พี่จะพาไปไล่หมูโตน อดเข้าท้องแห้ง สัมมิหิแดงเหมือนเปลือกกระโดน”
(นางด้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่ามีการกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง ซึ่งถือว่าเป็นคำหยาบคายไม่ยอมรับกันของ
คนในสังคม ที่ห้ามพูดจาหยาบโลน บางครั้งก็ทำให้เกิดความอึดอัดดังที่กล่าวไปแล้ว หรือในบางครั้ง
ก็ร้องไปเรื่อยๆตามแต่ความสนุกคะนอง เช่นในบท “นกกอด”

“นกกอดบินแกลด บินมาจับต้นมะกรูด
บินไม่ทันตลอด แตนตอครูด”
(นางด้วง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

ในบท “ระย้าระห้อยย” ก็ปรากฏบทที่แสดงความสนุกคะนอง แฝงความหมายให้คิดไว้เป็น
นัย ดังนี้

“ระย้าระห้อยยเอย	ขึ้นช่างน้อยอยู่กะหัวสะพาน
นุ่งกางเกงเป๋ายาน	พานหัวช่างน้อย
โยนชิงซ่าไปถึงนาหนองแหน	เขาเรียกหาแม่อยู่กับนาหนองโคก
ไปกินแดงโมอยู่กับนาหนองไผ่	ตะเข้ขึ้นใจเมงดาขึ้นฟัก
อีแอ้อีโองไก่อั้งไก่อั้งเป่าปี	กระดีเมงจดหมื่นตัดขยายแห่ง”

(นางลำไย เสารยะวิเศษ 2546 : สัมภาษณ์)

หรือในบท “แมวขาวคุ่มหนู” ที่ว่า

“แมวขาวเอย	ไต่ไม้ราวทางยาวโยนเย็น
คุ่มหนูไม่เป็น	เที้ยวโยนกลอนโยนหญ้า

จักกูเบื้อกุนาย   ออย่าวิ้งมาไกลักกูนา

ออย่าคุ่มหนุมมาเหยียบเอานมเม็ยกูเนอ”

(นายใหญ่ วิเศษพลกรัง 2544 : สัมภาษณ์)

เพลงกล่อมลูกเหล่านี้เป็นการใช้เนื้อร้องให้มีความตลกมากกว่าจะให้มีเนื้อหาไปในทางหยาบ โหลนหรือปลุกเร้าอารมณ์เรื่องเพศแต่อย่างใด ถือว่าเป็นการระบายออกเพื่อผ่อนคลายความเครียดอย่างหนึ่ง

จากประเด็นที่กล่าวมานี้ บทบาทในการสร้างความเพลิดเพลินของเพลงกล่อมลูกโคราช สามารถสรุปแยกย่อยได้ 3 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่

- 1) สร้างอารมณ์ขัน เป็นวิธีที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขันของชาวบ้าน ซึ่งมักจะเลียดในเรื่องหยาบ โหลนได้ยาก เพลงกล่อมลูกอันเป็นหนึ่งในเพลงพื้นบ้าน จึงปรากฏเรื่องหยาบโหลน เรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง ด้วยเจตนาของผู้ร้องเอง
- 2) เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินโดยใช้อรรถรสแห่งบทกวีในเพลงกล่อมลูก บางครั้งก็มีการคิดประดิษฐ์ถ้อยคำ สำนวนที่สละสลวย
- 3) เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ตั้งเครียดของตนเอง โดยมากมักเป็นการระบายความรู้สึกอันเกิดจากอารมณ์ปรารถนา หรือความกดดัน ซึ่งหาทางออกไม่ได้

6.1.4 บทบาทในการเป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้าน (Folk Media)

บทบาทหน้าที่ของเพลงกล่อมลูกอีกอย่างหนึ่ง คือ การชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคม ในส่วนของปัจเจกชน ในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีเครื่องสื่อสารมวลชน (Mass Media) ยังไม่มีทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มาเป็นเครื่องสื่อสารของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านแต่ก่อนนั้นจะใช้ภาษาสื่อสารกัน

เพลงกล่อมลูกโคราชเป็นการบอกเล่าให้ชาวบ้านในชุมชนประพาศปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม หรือเป็นไปตามจารีตค่านิยมที่สังคม ชุมชน เป็นผู้กำหนดขึ้นโดยทางอ้อมผ่านทางบทเพลง หรือในบางครั้งก็เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ไม่ว่าจะเด็ก หรือผู้ใหญ่ เป็นการชี้นำแนวทางการปฏิบัติโดยไม่เฉพาะเจาะจงผู้หนึ่งผู้ใด เพราะบางครั้งผู้ที่ต้องการจะชี้แนะสิ่งต่างๆให้

บุคคลบางคนในสังคมยึดถือปฏิบัติไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้อบรมสั่งสอนชาวบ้านทั่วไปได้ สุธธวิวงศ์ พงษ์ไพฑูริย์ (2524 : 61) กล่าวว่า “...เป็นเพียงการใช้กลวิธีนำเสนอในลักษณะการชี้แนวทาง หรือแสดงทัศนะแก่มวลชน (Mass) หรือ ชาวบ้าน (Folk) โดยใช้เพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้าน (Folk Media)” เพลงกล่อมเด็กนอกจากใช้ประโยชน์โดยตรงในการร้องขับกล่อมให้เด็กหลับนอนแล้ว เนื้อหาของเพลงยังเป็นการช่วยสง่า หรือสื่อสารในสิ่งที่คนในสังคมพึงกระทำในสิ่งที่สังคมถูกต้อง กล่าวคือ สามารถใช้เป็นสื่อในการอบรมสั่งสอนชาวบ้านเป็นได้อีกวิธีหนึ่งด้วย

บทบาทหน้าที่ของเพลงกล่อมลูกของชาวจังหวัดนครราชสีมา เป็นเครื่องสื่อสารชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นผู้มีคุณภาพ ควรค่าแก่การยอมรับนับถือของคนในสังคม จึงนับว่าเพลงกล่อมลูกเป็นอีกหนทางหนึ่งในการสื่อสารกับชาวบ้าน โดยมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resocrces Development) ด้านการอบรมสั่งสอนปลูกฝังค่านิยมให้แก่คนในสังคมโดยทางอ้อม โดยการชี้สิ่งที่พึงปฏิบัติ และพึงดเว้น เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การปลูกฝังในเรื่องของความเกียจคร้าน ไม่เอาการเอางาน ก็มีการสื่อสารสั่งสอนทางอ้อมโดยใช้เพลงกล่อมลูกที่ว่า

“ไอ้ไม่มีปัญญา ไอ้หน้าป้านยาก เก็บผักไม่พอกำ ตักน้ำไม่พอกำ”

(นางดวง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

เป็นการชี้ให้เห็นความเกียจคร้านของคนที่มีความขี้เกียจในการทำงาน หรือแม้แต่การสั่งสอนในเรื่องของความเจ้าชู้ของผู้ชาย ก็มีการบอกกล่าวสั่งสอนทางอ้อม โดยนำเพลงกล่อมลูกมาสื่อสารไปถึงผู้ใหญ่ที่ได้ยินได้ฟัง และเก็บเอาไปคิดทบทวน ดังบทที่ร้องว่า

“พ่อนามไหลรี พ่อปีหลายเลา อย่าไปนอนหลายเต้า จิเกิดหมัดหลายตัว”

(นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ 2544 : สัมภาษณ์)

ในบทเพลงนี้เป็นการบอกเป็นนัยโดยการเปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปมัยว่า หากผู้ชายเจ้าชู้ (ปีหลายเลา) ไปเที่ยวผู้หญิงแบบสำส่อน (นอนหลายเตา) ก็จะทำให้เกิดโรค หรือมีปัญหาดังนานาตามมาภายหลัง (เกิดหมัดหลายตัว)

สังคมชนบท (Folk Society) เป็นสังคมที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น มีความรักความสามัคคีกลมเกลียว มีการช่วยเหลือแบ่งปัน จุลเจือ การพึ่งพาอาศัยกันตามสถานภาพ ถือได้ว่าสังคมชนบทเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ คือการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือร่วมมือ เกื้อหนุนกันทั้งอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม การรักษาพยาบาล และการทำมาหากิน การอยู่รวมกันในสังคมฉันทุมิตรมีความใกล้ชิดอบอุ่น รักในตระกูลเครือญาติ ในกลุ่มของสังคมชนบทมักจะเรียกชื่อบุคคลในสังคมว่า พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หลวงพี่ น้องแฉะ พ่อแก่ พ่อเฒ่า ฯลฯ เพราะฉะนั้นคนในสังคมชนบทแบบเดิม จะช่วยกันโอบอุ้มจุลเจือซึ่งกันและกัน แม้ว่าจะยากจน แต่ก็แบ่งปันกัน เป็นการมอบความรักความปรารถนาดีในสังคม

6.1.5 บทบาทด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

สังคมชนบทในยุคปัจจุบันแม้จะถูกกระแสของสังคมเมืองเข้ามามีบทบาทเปลี่ยนแปลงสังคมแบบดั้งเดิมไปบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด สิ่งที่จะช่วยรักษาภาวะสมดุลของความเป็นชนบทไว้มีหลายสิ่ง และเพลงกล่อมลูกก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมยังคงมีกลิ่นไอของความเป็นชนบทอยู่บ้าง ปัจจุบันการเจริญเติบโตของสังคมเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคมชนบทเป็นอย่างมาก วิถีชีวิตของคนชนบทก็เปลี่ยนไปโดยพยายามทำตัวให้เหมือนสังคมเมืองจึงเกิดความวุ่นวายปั่นป่วนต่างๆ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็เปลี่ยนมาเป็น ความเห็นแก่ตัว ความเอารัดเอาเปรียบกัน แย่งแข่งขัน หวาดระแวงกัน ทำให้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยทั้งในบ้านและนอกบ้าน

เพราะฉะนั้นการที่จะให้สังคมชนบทหลุดจากภาวะสับสนวุ่นวายได้ ต้องปลูกฝังอบรมคนในสังคมคือเด็กและเยาวชนให้เกิดความรักความเอื้ออาทร อุดหนุนจุนเจือกัน ซึ่งต้องได้รับการ อบรมมอบความใกล้ชิดการเชื่อมโยงความรักของครอบครัวตนเสียก่อนเป็นการสร้างพลังสร้างบรรยากาศเก่าๆให้กลับคืนมา เพลงกล่อมลูกเป็นตัวแทนวัฒนธรรมดั้งเดิมในอดีต ในสังคมเมืองนั้นเราจะไม่พบเพลงกล่อมลูกอีกต่อไปแล้ว แต่ในชนบทอย่างอำเภอคง ยังคงมีทั้งเพลงกล่อมลูก ทำให้สังคมมีความเหนียวแน่นทางวัฒนธรรม และยังคงสภาพความเป็นสังคมชนบทต่อไปได้

เพลงกล่อมลูกเป็นเครื่องมือในการช่วยดำรงสภาพความเป็นสังคมชนบท ทำให้คนในสังคมรู้สึกรักบ้านเกิด รักถิ่นกำเนิดของตน และรู้สึกหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตน

เพลงกล่อมลูกโคราชเท่าที่ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้สามารถขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราชได้มีจำนวนน้อยมาก และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ แต่ก็ไม่ใช่ว่าผู้สูงอายุทุกคนจะร้องได้ บางบ้านที่ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลปรากฏว่าบ้านนั้นไม่เคยร้องเพลงกล่อมลูกเลย อาจเป็นเพราะไม่มีใครเห็นความสำคัญ หรือไม่อยากจำ ที่มีใช้อาจจะใช้การฮัมเพลง เอ...เอ...อ้อ...อ้อไปตามเรื่อง หรือบางบ้านอาจจะใช้คำพูดแทน เช่น “นอน นอน” บางครั้งก็มีการขู่ว่าให้เด็กกลัวโดยการใช้น้ำของสัตว์ที่น่าเกรงขามหรือนำหวาดกลัวมาขู่ให้เด็กขอมนอน แต่ไม่ปรากฏว่ามีการใช้ทำนองหรือมีเนื้อร้องแต่อย่างใด เมื่อบรรพบุรุษในบ้านของตนไม่ร้องจึงไม่เกิดมีการสืบทอดสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ส่วนคนที่ร้องได้ซึ่งมีอยู่เพียงน้อยคนนั้นกล่าวว่า “สมัยนี้ไม่มีใครคิดที่จะสืบทอดต่อไปแล้ว เพราะไม่มีใครอยากได้อยากร้อง” (นางหน่วย ดอกแก้วกลาง ,สัมภาษณ์ 2544) หน้าที่ในการร้องเพลงกล่อมลูกจึงตกอยู่กับย่า ยาย ที่ไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และยิ่งนับวันเพลงกล่อมลูกโคราชก็จะล้มหายตายจากไปพร้อมกับร่างกาย สังขารของบุคคลกลุ่มนี้

ในกลุ่มผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอคง ได้พยายามฟื้นฟูเพลงพื้นบ้าน โดยเฉพาะเพลงกล่อมลูก โดยจัดงานประกวดร้องเพลงกล่อมลูกขึ้นในปี 2536 มีผู้เข้าร่วมประกวดหลายท่าน และในครั้งนั้นก็มีการตื่นตัวในการนำเพลงกล่อมลูกมาขับร้องกันมากขึ้น แต่ก็จัดกันขึ้นในปีนั้นปีเดียว หลังจากนั้นก็เงียบหายไป (นางเทียม ประพันธ์วิทยา 2544 : สัมภาษณ์)

บทบาทและความสำคัญของเพลงกล่อมลูกโคราชจากที่เคยมีบทบาทในการขับกล่อมให้เด็กนอนหลับก็ถูกลดบทบาทลงเป็นเพียงการช่วยอนุรักษวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งก็อยู่ในรูปแบบของการแสดงที่เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น ถือเป็นเพียงร่องรอยทางวัฒนธรรมของชาวโคราชที่ยังคงหลงเหลืออยู่บ้างในยุคปัจจุบันแม้ว่าจะมีการพยายามส่งเสริมให้มีการร้องเพลงกล่อมลูกกันมากขึ้น แต่เป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ตามที่กล่าวมาแล้วไม่ได้เกิดผลต่อการนำมาใช้ประโยชน์จริง บทบาทและสถานภาพของเพลงกล่อมลูกในปัจจุบันตกไปอยู่ในหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งเป็นเพียงการร้องสาธิตให้นักเรียนฟัง หรือใช้เป็นส่วนหนึ่งในการแสดง หลักสูตรนี้ก็ถูกบรรจุอยู่ในสถานศึกษาเพียงไม่กี่แห่ง เช่น ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมาซึ่งถือเป็นตัวแทนของผู้สืบทอดวัฒนธรรมของชาติ ส่วนที่พบเห็นว่ามีคนนำเพลงกล่อมลูกโคราชมาขับร้องก็ในงานประกวดที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ เช่น ในงานประกวดเพลงกล่อมลูกสี่ภาคประจำปีที่มีมหาวิทยาลัยมหิดลในงานวันแม่เท่านั้น จุดประสงค์ในการประกวดก็เพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงกล่อมลูกให้ยังคงอยู่ต่อไปนั่นเอง

6.1.6 บทบาทในการถ่ายทอดความรู้

บทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของเพลงกล่อมลูกโคราช คือ การสอนหรือถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้แก่เด็ก ซึ่งอาจต้องใช้เวลาเรียนรู้นานแต่เด็กก็ได้ซึมซับวัฒนธรรมและได้รับการปลูกฝังอบรมจากผู้ใหญ่ผ่านทางเพลงกล่อมลูก ซึ่งความรู้ต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดนั้นได้แก่

1. เป็นการสอนภาษาให้แก่เด็ก ภาษาโคราชเป็นภาษาถิ่นเฉพาะและพูดคุยติดต่อกันระหว่างชาวโคราชโดยตรง คำศัพท์บางคำถูกนำมาบรรจุในบทร้อง บางคำเป็นภาษาโคราชโบราณไม่ค่อยนิยมใช้ หากพูดขึ้นมาบางคนก็ฟังไม่ออก หากเป็นคนมาจากต่างถิ่นจะไม่มีทางฟังรู้เรื่องเลย เด็กที่ได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกจะค่อยๆ เรียนรู้ภาษาถิ่นของตนได้ที่ละน้อย และเด็กจะจำคำศัพท์บางคำได้ แม้ว่าเด็กยังพูดไม่ได้ เช่นคำว่า นอน พอบอกให้นอนเด็กก็จะมีสัญชาตญาณในการรับรู้ว่าเขาสั่งให้เรานอน เมื่อเด็กโตขึ้นรู้ภาษามากขึ้นก็จะซักถามและจดจำคำศัพท์ต่างๆ มากขึ้น บางครั้งการร้องเพลงกล่อมลูกก็ยังช่วยสอนภาษาโบราณแก่บุคคลบางคนที่เป็นคนยุคใหม่ ซึ่งมาได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกโคราช เช่นคำว่า “เป็ยบ” แปลว่าพระอาทิตย์ตก เป็นต้น

2. เป็นการสอนร้องเพลงให้แก่เด็ก เนื่องจากเพลงกล่อมลูกโคราชเป็น “เพลง” เพราะฉะนั้นการร้องเพลงจึงเป็นการสอนหรือปลูกฝังให้รักการร้องเพลงแก่เด็ก เสียงสูงๆ ต่ำๆ ที่นำมาขับร้องเป็นท่วงทำนองอันไพเราะ ประกอบกับเสียงของผู้ขับร้องเองได้ช่วยสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นแล้วแก่เด็ก เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะมีพฤติกรรมการเล่นแบบ เด็กที่ได้ยินได้ฟังการร้องเพลงจากผู้กล่อมก็จะพยายามเปล่งเสียงสูงๆ ต่ำๆ ตามแต่ตนเองจะทำได้มากน้อยเพียงใด การร้องเพลงถือเป็นการระบายออกทางอารมณ์ทำให้เกิดความสุนทรีย์มีความสุข และความเพลิดเพลินในการขับร้อง เพลงกล่อมลูกจึงเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะพื้นฐานในการเป็นนักร้อง หรือนักดนตรีในอนาคตต่อไป

3. เป็นการสอนและถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่นผ่านเพลงกล่อมลูก ซึ่งความรู้ต่างๆ ที่เพลงกล่อมลูกโคราชมีบทบาทในการช่วยถ่ายทอดให้แก่เด็กนั้นมีอยู่มากมาย เช่น สอนเรื่องเกษตรกรรม สอนให้รู้จักพืชพันธุ์ธัญญาหารที่มีในสังคมท้องถิ่น หรือพืชสมุนไพรที่นำมาทำยาใช้รักษาโรค สอนเรื่องธรรมชาติวิทยา รวมไปถึงการบอกเล่าเรื่องราวของสังคมท้องถิ่นแบบดั้งเดิมและแนวทางประเพณีปฏิบัติที่คนในสังคมต้องการ เพลงกล่อมลูกจึงเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานด้านความรู้ ความคิด จิตใจ อันได้แก่แบบแผนของพฤติกรรม ความเชื่อ ภาษา ศิลปกรรม จริยธรรม คุณธรรม ปรัชญาและกฎหมาย หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในสังคมต้องการก็จะคิดประดิษฐ์เป็นเพลงเพื่อสั่งสอน

คนในสังคมทางอ้อม นั้นแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพชนในการมีบทบาทที่จะพยายามถ่ายทอดความรู้และสั่งสอนคนในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกันตามที่สังคมต้องการ

จารูวรรณ ธรรมวัตร (ม.ป.ป. : 131) กล่าวว่า “เพลงกล่อมเด็กเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Socialization) ที่จะเติบโตมาเป็นสมาชิกในสังคมนั้นๆ เพราะฉะนั้นนอกจากบทบาทของเพลงที่เราารู้จักกันในแง่การให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กแล้ว ยังมีผลทางอ้อมที่เป็นการสั่งสอนเด็กให้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของตน รวมถึงค่านิยมที่สังคมยอมรับ และยังเป็นเครื่องชี้แนะให้รู้ว่าอะไรคือพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ของสังคมนั้น” การที่เด็กได้รับความรู้ หรือรับการถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ในสังคม มิใช่แต่ได้จากสถานศึกษาเท่านั้น ทุกคนในครอบครัวสามารถเป็นผู้บอกเล่า หรือจัดเวลาสั่งสอนเด็ก ในเรื่องของการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับขนบ ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น หรือแม้แต่พฤติกรรมที่พึงคาดหวังให้เด็กประพฤติปฏิบัติตามที่สังคมวางไว้ โดยสามารถกระทำผ่านทางเพลงกล่อมลูกได้อีกวิธีหนึ่งเพื่อให้เด็กซึมซับความรู้ต่างๆ ที่ถ่ายทอดผ่านทางบทเพลงกล่อมลูก เมื่อเด็กโตขึ้นก็สามารถคิดทบทวน หรือระลึกถึงสิ่งต่างๆ ที่เคยได้ยินได้ฟังบ่อยๆ จากเนื้อเพลงนั้นๆ และนำมาไปให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมนั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นลักษณะนิสัยของมนุษย์ซึ่งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะมอบให้แก่ลูกหลานถือเป็นมรดกทางปัญญาอันจะสามารถสืบทอดต่อไปจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพลงกล่อมลูกโคราชเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการคิดประดิษฐ์ของคนในสังคมร่วมกัน อาจมีการรับเอามาจากสังคมอื่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องติดต่อกัน ได้เป็นการหลั่งไหลของวัฒนธรรมแล้วนำมาหลอมรวมขึ้นเป็นวัฒนธรรมของตนเองที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการที่สังคมนั้นจะพึงสั่งสอนแก่ผู้ร่วมสังคมเดียวกัน เพลงกล่อมลูกโคราชจึงได้มีส่วนในการแสดงบทบาทหน้าที่เป็นการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมทั้งมวลของท้องถิ่นสืบทอดกันมาหลายยุคหลายสมัยด้วยกัน

6.2 การดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงของเพลงกล่อมลูกโคราช

สังคมเมืองในยุคปัจจุบันมีแต่ความสับสนวุ่นวาย ความคับแคบอึดอัด ความรีบเร่ง และการแก่งแย่งกัน มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต ทุกคนจะต้องทำงานแข่งกับเวลา เวลาส่วนใหญ่จะอุทิศให้กับการทำงาน ทำให้เพลงกล่อมลูกถูกลดบทบาทลงและเลือนหายไปจากสังคมเมืองอย่างน่าเสียดาย แม้ว่าเทคโนโลยีต่างๆ จะเจริญก้าวหน้า ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ รวมไปถึงเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ จะถูกผลิตขึ้นมาใช้ทดแทนในส่วนของ

วัฒนธรรมดั้งเดิม โทรทัศน์ และวิทยุ ถูกนำมาใช้ทดแทนการร้องเพลงกล่อมลูกแบบโบราณ จริงอยู่ที่เสียงเพลงที่ดังออกมาจากเครื่องมือเหล่านั้นจะช่วยให้เด็กหลับได้ง่าย แต่ความรักความอบอุ่นจากหัวอกพ่อแม่มิได้ถูกถ่ายทอดลงไปในเรื่องมือเหล่านั้นด้วย เมื่อเด็กเติบโตขึ้นก็จะติดโทรทัศน์ วิทยุ ความสัมพันธ์ทางครอบครัวการถ่ายทอดความรักความห่วงใยก็จะลดลง

สภาพทางสังคมวัฒนธรรมของชาวบ้าน อำเภอกง ในอดีต มักดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายโดยมีอาชีพหลักทางด้านเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ ทำนา ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจะต้องมีหน้าที่ออกไปทำไร่ ทำนา ส่วนผู้ที่อยู่ทางบ้าน อาจเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย คนเฒ่าคนแก่และเด็กมีหน้าที่ช่วยงานบ้าน เล็กๆ น้อยๆ เพราะระบบครอบครัวของชุมชนอำเภอกงในอดีตเป็นครอบครัวขยาย มักอาศัยอยู่รวมกันกับกลุ่มเครือญาติ หรืออาจปลูกบ้านอยู่ในกลุ่มละแวกเดียวกัน (นางอ้อย ขอกกลาง 2546 : สัมภาษณ์) กลุ่มผู้สูงอายุจะมีหน้าที่เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตรหลานก่อนเข้าสู่วัยเรียน และการอบรมสั่งสอนนี้อาจกระทำโดยผ่านทางเพลงขับกล่อมให้เด็กฟังทุกวัน นางทัน สังคะดี (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เท่าที่ตนสังเกตดูระหว่างเด็กที่มีผู้ร้องเพลงขับกล่อม กับเด็กที่ไม่มีผู้ร้องเพลงขับกล่อมนิสัยจะต่างกัน เด็กที่เคยฟังพ่อแม่ร้องเพลงกล่อมทุกวันจะเป็นเด็กที่อ่านหนังสือง่าย ไม่ก้าวร้าวเท่าไร และจะเป็นคนใจเย็นกว่าเด็กที่ไม่มีใครขับกล่อม ตนคิดว่าในเรื่องนี้ก็มีส่วนที่ส่งผลต่อจิตใจและอุปนิสัยของเด็กได้เช่นกัน”

เนื้อหา หรือบทเพลงที่ใช้ขับกล่อม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวว่า มักจะร้องเนื้อเพลงตามที่เคยได้ยินได้ฟังคนเฒ่าคนแก่ขับร้องกัน และจดจำมาร้องที่บ้านบ้าง ใครจำได้มากก็จะร้องได้หลายบท ส่วนคนที่จำได้บทสองบทก็จะใช้นั่นร้องเข้าไปซ้ำมา และมักไม่มีการแต่งเนื้อเพลงขึ้นใหม่ นางหน่วย ดอกแก้วกลาง (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เพลงที่ปู่ย่าตายายเขาร้องกันก็ได้อยู่แล้ว จะแต่งใหม่เราก็ไม่มีปัญญาความสามารถอะไร ถึงแต่งได้ก็ไม่ดีเท่าของเดิม ตนจึงใช้บทของเดิมที่โบราณเขาร้องมา แล้วก็ร้องแต่บทนี้ตลอด ไม่ได้แต่งอะไรใหม่ จำได้แค่ไหนก็ร้องไปแค่นั้น” นางปุ่น ดานนอก (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เมื่อได้ยินได้ฟังเพลงบ่อยๆ เข้าทุกวันก็จะจำได้เอง เพลงจะซึมเข้าไปโดยไม่รู้ตัว ที่ตนร้องได้ก็เพราะได้ยินได้ฟังคนเฒ่าคนแก่ร้องกันบ่อยๆ เมื่อก่อนมีคนเฒ่า อยู่หลายคน เขาก็ร้องกันได้ทั้งนั้น และเขาก็ร้องกล่อมเด็กจริงๆ ไม่ใช่เหมือนปัจจุบันนี้ที่จะมีการร้องก็ต่อเมื่อมีการประกวด หรือมีการเชิญไปร้องเป็นการสาธิต เพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น”

ในอดีตนั้นเพลงกล่อมลูกมีบทบาทต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เมื่อทำงาน เช่น ทำนา ทำไร่เสร็จ กลับมาถึงบ้านจึงมีโอกาสใกล้ชิดกับเด็กๆ และจากความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้เองส่งผลให้มี

การร้องเพลงกล่อมลูกเพื่อใช้จับกล่อมให้เด็กหลับนอน และเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว แต่ในปัจจุบันสภาพวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมนั้น ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง จะมีความใกล้ชิดและเป็นระบบครอบครัวอันอบอุ่น เพราะฉะนั้นการร้องเพลงกล่อมลูกนอกจากจะใช้กล่อมเด็กโดยตรงแล้ว บุคคลในครอบครัวและละแวกใกล้เคียงก็จะสามารถรับฟังเพลงไปพร้อมกันด้วย (นางเทียม ประพันธ์วิทยา, 2546 : สัมภาษณ์) จะเห็นได้ว่าเพลงกล่อมลูกในอดีตมีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของครอบครัวและชุมชนเป็นอย่างมาก

จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า สถานภาพปัจจุบันของเพลงกล่อมลูก อำเภอคง ยังคงมีผู้สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ 18 คน แต่ทุกคนก็ล่วงเข้าสู่วัยชราแล้วทั้งสิ้น และจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลทุกคนล้วนเคยใช้เพลงกล่อมลูกในการร้องจับกล่อมลูกหลานของตนเองมาแล้ว นางศุภมาพร ประพันธ์วิทยา (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้หลายคน โดยเฉพาะมารดาของคนที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูก และเพลงพื้นบ้านอื่นๆ ของโคราชได้อีกด้วย ตนเองมีความสนใจเพลงเหล่านี้มากเป็นพิเศษ สามารถร้องเพลงกล่อมน้องๆ และร้องกล่อมลูกของตนทั้ง 2 คน รวมทั้งปลุกฝังให้ลูกหัดร้องอีกด้วย ในปัจจุบันตนก็ยังรัก และพยายามส่งเสริม เผยแพร่เพลงกล่อมลูกอันเป็นวัฒนธรรมของชาวโคราชให้จรรจายเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป โดยตนสามารถได้รางวัลชนะเลิศการประกวดร้องเพลงกล่อมลูก ภาคอีสาน ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ทำให้รู้สึกรัก และหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมากขึ้น นอกจากนี้ตนยังได้นำเพลงกล่อมลูกโคราชออกอากาศทางสถานีวิทยุที่ตนทำงานอยู่ด้วย ทั้งนี้ตนยังได้รับคำชื่นชมจากชาวโคราชที่ฟังรายการแล้วชอบใจที่ตนเป็นผู้หนึ่งที่ยังพยายามรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวโคราชซึ่งกำลังสูญหายไป และหากเปรียบเทียบกับบุคคลที่มีอายุไล่เลี่ยกันกับตนแล้วพบว่า ไม่มีใครสามารถร้องได้เลย ตรงจุดนี้เองทำให้ตนรู้สึกเป็นห่วงกลัวว่า วัฒนธรรมของบรรพชนรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้สะสมถ่ายทอดไว้จะสูญหายไป แต่ตนก็ภาคภูมิใจที่เป็นผู้หนึ่งในการธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามนี้เอาไว้ได้”

นางปุ่น ดานนอก (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เมื่อเวลาเลี้ยงลูกก็อยากจะให้ลูกหลับเร็วๆ เพื่อจะได้ไปทำงานอย่างอื่นต่อไป และเวลาเลี้ยงลูกทั้ง 13 คน ส่วนใหญ่จะเลี้ยงง่ายไม่ค่อยกวนเท่าไร เวลาร้องเพลงกล่อมก็ร้องไป 3-4 เทียบก็หลับแล้ว เนื้อร้องก็จำๆคนแก่ คนเฒ่าที่เขาชอบร้องกันก็จำได้ ตนเห็นว่าเพราะดี และเมื่อร้องกล่อมแล้วลูกก็หลับง่ายดี ลูกๆที่โตแล้วก็ยังชอบฟังและยังให้ร้องให้ฟังบ่อยๆ แต่เมื่อลูกๆโตจนสามารถออกไปทำงานมีครอบครัวแล้วก็ไม่มีใครร้องเพลงกล่อมลูกอีกเลย เพราะเจ้าตัวเขาไม่มีเวลาต้องออกไปทำงานนอกบ้านกันหมดไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก กลับมาจากงานก็เหนื่อยแล้ว” นางปุ่นยังเล่าต่อไปว่า “ที่หมู่บ้านเดี๋ยวนี้นี้ไม่ค่อยได้ยินได้ฟังใครร้องกล่อมลูกกันแล้ว

กำนันตำบลคอนใหญ่มักมาตามให้ตนไปร้องเพื่อแสดงวัฒนธรรมของโคราชตามงานวัดต่างๆ ในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียง และยังได้ร้องเพลงโคราชร่วมกับคนอื่นๆที่มาด้วย” นับว่านางปุ่น ตานนอก เป็นอีกผู้หนึ่งซึ่งธำรงรักษาวัฒนธรรมในเรื่องเพลงกล่อมลูกของชาวโคราช อันเป็นความภาคภูมิใจของตนเองที่สามารถช่วยเผยแพร่และอนุรักษ์เพลงกล่อมลูกเอาไว้ได้ในขณะที่บ้านอื่นๆ เลิกใช้ และลืมเลือนกันไปแล้ว

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่าในอดีตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกคนสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้หลายบท แต่เนื่องจากวันเวลาที่ผ่านไป ห่างเหินจากการร้องเพลงกล่อมลูกไปนาน ประกอบกับสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป จากสังคมชนบทที่มีชีวิตเรียบง่ายไปสู่ความทันสมัยทางเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มากขึ้น และจากการที่กลุ่มเครือญาติอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่มิมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก็กลายมาเป็นการแยกครอบครัวออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยว อยู่กันเพียง พ่อ แม่ ลูก ประกอบกับสภาพทางเศรษฐกิจที่ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตมากขึ้น ทำให้พ่อแม่ต้องออกทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาให้ลูกมากนัก ส่วนตัวลูกก็จะนำไปฝากเข้าโรงเรียน ชีวิตส่วนใหญ่ของเด็กจึงอยู่กับโรงเรียนมากกว่าที่บ้าน (นางหญิง มุ่งเชื่องกลาง 2546 : สัมภาษณ์)

โรงเรียนที่สำคัญในพื้นที่ อำเภอคง คือ โรงเรียนเมืองคง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่มีทั้งชั้นประถม – มัธยมศึกษา ชาวบ้านมักส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่นี่ และเมื่อจบหลักสูตรในชั้นประถมแล้ว บางครอบครัวก็มักส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนต่างอำเภอ หรือส่งไปเรียนในตัวจังหวัด และในสถานศึกษาต่างก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเพลงกล่อมลูกอันเป็นเพลงพื้นบ้านท้องถิ่นเท่าที่ควร เด็กชายอภิสิทธิ์ สมบูรณ์ (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ที่โรงเรียนไม่มีการสอนเกี่ยวกับเพลงกล่อมลูกเลย ตนเคยแต่ได้ยินยายร้อง และก็ชอบฟังเพราะยายร้องเพราะ และยังได้สอนให้ตนร้องได้หลายบท” เด็กชายอภิสิทธิ์ ยังได้กล่าวอีกว่า “อยากให้เห็นที่โรงเรียนมีการสอนร้องเพลงกล่อมลูกด้วย”

ทัศนคติของชาวบ้านในอดีตในเรื่องของการเรียน คือต้องการเพียงแค่พออ่านออกเขียนได้ จบชั้น ป. 4 ก็ถือว่าดีแล้ว เพราะจบออกมาก็ต้องมาทำนาเหมือนเดิม (นางด้วง สมบูรณ์ , 2544 : สัมภาษณ์) แต่เมื่อโลกยุคปัจจุบันมีการพัฒนามากขึ้น มีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การคมนาคม การติดต่อสื่อสารสามารถติดต่อกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกก็มีมากขึ้น ทำให้ทัศนคติของชาวบ้านเปลี่ยนไป คือต้องการให้บุตรหลานของตนมีการศึกษาที่สูงขึ้นเท่าที่สามารถส่งเสียให้เรียนได้ จบออกมาจะได้ทำงานที่ดี ไม่ต้องมาทำนามีความ

ลำบากเหมือนพ่อแม่ (นางด้วง สมบูรณ์, 2544 : สัมภาษณ์) ตรงจุดนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของชาวบ้าน และด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เด็กๆ ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนมากกว่าที่บ้าน โอกาสที่เด็กจะได้อยู่กับผู้ปกครองจึงลดน้อยลงไป การร้องเพลงกล่อมลูกก็ถูกลดบทบาทในการขับร้องลงไปด้วย

นางหรั่ง มุ่งเชื่องกลาง (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เมื่อครั้งที่ตนเป็นเด็กได้อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัว มีพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ยินได้ฟังการขับร้องเพลงกล่อมลูกที่แม่ร้องกล่อมบ่อยๆ และกว่าจะหลับก็ต้องใช้เวลาร้องนาน บรรยากาศในขณะที่ร้องจะเงียบ เพราะทุกคนพยายามไม่ใช้เสียงรบกวนเพื่อให้เด็กหลับ เพราะฉะนั้นเพลงที่แม่ร้องจึงเสียงดังฟังชัดไม่มีสิ่งรบกวน ตนคิดว่าเสียงเพลงนั้นเป็นเหมือนมนต์สะกดทำให้บรรยากาศขณะนั้นน่านอน ฟังแล้วเพลิดเพลิน และตนก็ได้ซึมซับเพลงกล่อมลูกไปโดยปริยาย”

เมื่อเด็กต้องเข้าโรงเรียน เวลาที่อยู่กับครอบครัวจึงลดน้อยลงลง พ่อแม่ ต้องทำงานมากขึ้นเพื่อหาค่าใช้จ่ายมาจุนเจือเลี้ยงครอบครัว จากอาชีพแต่ก่อน คือการทำนา ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปทำงานอย่างอื่น เช่นงานโรงงาน บริษัทห้างร้านต่างๆ หรือการทำงานรับจ้างทั่วไปมากขึ้น นางสุบิน เฟื่องกลาง (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีใครอยากทำนาแล้ว เพราะรายได้น้อย แต่ก็ต้องมีการทำนาอยู่บ้างเพราะที่ดินของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายให้ไว้ ไม่อยากให้รกร้างว่างเปล่า อย่างน้อยๆ ก็ยังได้อาศัยไว้กินเองได้โดยไม่ต้องไม่ซื้อเขา ส่วนลูกๆ ทั้ง 4 คนก็เข้าไปทำงานในกรุงเทพฯหมดแล้ว ” เมื่อชาวบ้านหาทางออกโดยการเข้าไปทำงานในเมืองมากขึ้น ครอบครัวก็ต้องมีการโยกย้ายแยกออกไปตั้งเป็นครอบครัวใหม่ ทำให้ระบบความสัมพันธ์ทางครอบครัวลดน้อยลงไปอีก จึงเกิดเป็นช่องว่างระหว่างกันของคนในครอบครัว โอกาสที่จะใช้ร้องเพลงกล่อมลูกจึงลดบทบาทลงไป และคาดว่าในอนาคตหากไม่มีการอนุรักษ์ เผยแพร่ พื้นฟูขึ้นมา เพลงกล่อมลูกต้องสูญไปเนื่องจากหมดความจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนก็เป็นได้

เมื่อไม่มีโอกาสในการร้องเพลงกล่อมลูกในชีวิตประจำวัน และปล่อยไว้นานวันเข้า เพลงกล่อมลูกก็ต้องถูกลืมเลือนไปอย่างน่าเสียดาย ในสภาพสังคมปัจจุบันนี้เมื่อเวลาที่ต้องการการร้องเพลงกล่อมลูก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการคิดทบทวนกันใหม่ นางแป้น มีศิลป์ และนางสาคร งามจันทร์ (2544 : สัมภาษณ์) กล่าวตรงกันว่า “ในตอนที่ยัง อำเภอกองมีการจัดประกวดร้องเพลงกล่อมลูก พวกตนก็ได้พยายามนึกทบทวนกันอยู่นาน และได้สอบถามชาวบ้านในชุมชนว่ายังมีใครจดจำบท

เพลงกล่อมลูกได้บ้าง แต่ก็ไม่มีใครนึกออกเพราะร้องกันไม่ได้ และไม่เคยร้องกันเลย ที่พวกตนร้องได้อยู่ในขณะนี้ก็จำได้ไม่กี่บท แต่หากมีใครขึ้นต้น หรือเกริ่นนำมาตนอาจจะนึกออกบ้างก็ได้”

จากการที่สังคมเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การเพิ่มจำนวนประชากร ความต้องการด้านปัจจัยต่างๆของมนุษย์มีมากขึ้นประกอบกับทรัพยากรที่ยังคงเหลืออยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของจำนวนประชากรในสังคมที่เพิ่มมากขึ้น วิทยาการ เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ และวัฒนธรรมใหม่ๆจากโลกตะวันตกหลังไหลเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการดำรงชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน สิ่งที่สืบทอดต่อจากยุคอดีตมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้เหมาะกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไป สิ่งใดที่คิดว่าหมดความจำเป็นก็จะถูกตัดออกจากสังคม และพยายามสรรหาสิ่งอื่นเข้ามาชดเชยเป็นการทดแทน เพลงกล่อมลูกโคราชในยุคปัจจุบันแม้จะถูกมองว่าไม่ใช่สิ่งจำเป็นในการอยู่รอดในสังคมยุคนี้ แต่เพลงกล่อมลูกก็มีคุณประโยชน์อย่างมากต่อคนยุคก่อน

ในปัจจุบันเพลงกล่อมลูกได้เปลี่ยนสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ไปอยู่ในสถานศึกษา เท่านั้น ดังที่ ศศิธร นกปี (2544 : 90) กล่าวไว้ว่า เพลงกล่อมลูกเป็นเพียงการร้องสาธิตให้นักเรียนฟัง ส่วนที่พบเห็นอยู่ก็เป็นเพียงในงานประกวดประจำปีที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นในวันแม่เท่านั้น” เพราะปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนไปจากสังคมกสิกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น การกระทำกิจกรรมต่างๆ ล้วนรีบเร่ง คนในสังคมอยู่กันอย่างตัวใครตัวมันมากขึ้น ทำให้เวลาที่แม่จะอุทิศให้แก่ลูกนั้นมีน้อยลง (โครงการวิจัยภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2522 : 64) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้บทเพลงกล่อมเด็กค่อยๆ สูญไปจากสังคมไทย

เพลงกล่อมลูกโคราชที่ยังคงเหลืออยู่ทุกวันนี้มีอยู่ได้เพราะมีผู้ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันจากรพบุรุษยังคงมีชีวิตอยู่ แต่ก็มีเพียงน้อยนิด น้อยจนน่าใจหายกลัวว่าจะสูญไปหมด ท่านเหล่านั้นเมื่ออย่างก้าวเข้าสู่วัยชรา สมรรถภาพความสามารถในการจดจำเพลงต่างๆก็ลดลงตามสังขารที่ร่วงโรย ทำให้บทเพลงอีกนับหลายร้อยบทสูญหายไปพร้อมกับชีวิตที่วูบดับลงของบรรพบุรุษ และจะหากการสืบทอดต่อกันมาในยุคปัจจุบันนี้ได้ยากมาก เมื่อไม่มีการสืบทอดต่อ เพลงกล่อมลูกก็ต้องสูญหายไปเป็นธรรมดา ตามที่กล่าวไว้แล้วว่าบทบาทของเพลงกล่อมลูกถูกลดลงมาเป็นเพียงแค่การสืบทอดเพื่ออนุรักษ์เท่านั้น แต่นับว่าเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เพลงกล่อมลูกยังคงปรากฏอยู่ในยุคสังคมปัจจุบัน

6.2.1 การสืบทอดเพลงกล่อมลูกโคราช

การดำรงคงอยู่ของเพลงกล่อมลูกโคราช ยังคงมีการสืบทอดต่อกันมาอยู่บ้างเหมือนกันแต่ก็เป็นเพียงคนกลุ่มน้อยที่ยังคงมองเห็นความสำคัญของเพลงกล่อมลูกโคราช ในอดีต การสืบทอดเพลงกล่อมลูกโคราชกระทำโดยผ่านคนในครอบครัว โดยการได้ยินได้ฟังคนในครอบครัว เพื่อนบ้านในชุมชน ใช้ร้องกล่อมเด็กในชีวิตประจำวัน นางสุบิน เฟื่องกลาง (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เมื่อได้ยินได้ฟังบ่อยๆเข้าก็จะจำได้เอง ไม่ต้องไม่รำเรียนที่ไหน อย่างบท แมวขาวเอ๋ย ไตไม่ราวหางขาวโยนเข่นนี้ก็จำขามา ได้ยินเขาร้องบ่อยๆก็จำได้และเอมาร้องบ้าง”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสังคมยุคปัจจุบันจะไม่พบการร้องเพลงกล่อมลูกในชีวิตจริงมากนัก แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ก็ได้ให้ความสำคัญและรู้สึกเสียดายสมบัติอันทรงคุณค่าของแผ่นดิน ซึ่งปู่ย่าตายายเคยร้องเอาไว้ โดยพยายามนำมาร้องกล่อมบุตรหลานเมื่อมีโอกาส และได้ฝึกหัดให้เด็กๆ ร้องได้ โดยอาจทำเป็นเพลงร้องเล่นให้เด็กร้องบ่อยๆ ไม่ใช่การร้องกล่อม แต่อย่างน้อยก็อาจเป็นการปลูกฝังการร้องเพลงกล่อมลูกให้เยาวชนรุ่นหลังได้รู้จักเอาไว้ (นางดวง สมบูรณ์ 2544 : สัมภาษณ์)

การสืบทอดเพลงกล่อมลูกในยุคปัจจุบันมีหลายวิธี อาทิเช่น การสืบทอดโดยความสนใจและสมัครใจของคนในครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวหรือบ้านนั้นมีผู้ที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ และคนในบ้านให้ความสนใจพยายามจดจำไว้ พร้อมทั้งฝึกสอนให้ได้ แม้ว่าบางคนจะไม่สนใจใยดีต่อเพลงกล่อมลูกโคราชเท่าที่ควรนัก แต่หากได้ยินได้ฟังบ่อยๆเข้าเพลงก็จะ “ติดหู” เกิดการจำได้โดยอัตโนมัติ ทำให้เป็นการอนุรักษ์สืบทอดเพลงกล่อมลูกได้ทางหนึ่ง

นอกจากนี้การสืบทอดเพลงกล่อมลูกอาจกระทำได้โดยผ่านหลักสูตรของสถานศึกษา กล่าวคือ ได้มีการนำเพลงกล่อมลูกมาบรรจุในหลักสูตรและใช้ประกอบการแสดงโดยวิชาที่บรรจุเพลงกล่อมลูกโคราชลงไปหลักสูตร ได้แก่ วิชาเพลงพื้นบ้าน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมา ซึ่งได้ฝึกสอนและให้นักเรียนในระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง ได้ค้นคว้าเก็บข้อมูลเพลงกล่อมลูกที่บ้าน หรือท้องถิ่นของตน และนักเรียนเหล่านั้นจะเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดต่ออายุให้เพลงกล่อมลูกโคราชคงอยู่ใน แผ่นดินต่อไป ในส่วนของการพยายามที่จะนำเพลงกล่อมลูกโคราชมาเป็นส่วนหนึ่งในชุดการแสดงนั้น นางศุภมาพร ประพันธ์วิทยา (2544 : สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลว่า ได้มีการคิดประดิษฐ์การแสดงชุดหนึ่งขึ้นมาโดยจะใช้เพลงกล่อมลูกโคราชเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงชุดนั้นให้ได้ จึงเป็นการพยายามให้ทุกคนมองเห็นความสำคัญของเพลงกล่อมลูกโคราชมากขึ้น เมื่อมีคนมาดูการแสดงก็จะ

รู้จักกับเพลงกล่อมลูกของชาวโคราช และจะมีความน่าสนใจว่าการฟังการขับร้องเพลงกล่อมลูกอย่าง
ธรรมดาทั่วไป

6.2.2 เพลงกล่อมลูกโคราชในกระแสสังคมปัจจุบัน

จากการปรับเปลี่ยนและการพัฒนาของกระแสสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งกำลังจะเปลี่ยนสังคม
ชนบทให้เป็นสังคมเมือง ความเป็นอดีตถูกมองว่าล้าหลังไม่ทันสมัย เพลงกล่อมลูกก็ตกอยู่ในสภาพ
เดียวกัน คือ ถูกมองว่าเชย ล้าหลัง และหมดความสำคัญลงไป ยิ่งในสังคมเมืองใหญ่ยิ่งจะไม่พบการ
ร้องเพลงกล่อมลูกเลย อย่างไรก็ตามในส่วนของอำเภอคงแม้ว่าจะมีการขับร้องเพลงกล่อมลูกโคราช
หลงเหลืออยู่มากที่สุดแห่งหนึ่งแต่ก็มีการขับร้องเพียงคนบางกลุ่ม เฉพาะพ่อเพลง แม่เพลง หรือ
คนชราบางท่านเท่านั้นซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่ยังสามารถขับร้อง
เพลงกล่อมลูกโคราชได้ โดยกลุ่มนี้จะเป็นย่า ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่คอยเลี้ยงหลาน จึงมี
โอกาสได้ใช้เพลงกล่อมลูกนั้น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูเด็กไม่ใช่พ่อ แม่ แต่เปลี่ยนเป็นย่า
ยาย ซึ่งอยู่กับบ้านช่วยงานบ้านและมีหน้าที่คอยเลี้ยงหลาน ส่วนพ่อแม่ที่นั้นต้องออกทำงานนอกบ้าน
ย่า ยาย ซึ่งเป็นคนยุคก่อนก็จะใช้วิธีการตามที่ตนได้รับถ่ายทอดมาซึ่งเป็นที่นิยมกันในยุคนั้น คือ การ
ร้องเพลงกล่อมให้เด็กนอน เพราะสมัยก่อนไม่มีวิทยุ โทรทัศน์ ไม่มีการเปิดเทปเพลง บรรยายภาค
โดยทั่วไปก่อนข้างจะเสียบสงบ บ้านใครร้องเพลงก็จะได้ยินไปไกลหลายบ้าน ทำให้คนในยุคนั้น
สามารถร้องเพลงกล่อมลูกกันอย่างแพร่หลาย การอบรม สั่งสอน ถ่ายทอด จึงตกไปอยู่กับปู่ ย่า ตา
ยาย คนรุ่นก่อนที่ยังคงมีชีวิตอยู่ แต่อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มีญาติผู้ใหญ่เลี้ยงดูและไม่สามารถร้อง
เพลงกล่อมลูกได้ บ้านใดไม่มีคนรุ่นเก่าอยู่ให้คอยเลี้ยงดูหลาน ก็มักจะนำเด็กไปฝากไว้ตามบ้านหรือ
สถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งขาดการเอาใจใส่ ขาดสายใยความผูกพันทางครอบครัว ชาวบ้านกลุ่มนี้มักต้อง
ประกอบอาชีพนอกบ้านไม่ค่อยมีเวลาในการเลี้ยงดูลูก ไม่มีการร้องเพลงกล่อมลูก ชาวบ้านส่วนใหญ่
ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ศึกษาให้ข้อมูลว่า ไม่เคยใช้เพลงกล่อมลูกเลย ร้องไม่เป็น หรือที่เคยร้องได้ก็
เพราะได้ยินได้ฟังผ่านหูแต่หากให้ร้องอย่างจริงจังก็ทำไม่ได้ เพราะไม่ได้ตั้งใจที่จะนำมาร้อง ร้อง
ได้ก็เพราะเพลง “คิดหู” อยู่ข้างเท่า และในสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันทุกคนต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอา
ชีวิตรอด กลุ่มอาชีพของคนแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน มีวิธีการประพฤติปฏิบัติแตกต่างกัน จึงเกิดการ
ปรับตัวเรียนรู้ระบบสังคมใหม่ๆ การที่จะมานั่งร้องเพลงกล่อมลูกอยู่เป็นการเสียเวลาโดยใช้เหตุ
เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกอยู่ครบถ้วน เช่น เปิดเพลงลูกทุ่ง ลูกกรุง สตริง
หรือเปิดโทรทัศน์รายการเพลงหรือการ์ตูนต่างๆให้เด็กดู บางครั้งก็มีเครื่องดนตรี ของเด็กเล่นเมื่อเปิด
เครื่องจะมีเสียงดนตรีบรรเลงขับกล่อมและมีตุ๊กตามาเรียงระบำให้ดู เครื่องมือต่างๆเหล่านี้เป็นเครื่องทუნ

แรง เบาลงคนเลี้ยงไปได้มาก การรับวัฒนธรรมใหม่นี้เป็นที่นิยมของคนในยุคปัจจุบันทำให้เพลงกล่อมลูกแบบโบราณที่คนทุกรุ่นสืบต่อกันมานับร้อยปีต้องสูญสลายหายไปในยุคนี้ ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมที่เคยมีมาแต่ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจนตั้งตัวไม่ติด เพราะมีการพยายามสร้างชนบทให้เป็นเมือง สร้างถนนหนทาง ตามมาด้วยไฟฟ้า น้ำประปา เข้าสู่ชนบท เมื่อการคมนาคมสะดวกสบาย การขยายตัวทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองจึงแพร่เข้าสู่ชนบทอย่างรวดเร็ว ผลพวงจากการที่เพลงกล่อมลูกสูญหายไปจากสังคมชนบทอาจมีการก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. สายใยรักอันอบอุ่นแน่นแฟ้นถูกลดคุณค่าลง สมัยก่อน พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ร้องเพลงกล่อมลูกทำให้เด็กมีความอ่อนโยนไปตามเสียงเพลงที่อ่อนช้อย ซึ่งถูกเปล่งออกมาทางจิตใจอันกอปรไปด้วย ความการุณ ความรักความอบอุ่น เมื่อมาถึงยุคปัจจุบันมีการเปิดเทป เพลงสดริง เพลง ร็อก จังหวะเร็วๆ ทำให้เด็กมีใจค่อนข้างแข็งกระด้างไปตามจังหวะที่เร้าร้อนของเสียงเพลง จากเด็กที่เคยติดแม่หรือคนซบกล่อม ก็กลายเป็นติดวิทยุ โทรทัศน์แทน เด็กยุคใหม่มักจะเชื่อฟังสื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ หรือดารามากกว่าที่จะเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่

2. ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมถูกลดบทบาทลงไป เมื่อเพลงกล่อมลูกซึ่งเป็นเพลงที่เกิดขึ้นในบ้านแพ้วๆยังสูญไปเช่นนี้ วัฒนธรรมอื่นๆ ก็จะลดความสำคัญลงเรื่อยๆ หากวัฒนธรรม ประเพณี ถิ่นถิ่นที่อ่อนแอลงก็จะถูกวัฒนธรรมสังคมเมืองเข้าครอบงำ และจะค่อยๆหายไปทีละอย่างหากไม่มีการอนุรักษ์มรดกชิ้นนี้เอาไว้

3. ความภูมิใจในการรักวัฒนธรรมบ้านเกิดคนลดลง เมื่อเราหวนคิดถึงตอนเราเป็นเด็กได้ยินได้ฟังพ่อแม่ปู่ย่าตายาย คนเฒ่าคนแก่ขับร้องเพลงกล่อมลูก ก็จะเกิดความซาบซึ้งและรักถิ่นกำเนิดมีความภูมิใจในวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จากสังคมที่ดำเนินชีวิตไปตามกรอบที่คนโบราณกำหนดขึ้น เพลงกล่อมลูกจะเข้าถึงวิถีชีวิตของคนได้มากกว่า มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตในยุคก่อนเป็นอย่างมากเพราะเพลงกล่อมลูกถูกแสดงออกมาในรูปวัฒนธรรมด้านจิตใจเป็นการสั่งสอนคนทางอ้อม เป็นการกระชับสายใยของครอบครัวและสังคมมีการพึ่งพาอาศัยกัน เพลงกล่อมลูกเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจให้รักบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตน เกิดความภาคภูมิใจในสังคมของตน หากเพลงกล่อมลูกสูญหายไป ความภูมิใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนก็จะลดลงตามไปด้วย

บทบาทและสถานภาพของเพลงกล่อมลูกโคราชจากที่เคยรับใช้ครอบครัว สังคม ในเรื่องของการเลี้ยงเด็ก ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ซึ่งสถานภาพของเพลงกล่อมลูกในขณะนี้เรียกได้ว่ากำลังสั่นคลอนและพร้อมที่จะสูญหายไป เนื่องจากผู้ที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกแบบดั้งเดิมได้เหลือน้อยเต็มที และอยู่ในวัยชราด้วยกันทั้งสิ้น นางสาวคุ้ม แก้วระวัง (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

“เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ เมื่อมีสิ่งอะไรใหม่ๆ ก็มักได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษ ยิ่งพวกวัยรุ่นสมัยนี้ เมื่อมีสิ่งของอะไรใหม่ๆ มาดึงดูดใจก็มักหันเข้าหาของใหม่โดยไม่มองดูของเก่า อย่างเพลงกล่อมลูกที่ว่านี่ก็เช่นเดียวกัน ถูกลมองว่าเซย์ ไม่เพราะ และหากใครร้องขึ้นมาก็จะถูกลมองเหมือนว่าเป็นคนแปลกประหลาดไม่ทันยุคทันเหตุการณ์ คนสมัยนี้ก็เลยอายุ ไม่กล้าร้อง”

นางเทียม ประพันธ์วิทยา (2546 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เพลงกล่อมลูกเท่าที่คนสมัยนี้จะได้ยินได้ฟังก็เพียงการดูในโฆษณา หรือละครโทรทัศน์ที่เขานำเพลงกล่อมลูกมาประกอบ หรืออาจจะได้ยินได้ฟังก็ต่อเมื่อมีการจัดการประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูกขึ้นเท่านั้นเอง ในชีวิตจริงสมัยนี้ไม่มีโอกาสได้ฟังกันแล้วเพราะไม่มีใครร้อง” การประกวดเพลงกล่อมลูกโคราชได้เคยมีการจัดขึ้นที่อำเภอคงหลายครั้งด้วยกัน ตัวอย่างเช่นการประกวดเพลงกล่อมลูกที่ทางอำเภอคงจัดขึ้นในปี พ.ศ.2536 ที่นางเทียม ประพันธ์วิทยา ได้รับรางวัลชนะเลิศ นอกจากนี้นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดเพลงกล่อมลูกภาคอีสานของมหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปี 2543 การประกวดก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยฟื้นฟู และช่วยปลุกฝังให้ประชาชนเห็นคุณค่าของเพลงกล่อมลูกมากขึ้น การได้รับรางวัลก็เป็นจิตวิทยาอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจและเป็นกำลังใจในการฝึกซ้อมเพลงกล่อมลูกของท้องถิ่นตน การจัดการประกวดนั้นผู้วิจัยเห็นว่ามิใช่ว่ามีประโยชน์อย่างมาก เพราะหากไม่มีการนำเพลงกล่อมลูกมาใช้เลย ปล่อยให้แต่ละบ้านขับร้องกันไปตามลำพังเพลงกล่อมลูกก็จะยิ่งสูญหายไป เพราะปัจจุบันไม่นิยมใช้กันแล้วเนื่องจากมีวิทยุ โทรทัศน์ มาเปิดให้เด็กฟังแทน การประกวดในระดับต่างๆ จะช่วยให้ผู้เข้าประกวดมีความซาบซึ้งและมองเห็นคุณค่าของเพลงกล่อมลูกของท้องถิ่นตนมากขึ้น ในอำเภอคง ก็มีจัดการประกวดขึ้นมาครั้งหนึ่งแต่ก็ไม่ได้จัดทุกปี แต่ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดลได้มีการจัดการประกวดเพลงกล่อมลูกทั้งสี่ภาค ในงานวันแม่แห่งชาติของทุกปี ผู้เข้าร่วมการประกวดมีทั้งประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ให้ความสนใจต่อการประกวดนี้ ทำให้เกิดการตื่นตัวและเสาะแสวงหาเพลงกล่อมลูกในท้องถิ่นของตนมากขึ้น เป็นการปลุกฝังแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้รักและมองเห็นคุณค่า ความสำคัญของเพลงกล่อมลูกและยังช่วยอนุรักษ์สืบทอดต่อไปได้เป็นอย่างดี

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้มีส่วนสำคัญในการช่วยสืบต่อเพลงกล่อมลูกโคราชจากยุคโบราณสู่ยุคปัจจุบัน เพราะสังคมที่เจริญขึ้นมีเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เวลาที่จะอยู่กับครอบครัวน้อยลง ความสำคัญของเพลงกล่อมลูกก็ยิ่งน้อยลงไปอีก เพราะฉะนั้นควรมีการกระตุ้นให้คนในสังคมมองเห็นคุณค่าความสำคัญของเพลงกล่อมลูกนี้ และช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดไว้มิให้สูญหาย

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเพลงกล่อมลูกโคราชมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเนื้อร้อง ท่วงทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ตลอดจนศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ของชาวโคราช ผ่านทางเนื้อเพลงกล่อมลูก รวมไปถึงการศึกษาบทบาทของเพลงกล่อมลูกที่มีในท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และศึกษาจาก เอกสารเป็นส่วนประกอบ การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การบันทึกข้อมูล การจำแนกข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์ ซึ่งปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

7.1 สรุปผลการวิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช

เพลงที่ใช้ในการร้องกล่อมลูกของชาวโคราช พบว่า มีการใช้ทำนองเพลงในการขับกล่อมอยู่ 3 ทำนองด้วยกัน คือ ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราช ทำนองเพลงโคราช และทำนองเพลงกล่อมลูก อีสานเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกทั้ง 3 ทำนองเป็น 4 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ รูปแบบ โครงสร้างทำนอง และจังหวะ โดยได้วิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชเป็นลำดับแรก สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

7.1.1 รูปแบบ เพลงกล่อมลูกโคราชมีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว จากการศึกษาพบว่า ทำนองเพลงกล่อมลูกโคราชจะใช้ท่วงทำนองเดียว แต่จะใช้วิธีการเปลี่ยนเนื้อร้องไปตามบทกลอน โดยไม่จำกัดความยาว

7.1.2 โครงสร้าง เพลงกล่อมลูกโคราชประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 3 ส่วน ได้แก่ การ เอื้อนเกริ่นนำ ที่ต้องร้องทุกครั้งก่อนการร้องเพลงกล่อมลูก มีลักษณะเป็นทำนองเอื้อนซ้ำๆ มักร้องว่า “เอ...เอ...” การร้องเกริ่นนำนี้จะมีความสั้นยาว หรือท่วงทำนองพลิกแพลงออกไปตามแต่ความพึง

พอใจของผู้ขับร้องเอง เมื่อจบการร้องเกริ่นนำแล้วก็จะตามด้วยส่วนของเนื้อร้อง ซึ่งจะไม่จำกัดความยาว แต่หากมีเนื้อความที่มีความยาวมากกว่า 1 บทขึ้นไป ก็มักจะมีการร้องเอื้อนตามเป็นทำนองเดียวกับเอื้อนเกริ่นนำมาคั่นระหว่างบท และจะต้องจบลงที่เอื้อนจบทุกครั้ง ซึ่งก็คือท่วงทำนองเดียวกับทำนองเอื้อนเกริ่นนำนั่นเอง

7.1.3 ทำนอง เพลงกล่อมลูกโคราชมีลักษณะเป็นทำนองเสียงหลัก ทำนองเดียว เสียงที่ใช้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยเสียง มี ซอล ลา ที มีทำนองเสียงระดับเป็นการตบแต่งทำนองให้ไพเราะตามความสามารถของผู้ร้อง ทั้งนี้อาจเกิดจากเสียงของวรรณยุกต์สูง – ต่ำ เป็นสำคัญ ระบบเสียงมักใช้ในระดับต่ำ ไม่มีการโหนเสียงในระยะห่างกันมากนัก มีระยะห่างกันไม่เกินคู่ 3 เพลงกล่อมลูกโคราชเป็นทำนองที่ไม่ซับซ้อนอันเป็นคุณสมบัติหนึ่งของเพลงประเภทขับกล่อม

7.1.4 จังหวะ พบว่า เพลงกล่อมลูกโคราชมีจังหวะช้าๆ มีการหยุดหายใจเป็นช่วงๆ มีลักษณะที่เป็นอิสระ ไม่มีการบังคับตายตัว สามารถเปลี่ยนจังหวะให้ช้าเร็วได้ตามความเหมาะสม เครื่องประกอบจังหวะอาจเป็นจังหวะแกว่งไกวของเปล หรือการใช้วัสดุต่างๆ มาขูดไปมากับพื้นให้เกิดเสียง

7.2 สรุปผลการวิเคราะห์ทำนองเพลงโคราช

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ทำนองเพลงโคราช เป็น 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบโครงสร้าง ทำนอง และจังหวะ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

7.2.1 รูปแบบ เพลงโคราชเป็นเพลงท่อนเดียว ไม่จำกัดความยาว มีการยืดหยุ่นตามลักษณะของเพลงพื้นบ้าน มีหลายรูปแบบ เช่น เพลงคู่สอง คู่สี่ คู่หก คู่สิบ การวิจัยครั้งนี้พบเพลงโคราชในรูปแบบคู่สี่มากกว่า

7.2.2 โครงสร้าง เพลงโคราชมีโครงสร้างด้วยกันอยู่ 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ดันเพลง หรือท่อนแรก เป็นการร้องเกริ่นด้วยเนื้อเพลงสั้นๆ เพื่อนำเรื่อง
- 2) ท่อนกระทุ้ มีการร้องเพิ่มจำนวนคำให้ละเอียดมากขึ้นอีก เรียกว่าการเดินกลอน และ

มีการปรบมือ 1 ครั้งในตอนท้ายท่อนกระทุ้งนี้ เรียกว่า “สะคือเพลง” เป็นเครื่องหมายว่าในตอนจบเพลงจะต้องลงท้ายด้วยสระหรือพยัญชนะเสียงนี้

3) ท่อนหลัง ปลายเพลง หรือลงปลาย เป็นการกล่าวสรุปความตอนจบ มักมีการบังคับสัมผัสพยัญชนะ กล่าวคือ คำสุดท้ายของทั้งสองบาท ต้องเป็นพยัญชนะเสียงเดียวกัน

7.2.3 ทำนอง มีลักษณะเป็นเพลงทำนองเดียว เสียงส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยเสียง ฟา ซอล ลา โค เร ลักษณะการดำเนินทำนองจะขึ้นอยู่กับทประพันธ์เป็นสำคัญ ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่ของเสียงไม่มาก มีเสียงตกในแต่ละวรรคไม่เกินวรรคละ 4 เสียง ลีลาการขับร้องไม่ตายตัว มีการใช้โน้ตครึ่งเสียงในบางแห่งเพื่อทำให้เกิดเสียงแปร่ง หรือเสียงเหนือตามสำเนียงเพลงพื้นบ้าน

7.2.4 จังหวะ เป็นลักษณะจังหวะคงที่ มีการหยุดและร้องกระชั้นขึ้นในช่วงกระทุ้ง เป็นเพลงที่มีการยืดหยุ่นของจังหวะสูง จึงไม่มีการบังคับจังหวะที่แน่นอนตายตัวได้เพราะมักจะขึ้นอยู่กับท่วงทีลีลาของผู้ร้องเป็นหลัก

7.3 สรุปผลการวิเคราะห์ทำนองเพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงกล่อมลูกอีสานเหนือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นด้วยกัน คือ รูปแบบ โครงสร้าง ทำนอง และจังหวะ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

7.3.1 รูปแบบ เพลงกล่อมลูกอีสานเหนือเป็นเพลงท่อนเดียว ไม่จำกัดความยาว สามารถเปลี่ยนเนื้อร้องไปได้เรื่อยๆ จัดอยู่ในเพลงประเภทร้อยเนื้อหนึ่งทำนอง มักเริ่มด้วยการร้องเอื้อนเกริ่นนำ ตามด้วยเนื้อร้อง และจบลงด้วยการร้องเอื้อนจบ

7.3.2 โครงสร้าง โครงสร้างของเพลงกล่อมลูกภาคอีสานมีอยู่ด้วยกัน 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ เอื้อนเกริ่นนำ เนื้อร้อง และเอื้อนจบ ในบางครั้งอาจมีการร้องเป็นเอื้อนตามเพื่อคั่นกลางบทเพลงแต่ละบทได้ โดยไม่จำกัดความยาว สามารถร้องติดต่อกันไปเรื่อยๆตามความพอใจแล้วจึงจบลงด้วยการร้องเอื้อนจบ

7.3.3 ทำนอง เป็นเพลงทำนองเดียว ไม่มีการบังคับทำนองตายตัว แต่จะใช้วิธีร้องผันเสียงไปตามเสียงของวรรณยุกต์ในคำประพันธ์ เสียงที่ใช้ในการสร้างทำนองมักอยู่ในกลุ่มเสียงเดียวกัน ได้แก่ ฟา ซอล ลา โด และเร

7.3.4 จังหวะ เป็นลักษณะที่คงที่ไม่มีจังหวะที่บังคับตายตัว ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ขับร้องที่จะร้องให้เร็ว หรือช้าเพียงใดก็ได้

7.4 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์เนื้อร้องเพลงกล่อมลูกโคราช

ในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อร้องของเพลงกล่อมลูกโคราช ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ใน 2 ประเด็น คือ ภาพสะท้อนทางสังคม และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

7.4.1 ภาพสะท้อนทางสังคม จากเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกโคราช พบว่า เนื้อเพลงได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจและอาชีพของคนในชุมชน ได้แก่

1) ภาพสะท้อนทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีการกล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ราบสูงเป็นลอน สูง – ต่ำ คล้ายลูกคลื่น ที่เรียกว่า “โคก” หรือ แม้แต่ ลักษณะทางภูมิอากาศ เช่น อากาศหนาว ฝนตก ก็มีปรากฏในบทเพลงกล่อมลูกโคราชด้วย

2) สภาพทรัพยากรสิ่งแวดล้อม พบว่า ชาวบ้านจังหวัดนครราชสีมาในอดีตมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ เนื่องด้วยลักษณะของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทำให้ชาวบ้านอดไม่ได้ที่จะหยิบยกเอาสิ่งใกล้ตัวมาใส่ไว้ในบทเพลง เช่น สัตว์ต่างๆ ซึ่ง “แมวขาว” เป็นสัตว์ที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในเนื้อเพลงกล่อมลูกโคราช พืชผักต่างๆ ที่ขึ้น หรือปลูกไว้ในท้องถิ่นอีกหลายชนิด

3) สภาพครอบครัวเศรษฐกิจและอาชีพ พบว่า เพลงกล่อมลูกโคราชได้สะท้อนสภาพเศรษฐกิจของสังคม เช่น ความลำบากยากจน สภาพครอบครัวที่แตกแยก การหย่าร้าง ที่พบได้ในเพลงแม่ช้างกล่อมลูก สภาพบ้านเรือนที่เป็นหลังคามุงหญ้าแฝก ลักษณะบ้านเรือนของชาวชนบท การประกอบอาชีพต่างๆ เช่น ทำไร่ ทำนา การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้า การสานกระด้ง หรือ เครื่องจักสานอื่นๆ และวิถีชีวิตในเรื่องของการทำมาหากิน การเก็บผัก ตักน้ำ หาปู หาปลาใน

ท้องถิ่นมาเป็นอาหารเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง หรือการหาของป่า เช่นเก็บเห็ด ลำหุบป่า หรือการล่าช้าง ก็ได้สะท้อนออกมาในบทเพลงกล่อมลูกโคราชด้วย

7.4.2 ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม จากเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกโคราช สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมต่างๆที่ปรากฏอยู่ในสังคมหลายประการ ได้แก่

1) ความเชื่อ เช่น ความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ผีसाง เปรต วิญญาณ พญานาค ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อในเรื่องการทำบุญตักบาตร ส่งผลให้เกิดมีการตั้งชื่อลูกของตนเองว่า บุญปลูก บุญชู ฯลฯ

2) ค่านิยม เช่น ค่านิยมของคนในท้องถิ่นที่มีต่อแก้วแหวนเงินทอง ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน ค่านิยมเกี่ยวกับระบบศักดินา ค่านิยมในเรื่องของสตรีที่ต้องพึงพาอาศัยสามีในการเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในครอบครัว ค่านิยมในเรื่องของการเลือกคู่ครอง ค่านิยมเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยของร่างกาย ค่านิยมในเรื่องของการที่บุตรต้องตอบแทนคุณบิดามารดา และค่านิยมในเรื่องของสมาชิกทุกคนภายในบ้านมีหน้าที่ช่วยเลี้ยงดูลูกหลาน แทนพ่อแม่ของเด็กที่ออกไปทำไร่นานอกบ้าน

3) ประเพณี เช่น ประเพณีการลงข่วง (การเซ็นฝ้าย) ประเพณีตรุษสงกรานต์ และประเพณีทอดกฐิน ซึ่งไปปรากฏอยู่ในบทเพลงกล่อมลูกโคราชในเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก ดอกครุฑ ดอกจาน และเพลงการะเกด

4) วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน พบว่า อาหารการกินของชาวบ้านเป็นอาหารที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และได้ถูกถ่ายทอดลงในบทเพลงกล่อมลูกโคราช เช่น ข้าว ปลา ไข่ หอย กุ้ง พืชผักต่างๆ เผือก มัน ปลาร้า ไก่ย่าง แกงต่างๆ ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับอาหารการกินในการดำรงชีวิตของคนในสังคม

7.5 สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์หัตถบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของหัตถบาทของเพลงกล่อมลูกโคราช พบว่า ทั้งในอดีต และปัจจุบัน เพลงกล่อมลูกโคราชมีหัตถบาทหน้าที่หลักในการใช้ร้องขับกล่อม และยังมิมีหัตถบาทหน้าที่ต่อชุมชนสังคม ในด้านการอบรมสั่งสอน และการเชื่อมโยงสายใยแห่งความรัก ความผูกพันของคนในครอบครัว และต่อชุมชน ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยขัดเกลาสังคม สร้างความเพลิดเพลิน และเป็นทางออกในการช่วยระบายความเครียด หรือความอัดอั้นกับข้อใจของผู้ขับร้องให้คลี่คลายลงไปโดยอาศัยการร้องเพลงกล่อมลูกเป็นทางออกหนึ่ง เช่น ในบทแม่ฮ้างกล่อมลูก

นอกจากนี้ เพลงกล่อมลูกยังมีบทบาทหน้าที่เป็นการช่วยอนุรักษ์มรดกของบรรพชนอันเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น และยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ ขนบประเพณี ค่านิยม ของคนในสังคม ซึ่งในบางครั้ง ขนบประเพณีอันนั้นอาจสูญหายไปแล้ว เช่น ประเพณีการลงขันเงินฝ้าย แม้กระทั่งเป็นการสอนให้เด็กรู้จักภาษาถิ่น หรือเป็นการปลูกฝังการร้องเพลงให้แก่เด็กอีกด้วย

7.6 อภิปรายผล

จากผลการสรุปงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันชุมชนในอำเภอคง ยังคงมีผู้ขับร้องเพลงกล่อมลูกได้จำนวนหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของพ่อเพลง แม่เพลงพื้นบ้าน และกลุ่มคนเหล่านี้ก็มีอายุสูงขึ้น เปรียบได้กับไม้ใกล้ฝั่งที่รอเวลาผุสลายไปตามกาลเวลา และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มคนวัยรุ่นจนถึงวัยกลางคนไม่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกแบบดั้งเดิมได้เลย บางคนอาจเคยได้ยินคนเฒ่าคนแก่ขับร้อง แต่ก็ไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร และหากไม่มีการถ่ายทอดสืบต่อไป ในอนาคตกาลเบื้องหน้าเพลงกล่อมลูกก็คงหลงเหลือเอาไว้เพียงแค่ตำนานเล่าขาน หรือมีบันทึกไว้ดูต่างหน้าโดยที่ไม่มีผู้สามารถขับร้องได้ ทำให้เพลงกล่อมลูกโคราชต้องสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

จากการศึกษาพบว่าเพลงกล่อมลูกโคราชมีสำเนียงภาษา และลีลาท่วงทำนองคล้ายคลึงกับภาคกลาง แตกต่างกับเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เกิดจากการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมจากภาคกลางที่เข้ามามีอิทธิพลต่อชาวโคราชตั้งแต่ครั้งอดีต เนื่องจากเมืองโคราชเป็นเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อระหว่างภาคกลางและภาคอีสาน มีเจ้าขุนมูลนายจากภาคกลางเข้ามาปกครองเมืองโคราชตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา , 2538) และมีการติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเรื่อยมา เพราะฉะนั้นจึงอาจทำให้ชาวโคราชได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภาคกลางที่แพร่กระจายเข้ามา (Culture Diffusion) ได้อย่างเต็มที่ และจากบทเพลงกล่อมลูกโคราช พบว่า ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาภาคกลาง มีภาษาอีสานปะปนอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย และหากเปรียบเทียบบทร้องเพลงกล่อมลูกโคราช กับเพลงกล่อมลูกภาคกลางแล้ว จะพบว่า เป็นบทร้องบทเดียวกัน ผิดกันก็แต่สำเนียงภาษาที่แปร่ง หรือผิดเพี้ยนไปบ้างเท่านั้น เช่น เพลงนกกาแก้ว เจ้าทองคำ เจ้าเนื้อละเอียด เจ้าเนื้อละมุน ฯลฯ เหล่านี้จะเห็นได้ชัดว่าเป็นเพลงของภาคกลาง และได้เข้ามามีอิทธิพลอยู่เหนือวัฒนธรรมเพลงกล่อมลูกโคราช อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมจากภาคกลางเป็นวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งกว่า หรือวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่า ทำให้วัฒนธรรมที่อ่อนกว่าถูกกลืนกลายเข้าไปมาก แต่อย่างไรก็ตามเพลงกล่อมลูกโคราชยังคงดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้

ได้ในเรื่องของสำเนียงการพูดจา ท่วงทำนองการขับร้อง ที่มีลักษณะเป็นเสียงเหน่อตามเสียงของภาษาท้องถิ่น

จากแนวทฤษฎีหน้าที่นิยมได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์ต้องการการตอบสนองด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ผู้วิจัยเห็นว่าเพลงกล่อมลูกโคราชสามารถตอบสนองจิตใจของมนุษย์ให้เกิดความเพลิดเพลิน รื่นเรใจ และตอบสนองด้านร่างกาย ในการใช้เพลงเป็นการกล่อมให้นอนหลับ เมื่อมนุษย์ต้องเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานเพื่อการมีชีวิตรอดในสังคม มนุษย์จำเป็นต้องหาทางระบายออกโดยการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ตนเองและคนรอบข้างด้วยเสียงเพลง จะเห็นได้ว่าบทบาทหนึ่งของเพลงกล่อมลูกนอกจากเป็นการร้องกล่อมให้เด็กหลับนอนแล้ว บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การร้องเพลงกล่อมลูกเพื่อระบายความเครียด สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ขับร้องนั่นเอง

นอกจากนี้ในการขับร้องเพลงกล่อมลูกเพื่อระบายความเครียด ความอัดอั้นคับข้องใจแล้วยังอาจกระทำได้โดยการกล่าวถึงเรื่องเพศไว้ในบทเพลงอีกด้วย ทำให้สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ที่กล่าวว่ามนุษย์มีความกดดันทางจิตอันเนื่องด้วยเรื่องเพศ และมักระบายออกผ่านทางนิทาน ตำนาน หรือบทเพลงต่างๆ เพลงกล่อมลูกโคราชบางบท พบว่ามีการกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง เพื่อการระบายความอัดอั้นที่เรื่องเพศเป็นเรื่องที่ต้องปกปิดซ่อนเร้น และถือเป็นเรื่องหยาบคายไม่ควรกล่าวถึง ทำให้วิธีการระบายออกอาศัยการขับร้องผ่านทางเพลงกล่อมลูกได้วิธีหนึ่ง แม้เนื้อหาจะไม่สอดคล้องกับการขับกล่อม แต่ผู้ร้องก็สามารถระบายความเครียดผ่านออกมาทางบทเพลงนั้น ทำให้เรื่องที่ถูกหยาบคายกลับกลายเป็นเรื่องขบขันไปในที่สุด

ในปัจจุบันนี้ผู้ให้ข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา หลายท่านได้หลงลืมเนื้อร้องเพลงกล่อมลูกเก่าๆ ไปหลายบท เนื่องจากเพลงกล่อมลูกถูกลดบทบาทในด้านการร้องขับกล่อมให้เด็กนอนหลับทำให้มีการร้องเพลงกล่อมลูกลดน้อยลง ประกอบกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เพลงกล่อมลูกค่อยๆลดจำนวนลงไปจนเกือบเรียกได้ว่าไม่จำเป็นต้องใช้ร้องในยุคปัจจุบันแล้ว เมื่อไม่มีการขับร้องก็ทำให้เกิดการลืมเลือนไป เพลงกล่อมลูกที่ได้จากภาคสนามส่วนใหญ่จึงเป็นเนื้อเพลงที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “แมวขาวเอ๋ย” มากที่สุด เพราะเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มวัฒนธรรมเพลงกล่อมลูกโคราชยุคอดีต และมักเกิดการผิดเพี้ยนของบทเพลงบางคำไปบ้าง เพราะเพลงกล่อมลูกเป็นเพลงที่ถ่ายทอดกันโดยวิธีปากต่อปากจดจำกันมา หรือเรียกว่าเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) ไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงทำให้เกิดการต่อเติม ดัดแปลงเนื้อร้องในบาง

ช่วงไปตามท้องถิ่น หรือตามความสามารถในการจดจำของแต่ละบุคคล แต่อย่างไรก็ตามบทเพลงที่ขึ้นต้นว่า “แม่วาเวย” ก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี แม้กาลเวลาจะผ่านไป แม็บทร้องบทอื่นๆจะลืมเลือนไป แต่บท “แม่วาเวย” ก็ยังคงตราตรึงอยู่ในความทรงจำของชาวบ้าน เมื่อจะใช้ขับร้องจึงมักจะร้องบทนี้มากกว่าบทอื่นๆ

7.7 ข้อเสนอแนะ

7.7.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

การวิจัยเรื่องเพลงกล่อมลูกโคราชในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะ อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมาเป็นหลัก โดยทำการศึกษา ท่วงทำนองเพลง และเนื้อร้องที่สะท้อนภาพทางสังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่นออกมาเท่านั้น ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่มีอยู่หลายอำเภอด้วยกัน และวัฒนธรรมโคราชก็ได้แพร่กระจายไปตามเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ เช่น ชัยภูมิ ขอนแก่น ฯลฯ ซึ่งสามารถศึกษาวิจัยต่อไปในขอบเขต อำเภอต่างๆ นอกเหนือไปจากอำเภอดง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์เพลงกล่อมลูกโคราชให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่า ผู้ที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้มีจำนวนน้อยมาก ส่วนใหญ่มักจะเป็นพ่อเพลงแม่เพลง และอยู่ในวัยชราด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่สามารถร้องได้เพราะไม่มีความจำเป็นต้องใช้ เพราะฉะนั้น งานวิจัยในครั้งต่อไป สามารถทำการศึกษาได้ว่าเพลงกล่อมลูกโคราชยังมีหลงเหลืออยู่มากน้อยเพียงใด และเมื่อคนเฒ่าคนแก่กลุ่มนี้หมดสิ้นไปแล้วยังมีใครสามารถสืบทอดต่อไปอีกหรือไม่ประการใด

7.7.2 ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพลงกล่อมลูกโคราชในปัจจุบันพบว่ามีผู้ที่สามารถร้องได้เป็นเพียงกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น และมีจำนวนน้อยมาก ส่วนใหญ่อยู่ในวัยชราทั้งสิ้น และจะค่อยๆ ลืมเลือนไปเนื่องจากความต้องการทางสังคมมีน้อยลง การกระทำที่เป็นการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟู คือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมควรส่งเสริมให้ชาวบ้านที่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ มีโอกาสได้เผยแพร่ความรู้ โดยการเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง หรือจัดให้มีการประกวดร้องเพลงกล่อมลูกเป็น

ประจำ เพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านได้เห็นความสำคัญของเพลงกล่อมลูก นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนโดยการส่งเสริมให้เพลงกล่อมลูกโคราชจัดอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนหัดร้องเพลงกล่อมลูกให้ได้ หน่วยงานทางการศึกษา ควรมุ่งให้มีการศึกษาวิจัยเพลงกล่อมลูกโคราชให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กมล การกุศล.(2526). รายงานการวิจัยเรื่องเพลงเด็กเมืองแพร่.พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- กรมศิลปากร.กองโบราณคดี. (2534). บ้านปราสาท แหล่งโบราณคดีอีสานล่าง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กำปิ่น บ้านแทน (ชื่อย่อ). 6 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.
- กิ่งแก้ว อัดถากร.(2531). คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์.
- กุหลาบ มัลลิกมาศ.(2529). คติชาวบ้าน. สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ท.)
- ขุนสูงงชศึกษากร.(2523). เกิดแต่ตม. นครราชสีมา : ตราเสื่อการพิมพ์.
- จ เปรีชญ.(2530).ประเพณีและพิธีมงคลของไทย. กรุงเทพฯ : อำนวยสาส์นการพิมพ์.
- จารุณี กองพลพรหม.(2516). คุณค่าคติชาวบ้านหมู่บ้านเมืองเก่า. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร.(2539). วรรณกรรมท้องถิ่น : กรณีอีสานล้านช้าง. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. _____ . (ม.ป.ป.) คติชาวบ้านอีสาน สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.
- _____. (2522). วิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน .เอกสารทางวิชาการ ศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- _____. (ม.ป.ป.). คติชาวบ้านไทย. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จำเริญ แสงดวงแข.(2523). โลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก. สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจือ สดเวทิน.(2517). คติชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์.
- จันทร์ ศรีสวัสดิ์. 17 ตุลาคม 2544 .สัมภาษณ์.
- จันทร์ศรี นิยมฤกษ์.(ม.ป.ป.) ความรู้เรื่องคติชนวิทยา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.
- ชื่น ขอกกลาง. 6 กันยายน 2546. สัมภาษณ์

ชุมชนทัศนัศดา.(2541). กลอนกล่อมเด็ก และกลอนเด็กเล่น. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ด้วง สมบูรณ์. 23 สิงหาคม 2546. สัมภาษณ์.

ติยาพรรณ ประพันธ์วิชา. 1 กันยายน 2543 , 18 เมษายน 2544 , 16 ตุลาคม 2544,

23 สิงหาคม 2546 , 6 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

ตุ้ม แก้วระวัง. 7 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

ถาวร สุบงกช และคณะ.(2536). "ภาษาถิ่นโคราช : การวิเคราะห์เรื่องเสียงและความหมาย.

นครราชสีมา : หจก. สมบูรณ์ออฟเซตการพิมพ์.

_____. (2522). เพลงโคราช : การศึกษาในเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์. กรุงเทพฯ : บริษัท

ที พี พรินท์ จำกัด.

ทัน สังคะดี. 7 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

ทัศนีย์ ทานวานิช.(2523). คติชาวบ้าน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.

เทียม ประพันธ์วิชา. 19 เมษายน 2544 , 16 ตุลาคม 2544 , 23 สิงหาคม 2546,

6 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

ธวัช ปุณโณทก.(2525). วรรณกรรมท้องถิ่น. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

นิตดา สุนทอง.(2540). การวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน จากตำบลตาดทอง อำเภอเมือง จังหวัด

ยโสธร.ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นันทา ขุนภักดี.(2534). "จากสายใยสู่สายเปล". ข้อมูลและบรรณัทัศน์เกี่ยวกับการเกิด. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เบญจา หงส์ทอง. (2544). เพลงกล่อมลูกภาคเหนือ : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญส่ง เลขกุล.(2537). ธรรมชาตินานาชาติ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุฟ.

บุปผา บุญทิพย์.(2532). คติชาวบ้าน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปัทมา บุญอินทร์.(2537). การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา.

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง สะสม และเอื้อพร กิจวิวัฒน์กุล. (2516). คติชาวบ้านในบทเพลงกล่อมเด็ก. กรุงเทพฯ :

ศรีเมืองการพิมพ์.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ.(2531). วัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : สุริยสารการพิมพ์.

ปราณี วงษ์เทศ.(2525). **พื้นบ้าน พื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.

ปรีชา อุยตระกูล.(2530). **วัฒนธรรมพื้นบ้านนครราชสีมา**. ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น คณะวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา.

ปุ่น ตานนอก.24 สิงหาคม 2546, 6 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

แป้น มีศิลป์.16 ตุลาคม 2544. สัมภาษณ์.

พะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ.(2522).**เพลงกล่อมเด็ก**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พ่องพันธ์ มณีรัตน์.(2519). **มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เพชร สุวรรณภาพน์.(2543). **เพลงโคราช : การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). **ดนตรีวิจิตร**. กรุงเทพฯ : สยามสมัย.

ภิญโญ จิตต์ธรรม.(2509). **เพลงพื้นเมืองภาคใต้ : ร้องเรือหรือเพลงกล่อมเด็ก**. สงขลา :

โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูสงขลา.

มัลลิกา คณานุรักษ์. (2524). **เปรียบเทียบเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้กับเพลงชาน้อง**.

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

_____. (2523). **เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

มานิต วัลลิโกดม. (2505). **นำเที่ยวพิมายและโบราณสถานในจังหวัดนครราชสีมา**. พระนครฯ :
กรมศิลปากร.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 2**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทสยามเพรสแมนเนจเม้น จำกัด.

_____. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 9**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทสยาม
เพรสแมนเนจเม้น จำกัด.

_____. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทสยาม
เพรสแมนเนจเม้น จำกัด.

ไม้ ทองนอก. 16 ตุลาคม 2544. สัมภาษณ์.

ยศ สันตสมบัติ.(2540). **มานุษยวิทยากับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เขาวเรศ สิริเกียรติ.(2521). **เพลงกล่อมเด็กของไทย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ลักดา รักอิสระ.(2540). เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ : ฆ้อง. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ลำไย เสารยะวิเศษ. 6 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.
- เลื่อน ใจเที่ยง. 16 ตุลาคม 2544 , 23 สิงหาคม 2546. สัมภาษณ์.
- วอน หวานสูงเนิน. 19 เมษายน 2544. สัมภาษณ์.
- วาสนา เกตุภาค.(2521). คติชาวบ้าน. โรงพิมพ์บริษัทสหสยามพัฒนาจำกัด.
- วิจิตร ภาณุพงศ์.(2529). รายงานผลการวิจัยภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่งานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัย จันทรพริ้ม.(2531). วิเคราะห์สำนวนโวหารและสัญลักษณ์ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิมล คำศรี.(2532). การศึกษาวิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กเมืองนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.
- วันเนาว์ ชูเด่น.(2525). เพลงฆ้อง. บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนา.
- ศศิธร นกปี.(2544). เพลงพื้นบ้าน ตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ฌ ถกลาง.(2539). ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น : การศึกษาคติชนในบริบทสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ศิริพร โชคไพศาล. (2533). ความเปรียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ อำเภอ เขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม นครราชสีมา. (2538). ของดีโคราช เล่ม 1-5. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์.
- สง่า พงษ์ภู. (2542). ภูมิศาสตร์กายภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมานุษยศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- สง่า รัตนจรัสโรจน์.19 เมษายน 2544 , 16 ตุลาคม 2544. สัมภาษณ์.
- สมจิตร กัลยาศิริ.(2524). การวิเคราะห์เพลงพื้นเมืองและการละเล่นพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาคร งามจันทร์.16 ตุลาคม 2544. สัมภาษณ์.
- สายพิน แก้วงามประเสริฐ.(2538). การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนศ พรินติ้งเซนเตอร์ จำกัด.
- ลำดี รักสุทธิ.(2544). สืบสานตำนานประเพณีและงานบุญอีสาน. กรุงเทพฯ : หจก.รุ่งเรืองการพิมพ์.
- สำเร็จ คำโฆง. (ม.ป.ป.). ดนตรีอีสาน. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.

สุกัญญา สุจฉายา.(2525). เพลงปฏิพากษ์ : บทเพลงปฏิภาณของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สุบิน เฟื่องกลาง. 7 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

สุมามาลย์ เรื่องเดช.(2520). เพลงพื้นบ้านจากพนมทวน. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 171

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู.

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์.(2524). รายงานการวิจัย วิเคราะห์สาระ เพลงกล่อมเด็กภาคใต้.

สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.

.....(2512). คติชาวบ้านปักษ์ใต้. สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.

สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2542). ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม:

สาขาศรีวิทยาศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เสฐียรโกเศศ.(2516). วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญธรรม.

สี่บพงษ์ ธรรมชาติ. (2540). วรรณกรรมเฉพาะท้องถิ่น. สงขลา : ภาควิชาภาษาไทยและภาษา

ตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

หน่วย ดอกแก้วกลาง. 17 ตุลาคม 2544 , 23 สิงหาคม 2546. สัมภาษณ์.

หรั่ง มุ่งเชื่องกลาง. 7 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

ใหญ่ วิเศษพลกรัง. 17 ตุลาคม 2544. สัมภาษณ์.

หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา.(2540). รายงานประจำปี 2539. นครราชสีมา : บริษัทสมบูรณ์การ

พิมพ์ จำกัด.

อ้อย ขอกกลาง. 7 กันยายน 2546. สัมภาษณ์.

เอนก นาวิกมูล.(2521) เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

ประวัติผู้ให้ข้อมูลเพลงกล่อมลูกโคราช

1. นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา

ภาพที่ 3 นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา

นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา เกิดเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2496 ปัจจุบันอายุ 50 ปีเป็นบุตรของนายวิจิตร และนางเทียม ประพันธ์วิทยา เป็นชาวอำเภอคง ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 2/1 ซอย 19 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกภาษาไทย ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร สมรสกับ จ.ส.อ. เอกภาคย์ สิงห์ทอง มีบุตรธิดา 2 คน คือ น.ส.พญพิชญ์ และ ค.ช.วิษภูมิ ประพันธ์วิทยา นางติยาพรรณได้รับการถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกมาจากมารดา ซึ่งเป็นแม่เพลงพื้นบ้าน

2. นางสาว รัตนจรัสโรจน์

ภาพที่ 4 นางสาว รัตนจรัสโรจน์

นางสาว รัตนจรัสโรจน์ อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่ 3 บ้านหนองสรวง ต. เมืองคอง อ. คง จ. นครราชสีมา เป็นบุตรของนายกอ และนางช่อน หินนอก สมรสกับนายประวัตติ รัตนจรัสโรจน์ มีบุตร 9 คน สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้หลายบท และยังเป็นแม่เพลงพื้นบ้านอีกหลายเพลง เช่น เพลงโคราช เพลงเชิด เพลงรำวง เพลงซำเจ้าหงส์คงลำไย เพลงเข้าผี เป็นต้น

3. นางเทียม ประพันธ์วิทยา

ภาพที่ 5 นางเทียม ประพันธ์วิทยา

นางเทียม ประพันธ์วิทยา อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 3 บ้านหนองสรวง ต. เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา เป็นบุตรนายซัด และนางแมน สมรสกับนายวิจิตร ประพันธ์วิทยา มีบุตร 4 คน เป็นผู้ถ่ายทอดเพลงกล่อมลูกและเพลงพื้นบ้านต่างๆให้ นางติยาพรรณ ประพันธ์วิทยา บุตรสาว ซึ่งนางเทียมถือว่าเป็นแม่เพลงท่านหนึ่งซึ่งร้องเพลงพื้นบ้านโคราชได้เกือบทุกเพลง มักจะร้องเพลง และเล่นเพลงคู่กับ นางสง่า รัตนจรัสโรจน์ นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดขับร้อง เพลงกล่อมลูก ที่อำเภอคง จัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 ในบท “นกกาเหว่า”

4. นางเลื่อน ใจเที่ยง

ภาพที่ 6 นางเลื่อน ใจเที่ยง

นางเลื่อน ใจเที่ยง อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 196 หมู่ 3 ต.เมืองคง อ.คง จ. นครราชสีมา มีบุตร 5 คนและเคียร่องกล่อมลูกทุกคน ปัจจุบันจำได้เป็นบางบท นอกจากร้องเพลง กล่อมลูกได้แล้ว นางเลื่อนยังเป็นแม่เพลงพื้นบ้านอีกท่านหนึ่งด้วย

5. นางหน่วย ดอกแก้วกลาง

ภาพที่ 7 นางหน่วย ดอกแก้วกลาง

นางหน่วย ดอกแก้วกลาง อายุ 80 ปี อยู่บ้านเลขที่ 119 หมู่ 3 ต.เมืองทอง อ.ทอง
จ.นครราชสีมา มีบุตร 6 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านเช่น

6. นางมาก คชสูงเนิน

ภาพที่ 8 นางมาก คชสูงเนิน

นางมาก คชสูงเนิน อายุ 82 ปี อยู่บ้านเลขที่ 64 หมู่ 3 ต.เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา มีบุตร 8 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านอีกท่านหนึ่ง เนื่องจากนางมากอายุมากแล้วจึงจำเพลงกล่อมลูกไม่ค่อยได้ และเลิกเล่นเพลงมานาน

7. นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์

ภาพที่ 9 นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์

นางจันทร์ ศรีสวัสดิ์ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 หมู่ 3 ต.เมืองทอง อ.ทอง จ.นครราชสีมา
มีบุตร 1 คน เพลงกล่อมลูกเท่าที่จำได้มี 6

8. นายใหญ่ วิเศษพลกรัง

ภาพที่ 10 นายใหญ่ วิเศษพลกรัง

นายใหญ่ วิเศษพลกรัง อายุ 81 ปี เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน – เพลงโคราช) ปี 2539 อยู่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 11 ต.เมืองคง อ.คง จ.นครราชสีมา เป็นบุตรของนายเท็ง และนางแจ้ วิเศษพลกรัง สมรสกับนางจอย (รักกลาง) มีบุตร 6 คน นายใหญ่ เป็นหมอลำเพลงโคราชที่มีชื่อเสียงมาก และมีปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศ ปัจจุบันอายุมากแล้ว สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง แต่ยังสามารถจำทำนองเพลงกล่อมลูกได้บ้าง

9. นางไม้ ทองนอก

ภาพที่ 11 นางไม้ ทองนอก

นางไม้ ทองนอก อายุ 65 ปี อยู่บ้านเลขที่ 173 หมู่ 15 ต.เมืองทอง อ.ทอง จ. นครราชสีมา มีบุตร 16 คน สามี ชื่อ นายสี ทองนอก เป็นคนอำเภอโนนสูง นางไม้เป็นแม่เพลงเช่นกัน และเนื่องจากสามีเป็นคนอีสานเหนือ นางไม้จึงสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ทั้งทำนองกล่อมแบบโคราช และทำนองกล่อมอีสานเหนือ หรือทำนองแม่ช้างกล่อมลูก

10. นางสาวกร งามจันทร์

ภาพที่ 12 นางสาวกร งามจันทร์

นางสาวกร งามจันทร์ อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 87 หมู่ 8 บ้านตาชู ตำบลตาจั่น อำเภอกง
จังหวัดนครราชสีมา มีบุตร 2 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้าน และเคยเข้าประกวดเพลงกล่อมลูกที่อำเภอกง
เมื่อปี 2536 เพลงที่ร้องได้มีทั้งหมด 7 บท

11. นางเปิ่น มีศิลป์

ภาพที่ 13 นางเปิ่น มีศิลป์

นางเปิ่น มีศิลป์ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 8 บ้านตาชู ต.จางัน อ.คง จ. นครราชสีมา มีบุตร 3 คน เป็นแม่เพลงพื้นบ้านและเคยเข้าประกวดเพลงกล่อมลูกที่อำเภอคงเช่นกัน บทที่ร้องได้มีทั้งหมด 6 บท

12. นางอ้อย ขอกกลาง

ภาพที่ 14 นางอ้อย ขอกกลาง

นางอ้อย ขอกกลาง อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 14 หมู่ 5 บ.โนนสีพัน ต.ขามสมบูน อ.คง จ.นครราชสีมา มีบุตรด้วยกัน 5 คน มีอาชีพทำนา ได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกจากคนเฒ่าคนแก่ เพลงส่วนใหญ่เป็นทำนองกล่อมลูกอีสานเหนือ มีทั้งหมด 6 บท

13. นางชื่น ขอกกลาง

ภาพที่ 15 นางชื่น ขอกกลาง

นางชื่น ขอกกลาง อายุ 63 ปี เป็นน้องสะใภ้ ของนางอ้อย ขอกกลาง อยู่บ้านเลขที่ 17 หมู่ 5 บ. โนนสีพัน ต. ขามสมบุรณ์ อ. คง จ.นครราชสีมา มีอาชีพทำนา ได้ยินได้ฟังเพลงกล่อมลูกมาจาก คนเต่าคนแก่ ซึ่งพอจะจำได้บ้าง 5 บท

14. นางหรั่ง มุ่งเชียงใหม่

ภาพที่ 16 นางหรั่ง มุ่งเชียงใหม่

นางหรั่ง มุ่งเชียงใหม่ อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 บ. โนนสีพัน ต.ขามสมบูรณ์ อ. คง จ. นครราชสีมา สมรสกับ นายม่อม มุ่งเชียงใหม่ มีบุตร 7 คน นางหรั่งเคยเป็นแม่เพลงมาก่อน มีน้ำเสียงไพเราะ และสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ 5 บท

15. นางสาวตุ้ม แก้วระวัง

ภาพที่ 17 นางสาวตุ้ม แก้วระวัง

นางสาวตุ้ม แก้วระวัง อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 5 บ.โนนสีพัน ต. ขามสมบูรณ์ อ.คง จ.นครราชสีมา ไม่ได้สมรส แต่สามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้เพราะเคยได้ยินได้ฟังคนเฒ่าคนแก่ขับร้อง และนางตุ้มได้เคยร้องกล่อมน้องๆ 6 คน และกล่อมหลานๆ อีกด้วย เพลงกล่อมลูกมีได้ มี 4 บท

16. นางสุบิน เฟ็งกลาง

ภาพที่ 18 นางสุบิน เฟ็งกลาง

นางสุบิน เฟ็งกลาง อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ 9 บ.วัด ต.เทพาลัย อ.คง จ.นครราชสีมา สมรสกับนายใหม่ เฟ็งกลาง มีบุตร 4 คน ปัจจุบันลูกๆไปทำงานในกรุงเทพมหานครแล้ว นางสุบิน มีอาชีพ ทำนา ทำสวน เคยเป็นแม่เพลงโคราชมาก่อน และสามารถร้องเพลงกล่อมลูกได้ บางบท เพราะเคยร้องกล่อมลูกๆ และกล่อมหลานๆ อีก 2 คน เพลงที่ร้องได้ มีทั้งหมด 5 บท

17. นางทัน สังกะดี

ภาพที่ 19 นางทัน สังกะดี

นางทัน สังกะดี อายุ 73 ปี อยู่บ้านเลขที่ 22 หมู่ 2 บ.โคกเพ็ด ต.เมืองคง อ.คง จ. นครราชสีมา สมรสกับนาย สมัคร สังกะดี มีบุตร 11 คน เคยได้ยื่นได้ฟังเพลงกล่อมลูกมาจาก นาง บัว ศรีบุญเรือง มารดาของตน นอกจากนี้ยังเคยได้ยื่นได้ฟังเพลงกล่อมลูกจากคนเฒ่าคนแก่อีกหลาย บท นางทันเป็นคนจังหวัดร้อยเอ็ด แต่อพยพมาอยู่ที่โคราช เป็นเวลา 46 ปีแล้ว เหตุผลที่อพยพมา เพราะนาแข็ง จึงหนีมาที่โคราช เพราะนาอุดมสมบูรณ์กว่า นางทันเป็นคนเสียงเพราะ เคยเข้าประกวด เพลงกล่อมลูกที่อำเภอคงจัดขึ้น ได้รับรางวัลชนะเลิศ และได้เป็นวิทยากรสาธิตการร้องเพลงกล่อมลูก ให้กับหน่วยงานทางราชการหลายครั้ง เพลงกล่อมลูกที่ได้ มีทั้งหมด 9 บท

18. นางปุ่น ตานนอก**ภาพที่ 20 นางปุ่น ตานนอก**

นางปุ่น ตานนอก อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 1 บ. ดอนใหญ่ ต.ดอนใหญ่ อ.คง จ.นครราชสีมาสมรสกับนายพรหม ตานนอก มีบุตร 13 คน ประกอบอาชีพทำนา นางปุ่นเคยได้ขึ้นได้ฟังเพลงกล่อมลูกจากมารดาของตน คือ นางมี เชื่อมกลาง ที่ใช้ร้องกล่อมน้องๆ 5 คน นางปุ่นเป็นที่คนโตและมีความสามารถร้องเพลงโคราชได้ เคยเป็นแม่เพลงและไปแสดงตามงานต่างๆ ปัจจุบันยังร้องเพลงกล่อมลูกได้เป็นบางบท นางปุ่นกล่าวว่า แต่ก่อนร้องได้หลายบท แต่ไม่ได้จดบันทึกไว้ เมื่อกาลเวลาผ่านไปนานเข้าจึงทำให้หลงลืมไป เพลงที่นางปุ่นร้องได้มี 4 บท

19. นายกำปิ่น บ้านแท่น (ชื่อย่นอก)**ภาพที่ 21 นายกำปิ่น บ้านแท่น (ชื่อย่นอก)**

นายกำปิ่น บ้านแท่น (ชื่อย่นอก) เกิดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2494 ปัจจุบันอายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 334-336 ถนนจระ (หน้าวัดหัวสะพาน) ต. ในเมือง อ. เมือง จ. นครราชสีมา สมรสกับนางทวย เกร็นกระโทก (กาเหว่า โชคชัย) มีบุตร 3 คน นายกำปิ่นเป็นหมอเพลงโคราชที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเพลงกล่อมลูกโคราช นายกำปิ่นสามารถจดจำเพลงกล่อมลูกโคราชที่เคยได้ยินมาจากคนเฒ่าคนแก่ 2 บท และได้ช่วยอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงโคราชเพิ่มเติมอีกด้วย

20. นางลำไย เสารยะวิเศษ

ภาพที่ 22 นางลำไย เสารยะวิเศษ

นางลำไย เสารยะวิเศษ อายุ 64 ปี อยู่บ้านเลขที่ 68 / 1-2 ถนนท้าวสุระชอย 1 (หน้าวัดศาลาลอย) ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา สมรสกับนายทรงวุฒิ เสารยะวิเศษ มีบุตร 5 คน นางลำไยเคยเข้าร่วมประกวดการขับร้องเพลงกล่อมลูกสี่ภาคที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดขึ้นประจำปี 2544 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศเพลงกล่อมลูกภาคอีสาน เพลงกล่อมลูกที่นางลำไยร้องได้มีทั้งหมด 10 บท

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายองอาจ สายไยทอง
วัน เดือน ปีเกิด	23 กรกฎาคม 2519
สถานที่เกิด	จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ดุริยางค์ไทย) เกียรตินิยมอันดับ 2 คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (พ.ศ. 2542)
ที่อยู่	21/13 หมู่ 5 ตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัด สมุทรปราการ 10270 โทรศัพท์ 02 3890176

Executive Summary

Rationale

Lullaby is universal culture created by human in every society , it reflects artistic mental process in man. Thus lullaby could be referred as reflection of thought , imagination and aestheticity in human being.

Thai lullaby in each geographic region reflects people's capability in creating music which is the product of local imagination and wisdom of each locality. It also reflects the artfulness in language utilization in poetic form of Thai people.

Lullaby is classified as oral literature to lull children to have deep sleep within very short time. It can be found in every region of the country , the content may differ since each region has different socio –cultural context. The lullaby of each region always relates and reflects ways of life , tradition and culture of that region. Thus the lullaby of four regions of Thailand has distinctively different melody and content.

Lullaby of each region acts as mechanism in cultivating order , tradition and ways of life of the society or relieving some pressure existing in that society. For example some of the north – eastern lullaby reflect the effort of the artist trying to express loneliness and difficulty in life resulting from family , social and economic problems.

The other role of lullaby is to act as the recorder of local history , ecology , belief , value , tradition and ways of life in many aspects.

Thai society is in the transitional period from traditional to modern , everything is in a hurry (to be in accord with high technology and fast speed of life) Thai lullaby which is the reflective mirror of the past is fading from people ways of life. The main reason for the loss of lullaby is that it is that oral melody which is memorised from person to person without literary recording. Regretfully many valuable lullaby had been lost.

The researcher realized the high value of the lullaby, thus began to study Korat lullaby by interviewing and discussing with the winners from the lullaby contest held by Mahidol University in the year 2000. The contest committee had classified Korat (Nakorn Rajsima) lullaby as central region lullaby though Korat is in the north eastern region. The reason for this classification was that the Korat lullaby melody is very much more similar to central region than north – eastern. The contestants from Korat contended that their lullaby was uniquely Korat of 100 years old not central one, however they accepted that the melody and language might have some similarity with the central one. This contrasting point inspired the researcher to search for more detail about Korat lullaby. How many different melodies were there, what were the content and context, what roles it played in the past and current societies. How did the Korat lullaby adapt itself to survive in the society. The researcher had collected data from the winners of North – eastern lullaby contest held by Mahidol University in the year 2000. The researcher had recorded the melodies in musical scales and analysed the melodic structure using musical anthropology approach

The objective of the study.

1. To study and analyse the melody of the Korat lullaby.
2. To study and analyse the words used in Korat lullaby.
3. To study the role of Korat lullaby in the local context.
4. To help preserve and propagate the Korat lullaby for more public use.

Scope of the study.

The researcher studied only Korat lullaby northeastern Thai lullaby from the winners (northeastern) of 4 region lullaby contest in the year 2000 which had been organized by Mahidol University and from knowledgeable person in the field. The area of study was scoped only within Kong district Nakhorn Ratchasima province.

Data collection and method of study

Documentary study on general knowledge about Nakhorn Ratchasima province and related literature about lullaby were undertaken before data collection in the field during the field study, additional literature and research was also reviewed to refine the data collection methodology. Thus the source

of data could be classified as two sources , firstly documentary and field interviews and secondly from interviewing the winners of 4 region lullaby contest in the year 2000 organized by Mahidol University.

Data Analysis

The researcher had examined all data from various documents and field data, classified into two main categories in order to analyze by applying the anthropology theoretical concept as the principle of analysis in two principal issues as follows: -

1). The analysis of the melody of the Korat lullaby in the sense of the symphonic characteristics or “singing quality” such as sound system song’s pattern, as well as the former Korat lullaby melody of each home, the lullaby melody of the Korat song and northeastern regions. It can be divided into three issues – that is: -

- (1). Lullaby pattern analysis
- (2). The lullaby structure analysis
- (3). Lullaby content, rhythm and melody analysis

2). The analysis of the song’ words (rhyme) of Korat lullaby reflecting the way of life, love and care between adults and children. Bringing in the surrounding nature to composed into the song’s words as reflection of local culture. The analysis are divided into three categories.

- (1). The social reflection
- (2). The cultural reflection
- (3). The role of Korat lullaby

Stylistics of the Korat Lullabies and Compositions

According to the field data collection, it was found that there were three melody to be sung in the Korat lullaby.

1). The melody of the Korat lullaby

Music score showing the melody of the Korat lullaby

The Korat lullaby rhythm characterizes the single piece of song without length's limit. The main structure of the melody can be divided into three parts - that is, 1). The drawing voice of introduction to be slowly sung without words. 2). The song's words can be changed into many pieces with no length limit. 3). The end of the drawing voice indicates the end of a song.

2). The melody of Korat song

The song of Korat is used to counter sing between man and woman (called a retort song). However, the words can be changed into lulling or soothing as well with the melody as follows:-

Scores showing the melody of Korat song.

โส ณะ เก๋ หลับ หมา เตะ ะ ธา หลับ นอน
 นอน เดี๋ยว เด็ด นาน ถูก นอน พอสุด จะ ไม่ หลับ นี
 เสา สาย สร้อย เจ้า มา ได้ คง ทำ ได้ เจ้า มา ยาม
 ว่ายาม หมา ห่ม นวม ชัก ชด เจ้า มา ยี
 พ้อ คน ยาว ขอบ นม อ่า ไร่ โทก อ่า ไร่ เหว้า
 สม ที พัด เข็ม เข็ม นอน นอน ร่มเงา ที ดึง ค้าง จับ จับ
 ปี่ ทอท มาทอททอ น่าน่าน อ้อ มา ยับ ยับ
 นอน อิม โยโย ยวน เดี๋ยวเดี๋ยว เข็ม เข็ม

Song of Korat is a single piece of song without length's limit, it is flexible accordingly with characteristics of the song. There are three parts of its structure – that is, 1). The **“beginning”** or first part is the introductory singing with short words to introduce the story 2). The query part to carry the stories of the song with handclapping one time at the end of this query called the **“middle part”** or **“sa-deu”** of the song and 3). The final part, end of the song or **“getting down part”** which is the summary. Usually the rhyme of consonant is being controlled – that is, the end of words of both verse's lines must carry the same sound of consonant. The style of melody will depend mainly on the piece of the song writing or song story, the sound of melody is medium the singing style is flexible.

3). The melody of the Upper part of Northeastern lullaby

These are the melody usually found in the Northeastern region (upper part) of Thailand, and they are sung within the groups of the Northeastern culture, who immigrated into the Nakhorn Ratchasima province.

Scores showing the melody of the Northeastern lullaby.

The Northeastern lullaby is a single part of song without length limit, and can be changeable in its words continually. It usually begins with the sing of the introductory drawing of voice in Thai style singing between two words of song, follows by the song's words, and ends or gets down by the end-drawing voice of singing without fixing the rhythm control. But, the method of singing will be varied in accordance with the sound of the tonal mark or tonal accent in Thai writing. Particularly, the sound, used in the establishment of the melody, actually includes in the same mode.

Analysis of the song's words of the Korat lullaby

In this analysis of the song's words of the Korat lullaby, the researcher has analyzed in two issues – that is, the social reflexion and the cultural reflexion. It is found that, as follows: -

The social reflexion. According to the song's words of the Korat lullaby, it reflects to the geographical situation, the environmental resources inclusive the economic conditions as well as the communities' career - that is,

1). Reflection of the local geography in Nakhorn Ratchasima province. The song described the area as curved plateau - high - low similar to the wave, called "Kok" or knoll or hillock appearing as follows.

นางกะโหลกเอ๋ย	ขึ้นไปโคกไปเก็บเห็ด เปาะ
ช่างมันไล่หนามไผ่มันเกาะ	เห็ดสกสะกสายนางแสนเสียดายเห็ดเอ๋ย

The song mentioned a woman went on the hillock (Kok) to collect the mushroom, but being chased by an elephant. She ran away but fall down the mushroom scattered around the place. She had to leave the mushroom there to save her life. The she must have run away regretfully.

2). Reflection of the environmental. The people in Nakhorn Ratchasima in the past were blessed with enormous availability of natural resources and could not hesitate to put them in the song; for example, some animals such as "white cats" were mentioned in Korat lullaby. In addition, many kinds of vegetables grown up or planted in the locality were also referred in the song's words as follows: -

แมวขาวเอย	ไต่ไม้ราวหางยาวเป็นร้อย
ช่างเอยพากันมาเหยียบสวนอ้อย	ไอนายน้อยของเหมะจินอน

The song described the character of the white cat as being fond of climbing the tree, the elephants came to eat farmers' sugarcane and mother lull the children to sleep.

3). Reflection of socio – economic situation and family life. The poverty and hardship, the broken-home families and divorce was described in the song of Mother Hang lullaby The peasants' home were roofed by thatch. They earned their living by different ways of life such as farming , cultivating silk worm making their own cloth , making basket collecting food from nature including hunting for animals for food. For example,

นอนสาเดื่อเดอห้ำพิมพาลูกของแม่	นอนอยู่แก้วหลับแล้วแม่สีกวย
แม่ไปไฮ่สิหมกไข่มาหา	แม่ไปนาสี่ปั้งปลามาต้อน
แม่ไปเลี้ยงม่อนอยู่ในป่าสวนมอน	นอนสาห้ำหลับตาแม่สีกล่อม

The song described about the mother swinging the cradle putting her child to sleep. Promising her child to grill the egg and fish for food after going out to feed the silk worms with mulberry leaves.

Reflection of culture. The song described some cultural characteristics in the society as follows.

1). The belief such as the supernatural belief, ghosts and spirits, classes of demons for hell, souls, nagas or serpents, belief in courage and merit making , reflecting in the naming of a child such as “Boonpluk”, “Boonshu” (Boon means merit).

ผีโพงเป่าจิ้นเผ้าพญาผี	เป็นได้มีไฟไฮไฟฮ่อง
มิ่งไปจ้องกินตับกินไต	

The song described about the spirits being ordered by their master to eat the child who does not go to sleep and being naughty. Thus to threaten the child to sleep. It is the threatening their children for fear in order to hurry to sleep by bringing the belief in spirits to be sung.

2). Reflection of the ways of life such as the value in the maintenance of health or sanitation as follows:-

จุ่มฟูโสนลอย	นํามท่าไม้อบเหม็นสาปหมอย
จุ่มฟูโสนจุ่ม	นํามท่าไม้อบเหม็นสาปผม

The song insinuatingly, sarcastically or ironically blames ones who do not like to take bath , that their bodies would give a bad smell.

3). Reflection of the custom such as the Kathin offerings to the priest in the temple as follows.

การะเกดเอย	เจ้าจี่ม้าเทศจะไปท้ายแท่น
ไม้พายประดับหัวแหวน	สงวนเอาไว้พายเรือกฐินเอย

The song described the “Kathin offerings custom” which is the Buddhist merit making ceremony held annually once a time and to be arranged within time limited by the Lord Buddha. Such ceremony will be the procession of the “Kathin” parading to the temple beautifully. The song describes the “Kathin parade.” The boat and the oars are decorated more beautiful than the regular boats.

4). Reflection of food culture. The song described about the abundant availability of food in the locality such as rice, fish, crabs, shell, shrimps, various vegetables, taro roots, white potatoes, preserved fish, roasted chickens, many curries etc; for instance,

คดโคตคด	นกกิ้งโครงมาจับหลังคา
แกงไก่มะละกอใส่กุ้ง	แกงผักนึ่งใส่ปลา

In this song’s words, it mentioned the cooking of food by mixing into curries, with the ingredients such as chicken, shrimps, fish, morning glory and papaya.

Roles of the Korat lullaby

According to the data and information studied and analyzed by the researcher relating to the roles of the Korat lullaby, it was found that the main function of the Korat lullaby is to sing and lull the children both in the past and present. In addition, it played an important roles the community and society by teaching moral cultivating and in the link of the families ties to their families and the community. In addition, it is a part of bringing up society, creating pleasure and joy, and relaxing or smoothing the stress of the singer or the audiences. In addition the lullaby can play other roles as the means to preserve our ancestors' heritage which is the culture of locality and the transfer of knowledge, custom, and value of the people in society. It also help to teach children to learn to sing the song and learn the local language.

If there is not any of such mechanism, those custom might disappeared definitely; such as, “การลงช่วงเงินฝ้าย” (calling up many people to help yarning of the cotton at night time) even if teaching the children to get acquaintance with the dialect, or the establishment of the singing preferences for the children as well.
